Iulian BOLDEA
(coordinator)

COMMUNICATION, CONTEXT, INTERDISCIPLINARITY

Studies and Articles

Volume III

Section: Journalism

"Petru Maior" University Press
2014

Communication, Context, Interdisciplinarity – 3rd Edition
ISSN 2069 – 3389

Edited by:
The Alpha Institute for Multicultural Studies
Moldovei Street, 8
540522, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-744-511546
Email: iulian.boldea@gmail.com

Published by:
"Petru Maior" University Press, Tîrgu Mureş, 2014
Nicolae Iorga Street, 1
540088, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-265-236034
Email: editura@upm.com
Computer design: Korpos Csilla

Table of Contents

JOURNALISTIC ETHICS AND PUBLIC INTEREST 5
Cornel Lazăr, Assoc. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Bucharest 5

THE FEATURES OF MEDIA TEXT EDITING 13
Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 13

MEDIA, SOCIETY AND VALUES – A BRIEF ANATOMY OF THE FAILURE OF ROMANIAN CONTEMPORARY MEDIA 21
Adrian Păcurar, Assist. Prof., PhD, "Vasile Goldiş" University of the West, Arad 21

TRENDS IN ROMANIAN MEDIATIC LANGUAGE 28
Mihaela Mureşan, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 28

DO YOU SPEAK LEGALESE? 32
LEGAL LANGUAGE'S CONSTRAINTS IN THE JOURNALISTIC DISCOURSE 32
Gabriela Goudenhooft, Assist. Prof., PhD, University of Oradea 32

INTERDISCIPLINARY METHODS IN MEDIA HISTORY RESEARCH 43
Győrffy Gábor, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 43

THE STATUS OF THE ROMANIAN CONTEMPORARY PRINTED PRESS – FUNDING, VALUES AND PROFESSIONALISM 50
Lia Lucia Epure, Assist. Prof., PhD, "Vasile Goldiş" University of the West, Arad 50

THE KING'S RETURN: A CRITICAL ANALYSIS OF THE REPRESENTATION OF KING MIHAI'S EASTER VISIT TO ROMANIA IN 1992 BY THE ROMANIAN PRESS 54
Marina-Cristiana Rotaru, Assist. Prof., PhD, Technical University of Civil Engineering, Bucharest 54

THE ANGLICISMS AS A LINGUISTIC FASHION IN NOWADAYS MEDIA LANGUAGE 62
Mihaela Mureşan, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 62

THE DISCOURSE OF ROMANIAN ADVERTISING. IDENTITY CULTURAL SYMBOLS IN THE TELEVISION COMMERCIALS 68
Ruxandra Coman, Assist. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Bucharest 68

HUNGARIAN THEATRE "CSIKY GERGELY" AND THE LOCAL PRESS FROM TIMIŞOARA 78
Simona Bader, Assistant, PhD Student, West University of Timişoara 78

CONSUMER MEDIA AS MEDIA PRODUCER 86
Viorel Nistor, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 86

THE MAJOR DAILY NEWSPAPERS OF THE '40 BETWEEN OBJECTIVITY AND MANIPULATION CASE STUDY: IAŞI POGROM (JUNE 29-30, 1941) 93
Carmen Țâgşorean, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 93

THE MIMETIC BEHAVIOR OF THE PROSUMER-ADOLESCENT ON FACEBOOK – THE SELFIE PHENOMENON 103
Claudia Chiorean (Talaşman), PhD, Research Assistant, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 103

THE ROMANIAN FATIMA: MAGLAVIT, AND A SAMPLE OF ITS CULTURAL AND PRESS REPRESENTATIONS 119
Constantina Raveca Buleu, Researcher, Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch 119

MEDIA CONTENT AND PORTRAYAL OF MEN AND WOMEN 130
Delia Gavriliu, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 130

MASS MEDIA ANGLE ON ACADEMIC RITUALS SEEN AS COMMUNICATION TOOLS 141
Elena Maftei-Golopenţia, Postdoc Researcher, University of Bucharest 141

THE BEGINNINGS OF THE BASARABIA PRESS IN ROMANIAN LANGUAGE – SURVIVAL COMPROMISES 175
Mihaela Mocanu, Scientific Researcher, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 175

THE DOWNFALL OF MEDIA ON EUROPEAN UNION INTEGRATION AND CITIZENSHIP 185
Rada Cristina Irimie, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 185

THE EDITORIAL OF THE PROPAGANDA IN THE NETWORK OF STUDENT MAGAZINE 203
Simona Ioana Cucuian, PhD Student, ”Transilvania” University of Braşov 203

WRITING AND SYNTACTIC STRUCTURE IN THE CASE OF MEDIA TEXTS
Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 212

AESTHETIC COORDINATES OF MOZART'S OPERA. DON GIOVANNI BETWEEN DAMNATION AND SALVATION 221
C.D.A. Dr. Mihaela Silvia Roşca, West University of Timişoara 221

MEMORY OF THE WAR AND THE REVOLUTION IN THE MUREŞ COUNTY
Andreea Dăncilă Ineoan, PhD, Postdoc Researcher, West University of Timişoara 230

JOURNALISTIC ETHICS AND PUBLIC INTEREST

Cornel Lazăr, Assoc. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: The conceptualization and implementation of journalistic ethics in the professional community in Romania is a worthy fact, which should induce, in the exercise of this sensitive professions,a certain level of maturity, professional and moral responsibilit,y uprightness and impartiality. However, there are sufficient grounds for reproach against the journalism being practiced in all areas of its manifestation, often on account of how journalists and news organizations identify the public interest.
The goal of our study is to highlight the possible differences of interpretation on the formation of public interest and possible moral faults of journalists on how to relate to the public interest. We see at least three possible moral faults: circumventing the public interest; misidentification of public interest; deliberate induction of a certain interest in public, through manipulation. We present the consequences of such moral faults, and some ways to avoid them.

Keywords: ethics, public interest, manipulation, moral fault.

Prezenta lucrare nu este rezultatul vreunei cercetări de amploare asupra fenomenului mediatic, asemenea acelora intreprinse de marile laboratoare sau companii sociologice, ori de colective de cercetare de anvergură. Rod al unui efort de documentare mai degrabă individual şi personal, opiniile prezentate aici încearcă să pună la un loc o mare varietate de observaţii prezente în dezbaterile contemporane asupra eticii şi deontologiei jurnalistice, cu scopul declarat de a încerca o minimă rigoare conceptual-filosofică, dar şi metodologică în înţelegerea, din perspectiva consumatorului de informaţie şi opinie jurnalistică, a modului de constituire şi funcţionare a interesului public.

Mărturisim, dintru început, apetenţa noastră pentru aspectele deontologice ale exercitării profesiei de jurnalist *sub garanţia înţelegerii de profunzime a universului conceptual al eticii*, ca reflecţie specializată asupra moralei şi a *deontologiei* ca ramură a eticii. Prin urmare, interesul nostru se orientează cu preponderenţă către *măsura în care profesioniştii din sfera jurnalismului asimilează o cultură etică şi deontologică autentică*, pentru a o folosi, apoi, ca premisă a unui comportament moral în exercitarea profesiei. Pornim de la presupoziţia că în condiţiile în care, conceptual vorbind, în rândul jurnaliştilor, pe de o parte, şi între jurnalişti şi opinia publică, pe de altă parte, *există un minim acord asupra sensului şi semnificaţiei termenilor etici utilizaţi* ca bază a dialogului mediatic şi dacă acest acord este rezultatul unui minim efort de *educaţie morală autentică a ambelor părţi*, atunci se crează premisele identificării corecte a **interesului public**, ca suport esenţial al exercitării profesiei jurnalistice.

Ideea de bază desprinsă de noi în calitate de consumatori de produse jurnalistice, de la jurnalismul de informaţie şi opinie publică la cel specializat în diferite domenii ale actului cultural, este aceea că, oricât de mare ar fi efortul şi oricât de înalt calitativ ar fi profesionalismul jurnalistului, constituirea interesului public ca fundament al practicii jurnalistice este inevitabil influenţată de personalitatea, pasiunile, preferinţele, alegerile, interesele, pe scurt, de subiectivitatea persoanei care practică această profesie, dar şi de

orientarea contextualizată economic, social, politic şi de multe alte naturi a organului de presă sau al patronului care-l plăteşte.

Prin urmare, **interesul public** este, inevitabil, *produsul dintre problematica umană obiectivă*, generată de starea de fapt a existenței şi *interpretarea subiectivă a acesteia de către jurnalist*. În ultimă instanță, jurnalistul produce subiectiv interes public din materia primă, obiectivă a intereselor multiple şi complexe generate de publicul-țintă al organului de presă ale cărui interese le deserveşte.

Desigur, orice jurnalist autentic crede cu tărie în obiectivitatea punctului său de vedere asupra interesului public, este convins de caracterul just, moral, profilactic, reparatoriu al demersului său în interesul public şi nimeni nu-l poate condamna pentru crezul său. În fond, orice subiectivitate umană se revendică în obiectivitate sau, cel puțin, aspiră la obiectivitate. Dezbaterile asupra interesului public ar fi fără obiect, dacă ele n-ar fi produsul intersubiectivității. Fiecare dintrte participanții la o asemenea dezbatere crede cu tărie în obiectivitatea punctului său de vedere, în opoziție, sau cel puțin prin diferență față de punctul de vedere al celuilalt.

Şi tocmai aici, în această nuanțare a obiectivității ca produs al intersubiectivității, stă perceperea corectă a interesului public ca fundament al demersului jurnalistic. Ca produs al intersubiectivității, interesul public este o imagine multidimensională a intereselor coagulate ale publicului generic orientate spre o anumită țintă. Fiecare organ de presă, fiecare jurnalist alege din multitudinea de dimensiuni ale interesului public pentru o anumită temă (pentru un anumit eveniment) pe aceea care îndeplineşte câteva condiții dependente de substanța şi tehnica jurnalistică:

1. Să fie relevantă pentru specificul organului de presă (radio, TV, scris, internet etc.).
2. Să fie adecvată culturii, nivelului intelectual, mentalității, orientării politice, interesului particular al publicului-țintă vizat de jurnalist sau de respectivul organ de presă.
3. Să fie adecvată capacității de percepție şi analiză a jurnalistului.
4. Să adauge la informațiile pe care publicul-țintă le are, deja. Dacă e posibil, să producă şocuri emoționale sau informaționale.
5. Să producă rating la nivel maxim posibil - condiție a accesului la publicitate, ca suport economic indispensabil al organului de presă.
6. În cazuri particulare, de nedorit, însă, să satisfacă interesele particulare ale unor grupuri, partide, organizații politice, economice, culturale, religioase, ori ale unor organizații oculte.

Fenomenul jurnalistic național se produce, inevitabil, sub influența cel puțin a factorilor enumerați mai sus, fără nicio speranță că în viitorul previzibil, lucrurile s-ar putea schimba. Aşa cum guvernarea unei țări de către un executiv format strict din specialişti fără nicio coloratură politică (în viziunea utopică a „statului tehnnocrat") este, deocamdată, doar o utopie politică, şi orientarea jurnaliştilor spre interesul public identificat univoc, indiscutabil, la nivel de maximă obiectivitate este, deocamdată, aproape o imposibilitate.

Este suficient să orientăm presa contemporană spre subiectul cel mai arzător al identificatului de ea interes public: alegerile prezidențiale. Inevitabil ea se va polariza, în funcție de factorii enumerați mai sus, favorizând unul sau un grup de candidați şi defavorizându-i pe ceilalți. Pretenția fiecărui articol de presă este aceea de maximă

obiectivitate. Şi până la un punct, pretenția este chiar justificată. Nimeni nu-şi permite sa publice informații false. În funcție de candidat, însă, de raporturile acestuia cu mediul politic de care este ataşat jurnalistul sau organul de presă, informația vehiculată crează un anumit curent de opinie, neapărat favorabil opiniei aşteptate a publicului-țintă.

Pretenția de libertate şi obiectivitate a jurnalistului se topeşte, atunci, în statutul lui inevitabil de sclav al alegerilor sale, nu totdeauna raționale, obiective. Desigur, fiecare jurnalist pretinde pentru sine autonomia şi libertatea editorială. El este, însă, un angajat, care trebuie să trăiască din produsul muncii lui. Atunci când organul de presă care l-a angajat îi refuză aceste atribute esențiale pentru confortul său moral şi spiritual, părăseşte acel organ şi se îndreaptă spre altul, care-l acceptă. Aici selecția se face, însă, pe baza operei şi a istoriei lui personale. Dacă opiniile şi alegerile lui sunt pe placul patronului sau al directorului, este angajat. Şi astfel se produce coagularea unor grupuri editoriale care gândesc, acționează şi selectează laturi ale unei informații care dau o orientare clară a organului de presă: pro- sau contra-.

Să nu uităm, însă, cutuma, devenită propoziție fundamentală a jurnalismului, potrivit căreia „o ştire bună nu este o ştire". Potrivit acesteia, pe angajatorul organului de presă care se vrea de succes, adică producător de rating, nu-l interesează, când te angajează, „cu cine ții", ci „împotriva cui eşti" şi cât de priceput eşti să îmbraci acest „împotrivă" în haine cât mai colorate, cât mai şocante cu putință, respectând, bineînțeles, veridicitatea informațiilor vehiculate.

Potrivit normelor de succes în activitatea publicistică, o informație despre un parlamentar care a promovat o propunere legislativă de interes public nu are nicio valoare. Pe „burtiera" unor posturi de televiziune apar, însă, adesea, anunțuri de tipul: „Nu închideți televizorul! Urmează un comunicat important pentru țară!" După care apare şi comunicatul: „Din surse sigure care au dorit să-şi păstreze anonimatul, aflăm că politicianul X a fost fotografiat într-un bar din capitală cu iubita colegului său de de grup parlamentar. " Asta, da, ştire!

Desigur, tendința dialogului interprofesional pe această temă este aceea de a accepta că asemenea ştiri sunt inevitabile şi ele sunt vehiculate de aşazisele „organe de presă de nişă", care trebuie să satisfacă un anume gust public, inevitabil „într-o societate ca a noastră". Punctul nostru de vedere este acela că acceptarea unei asemenea abordări este păguboasă pentru calitatea jurnalismului, şi mai ales pentru calitatea morală a societății, în ansamblu. Mai mult, chiar, presa de toate genurile are, după părerea noastră, o influență majoră în cizelarea morală a publicului. În condițiile scăderii dramatice a interesului familiei şi a şcolii pentru educația morală a societății (temă abordată de noi în alte manifestări ştiințifice) presa este, poate, cel mai puternic agent de formare a criteriilor de evaluare morală din societate. De unde, din altă parte, poate publicul, mai ales cel de maximă receptivitate cum este publicul adolescent, să-şi ia modele marginale ale comportamentului, dacă nu din informația vehiculată prin media. Pentru adolescentul de astăzi, a avea în dotare un obiect vestmintar provenit dintr-un „hard-rock caffe" este mai de preț decât a promova un examen, după cum, pentru o familie cu pretenții din Bucureşti, dacă n-ai fost în week-end pe Valea Prahovei sau pe valea Moeciului, nu exişti.

Desigur, nu este nimic reprobabil în preferințele vestmintare ale adolescenților sau în apetența bucureștenilor pentru valea Moeciului, numai că orientarea excesiv pasională spre asemenea preocupări ocultează adevăratele valori în numele cărora merită să te simți important. Iar această ocultare provine, indiscutabil, din modul în care informația este pusă la dispoziția publicului.

Oamenii, indiferent de vârstă, au un comportament imitativ. Ei se raportează unii la ceilalți, își caută modele, pattern-uri comportamentale. Dacă în acest proces intervine informația publică, orientarea este facilitată, şi chiar mai mult, dirijată, chiar dacă, de cele mai multe ori, fără o premeditare culpabilă.

Intervenția jurnalistului în constituirea interesului public se poate produce pe cel puțin trei căi culpabile moral:

1. Prin eludarea interesului public autentic.
2. Prin identificarea eronată a interesului public
3. Prin inducerea în public a unui interes particular (manipulare).

Este de reținut, mai întâi, faptul că asupra interesului public există cel puțin un punct de vedere autorizat, care este luat ca bază de discuție în orice demers explicativ legat de acest subiect. El se regăseşte în Legea nr. 477/2004, în care se specifică faptul că **interesul public** este *„Acel interes care implică garantarea şi respectarea de către instituțiile şi autoritățile publice a drepturilor, libertăților şi intereselor legitime ale cetățenilor, recunoscute de Constituție, legislația internă şi tratatele internaționale la care România este parte, precum şi îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, cu respectarea principiilor eficienței, eficacității şi economicității cheltuirii resurselor”,* iar *”**Informația de interes public** reprezintă orice informație care priveşte activitățile sau care rezultă din activitățile unei autorități publice ori instituții publice, indiferent de suportul ei”.*

Eludarea interesului public autentic este o practică frecventă în actul jurnalistic. Ea aparține acelor jurnaliști care fac din profesia lor un mijloc şi nu un scop. Ei tratează jurnalismul ca mijloc de a obține foloase materiale cât mai substanțiale, cu efort cât mai mic. Pentru această categorie de jurnaliști, interesul public se opune interesului personal, întrucât efortul pentru slujirea acestuia le depăşeşte disponibilitatea afectivă şi de efort fizic şi intelectual, iar profitul pe unitatea de timp şi de efort este sub aşteptări. Televiziunile, posturile radio, presa scrisă, internetul sunt pline astăzi de produse jurnalistice total străine de interesul public, adesea străine, chiar, de matricea culturală a poporului nostru. Modele de produse media de success pe alte meridiane sunt importate fără nicio legătură cu felul de a fi al poporului român, cu singurul scop de a şoca, de a produce rating şi, prin urmare, angajamente publicitare aducătoare de profit.

Asemenea produse se consumă, de regulă, într-un timp rezonabil de scurt, fiind, în cele din urmă, refuzate de public. De altfel, scopul unor asemenea produse jurnalistice nici nu este acela de a se institui ca modele culturale. Ele sunt oferite publicului doar pe perioada în care noutatea şi particularitatea produce profit, după care sunt retrase şi înlocuite cu altele, la fel de efemere.

Această categorie de produse jurnalistice nu sunt excesiv de nocive pentru interesul public. Singurul lor efect contrar interesului public este acela al menținerii în captivitate a unui segment de public, de regulă slab educat, atras spre acestea de facilitate şi frivolitatea

mesajului, ori de capacitatea acestuia de a satisface mentalități străine moralei autentice: bârfa, şuşaneaua, delațiunea, concupiscența, desfrânarea.

Mult mai nocivă moral este calea identificării eronate a interesului public. O asemenea cale este analizată cu luciditate de specialiştii media, aceştia punând față-n față două concepte aparent sinonime, în fapt opuse: **interesul public** şi **interesul publicului**.

Într-un articol publicat într-un cotidian de prestigiu, Mircea Kivu face o distincție, de mare interes pentru tema noastră, între cele două concepte. El atrage atenția asupra falsei identificări a „interesului publicului" cu „„interesul public": „"Acesta este interesul publicului" este scuza invocată, de regulă, de redactorii din audiovizual şi presa scrisă, atunci când insistă la nesfârşit asupra unui incendiu, unui accident de circulație, unui gest obscen făcut de un adolescent mai exaltat. Într-adevăr, există un apetit morbid al unei părți importante a consumatorilor de media pentru detaliul sordid, pentru ceea ce de regulă este păstrat în zona vieții intime, ale cărui resorturi au fost pe larg explicate de psihologi"

Autorul prezintă şi punctual său de vedere asupra acestei false identificări: „Confuzia mi se pare gravă. "Interesul publicului" înseamnă, de fapt, că un număr mare de oameni este interesat de un anumit gen de "ştiri". Dar cum în orice societate nivelul de cultură şi inteligență este distribuit în formă de piramidă, baza (cei mai puțini educați şi dotați intelectual) vor alcătui întotdeauna majoritatea. Dacă subordonăm politicile editoriale exclusiv interesului publicului, calitatea conținutului va descreşte, în mod inevitabil. Şi asta se şi întâmplă, după cum uşor putem observa" (R.L. 19.03 2013)

În aceeaşi direcție se înscrie petiția lansată de CNA la 1 ianuarie 2013, sub titlul **„Interesul public mai presus de gustul public".**

„ Încurajarea promiscuității, a alcoolismului şi infidelității, a violenței şi vulgarității, promovarea caracterelor murdare şi a lipsei de încredere în oameni – se spune în petiția C N A – trebuie să fie oprite dacă vrem ca viitorul copiilor nostri sa nu fie stigmatizat irecuperabil de aceste vicii". (www.cna.ro)

Cea mai nocivă moral cale de intervenție a jurnalistului în constituirea interesului public este aceea a inducerii în public a unui interes particular, prin manipulare. O asemenea cale se asociază, de regulă, cu cele mai declasate moral atitudini: minciuna, înşelătoria, disimularea, corupția, şantajul etc., toate cu scopul convingerii publicului asupra caracterului pretins public al unui interes partizan, asupra necesității mobilizării publicului în jurul interesului indus, asupra necesității de a respinge şi a blama, uneori până la acțiuni fizice violente, pe cei care nu aderă la un asemenea interes. În termeni de tehnica persuasiunii, această cale se identifică cu manipularea, iar în materie de manipulare ştiințele comunicării pun la dispoziție tehnici dintre cele mai rafinate, accesibile doar unor specialişti.

Nocivitatea morală a manipulării constă în capacitatea manipulatorului de a induce convingeri străine propriilor interese ale celui manipulat, de a-l înstrăina de propriul univers moral. În jurnalismul românesc de după 1989 am asistat şi asistăm, încă, la adevărate campanii de „linşaj mediatic" duse împotriva unor personalități politice, culturale, administrative sau economice, uneori asemenea campanii determinând mutații surprinzătoare în viața politică, economică, socială sau culturală a națiunii: manifestații de masă, falimente răsunătoare, sinucideri, căderi de guverne, false victorii electorale etc.

Punctul nostru de vedere asupra cauzelor care determină intervenția nocivă moral a unor jurnaliști în constituirea interesului public se sprijină pe pilonii fundamentali ai unui domeniu din păcate aproape complet neglijat în dezbaterile publice de după anul 1989: sistemul moral al societății, din care se alimentează, inevitabil, profilul moral al jurnalistului, ca membru al acesteia.

Susținem cu tărie faptul că, din păcate, sistemul moral al societății noastre este, în aceste momente, unul deficitar, nestructurat, neclar, mai degrabă lacunar decât unitar, cu puține valori recunoscute unanim, iar acele valor care, potrivit discursului etic contemporan, sunt proclamate ca indiscutabile, rămân, din păcate, la nivelul de proclamație, fiind slab sau deloc constitutive comportamentului efectiv al celor care le proclamă. Moraliști de marcă ai spațiului public s-au dovedit, cu timpul, a fi niște farisei, gata de cele mai abjecte fapte imorale. Este de notorietate, de exemplu, apetitul unei bune părți a oamenilor cu funcții publice (primari, parlamentari, șefi de instituții, oameni de afaceri etc) de a-și părăsi familiile în favoarea unor parteneri de viață mai „corespunzători", fără a avea vreo clipă sentimentul culpei morale, ba mai mult, prezentându-se, apoi, ca modele de moralitate și competență socială.

În spațiul jurnalistic, abordarea fără jenă a unor teme declasate moral ține de aceeași diferență între proclamație și trăire efectivă. Lipsa unei educații morale solide, bazate pe repere morale indiscutabile, determină incapacitatea unor jurnaliști de a discerne între valoare și antivaloare morală, între informație și atitudine morală, între bine și rău.

Codurile deontologice ale jurnaliștilor, nici acestea unitare ca structură și calitate morală, dau dreptul jurnalistului la „clauza de conștiință", presupus a fi invocată din motive morale. Întrebarea care apare firesc este: în condițiile stării morale precare a jurnalismului, câți jurnaliști au apelat la clauza de conștiință sau câți jurnaliști au descoperit, pe baza propriei educații morale, că se situează la un moment dat în situația de a apela la clauza de conștiință?

În ce ne privește, nu aducem nicio acuză jurnaliștilor în persoana lor proprie. Nu poți pretinde unui practician să utilizeze în practicile sale tehnici și instrumente despre care nu știe cum funcționează. Nu poți pretinde unui jurnalist să aplice în practica sa profesională norme morale despre care n-a auzit niciodată sau despre care are un punct de vedere contrar așteptărilor. Însuși codul deontologic (acela pe care-l considerăm cel mai adecvat, dintre cele la care am avut noi acces) exprimă, credem involuntar, rezerve față de moralitatea autentică, în particular față de principiile deontologiei.

Astfel, sintagma „rezonabil", folosită în legătură cu verificarea veridicității faptelor relatate, ca și ideea că, în anumite condiții, „amestecul în viața privată este permis", sunt concesii regretabile făcute jurnaliștilor, chiar dacă asemenea concesii sunt puse sub rezerva „interesului public". Coroborând aceste concesii cu modul particular de interpretare posibilă de către jurnalist a interesului public, ajungem la culpe morale evidente, frecvent întâlnite în media. (codul deontologic unic pentru mass-media, adoptat de participanții la Convenția Organizațiilor Media (COM) la sediul Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI) din Capitală în 26 oct.2009)

Același cod deontologic permite jurnalistului folosirea unor „tehnici speciale de investigație", fără a menționa natura acestor tehnici. Este cunoscut faptul că jurnalismul de tip „paparazzi" nu este apreciat nicăieri în lume ca un jurnalism derulat în limitele moralității.

Prin urmare, nici folosirea oricăror tehnici speciale de investigație nu este acceptabilă moral, drept pentru care ea ar trebui repudiată moral şi, la un alt nivel al reglementării, interzisă prin lege.

O carență majoră a codurilor deontologice din sfera jurnalismului studiate este aceea a modului de a concepe dispozitivul de sancționare propus. După ce, cu just temei în știința eticii, în codul deontologic citat se menționează faptul că sancțiunile fireşti pentru încălcarea normelor morale ale acestuia trebuie să fie **opinia publică şi conştiința individuală a jurnalistulu**i, se trece la concesii pe care etica şi deontologia le consideră inadmisibile: Constituirea *Grupului pentru bune practici jurnalistice,* ca instanță de aplicare a codului şi de sancționare a abaterilor, care acordă *„Certificat de bune practici jurnalistice”* şi, totodată, elaborează *„o politică de sancționare concretă, complementară blamării publice”* anulează caracterul moral al codului. Autorii codului propun, de asemenea, să fie „*elaborat un sistem de puncte de penalizare, asemănător sancțiunilor din domeniul rutier, care poate duce inclusiv la retragerea certificatului. Un produs căruia i-a fost retras CBPJ* – propun autorii - *va putea fi re-certificat după ce publisherul va aduce dovezi concrete pentru remedierea problemelor care au atras sancțiunea.”* În acest scop se constituie şi *„Comisia pentru respectarea Codului deontologic unic”*, care *„ar putea face publică în permanență, online, situația "punctajului" fiecărui produs certificat, alcătuind clasamente.”*

Niciodată, în sistemele morale ale grupurilor umane de orice fel, nu s-au constituit comisii, nu s-au acordat certificate de bună purtare şi nici puncte. Cu atât mai mult, nu s-a apelat niciodată la sancțiunea administrativă sau juridică, întrucât aceste sancțiuni, potrivit logicii normelor, aparțin unor sisteme de reglementare de altă natură. Ceea ce fac codurile deontologice contemporane (şi aici include aproape toate codurile deontologice de la noi şi din alte părți ale lumii) este să introducă o puternică componentă de negare a morale ca mijloc de reglare a relațiilor interumane, pe linia devenită dominantă în societatea contemporană, a negării moralei în numele ordinii administrative-juridice, de factură dictatorială. Aristotel avea dreptate: democrațșia sfârşeşte în oligarhie, oligarhia în tiranie, iar tirania în anarhie, apoi ciclul se reia, inevitabil. Marele păcat al democrației româneşti este că riscă să treacă în oligarhie, înainte de a se maturiza ca experiență socială, şi aceasta, în condițiile negării dreptului moralei de a-şi juca până la capăt rolul de regulator al comportamentului uman.

Nu cumva presa, care-şi arogă statutul de „a patra putere în stat”, se proiectează pe sine ca o putere discreționară a oligarhilor, înainte de a fi o putere morală a opiniei publice şi a conştiinței morale nepătate a jurnalistului?

Bibliografie:

Aristotel, *Etica nicomahică*, Editura Antet, 2009
Aristotel, *Politica,* ediție bilingvă, traducere, comentarii şi index de Alexander Baumgarten, cu un studiu introductiv de Vasile Muscă, Editura IRI, Bucureşti, 2001.
Nicolae Bellu, *Morala în existența umană*, Editura Politică, Bucureşti, 1989
Alsdair MacIntire, *Tratat de morală. După virtute*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1998
J.P. Buffelan, *Etude de deontologie compare dans les proessions organisees en ordres*, în La semaine Juridique, nr. 20/1994

Cornel Lazăr, *Autoritate şi deontologie,* Editura Licorna, Bucureşti, 1999
Codul deontologic unic pentru mass-media
Mircea Kivu, *Interesul public sau interesul publicului?*, www.romanialibera.ro
Semnează petiția „INTERESUL PUBLIC MAI PRESUS DE GUSTUL PUBLICULUI”!, , în www.cna.ro
Legea nr. 477/2004 privind Codul de conduită a personalului contractual din autoritățile şi instituțiile publice, în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1105 din 26/11/2004

THE FEATURES OF MEDIA TEXT EDITING

Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: The most important feature of the texts transmitted by different media is that they are edited texts, they emerge from a previous editing activity. This means that such texts are far more prepared and preplanned than texts belonging to non-mediated, interpersonal communication.
Our corpus is based on the monitoring of Hungarian audio-visual media programmes, a research carried out between 2010-2012 in the Hungarian media from Romania.

Keywords: news, intonation, accent, placement of prominent elements, text editing.

Punctul nostru de plecare este că, situația de bază a comunicării – în cazul textelor scrise şi redactate anterior lecturii lor în fața microfoanelor – nu reflectă o relație comunicativă între canalele de radio sau televiziune şi auditoriu/spectatori, ci una de tip informativ, iar rolul personajelor-cheie îi revine prezentatorilor şi crainicilor acestor instituții mass-media.

Contrar altor persoane prezente în mass-media (specialişti în meteorologie, reprezentanți ai diferitelor grupuri de specialişti, cercetători, persoane intervievate, politicieni etc.), prezentatorii de ştiri radiofonice şi televizate, precum şi crainicii de televiziune reprezintă instituția respectivă însăşi, într-un mod total impersonal. Ei citesc ştiri şi comunicate, materiale impersonale şi instituționale, transmiterea cărora cade în responsabilitatea instituțiilor de radio şi televiziune şi pentru care îşi asumă răspunderea chiar aceste instituții însăşi.

Dacă luăm în considerare toate acestea, precum şi prescripțiile standardului stilistic (aliniat la normele lingvistice mass-media) cu privire la specificitățile cauzate de situația de comunicare ale ştirilor şi comunicatelor (Előry 1992), pare a fi chiar firesc faptul că – după cum ne arată sonoritatea textelor informative, analizate de-a lungul anilor precedenți – în privința timbrului vocal se poate observa o strâmtorare generală, o nivelare şi modulare a vocii, atât în cazul prezentatorilor de sex masculin, cât şi ale prezentatoarelor, ritmica şi tempo-ul vorbirii se caracterizează printr-un echilibru creat artificial, iar articulația în multe cazuri a devenit mult mai grijulie, cu riscul hiperarticulării.

Trebuie să ținem cont, însă şi de faptul că în anumite cazuri lipsurile şi neajunsurile privind intonația şi inflexiunile sau alte elemente constitutive ale transmiterii vocale, provin din natura textelor sau din greşelile de redactare a acestor texte.

Deoarece ”actul lingvistic” al prezentatorului-lector – datorită situației date – este condiționat multiplu[1], el nu poate recurge la altceva, decât să redea cât mai exact şi cât mai

[1] „Crainicul nu ”vorbeşte”, ci citeşte; lecturează un text pe care-l primeşte în forma sa finală, condiționat de posibilitățile textului pentru a fi citit cu voce tare. În caz contrar, adică dacă citeşte mai ”frumos” decât cere textul, devine artificial şi nestilat. – Aşadar, referitor la (...) problemele lecturării, acestea sunt consecințe fireşti ale situației de comunicare: reflectă constrângerea dată de textul scris şi redactat anterior şi lectura sa cu voce tare” – conchide renumitul lingvist Deme László, unul dintre promotorii unei lungi serii de cercetări lingvistice asupra limbajului radiodifuziunii din Ungaria (Deme 1976: 57).

adecvat acel text care nu ține cont de acei factori care sunt determinați de situația de bază a comunicării în contextul dat, fiind imprecis şi inadecvat (Deme 1976).

Aceste aspecte duc la problema sonorizării sau imposibilitatea sonorizării textelor.

În cazul în care facem o încercare de analiză a aceastei probleme pe texte concrete, din diferite emisiuni informative, se poate vedea clar că lectura frazelor mult prea încărcate şi încordate din punct de vedere sintactic, dictate de stilul publicistic, într-adevăr nu este un lucru uşor de realizat, deoarece cuprinderea şi interpretarea unei astfel de fraze în totalitatea sa, precum şi a rolului său în textul întreg, în anumite cazuri, se poate realizarea numai după multiple recitiri. Aşadar, prezentatorului îi revine un rol destul de greu dacă vrea s-o reproducă în mod corespunzător, ca pe un întreg unitar şi totodată interconectat cu restul textului. Fragmentele însă numai în funcție de întreaga frază, iar frazele, la rândul lor, numai în funcție de textul întreg îşi capătă valoare parțială, sesizabilă, încastrate şi încorporate în aceste unități mai mari.

La baza acestor cercetări stau datele monitorizărilor efectuate la Facultatea de Ştiințe Tehnice şi Umaniste, Universitatea Sapientia, Tîrgu-Mureş, în intervalul 2010-2012, cu privire la limbajului audiovizual maghiar din România. Exemplele referitoare la caracteristicile de redactare a textelor şi structura propozițiilor, prezentate mai jos, însă, provin din seria datelor ultimei monitorizări, din anul 2012, precum şi din datele colectate individual în intervalul 17-20 august 2014.

Totodată trebuie precizat că cercetarea de față, vizează exclusiv limbajul emisiunilor informative (ştiri şi retrospective culturale), şi numai exemplificăm greşelile, neconcordanțele sau soluțiile lingvistice mai puțin reuşite, neținând cont de totalitatea acestor fenomene sau de textele informative şi modalitățile de transmitere vocală corecte, adecvate din toate punctele de vedere, mult mai numeroase decât greşelile.

Prezentăm câteva exemple caracteristice pentru structurarea lingvistică a textelor informative audio şi audiovizuale, alese în mod aleatoriu.

În textul radiofonic de mai jos, pentru semnalarea închiderii unor tranşe sonore (tipar intonațional descendent) înaintea unei pauze, am folosit semnul ↓, iar pentru accentul lexical sau sintagmatic sublinierea:

Nem támogatja Orbán Viktor az Erdélyi Magyar Néppárt részvételét a romániai elnökválasztáson, ↓ olyannyira, hogy nem hajlandó fogadni a párt államfőjelöltjét ↓ - értesült az Új Magyar Szó. A portál szerint a találkozót a miniszterelnökkel Szilágyi Zsolt ↓ amúgy Tőkés László európai parlamenti képviselő irodavezetője kérte. A Romániai Magyar Demokrata Szövetséghez közel álló lap megjegyzi, hogy múlt héten a Fidesz elnöke fogadta az RMDSZ államfőjelöltjét, Kelemen Hunor szövetségi elnököt, és sok sikert kívánt neki a választásokra. A találkozó után a portál azt írta, ↓ tudomásuk szerint a miniszterelnök nem ért egyet az EMNP jelöltállításával, ↓ és nemtetszését közölte is a néppárt vezetőivel. Toró T. Tibor pártelnök akkor ezt cáfolta. A Transindex úgy értesült, ↓ Orbán Viktor még forrásmegvonással is megfenyegette a pártot arra az esetre, ha az EMNP mégis jelöltet állít az államfőválasztáson.

(Radio România Bucureşti, Emisiunea maghiară, Ştiri, 19 august 2014, 15:00)

După cum se poate observa şi din marcaje, intonația nu reflectă întotdeauna structura sintactică ierarhică, această structură prea încărcată pe alocuri îndemnînd prezentatorul ştirilor la intonații descendente repetitive, utilizate în mod mecanic şi cu un efect derutant pentru ascultători. În cazul reproducerii vocale nici nu se poate cuprinde întotdeauna aceste structuri arborescente, mult prea lungi pentru a putea fi incluse într-o singură tranşă sonoră, de aceea a devenit un fenomen tot mai des întâlnit fragmentarea lor forțată prin intonație, ceea ce, însă, micşorează şansele de receptare corectă a acestor texte.

În cazul fragmentului următor: „*Toró T. Tibor pártelnök akkor ezt cáfolta. A Transindex úgy értesült, ↓ Orbán Viktor még forrásmegvonással is megfenyegette a pártot...*" tocmai din cauzele enumerate mai sus nu se poate decide dacă platforma informațională electronică Transindex are informații despre dezmințirea redată anterior, sau despre amenințarea prezentată în continuare.

Se poate observa şi din marcaje cât de des se produc accentuări greşite sau chiar inversate, ceea ce bulversează sensul enunțului. De exemplu:

„...a találkozót a miniszterelnökkel Szilágyi Zsolt ↓ amúgy Tőkés László európai parlamenti képviselő irodavezetője kérte." – datorită deplasării accentului, cuvântul „irodavezető" va fi purtător de accent primar, deşi în acest context ar trebui accentuată persoana despre a cărei angajat este vorba, exprimat gramatical printr-un atribut genitival.

Aceste caracteristici, dintre care am şi exemplificat unele, au ca şi consecinţă reducerea gamei acustice, inversarea succesiunii elementelor importante, cu mare valoare informaţională în enunţ, slăbirea sau chiar destrămarea structurii sintactice şi parasintactice, ducând la reducerea informativităţii textului sau chiar la schimbarea totală a sensului.

Alte exemple referitoare la obiceiurile de formulare şi redactare confuză:

A roncsautó-program megszüntetését szorgalmazza a gépjárműgyártók és -forgalmazók egyesülete, az APIA. Közleményükben azzal érvelnek, hogy 5í százalékkal csökkent az autópark megújítását célzó program iránt érdeklődők aránya. A szervezet szerint a kormánynak más ösztönzőket kell találnia, ↓ például támogathatná az elektromos vagy a hibrid autók vásárlását. A gyártók és a forgalmazók egyúttal sürgetik a kormányt, hogy lépjen fel a feketézés visszaszorítása érdekében. Mivel ez szintén visszafogja az új autók piacát.

(Radio România Bucureşti, Emisiunea maghiară, Ştiri, 19 august 2014, 15:00)

A visszavonulást is szóba hozta Ferenc pápa a dél-koreai útjáról hazatérve. A 77 éves katolikus egyházfő úgy vélekedett, elődje, Joseph Ratzinger, azaz XVI. Benedek példája nem a kivételek közé tartozik, ↓ amennyiben ő maga is úgy érzi, hogy egészségügyi okokból nem tudja ellátni a feladatát, akkor szintén visszavonul majd. Így már akár három pápa is élhetne a Vatikánban, ↓ lévén hogy Ratzinger is ott tölti immár nyugdíjas éveit. Ferenc azonban egyelőre fáradhatatlannak tűnik. Most újabb tabukat döntöget azzal, hogy boldoggá szeretné avatni a salvadori Oscar Romero érseket. A katolikus egyház eddig távol tartotta magát Romerótól, akit 1980-ban a szószéken, a mise után gyilkoltak meg jobboldali milicisták. A boldoggá avatásról korábban hallani sem akart az egyház, mondván, a politika és a vallás nem fér össze.

(Radio România Bucureşti, Emisiunea maghiară, Ştiri, 19 august 2014, 15:00)

Textul de mai sus în acelaşi timp – privind stilul lingvistic al textului – conţine şi o expresie mult prea colocvială, în cazul conducătorului suprem al bisericii catolice chiar vulgară: „*Most újabb tabukat döntöget...”*, după care în mod familial este anunţat doar cu ”Ferenc”: „*Ferenc azonban egyelőre fáradhatatlannak tűnik.*”

Toate acestea sunt greşeli contestabile, deoarece, textele informative radiofonice şi televizate de obicei sunt destul de ponderate din punct de vedere stilistic, pot fi considerate neutre sau chiar şterse, însă, dat fiind conţinutul lor informativ, documentativ sau politic, acest lucru este de la sine înţeles şi firesc. Redactorii acestor texte se feresc în general de utilizarea acelor straturi lingvistice care nu se includ în standardul lingvistic şi stilistic mass-media (terminologia ştiinţifică, limbajele specializate, limbajul politic, precum şi expresiile vulgare, familiale sau prea colocviale), de folosirea expresiilor în vogă în viaţa publică, a elementelor străine uşor înlocuibile, a expresiilor şi conversiunilor prea complicate.

În cazul încorporării unor astfel de elemente-şablon, autorul textului poate să se şi rătăcească:

„*A katolikus egyház eddig távol tartotta magát Romerótól, akit 1980-ban a szószéken, a mise után gyilkoltak meg jobboldali milicisták.*” – aici expresia metaforică „távol tartja magát valakitől vagy valamitől” nu poate fi asociat cu arhiepiscopul ucis acum treizeci de ani, despre care se face referire doar cu numele de familie – contrar regulilor de politeţe din limba maghiară.

Exemple pentru conversiuni şi expresii redundante, nepotrivite, reiterări neglijente, precum şi pentru structuri neobişnuite în maghiară, cu proveniență din limba română:

„Három fő prioritást határoz meg...” – prioritate principală - structură redundantă, pleonasm
(Radio Gaga, 16 oct. 2012, Ştiri, 7:00)

„...utalt ki a biciklisáv megépítésének céljából” – structură analitică în loc de cea sintetică, corect: megépítésére
(Radio Gaga, 26 oct. 2012, Ştiri, 10:00)

„...az nehezítette meg a problémák idejekorán történő felismerését...” – expresii nepotrivite, structură prea încărcată
(Radio Paprika, 15 oct. 2012, Ştiri, 10:00)

„...sikeresen szerepeltek a nyári tesztvizsgán...” – compoziție analitică, corect: sikeresen vizsgáztak
(Radio Paprika, 15 oct. 2012, Ştiri, 12:00)

„...az utolsó helyezett Keresztvár megverése elvártnak mondható.” – influență străină, construcție nespecifică limbii maghiare
(Radio Paprika, 16 oct. 2012, SportŞtiri, 14:00)

„...különböző érdekbeli összeférhetetlenségi helyzetben vannak...” – structură neobişnuită, relații sintagmatice inexplicabile
(Radio Paprika, 22 oct. 2012, Ştiri, 10:00)

„Csökkenhetne a mezőgazdasági támogatás kerete...” – solecism
(TVR1, 22 oct. 2012, Emisiunea maghiară)

„Az intézkedés illeszkedik a Román Államvasutak bevételnövelő intézkedéseinek sorába.” – repetare neglijentă
(Radio Paprika, 22 oct. 2012, Ştiri, 13:00)

„Holott egy titkosszolgálatnak, hát nem biztos, hogy negatív véleménnyel kellene vélekednünk róla..." – structură repetitivă, cu o intercalaţie prea colocvială
(TVR1, 22 oct. 2012, Emisiunea maghiară)
„ha valamelyik válogatott mindkét találkozón felül tudna kerekedni a másikon, annak tárva nyílna a továbbjutás kapuja..." – corect: tárva-nyitva állna
(Radio Cluj, 16 oct. 2012, Ştiri: Napóra, 17:00)
„...ötgólos verességgel mutatkozott be..." – corect: "ötgólos vereséggel zárta első meccsét", sintagmă cu sens opus
(Radio Paprika, 16 oct. 2012, Ştiri, 10:00)
„...a 2012-re előirányozott költségvetési tétel elégtelennek bizonyult." – corect: nem bizonyult elégségesnek; expresia poate fi un calc lingvistic, provenind din cuvântul „insuficient" din limba română
(Radio Paprika, 18 oct. 2012, Ştiri, 8:00)
„A döntőház szerepét ez ügyben a képviselőház tölti be..." - *döntőház* – citit împreună, expresie nepotrivită; corect: döntő fórum; calc lingvistic, tradus din sintagma „camera decizional" din limba română
(Radio Gaga, 16 oct. 2012, Ştiri, 16:00)
„...úgymond kereskedelmi értékű drogot foglaltak le..."- corect: úgynevezett; înlocuirea lexicală poate fi un efect al limbii române (corespondentul din limba română: aşa-numite droguri comerciale)
(Radio Gaga, 16 oct. 2012, Ştiri, 16:00)
„Visszaállt a közlekedés a normális ütembe..." – calc lingvistic din: „circulaţia a reintrat în ritmul normal" din limba română
(Radio Gaga, 15 oct. 2012, Ştiri, 17:00)
„13 munkahely betöltéséhez felsőfokú végzettség szükségeltetik." –în acest caz, nu este necesar pasivul, de recomandat ar fi: felsőfokú végzettség szükséges; folosirea pasivului poate fi explicat prin forma verbală „se necesita" din limba română
(Radio Cluj, 8 noi. 2012, Ştiri: Napóra, 17:00)

Redarea sonoră a unui text redactat anterior, ar trebui să aibă la bază o lectură atentă, concentrată pe sensul global al textului şi pe structura sa textuală şi sintactică, deoarece intonaţia şi accentele lexicale şi sintactice se află în strânsă legătură cu conexiunile între elementele sintactice şi cele macrotextuale, precum şi cu valoarea informativă a diferitelor componente semantice. Iar la nivelul propoziţiei, cea mai importantă sarcină ar fi analiza conţinutului, delimitarea elementelor redundante şi entropice, alegerea fragmentelor importante şi de accentuat, precum şi prestabilirea accentelor relative. Pentru determinarea acestora poate fi de mare ajutor şi o analiză lingvistică formală, adică analiza elementelor lingvistice, a formelor şi a structurilor gramaticale (Elekfi-Wacha 2003: 59).

Exemple pentru rolul delimitant al accentului şi intonaţiei:
„Tízmillió euró kártérítést követel. Az Arad-Temesvár autópálya építője." – intonaţia descendentă separă propoziţia - într-un mod nejustificat - în două părţi independente, formate din două propoziţii eliptice
(Radio Tîrgu-Mureş, 19 oct. 2012, Ştiri, 17:00)

„Nem bővült az autópálya. Egyetlen kilométerrel sem." – este o singură propoziție, nu ar trebui separat prin intonație descendentă şi pauză
(Radio Tîrgu-Mureş, 17 oct. 2012, Ştiri, 14:00)
„Az eredeti, júniusban egyeztetett elképzelés szerint a felekegymás tájékoztatására, forródrótot hoztak volna létre." – topica neadecvată, lipsa accentului lexical (datorită citirii împreună a celor două cuvinte, şi formând un cuvânt compus inexistent în limba maghiară) şi intonația ascendentă la sfârşit periclitează sensul întregului enunț
(Sepsi Rádió, 23 oct. 2012, Ştiri, 7:00)

Exemple pentru lipsa accentului lexical:
„Utolsó szakaszához érkezett a kovásznai sípályabővítése." - sípálya bővítése
(Sepsi Rádió, 2012. okt. 19., Ştiri, 13:00)
„Az országban nyolcközösségi alapítvány működik." – lipsa accentului lexical cauzează contopirea elementelor lexicale.
(Sepsi Rádió, 2012. okt. 19., Ştiri, 13:00)

În decursul vorbirii, interlocutorul aliniază într-o asemenea ordine propozițiile formulate, cum intenționează să exprime propriile sale idei şi concepții. Într-o propoziție însă, succesiunea cuvintelor, sintagmelor, tranşeelor sintactice şi a subordonativelor este determinată de reguli gramaticale şi de cele legate de topică. Elementele minimale ale acestei succesiuni pot fi atât cuvintele, cât şi sintagmele, grupurile de cuvinte, segmenți sintactici, în cazul cărora elementele lor constitutive au o topică fixă, schimbarea topicii se poate realiza numai între aceste entități mai mari. Iar ordinea acestor segmenți este în strânsă legătură cu evidențierea anumitor componenți (în cazul în care dorim sau trebuie să accentuăm ceva).

Pe lângă accentul sintactic şi cel de segment, intonație şi ritmul vorbirii, un mijloc de bază pentru evidențiere este topica şi ordinea segmentelor mai mari (Elekfi-Wacha 2003: 53).

Exemple pentru topică incorectă şi accentuări inadecvate:
„Határozottan egy új atomerőmű megépítése ellen foglaltak állást a litvánok." – Propoziție accentuată în mod nejustificat. Cu schimbarea topicii redevine neutră: *A litvánok határozottan állást foglaltak egy új atomerőmű megépítése ellen*.
(Radio Tîrgu-Mureş, 15 oct. 2012, Ştiri, 12:00)
„Az iráni fizetőeszköz értékvesztése elsősorban a perzsa állam nukleáris programja miatt megszigorított, nyugati szankciók, valamint a kormány hibás intézkedéseinek számlájára írható." – din cauza accentului sintactic greşit, sensul propoziției devine opacă
(Sepsi Rádió, 2012. okt. 25., Ştiri, 11:00)
„Bezárja kapuit Szlovénia helsinki nagykövetsége a takarékossági intézkedések jegyében." – în primul rând: propoziție accentuată, deşi ca propoziție neutră ar reflecta mai bine conținutul informativ; în al doilea rând, nu corespunde structurii globale sintagma „intézkedések jegyében"
(Sepsi Rádió, 16 oct. 2012, Ştiri, 15:00)

„Arra a kérdésre, hogy kivel hajlandóak szövetséget kötni, Ungureanu azt válaszolta, hogy még nem határozták ezt meg." – accent lexical dublu, cu accent sintactic; în mod corect: Arra a kérdésre, hogy kivel hajlandóak szövetséget kötni, Ungureanu azt válaszolta, hogy még nem határozták meg.
(Radio Paprika, 25 oct. 2012, Ştiri, 16:00)

„Kiderült, România inkább kitett a természet erőinek, mint a szomszédos Magyarország…" – participiu în funcție de predicat nominal – o structură forțată, datorită căreia participiul devine accentuat în mod nejustificat
(Sepsi Rádió, 16 oct. 2012, Ştiri, 10:00)

„A szemináriumon azokat a lépéseket dolgozzák fel, amelyeket a tűzoltóknak meg kell tenniük természeti katasztrófák esetén. Az elméleti áttekintő után gyakorlati képzésre is kerül sor a szeminárium keretében. Ennek során a múzeumnál szimulálnak tűzesetet." – compoziție greoaie, influența limbii române; probleme de topică („kerül sor", deşi topica neutră ar fi mai indicată), calculi lingvistice, plural folosit incorect („természeti katasztrófák"), reiterări („szeminárium")
(Radio Gaga, 17 oct. 2012, Ştiri, 6:00)

Unele dintre aceste fenomene, în mare parte, sunt cauzate de contradicția dintre textul scris şi cel sonor, contradicție care poate fi înlăturată de redactori, autori ai textelor, prin rescrierea acestor mesaje informative după regulile şi secvențialitatea textului rostit, deoarece textul transmis prin mijloace tehnice, trebuie să fie perceptibil şi inteligibil imediat ce a fost transmis, fără ca auditoriul să fie nevoit să regândească cele auzite – în detrimentul celor ce urmează.
Redactorii trebuie să țină cont de reciprocitatea specifică dintre forma textuală şi cea sonoră, dar fiindcă textul este compus din propoziții şi fraze, numai atunci poate funcționa ca o totalitate, dacă fiecare element constitutiv se înglobează într-o unitate superioară, atât din punct de vedere acustic, cât şi informativ. Exprimat printr-o comparație luată din textologie: elementele autonome din punct de vedere structural, se întrepătrund ca verigile de lanț şi împreună formează textul final, ca pe un lanț întreg.

Bibliografie:

Balázs Géza: *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A-Z Kiadó, Budapest, 1998.
Balázs Géza: A média nyelvi normája. In: *Magyar Nyelvőr*, 124. évf. 1. szám, 2000. január-március, pp. 5-24.
Balázs Géza: *Médianorma. A nyilvános megszólalás esztétikája*. Magyar Rádió, Budapest, 2000.
Balázs Géza: Sajtónyelv – médianyelv – médianorma. In: H. Varga Gyula (szerk.): *Kommunikáció és nyelvhasználat*. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Nova Series

Tom. XXXI. Sectio Scientiarum Economicarum et socialium. Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei, Eger, 2004., pp. 44-55.
Balázs Géza: A rádiók kiejtési normája. In: Zimányi Árpád (szerk.): II. Egri Kiejtési Konferencia, Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Nova Series Tom. XXXIII. Sectio Linguistica Hungarica. EKF Líceum Kiadó, Eger, 2006. pp. 46-55.
Békési Imre: Szövegszerkezeti alapvizsgálatok. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.
Cserés Miklós – Deme László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs kutatóközpont, Budapest, 1976.
Deme László: *Mondatszerkezeti sajátságok gyakorisági vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971.
Deme László: Egy vidéki rádióstúdió nyelvi arculatáról. In: Emlékkönyv Szathmári István hetvenedik születésnapjára, ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest, 1995., pp. 104-111.
Elekfi László-Wacha Imre: Az értelmes beszéd hangzása. Szemimpex Kiadó, Budapest, 2003.
Előry Vilma: Nyelvi norma – stílusnorma. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest,1992., pp.31-40.
Fábián Pál: A pécsi rádió nyelvhasználatáról. In: Emlékkönyv Szathmári István hetvenedik születésnapjára, ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest, 1995., pp. 133-137.
Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992.
Péntek János: A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok. Komp-Press Kiadó, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2001.
Péntek János: Eltérő szerkezetek kiegyenlítődése nyelvi kontaktusban. In: Borbély Anna (szerk.): *Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében*. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 2000, pp.165-172.
Péntek János: Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről. Magyar Nyelv, 1998, 43-49.
Szende Tamás: *A beszédfolyamat alaptényezői*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.
Tolcsvay Nagy Gábor: A mai magyar nyelv normarendszerének egy jelentős változásáról az „ifjúsági nyelv" kapcsán. *Nyr*. 112., 1988, pp. 398-405.
Wacha Imre: *Szöveg és hangzása: cikkek, tanulmányok a beszédről*. Magyar Rádió Rt., Budapest, 1999.
Studiul monitorizării limbii maghiare în programele audiovizuale din România, 2011, 2012 http://www.cna.ro/Studiul-monitoriz-rii-limbii.html, www.sapientia.ro

MEDIA, SOCIETY AND VALUES – A BRIEF ANATOMY OF THE FAILURE OF ROMANIAN CONTEMPORARY MEDIA

Adrian Păcurar, Assist. Prof., PhD, "Vasile Goldiş" University of the West, Arad

Abstract: This theoretical endeavor is about Romanian media and its failure within contemporary Romania in achieving its general purpose of promoting and consolidating a democratic and liberal society. In brief we tried to disclose a structural and general model in order to find out the main set of causes because of which, at least in our opinion, the Romanian contemporary media has failed to promote at the level of contemporary Romanian society the model of a democratic and responsible civil society. It is important to mention that our study is centered on some theoretical perspectives and it is not build upon an empirical methodological survey.
The theoretical approach of the study has a doubled sided construction. Firstly we try to uncover the causes for the failure. Within this context we indicate two main origins for the present deplorable status of the Romanian contemporary media. The first one consists in some historical inheritances from the communist era from different points of view. The second one comes from the so called Romanian transition and it also covers different perspectives such are the sociological or the economical one.
Secondly the theoretical frame of this study tries systematically to uncover the profound negative effects of the actual Romanian media at the level of the ordinary Romanian contemporary citizen. These effects can be identified from various perspectives. We focused mainly upon the psychological and cultural ones. In the end we made some general observations and recommendations which in our view could change for the better in the future the actual very negative status of Romanian media.

Keywords: Media, Civil society, Democracy, Public opinion, Public space.

Introduction. First of all we want to underline from the very beginning that this very short study does not claim to be a systematic and complete approach of the Romanian contemporary media phenomenon[1]. Our intentions are reduced to the goal of drawing a general picture about what we consider to be a relatively very visible situation. Regarding about what we call "The failure of the Romanian contemporary media" within the conceptual content of this study we consider that a further and deeper approach, a one cultural but also a sociological one are needed. The study is thus limited to a theoretical general frame elaborated upon an obvious and palpable situation. *We just do not go beyond what everybody can see today about the Romanian press*. This does not mean that empirical studies upon the Romanian media phenomenon are not necessary but only that these studies *are not enough in order to proper understand why the failure is so dramatic*. Thus, our paper *opens a door* by indicating the fact that the studies upon the press are not sufficient in order to understand why the media in post-communist Romania has failed to play its role and to disseminate into the population, by various means which it has on its disposal, the values of democratic societies. Now we can proceed further.

[1] As it has already been indicated by some authors it is difficult to find serious and empirical studies about the evolution of the post-communist press in Romania. This was also true about us in finding these *relevant* studies. This situation is only one of the reasons because of which the study has a pregnant theoretical dimension, based upon general facts, but also a reason for the very limited set of references that we used.

In the present in Romania is almost a trend to speak about how much harm the press from this country had done to its own people in the last two and a half historical decades. By doing so is it like you receive a certificate of good quality in terms of your intellectual standing, and like you get a sort of a medal, a symbolic distinction to talk about the very low level of making journalism in this geographic space from Eastern Europe. From some points of views this type of distinct cultural and even social phenomenon could be part of a very consistent study in itself but this is not the purpose of our theoretical endeavor[2]. However, there are indeed consistent lines of debates within contemporary Romanian public space which consider that the press from this country did not succeed to fulfill its main role has a free and responsible voice of the civil society, o role which primarily has to promote and to develop the social responsibility and the grow of a solid democratic consciousness, in its general dimensions, at the level of general public and at the level of the ordinary citizen in particular.

The above observations are, with no doubt, true and consistent. But, in terms of systematic and conceptual approach for this topic we have to admit that until today it is difficult to obtain reliable scientific sources and approaches about the media phenomenon in Romania after 1989[3]. Our short intervention is only designed to draw a preliminary conceptual filter in order to further develop consistent and empirical studies.

A Short History of a Structural Failure. The Contemporary Romanian Press – a Brief Anatomy of a Fading Hope

History, regardless of what some might think about it, is not a simple thing. In any given moment the "thing" which we call "history" is in reality a set of complex causal factors which can change without warning what until then was considered continuous and predictable in its evolution. In these terms we can presume that after the collapse of communism in 1989 in Romania the press had all the opportunities not only to improve its deplorable status from the near historical past of the country but to change it in a radical and positive manner. Yet, this was not the case. It turn out that a historical change, at least in the formal sense of this expression, was not enough to destroy a very toxic structural frame, in all its perspectives, in which the Romanian media was immersed until the end of 1989. Thus, a simple logical expectation and even, we can say, a historical prediction and direction, were both proved to be ultimately unrealistic. It seems indeed that for the Romanian press after 1989 the flow of history did not fulfill something which was expected and desirable. Even more, the things, as we will show them, had become worse. But what exactly did happened that was so toxic and capable to block any hope of getting better not only for the press or for the Romanian public

[2] Today in Romania there are several sites in which a relatively significant number of authors are expressing their points of view regarding a large area of topics which are, or at least it should be, important for the general public. But, regardless of how you decide to analyse this phenomenon what is certain is that this type of commitment to the public interest does not have a serious and palpable impact. Neither the public neither the authorities are the beneficiaries of this type of involvement from the public intellectuals of contemporary Romania. And this situation, to say the least, is a certain sign of immaturity and lack of responsibility from the civil society in general.

[3] Coman, M. – *Mass media in Romania post –comunista (Mass Media in Postcommunist Romania)*, Polirom, Iasi, 2003, p. 26.

space but to block an expected and desired historical direction? Because it was obvious that if you make a so called "revolution" than you expect to get yourself better and not to get worse. In short, the concrete evolution, a negative one if it is to be compared with the set of expectations, was a complete opposed to a line of evolution which it could be expected after you a make a "revolution" and after you hope that in this way you will succeed to build a free and authentic democracy and a genuine responsible civil society. And this should be enough, with all its simplistic scheme, to shed a light of doubt upon all those conceptions which considers history, in terms of the future, as something which can be predict, even in this case the example elected in order to destroy the belief in historical predictability is a negative one[4].

However, beyond this simplistic epistemological thinking about history in general and speaking now strictly about the concrete evolution of the Romanian press after 1989 some general lines of progress and directions of approach could be relatively easy disclosed and analyzed. Because even if the direction which was followed by the Romanian press after December 1989 was not a one which you expect after you make a "revolution" designed to wipe out the effects of the communism from the society, it had, anyway, its own shape and its own consistence.

In what will follow, at the beginning of our endeavor, we will try just to uncover the fundamental set of coordinates in which the historical development of the Romanian press after the collapse of the communism in 1989 was possible.

In the Vicinity of the Origins: To be a Journalist in Romania after the Collapse of Communism in 1989 and beyond

To ask yourself about who was making journalism in Romania immediately after December 1989, but also in the next period, is a vital necessity in any serious enterprise of studying the media phenomenon in Romania from the end of 1989 until today. In order to be brief we will not insist here about the set of historical conditions and structural causes which directly determined the content of human resources, which was working in the Romanian press at the time which communism collapsed in December 1989. All that it counts is the fact that in vast majority of the cases the press was strictly controlled by the communist regime through its repressive tools. And, this is the main point in our opinion, those who worked in the communist press did not have a proper understanding and training about how a free and responsible press, from an authentic democratic society, must fulfil its duty.

So, those who worked before December 1989 in the press continued to work after the collapse of the communism within the historical frame and concrete conditions of their background about which we already talked about.

The second category were the newcomers into the media system. But their enthusiasm was not at the level of their real press performances. They did not have even the minimum training of those which already worked within the communist media but they did not feel that this could be a disadvantage.

These two category were the main actors, so to speak, which made press in Romania after December 1989. Almost needless to say, none of these two categories had the required

[4] Popper, K. R. – *Mizeria istoricismului* (*The Poverty of Historicism*), Bucuresti, Editura ALL, 1996, pp. 103 – 106.

skills to make a western type responsible media. This is a simple truth but with tremendous implications if you want to really understand the proportions of the disaster of the Romanian *contemporary* media.

One more thing about this topic here. In our view it is completely useless to develop any elaborate and systematic sociological and empirical study about the human resources from Romanian press after December 1989 because we have at our disposal a simple fact: there was no institution, an academic one or whatever, capable to properly train, in terms of an authentic democracy and genuine civil society needs, those individuals which wanted to work in the media system. Thus, the conclusion is a very clear one: on the one hand we had in the media system all types of propaganda activists, from the communist regime, which continued to work in the press in Romania after December 1989 and which did not have any experience within a press from a democratic society and, on the other hand, we had all sorts of individuals, more or less aware of what they were doing as "journalists" which entered into media also without any consistent training.[5] Regarding this topic maybe the discussion could be a one more extended but we do not insist. The only thing, the essential element is the fact that after the collapse of the communist regime in December 1989, Romania did not had trained journalists. This lack of professionalism could not be replaced by the enthusiasm or a presumably good will.

Transition. Where to go if you came from nowhere?

This general situation was perpetuated during the time of the so called "transition", a period which supposedly had to get Romanian people, at least in terms of mentality, at the point from which a western democratic mentality, will all its consequences for the media, should be available. Unfortunately this was not the case.

Regarding the media system that those two general categories of so called "journalists" did not managed to improve the way in which journalism was made and they were not capable to set the seeds for some better future generations. From this perspective a dramatic phenomenon was developed when peoples from these two categories tried to establish and to institutionally build a frame in order to offer professional training to those who wanted to be journalists. But they failed dramatically and this is obvious if we look at the professional level of the graduates from these academic institutions. Even some prominent figures from contemporary Romanian media had complained about this[6].

In short, the period of transition, from many points of views, was indeed a very peculiar one and this we think is especially true about the evolution of Romanian media. This because it had to start from a sort to point zero with no effective human resources capable to build an authentic democratic and responsible media and ended today also in a point zero of the absence of professionalism and the process of promoting false values within society.

[5] In our opinion the status of intellectuals or of those which came from the diaspora was at least a debatable one because they also were not prepared to properly fit into the mentality frame of a so distorted society has was the Romanian society after it escaped from the communist period. In a way they were like ghosts and they are still ghosts in the public space because their public discourse, a one which is disseminated by the media system, had never the power to significantly influence the authorities or to essentially change a negative mentality about democracy and the role of the press within it.

[6] Some respected contemporary journalists did repeatedly spoken in public about the danger that these faculties of journalists pose to the public space from Romania in general and only for the media system.

The Mentalities and the Toxic Symbiosis between Media and Political and Economic System

This general situation, which already was a very toxic one, has mixed with the general mentality of the Romanian people, with some cultural elements present within Romanian society which are not properly fit to receive and to promote western democratic values[7]. This a truism, we know this, but even so it should be always remembered in any attempt to realistically understand what is happening now with the media system from Romania.

And on the top of this general situation another one has come to further vitiate the functioning of press. As the previous conditions were not enough to destroy almost all of the Romanian press credibility another condition was added in time. We refer here to a gradually symbiotic relation between the press and economic and political circles of interests. This had indeed a much more profound negative effect in the functioning of the Romanian press because now we are not speaking anymore only about the lack of professionalism but of using this status in order to make "journalism" completely under the control of the interests of these two circles. Media trusts had now become weapons in the hands of those which control them and started to intensively use blackmailing and manipulation. From now on the professionalism in the Romanian press had become objectively speaking a preposterous task.

Maybe about the evolution of the Romanian press after December 1989 in the direction described above it should be interesting to empirically see exactly from which point in time the media system had been transformed into weapons, more or less, controlled by those who have the political power or the financial resources. But from the perspective of the needs of our approach this is almost irrelevant, it could have, in the best version, only a historical value. After all, what it is indeed certain is the fact that this situation has a profound negative effect upon contemporary Romanian public space and upon the fragile civil society of this country in general. As it has been said, the contemporary Romanian public space, and media is a key actor within it, is a place in which s sort of public obscenity is systematically promoted through the press.[8]

As an exotic element we can add here, has an element within the arsenal of those media institutions which manipulate the public, the process of systematic dissemination of lies, trough media tools, into the public sphere. With the observation that this process is not an elaborate one has it was in the Western media during the second half of the 20th century[9]. By the contrary, here is a rudimentary one, perfectly adapted, if it is be malicious, to the level of the Romanian public.

The Effects – False Values and the Absence of Responsibility

It is very easy to see now the effects of the contemporary Romanian media upon the public. These can be briefly summarized has it follows.

[7] An interesting analysis was made about this topic and, among other aspects, it was underlined *the structural delay* of Romanian society in relation with Western country. See Boia, L. – *De ce este Romania altfel*, (*Why Romania is Different?)*, Bucuresti, Humanitas, 2002, pp. 7 – 11.
[8] Pleşu, A. – *Obscenitatea publica*, (*The Public Obscenity)*, Bucuresti, Humanitas, 2005, p.
[9] Revel, J.F. – *Cunoasterea inutila*, *(The Useless Knowledge)*, Bucuresti, Humanitas, 1992, pp. 22 – 31.

Firstly, false values are now promoted by the Romanian press to the general public. Instead of disseminating key cultural symbols of an authentic democracy and free market mentality the press are now completely adapted in Romania to the unfortunately very low level of the public. Rapid enrichment, getting money without working and without effort, promotion of dubious individuals and so on are the main ingredients of these disastrous phenomenon.

One of the main result consists in the fact that population does not correctly perceive the real role of the press in a free and democratic society. Of course, this distinct and very dangerous effect it is in fact the *combined result* of the absence of professionalism among the Romanian contemporary journalists and the very low level, in different and general senses of this expression, of the Romanian public[10].

But the most poisoned effect is the perpetuation of the absence of a solid, systematic and authentic general and social responsibility. We do not deny the fact that in the last period significant steps were made in order to improve this negative situation from the Romanian society. But we do not consider that the press have done this. These positive results are in fact the fruits of different private organizations. Anyway, the Romanian press has done almost nothing to change this poor status of the society, even more, it continued to deliver the same low level messages which are so toxic for the masses. In short, due to its lack of professionalism, its dependence of various circles of interests and also due the general very low level of the Romanian public the contemporary press from this country continues even no to promote and to distribute *the evil* in the society. Of course, we know that the term "evil" is not a scientific one. But it encompasses the whole variety of effects which contemporary Romanian media is delivering to the Romanian public. And, as we said at the beginning, something larger is needed in order to build a scientific perspective of analysis, anthropological, cultural and psychological, which later to be able to give us and answer, or at least a beginning of an answer, to the question regarding the proportions of the Romanian contemporary failure in its general social responsibilities.

Press can do nothing

And, as a final consideration here, maybe if we will ever ask ourselves what should be done to change in better this dramatic situation of contemporary Romanian press the answer will not be a one which put the press in its center. Here we think that the issue is more profound and it is strongly linked with the deepest mentality level, in various senses, at which the Romanian society is structurally functioning for centuries.

References

Coman, M. (2003). *Mass media in Romania post-comunista (Mass media in post-communist Romania),* Iasi : Editura Polirom.

[10] Even if for somebody from a Western contemporary media institution will be hard to believe there are in contemporary Romania a large number of TV shows which do not respect even the lowest professional journalistic standards.

Boia, L., (2002). *De ce este România altfel? (Why is Romania different?).* Bucureşti: Editura Humanitas

Pleşu, A., (2005). *Obscenitatea publică (The Public Obscenity).* Bucureşti: Editura Humanitas.
Popper, K.R (1996). *Mizeria istoricismului (The Poverty of Historicism).* Bucureşti: Editura ALL.
Revel, J.F. (1992). *Cunoasterea inutila (The Useless Knowledge).* Bucureşti: Editura Humanitas.

TRENDS IN ROMANIAN MEDIATIC LANGUAGE

Mihaela Mureşan, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The essence of language is to change in time. The borrowings from other languages, the internal changes and their correct use are everything that matters in this case. We can see that the media promotes the language the most, as it is aware of its tendencies and can influence it every day, along with its speakers.
The journalistic language represents a special discourse, because it is, at the same time, controversial and fascinating.
The Anglicisms invasion represents a feature of the current mediatic language.But for its disadvantages due to the borrowings from other languages, leading to illiterate ways of expression, the advantages are big enough: the public receiver is attracted by this linguistic fashion, perceiving the press language as being a familiar one, extremely accessible.
Also, the mediatic language contains a rich array of slang words and phrases.Slang is a universal fact of culture, and it represents the opposition of normative (literary) language. Slang can be represented as a cultural phenomenon, being a part of our culture.
The study emphasizes the main trends of the contemporary written press, following the evolution of the language approached in several publications. The study underlines not only the tendencies in journalistic language, but also the real aspects regarding the general language evolution, aspects imposed by common speakers and by trend.

Keywords: mediatic language, journalistic language, linguistic fashion.

În ultimii ani, limba română este utilizată în presa scrisă sub toate registrele ei lingvistice, de la folosirea cuvintelor „populare” (pentru a scoate în evidență anumite lucruri), la cuvinte mai „elevate”, inclusiv la anglicisme. Limbajul folosit de presa scrisă din România este unul „colorat”, care trece foarte repede de la cuvinte simple la cuvinte care solicită anumite cunoştinţe. După cum am putut observa, textele de presă tind să fie lungi şi să jongleze cu cât mai multe cuvinte, provenind din toate sferele limbii. Nu se mai ține cont de folosirea unui limbaj uşor, fără încărcătură stilistică, pentru că tocmai aceste lucruri fac articolul mai interesant. Libertatea de exprimare este un drept introdus în România abia după 1989. Începând de atunci, această exprimare tinde să ajungă la extrem. Este adevărat că, în zilele noastre, jurnaliştii pot să scrie abordând propria stilistică sau utilizând principii „nescrise”, care contravin normelor aflate în vigoare.

Când vorbim despre principii de conturare a limbii, ne putem da seama şi de diferențele dintre norma gramaticală şi uzul acesteia. „Codul prevede că viitorul format cu *o să* păstrează acest auxiliar invariabil, iar în texte apare de cele mai multe ori , forma *or să*, la plural, persoana a III-a (ei or să meargă)” (Gruiță, 2006, p.11). În cod se face referire şi la repetarea negației, a pronumelui dublant sau a auxiliarului temporal sau modal. Există, de asemenea, multe cuvinte care, în mod normal, definesc anumite lucruri, iar în utilizare se schimbă total (exemplul cuvântului „rahat”). Conform lingvistului Gligor Gruiță, mai sunt probleme de limbă, cum ar fi *şabloane eronate, anacoluturi, unicitatea negativă*. De asemenea, o altă problemă a limbajului românesc este dată şi de *scrierea numelui*. Nu există

o reglementare care să spună în vreun fel cum se foloseşte corect: *nume+ prenume* sau *prenume+nume*. De aici, apare şi problema în care se utilizează aceste structuri nominale, creându-se haos în exprimare. În ceea ce priveşte „puritatea limbajului", dicționarele noastre nu au în conținutul lor cuvinte obscene sau indecente, dar, totuşi , în ziare apar mereu asemenea expresii.

Punctând folosirea *anglicismelor* sau *americanizarea exprimării*, nu ne referim la un fenomen național sau european, ci la unul internațional, toate acestea fiind dezvoltate şi cu ajutorul industriei cinematografice. Motivele pentru care aceste cuvinte sunt folosite în limbă sunt foarte diverse, începând de la o *modă lingvistică*, până la *necesitatea* de a introduce anumiți termeni care nu au corespondenți în limba română. Având în vedere că jurnalistul este un formator de opinie, el poate avea o influență mare în ceea ce priveşte americanizarea exprimării tuturor cetățenilor. De asemenea, este necesar ca un jurnalist să ştie ce cuvinte foloseşte şi mai ales să le folosească corect. Există anumite greşeli pe care jurnaliştii le fac în mod repetat: *hipercorectitudinea* (Gruiță, 2006, p.16) – jurnalistul cunoaşte limba engleză şi este tentat să scrie cuvintele ca în engleză, deşi s-a făcut adaptarea fonetică pentru ele (ex. c*lown-clovn*); *greşeala jurnalistului neanglofon*: exprimă variante inculte, pronunțând cuvintele exact cum se scriu (ex. [*team], [bodyguard]*); *alcătuirea de pleonasme*: *hobby preferat, happy-end fericit, hit de succes* etc.; *folosirea în exces a unor anglicisme* - acest lucru este evident când deja în limba română avem un corespondent al termenului, dar jurnalistul preferă să îl repete (ex. *team, freezer, live, party*).

Din perspectiva normei lingvistice actuale, *acordul* reprezintă un "procedeu fundamental (de natură morfologică), de realizare a raportului de inerență, singurul care asigură unui lanț de cuvinte calitatea de propoziție (organizată, deci analizabilă): potrivire formală, în anumite categorii gramaticale a predicatului cu cuvântul sau grupul de cuvinte cu funcție de subiect" (Puşcariu, 1994, p.37). Acordul este o „expresie gramaticală care stabileşte concordanța (în persoană, număr, gen sau caz) a formei cuvintelor între care există raporturi sintactice" (DEX, 1998, p.8). Acesta reprezintă baza gramaticii din orice limbă deoarece, fără el, nu ar fi cuvinte bine legate între ele care pot să transmită un mesaj. Indiferent de limba în care ne exprimăm, acordul este prezent. În momentul în care învățăm o limbă nouă, cum ar fi engleza (dacă s-a făcut referire şi la ea), după ce învățăm câteva cuvinte, trebuie să ştim cum să le legăm între ele, pentru ca interlocutorul să ne înțeleagă.

Acordul presupune, exprimând lucrurile cât mai simplu, prezența unor corespondențe formale între două (sau mai multe cuvinte) între care se stabileşte o relație de dependență, de obicei, în cadrul unui enunț. În limba română există trei tipuri de acord care sunt mereu în opoziție şi care, în unele cazuri, impun dificultăți jurnaliştilor. Astfel, există :

1.*Acordul gramatical/după formă***:** constă în potrivirea formală a doi termeni pe baza categoriilor gramaticale comune.

2.Acordul după înțeles/după conținut/logic: constă în modificarea formei predicatului după sensul subiectului şi nu după forma gramaticală a acestuia; de obicei, acesta se realizează în prezența unui subiect exprimat printr-un substantiv colectiv incomplet (ex. *o mulțime, o sumedenie, majoritatea* etc.). 3. *Acordul prin atracție*: constă în modificare formei predicatului după elementul aflat în imediata lui apropiere şi nu după forma subiectului. Principala particularitate o reprezintă, în acordul predicatului cu subiectul multiplu, faptul că

predicatul se acordă numai cu primul subiect, acordul gramatical, prin urmare, nerealizându-se (ex. *Se crucea mama şi tata...*).

În contradicțiile dintre *acordul gramatical* şi *cel după înțeles*, există câteva repere care ne pot oferi indicii în legătură cu acordul pe care trebuie să îl folosim. De exemplu, când avem în construcția propoziției cuvine ca: *o mulțime, o parte, un sfert, o jumătate*, este preferată utilizarea *acordului după înțeles.* Un exemplu concret îl oferă lingvistul Gligor Gruiță (1994, p. 45): „Autobuzul era plin de călători. Majoritatea **stătea** în picioare sau Majoritatea **stăteau** în picioare?". Pentru alegerea tipului de acord care se foloseşte în mod corect în această exprimare, autorul a reformulat propozițiile propuse anterior, punând de această dată predicate nominale, în locul celor verbale: „Majoritatea **era** copii sau Majoritatea **erau** copii?". În acest mod, se vede foarte clar că varianta corectă este a doua. De asemenea, substantivul feminin „majoritate" poate fi integrat şi într-o propoziție în care acordul corect este cel gramatical. În acest caz, „majoritate" are sensul de „o parte, o bucată"(ex. *Majoritatea studențimii* ***s-a*** *pregătit pentru examen.*).

În presa contemporană se pune foarte mult accentul pe acordul gramatical, deoarece este considerat a fi cel mai important. Nu există anumite reguli pe care fiecare redacție să le respecte în ceea ce priveşte folosirea acordurilor. Multe ziare îşi concep articolele după cum sună mai bine, încercând să nu scoată în evidență greşeli de exprimare majoră. Pentru cei mai mulți dintre vorbitori, *dezacordul* este reprezentat exclusiv prin construcții de tipul „oamenii este buni", „românii e deştepți", „aici se vinde ziare şi reviste" etc., deci situații defectuoase de comunicare, întrucât nu satisfac regulile acordului dintre subiect şi predicat. Însă *acordul* constituie şi o importantă modalitate de exprimare a relațiilor dintre diferitele cuvinte alcătuitoare ale enunțurilor.

Exprimarea lingvistică a politeții reflectă faptul că fiecare dintre noi trebuie să respecte un cod lingvistic care denotă o atitudine binevoitoare, potrivit buneicuviințe. *Politeţea* este exprimată prin substantive, pronume, verbe, adjective sau exprimare grafică. *Substantivele de politeţe* se clasifică în felul următor:

a) Anumite forme folosite în mediul familiar/rural (arată respectul, simpatia). *Politeţea populară* se exprimă prin substantive precum: *bade, bădiță, nene, neică, nea, moş, unchi, nană, lele, mătuşă, tuşă* etc.. *Politeţea care exprimă grade de rudenie* se exprimă prin substantive precum *: tanti, nenea.*

b) *Politeţea standard* este exprimată prin substantive standard, precum*: domn, doamnă, domnişor, domnişoară.* Cuvintele cu cea mai mare utilizare din această categorie sunt *domn şi doamnă,* deoarece exprimă politeţea în orice situație. *Domnişor* mai este încă folosit în mediul rural, iar *domnişoară* este utilizat cu sensul de femeie necăsătorită.

c) *Politeţea protocolară* este dată de exprimări precum*: - Măria Ta, Măria Voastră, Majestatea Ta, Excelența Sa, Înălțimea Voastră, Sire, Alteță, Înaltpreasfințit, Preafericit* etc.

În limba română se remarcă o dificultate în ceea ce priveşte utilizarea *numelui,* doarece încă există dubii în folosire. De regulă, se spune întâi prenumele şi apoi numele, iar varianta *nume + prenume* este utilizată numai în cataloage sau bibliografii.

Nu există o definiție legală a *numelui,* dar, prin reglementarea structurii, dobândirii, modificării şi a schimbării acestuia, legea oferă elementele necesare definirii sale. Pe baza acestor elemente, în literatura juridică au fost propuse mai multe definiții ale numelui, dintre

care o reținem pe cea conform căreia numele este „*acel atribut al persoanei fizice care constă în dreptul omului de a fi individualizat, în familie şi în societate, prin cuvintele stabilite,în condiţiile legii, cu această semnificaţie."*(Beleiu, 1998, p.43). În presa contemporană se respectă formula de *prenume-nume,* dar în titluri se păstrează numai numele pentru a atrage privirile şi pentru a sublinia despre cine este vorba.

Atât lingviştii, cât şi vorbitorii de rând admit că limba presupune (alături de un număr de cuvinte) un ansamblu de reguli, a căror aplicare conduce la realizarea comunicării, şi că încălcarea acestor reguli constituie sursa greşelilor. Aceste reguli trebuie urmate. Limba e un fenomen foarte complex, un fenomen susceptibil de evoluție, de schimbare.

Bibliografie:

Avram, Mioara, 1997, *Anglicisme în limba română*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Beleiu, Gheorghe, 1998, *Drept Civil Român*, Editura Şansa, Bucureşti.
Coşeriu, Eugen, 1997, *Sincronie, diacronie şi istorie*, Editura Enciclopedică, Bucureşti.
Coteanu, Ion, 1982, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, Bucureşti.
DEX, 1998, (coord. Ion Coteanu), Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti.
Dindelegan Pană, Gabriela, 2004, *Tradiție şi inovație în studiul limbii române,* Editura Universității, Bucureşti.
Dimitrescu, Florica, 1997, *Dicționar de cuvinte recente*, Editura Logos, Bucureşti.
Dindelegan Pană, Gabriela, 2003, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Vol. II, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti.
Gruiță, Gligor, 2007, *Gramatică normativă*, Editura Paralela 45, Piteşti.
Gruiță, Gligor, 2006, *Moda lingvistică 2007*, Editura Paralela 45, Piteşti.
Manea, Constantin, 2004, *Structura etimologică a vocabularului neologic (cu specială referire la anglicismele din limba română)*, Editura Universității din Piteşti, Piteşti.
Puşcariu, Sextil, 1976, *Limba română. I. Privire generală*, Editura Minerva, Bucureşti.
Puşcariu, Sextil, 1994, *Limba română*, vol. II, *Rostirea*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Rad, Ilie, 2007, *Stil şi limbaj în mass-media din România*, Editura Polirom, Iaşi.
Rad, Ilie, 2004, *Schimbări în Europa, schimbări în mass-media*, Editura Limes, Cluj-Napoca.
Rad, Ilie, 1999, *Stilistică şi mass-media*, Editura Excelsior, Cluj-Napoca.
Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2008, *Vocabularul limbii române actuale*, Editura All, Bucureşti.

DO YOU SPEAK LEGALESE?
LEGAL LANGUAGE'S CONSTRAINTS IN THE JOURNALISTIC DISCOURSE

Gabriela Goudenhooft, Assist. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: Legal language is a difficult one by its very technique nature. Legal jargon users (judges, attorneys, lawyers, prosecutors, legal experts etc.) seem to indulge in the fantastic role of quasi sacred initiated by holding a key of comprehension that do not want to share with the public.
In the same time the contemporary journalistic practice encourages the news industries, including relevant news from the national legislation system, the international one and last but no least European law system, questioning the quality of the news environment.
When the legal system meets the linguistic system in the form of journalistic discourse, there occur some difficulties and constraints. Every journalist facing this context falls into the trap of news industry, being forced to use an unfamiliar language that he often do not fully understand but he has to make it intelligible to the public. In order to avoid the trap of hermetism, the journalist is forced to translate legal jargon (legalese) and make some compromises in the name of accessibility. He feels frustrated at these constraints and the things become even more difficult when it comes to the European Court of Justice and European law, which is somewhat puzzling. Many concepts and terms belonging to this sphere entered the journalistic language, sometimes by linguistic imports, as for example the term of infringement, very often and not always properly used, as we intend to illustrate in the following study.

Keywords: legal jargon, infringement, journalistic discourse, constraints, public comprehension.

Limbajul juridic reprezintă una dintre pietrele de încercare pentru orice jurnalist dornic sau doar obligat de profesia să, să relateze şi să interpreteze subiecte din aria dreptului în general şi a dreptului european, despre care urmează să discutăm, în special. Există câteva probleme legate de limbajul juridic şi de înțelegerea acestuia, precum şi de adevărul juridic, un concept mult mai abstract dar şi mai susceptibil de controverse. Raționamentul juridic aflat în spatele unui text de lege sau a unei hotărâri a unei instanțe de drept comportă o serie de dificultăți tehnice şi de comprehensiune. De aceea una dintre cele mai întâlnite capcane în acest domeniu este ambiguitatea, folosirea de termeni vagi sau improprii care rezultă fie dintr-o incompletă sau superficială cunoaştere a conceptelor, fie din lipsa practicii utilizării lor în contexte adecvate.

O analiză ar trebui să aibă în vedere, în primul rând, dacă textele juridice sunt producătoare de adevăr, ce tip de adevăr ne propun aceste texte şi să urmărească logica juridică şi convențională utilizată în raționamentul juridic. Silogismul juridic produce concluzii valide după logica generală dar el nu este aplicabil tuturor raționamentelor de drept.

O altă constatare este că înşişi producătorii, sursele textelor poartă o anumită responsabilitate asupra informației juridice şi a modului de prezentare a acesteia publicului larg. Uneori judecătorii şi legislatorii înşişi sunt supuşi greşelilor, corupției sau pur şi simplu imperfecțiunii (Bix, 2013). Mai trebuie apoi avut în vedere că limbajul juridic urmează practica drept (Halpern, 2013: 78) care, ea însăşi deformează adesea conceptele sau determină folosirea unui jargon al dreptului.

Legaleza este cognomenul pentru jargonul juridic, adică subgrupul lingvistic şi tehnic în care sunt formulate textele juridice (Filipovic, 2013). Limbajul juridic nu este deloc cel literar, nu este ”limba în care se scrie un un roman, un ziar, o scrisoare sau se poartă o conversație” (Halpern, 2013:64). De aceea textul jurnalistic are de suferit ca narațiune iar jurnalistul întâlneşte o adevărată provocare în demersul de narare folosind limbajul juridic.

O caracteristică de bază a limbajului juridic pe care îl găsim în textele legislative este că el exprimă o cerință de comportament de la o entitate (persoană fizică sau juridică), reglementând relațiile dintre cetățeni. Norma dirijează şi prescrie conduitele şi face acest lucru cu un anumit grad de autoritate. Limbajul ascunde în el puterea autorității, coerciția, legitimitatea, reprezentarea (Chilton 2004). Această trăsătură pune în evidență un anumit grad de solemnitate a limbajului, el purtând în sine amprenta puterii care se comunică public.

Posibilitatea realizării unei comunicări între sfere şi sisteme diferite, aşa cum este sfera tehnic-juridică, cea instituțional europeană şi mai larg decât atât, sfera publică, prin intermediul presei şi al discursului jurnalistic este complexă; această posibilitate devine realitate numai în măsura în care se produce ”cooperarea care este o precondiție a comunicării lingvistice, ca formă a interacțiunii umane” (Chilton, 2004: 197). În acest scop este necesar să se formeze reprezentări cognitive comune bazate pe semne, simboluri, semnificații şi interpretări comune în baza unor convenții asupra cărora există un consens social. Astfel comunicăm[1]! În esență, aceasta nu este altceva decât preluarea ideii aristotelice că *logos-ul* nu are doar ”funcția de a transmite informații adevărate sau false ci şi de a încuraja folosirea limbii cu sens social uman” (Chilton, 2004: 197). Există reprezentări ale conduitelor prescrise de legi iar cooperarea dintre jurnalist şi public asupra discursului jurnalistic despre lege se face prin negocierea şi acordul asupra acestor reprezentări. Există teorii care susțin că negocierea sensurilor nu este una foarte paşnică. Philip Eubanks susține că însuşi comerțul şi afacerile sunt adevărate războaie de negociere: ”Trade is War”, ”Bussines is War” (2000: 141) într-o lucrare care ea însăşi se numeşte *A War of Words...*

În privința temei pe care o abordăm limbajul jurnalistic utilizează limba ca vehicul de comunicare şi pentru a transmite informații, adevăruri despre lege. Mass media construieşte realitatea prin intermediul manipulării, seducției, ideologiei cu mijloace rațional simbolice (Coman, 2003, Codoban, 2003, Frunză, 2014).

Concomitent cu un anume declin al ideologiilor, semnalat de literatura şi analiza politică şi cu siguranță influențată de acest declin, asistăm astăzi la o tendință de compensare a decalajului creat de acest ”soi de părăsire a legitimității prin populism, (...) marketing politic, strategii de campanie, care diminuează standardele elitei media”, menite mai degrabă ”să crească audiența decât să informeze” (Blumer, 2005:120). Aşadar media contemporane, prinse în capcana populismului, în numele ratingului şi a nevoii de audiență fac compromisuri de calitate, împachetând informația, mai ales când aceasta este dificilă şi aridă, în ambalaje uşor de consumat.

[1] ”Prin comunicare înțelegem o interacțiune între două sisteme, numite *emitent* şi *receptor*, în cadrul căreia emitentul transmite o secvență de semnale, numită *mesaj*, în mod *intenționat* şi *convențional*, astfel încât mesajul dobândeşte *înțeles*. Mesajul este i*nterpretat* de către receptor , degajându-i înțelesul.” (Ionel Narița, *Semiotica*, Editura de Vest, Timişoara, 2007, p.10).

În domeniul ştirilor despre Uniunea Europeană, a agendei legislative, stilurile jurnalistice variază de la stilul descriptiv la stilul interpretativ. Abordarea jurnalistică descriptivă se află guvernată de ”fapte” şi evenimente, în vreme ce abordarea interpretativă este axată pe tema în jurul căreia se construieşte povestea, lucru care îi conferă jurnalistului mai mult control asupra mesajului ştiri. În abordarea descriptivă jurnaliştii sunt în primul rând mediatori (în sensul mediatic), furnizori de informații politice, evenimente, ştiri, în vreme ce în abordarea interpretativă jurnaliştii devin adevărați actori politici care intervin în dezbaterea şi sfera publică cu propria voce (Patterson, 1997).

Subiectele europene nu sunt tratate doar în partea destinată ştirilor ci, uneori şi în editoriale, făcând loc opiniilor şi cometariilor jurnaliştilor pe aceste subiecte.

Asigurarea comprehensiunii se face prin structurarea unei relații propice între jurnalist şi receptor, prin intermediul unui cod lingvistic specific presei.

Temele UE trebuiesc cunoscute, au nevoie de vizibilitate. Aceasta este asigurată de mass-media. Elitele UE consideră că o mai bună acoperire în mass-media națională ar creşte legitimitatea publică instituțională, cu atât mai mult cu cât este foarte pregnantă percepția unui ”deficit de legitimitate” (Goudenhooft, 2014) al Uniunii Europene, pus în legătură inclusiv cu performanța mass-media ca fiind un factor important de imagine. Este cunoscut şi acceptat faptul că rolul jurnaliştilor ca actori care furnizează informațiile cu privire la Europa în domeniul public este unul extrem de important. Vorbim aici despre jurnalismul politic şi de reflectare a legislației europene, care au deschis un nou orizont şi posibilități noi de carieră pentru jurnaliştii europeni. În această perspectivă, ”jurnaliştii ar putea avea şanse mai mari de a educa şi informa cititorii despre evoluțiile politice importante, care sunt relativ distanțate sau absconse, iar guvernele naționale se complac uneori, să le lase într-o zonă de umbră”. Se deschide din această arie inclusiv posibilitatea jurnaliştilor ”de a modela mesajului politic, ei putând acționa ca autentici lideri de opinie”. (Statham, 2010: 126).

O constantă în procedeele de limbaj jurnalistic cu privire la Uniunea Europeană o constituie folosirea metaforei, analogiei şi personificării. Uniunea Europeană are în presă imaginea unui corp politic înzestrat cu puteri politice şi instituționale şi capabil de acțiuni susceptibile să afecteze popoarele europene. Dacă în mod tradițional reprezentările corpului politic s-au făcut în special cu privire la statul-națiune şi sistemele socio-economice implicate, Uniunea Europeană reprezintă un caz mai complex şi mai ambiguu, având în vedere satatul său confederalist multi-statal şi sistemul său politic-legislativ controversat (Musolff, 2004). De altfel, ideea conceperii statului ca un corp politic este destul de veche şi din ea au derivat fără să ne dăm seama o serie de metafore, analogii, personificări; aşa a apărut ideea că fiind un corp viu şi statul poate funcționa sănătos sau, dimpotrivă, poate suferi, iar bolile sale (corupția, anarhia) pot duce până la colaps. Tot din personificarea statului a apărut ideea de discurs al statului sau discurs public, ca şi cea de politici publice, strategii ale acestor entități statale sau suprastatale etc. Discursul politic reflectat de presa europeană abundă de exemple de concepte metaforzate ale ”corpului european”, ”organelor” sale şi problemele de sănătate cu care acestea se confruntă: formula ”*the sick man of Europe”* cu varianta sa germană *”der kranke Mann Europas”*este deja consacrată chiar dacă a fost folosită ca stigmat ba la adresa Marii Britanii, ba a Germaniei, ba a Greciei, ba a Spaniei, având ca purtător de virus pe cine altceva decât copilul născut înainte de vreme al Europei, moneda Euro cu toate crizele pe care

le-a putut provoca; întreaga Europă este reprezentată uneori ca fiind atinsă în însăşi inima ei de boli numite, stigmatizant, în presă *Eurosclerază, eurosis* sau chiar *Anorexia Europa.* Termenii au început să fie preluaţi în discursul marilor politicieni europeni. Şi chiar dacă Helmut Kohl proclama că ”Europa s-a vindecat de Eurosclerază”[2] la sfârşitul anilor ’80, următoarele decade ale secolului au dovedit că lucrurile nu stau tocmai aşa şi ceea ce Kohl numise vindecare nu era altceva decât o iluzie, fapt pe care avea să-l confirme *Der Spiegel*[3] şi, câţiva ani mai târziu, presa britanică (*The Economist*, 1993), arătând că boala este contagioasă şi că ea cuprinde stat după stat, piaţa muncii, piaţa financiară şi monetară.

Un studiu realizat de Paul Statham (2010) a evidenţiat o serie de dificultăţi şi constrângeri pe care jurnalistul le întâmpină în tratarea temelor UE: ”o piaţă restrânsă a ştirilor pe tema UE, ca urmare a unei cereri reduse a cititorilor de ştiri ”Europene”; surse limitate pe care jurnaliştii le au în sfera politică şi concentrate preponderent la nivel naţional; slabele eforturi ale instituţiilor UE de a se deveni ”surse” jurnalistice, ca şi slabele lor capacităţi de comunicare, sofisticate tehnic dar sărăcăcioase în conţinuturi”. (Statham, 2010: 148) Jurnaliştii par însă a nu fi afectaţi în tratarea acestor teme, aşa cum a observat cercetătorul citat, de constrângeri interne precum agenţiile de ştiri, proprietarii trusturilor de presă, organizaţiile de presă, partide politice influente etc. Ei recunosc însă că temele Uniunii Europene nu sunt uşor de tratat. Nu e uşor să scrii ştiri despre valorile şi normele Europene. Totuşi, în ciuda unor constrângeri, uneori chiar ale organizaţiilor jurnalistice, jurnaliştii nu se sfiesc să scrie opinii şi comentarii despre UE, cu atât mai mult cu cât cititori nu sunt atât de avizaţi aşa cum probabil sunt în problemele de politică internă, iar taberele politice nu sunt atât de clar delimitate ca la nivel naţional. Unul dintre obiectivele jurnaliştilor este ”să crească atenţia şi să deschidă dezbaterea asupra problemelor europene” (Statham, 2010: 149). Rolul formativ al presei este aici foarte pregnant.

Presa ”contribuie ca actor politic la europenizarea sferelor publice naţionale”, aducându-şi propria contribuţie la dezbaterea publică asupra temelor europene (Phetsch, Adam and Eschner, 2010: 151). Prin articolele de opinie şi comentarii, jurnaliştii doresc nu doar să-şi manifeste identitatea printr-o anumită poziţie politică faţă de politicile şi măsurile europene în calitatea lor de actori autonomi deţinută pe scena dezbaterii publice, dar şi să exercite influenţa ca lideri de opinie recunoscuţi alături de politicieni activişti etc., lucru care a fost consemnat în critica de specialitate în legătură cu media de calitate de către cercetători precum Benjamin Page, Robert Shapiro sau Glenn Dempsey[4].

Presa despre UE stimulează conştientizarea şi dezvoltarea identităţii europene, deci mediile naţionale sunt actori ai integrării şi europenizării. Furnizarea de spaţiu editorial şi

---

[2] *Vor knapp zehn Jahren [. . .] war das meistgebrauchte Wort in der EG “Eurosklerose”. Heute spricht man [. . .] nicht mehr von “Eurosklerose” – wir haben vielmehr Grund, von einem neuen Abschnitt europäischer Geschichte zu sprechen. (Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 1992)*- apud Mussolff, 2004, p.99.

[3]Cu ocazia Conferinţei Summitului de la Edinburgh, *Der Spiegel* afirma că politicienii nu au reuşit să vindece prelungia şi aproape cronica Eurosclerază de care suferă Comunitatea Europeană: (nr.51/1992: “[. . .] *die verschleppte, inzwischen fast chronische Eurosklerose*, von der die EG *befallen* ist, [konnte] nicht *geheilt* werden”), apud Mussolff, 2004, p.100.

[4] Benjamin Page, Robert Shapiro şi Glenn Dempsey au realizat un studiu asupra influenţei pe care diverşi intervenienţi din spaţiul media televizual, jurnalişti, politicieni, experţi etc. o au asupra opiniei publice, cum şi în ce măsură influenţează aceştia modificarea opiniilor pe diferite subiecte aflate în dezbatere. Rezultatele cercetării au fost publicate într-un articol intitulat ”What Moves Public Opinion” în revista americană *The American Political Science Review,* vol.81, nr.1 (martie 1987), pp.23-44.

includerea pe agenda presei a subiectelor despre integrarea UE contribuie la crearea şi întărirea fluxurilor comunicaționale transnaționale, cu condiția ca în toate țările subiectele să fie tratate sub un aspect semiotic similar, adică ”într-un sistem de sens comun, cu o bază referențială şi de interpretare comună” (Phetsch, Adam and Eschner, 2010: 153).

În ceea ce priveşte presa românească, ne-am propus să întreprindem o cercetare având ca obiectiv evidențierea strategiilor prin care aceasta participă la fluxul comunicării europene, să analizăm modalitățile în care jurnalistul român utilizează şi prezintă informația privind teme europene, în special de ordin legislativ şi din aria dreptului european inclusiv a instituțiilor implicate (în special Curtea Europeană de Justiție şi Comisia Europeană). De asemenea am dorit să determinăm un model al implicării media în formarea publicului european simultan cu propria sa formare în calitate de comunicator european şi actor al sferei publice europene.

Analiza discursului presei româneşti asupra problemelor Uniunii Europene, şi a celor mai frecvente evenimente legislative şi procedurale din ultimii cinci ani şi vizibilitatea asigurată lor, precum şi modul în care acestea au fost interpretate, ne-au permis să ne întrebăm dacă presa din România reuşeşte să se identifice şi să-şi construiască identitatea de actor pe scena sferei publice europene sau rămâne la rolul de mediator la o distanță oarecare, cu minimă implicare, întrebare la care nu am reuşit să găsim un răspuns categoric şi pozitiv.

În acest scop am urmărit ştiri şi articole de opinie din şapte publicații: *Curierul Național, Gândul, Jurnalul național, Adevărul, Ziarul Financiar, România Liberă* şi *Libertatea*, pe o perioadă de 5 ani (2009-2014), iar subiectul care a ocupat spațiul publicistic cel mai larg şi pare a fi cel mai frecvent în discursul presei scrise s-a dovedit a fi *infringement*-ul.

Analiza făcută a evidențiat următoarele aspecte:

Cele mai multe articole, ştiri, comentarii, un prim covârşitor loc în topul subiectelor EU tratate de presa românească îl reprezintă subiectul *infringement.* Din start trebuie să precizăm că nici una dintre publicațiile monitorizate nu foloseşte limbajul propriu dreptului în mod consecvent şi cu acuratețe, ci încearcă o combinație de legaleză cu limbaj comun, inovând jargonul dreptului sau ”adaptându-l” la limba română, nu în cel mai fericit mod posibil.

Terminologia corectă, în limbajul dreptului european, aplicabilă fenomenului pe care discursul presei îl desemnează cu termenul de *infringement* este de fapt *acțiunea în constatarea neîndeplinirii de către un stat membru a obligațiilor ce îi revin conform tratatelor* sau, pe scurt, *acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor*[5]. Această acțiune este prevăzută de articolele 258-260 din actualul Tratat privind Funcționarea Uniunii Europene[6] şi vizează o procedură de control inițiată de către Comisia Europeană în situația în care statele membre ale UE nu se conformează în aplicarea dreptului comunitar/dreptul Uniunii Europene.

[5] Vezi Tudorel Ştefan şi Beatrice Andreşan-Grigoriu, *Drept Comunitar*, Editura C.H.Beck, Bucureşti 2007, pp.314-320 şi Ioana Elelonora Rusu şi Gilbert Gornig, *Dreptul Uniunii Europene*, Editura C.H.Beck, Bucureşti 2009, pp.127-135.

[6] Prin Tratatul de la Lisabona TCE, Tratatul de instituire a Comunității Europene a fost amendat şi redenumit drept TFUE, Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, iar articolele renumerotate. Anterior TFUE, acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor se găsea în articolele 226, 227 şi 228 ale TCE.

Obligația la care se referă acțiunea din dreptul european despre care discutăm se circumscrie *principiului loialității*, formulat prin articolul 10 din TCE, în prezent articolul 4 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), care prevede ca obligație pozitivă pentru statele membre să ia ”măsurile corespunzătoare, generale sau speciale, pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care decurg” din legislația UE şi una negativă, pentru a facilita îndeplinirea sarcinilor comunitare, şi anume ”să se abțină de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor” tratatelor şi UE în general. Şi cum Comisia are funcția de ”gardian al tratatelor”[7], ea are rolul activ de inițiator al procedurii în cazul încălcării obligațiilor prevăzute în acestea. Dată fiind cauza declanşării procedurii, o încălcare (*infringement* – în limba engleză) a obligației prevăzute de tratate, procedura a fost supranumită, pe scurt, în jargonul legal, *infringement procedure*, deşi, aşa cum am arătat, denumirea corectă este *proceedings for failure to fulfil an obligation*[8]. De fapt scopul procedurii îl reprezintă suprimarea încălcării abuzive a tratatelor, stoparea *infringement-ului.* Procedura cuprinde două faze: o fază preliminară, administrativă şi pre-litigioasă în care Comisia emite un aviz motivat cu privire la aspectul încălcării, după ce a oferit statului în cauză posibilitatea de a-şi prezenta observațiile şi o fază judiciară, unde, în cazul neconformării statului la legislația UE, în ciuda avizului motivat al Comisiei, aceasta din urmă are posibilitatea de a sesiza Curtea Europeană de Justiție, indicând cuantumul unei sume forfetare sau al penalității cu titlu cominatoriu pe care statul membru în cauză trebuie să le plătească, adecvat situației.

Presa românească a preluat denumirea prescurtată a procedurii din limba engleză, mai exact din jargon, introducând o expresie improprie şi oarecum ambiguă din punct de vedere legal în limba română: *infringement*. Chiar dacă admitem utilizarea cuvântului *infringement* ca atare, fără a fi tradus, deşi el are corespondent în limba română (*încălcare*), discursul presei distorsionează scopul şi sensul legal al procedurii care, în esență, este de a determina statele membre să se conformeze obligațiilor prevăzute în tratate sub sancțiunea plății unor daune, aşadar să stopeze *infringement*-ul, încălcarea, inducând falsa impresie a unei campanii de pedepsire sau boicot. Procedura în cauză este o acțiune anti-*infringement*.

O primă carență a discursului presei constă în aceea că presa creează o reprezentare justițiară a UE/Comisiei, investită astfel în discursul presei cu puteri discreționare sancționatoare pe care de drept Comisia nu le are, ea având doar competența de control şi capacitatea activă de declanşare a procedurii, sancțiunea ca atare, chiar propusă de Comisie fiind decisă şi impusă de Curtea Europeană de Justiție.

O a doua carență, mult mai gravă din punct de vedere a înțelegerii mecanismelor juridice a dreptului european şi alimbajului legal, constă în confuzia care se creează prin suprapunerea noțiunii de încălcare a obligațiilor prevăzute de legislația UE cu acțiunea împotriva încălcării sau chiar cu sancțiunea însăşi, dar şi investirea actorilor acțiunii cu puteri discreționare (Comisia în speță).

[7] articolul 17(1) din TUE:. " Comisia promovează interesul general al Uniunii şi ia inițiativele corespunzătoare în acest scop. Aceasta asigură aplicarea tratatelor, precum şi a măsurilor adoptate de instituții în temeiul acestora. Comisia supraveghează aplicarea dreptului Uniunii sub controlul Curții de Justiție a Uniunii Europene”(...)

[8] Cu traducerea în limba română: ”a*cțiunea în neîndeplinirea unei obligații”*

Menționăm câteva dintre titlurile jurnalistice pe care le-am găsit cele mai relevante în ilustrarea observațiilor de mai sus: ”Creşterea accizelor ne poate aduce infringementul” (*Curierul național* din 11 noiembrie 2013). Intenția autorului pare să fie de a acredita ideea că infringementul este sancțiunea care va fi atrasă de o conduită neconformă cu normele UE. În cazul semnalat de jurnalist, însăşi creşterea accizelor reprezintă infringementul iar o formulare corectă ar fi fost ”creşterea accizelor este o încălcare (infringement) care atrage procedura de sancționatoare”. Menționăm însă o strategie inteligentă, care salvează textul articolului, jurnalistul apelând la explicațiile competente ale unui avocat cu care intră în dialog, telefonic. Juristul explică în ce constă obligația statelor membre de a respecta dreptul UE şi care sunt mijloacele procedurale, inclusiv procedura în fața Curții Europene de Justiție în cazul neconformării (”acțiune în neîndeplinirea obligațiilor”)[9].

Un alt articol din acelaşi cotidian titrează ”Gropile de gunoi neconforme ne-au adus infringementul” (*Curierul național* 16 iulie 2009), când de fapt gropile de gunoi neconforme constituie infringementului care ne-au ”adus” procedura activată împotriva noastră ca stat membru care nu s-a conformat legislației UE.

Într-o ambiguitate de limbaj mult mai gravă titrează în câteva rânduri, cotidianul *Jurnalul Național*, într-o încercare de a trata conceptul de infringement drept unul de o familiaritate excesivă:

- ”Ping-pong cu infringement la Comunicații” – (*Jurnalul național* 24 noiembrie 2010)
- ”România dă extemporal la infringement” (*Jurnalul național* 21 noiembrie 2009)
- ”TELECOM/Jongleriile politicianiste ne târăsc în infringement” (*Jurnalul național* 30 ianuarie 2009)
- ”TELECOM/UE promite infringement” (*Jurnalul național* 27.01.2009)

”Ping-pong-ul” despre care vorbeşte jurnalistul în primul exemplu este de fapt o încercare de conformare la dreptul UE prin inițierea unor măsuri legislative naționale în domeniul comunicațiilor şi care ar avea drept răspuns din partea Comisiei stoparea procedurii. De remarcat că în textul articolului apare citat un comunicat al Comisiei în care procedura legală este, aşa cum era de aşteptat, corect denumită, cu specificarea celor două faze ale sale (”procedură în constatarea încălcării dreptului UE”, ”aviz motivat”, ”sesizarea CEJ”)[10].

În cel de al doilea exemplu figura de stil ”extemporal la infringement” vizează o etapă a fazei administrative a procedurii, aceea în care statul membru sesizat (România, în speță) beneficiază, conform articolului 258 TFUE de posibilitatea de a prezenta observații cu privire la presupusa acuzație de infringement.

Cel de al treilea exemplu ales întăreşte imaginea apocaliptică a dimensiunii judiciare a UE, pe care discursul jurnalistic încearcă să îl fixeze în mentalul public: suntem ”târâți” în infringement ”pentru repetatele ingerințe politice în activitatea Autorității pentru Comunicații” iar ”oficialii de la Bruxelles ne-au întocmit "dosar". România a ajuns din nou pe

[9] Dialog între autorul articolului din *Curierul Național/11* noiembrie 2013, Afordita Cicovschi şi avocatul Marius Coltuc, online pe http://www.curierulnational.ro/Eveniment/2013-11-11/Cresterea+accizelor+ne+poate+aduce+infringementul&hl=Curtea%20europeana%20de%20justi%C8%9Bie&tip=fraza

[10] ”Cererea adresată României ia forma unui «aviz motivat» în cadrul procedurilor în constatarea încălcării dreptului UE. Dacă România nu se conformează în termen de două luni, Comisia poate decide să sesizeze Curtea de Justiție în acest sens", se arată într-un comunicat al Comisiei Europene, citat de Mediafax”. - http://m.jurnalul.ro/it/tehnica/ping-pong-cu-infringement-la-comunicatii-560827.html

drumul către Curtea Europeană de Justiție". [11] În cazul în care intenția ar fi fost de spune că jongleriile politicianiste ne fac să încălcăm legislația europeană, formularea, în ciuda tentei apocaliptice ar fi fost esențial, logic-juridic corectă, dar se pare că mesajul jurnalistic a fost să arate că jongleriile politicianiste ne târăsc în procedură şi ne aduc în fața CEJ.

Ultimul titlu este probabil cel mai evident exemplu de utilizare greşită a termenului: "Telecom" şi în egală măsură "UE promite infringementul!" Articolul pune în discuție problema şi importanța independenței activității de reglementare în domeniul comunicațiilor şi, evident Telecom nu poate şi nu ar fi indicat să promită infringementul, cât despre UE, Comisia ar putea declanşa procedura în cazul încălcării legislației de către autoritățile responsabile. Desigur, este evident că "promisiunea" este de fapt o amenințare, doar că amenințarea sancțiunilor nu este una pe care să o profereze autoritatea națională în domeniul comunicațiilor, ci doar o poate cauza aceasta.

Adevărul are titluri cu o conotație asemănătoare: "CE lansează un infringement împotriva României referitor la exportul de gaze. Cum vor subvenționa populația şi industria profitul Petrom şi Romgaz" (*Adevărul* 10 iulie 2014), confundând încălcarea cu procedura împotriva încălcării sau confundă încălcarea cu sanțiunea procedurală atunci când titrează "UE vrea să ne sancționeze cu infringement pentru că nu exportăm gaze" (*Adevărul* 25 noiembrie 2012). Din nou se generalizează ambiguu, spunând "UE", când de fapt Comisia inițiază procedura iar CEJ stabileşte încălcarea şi sancțiunea aplicabilă, dar în text apar unele clarificări privind rolul celor două instituții (Comisia şi CEJ) în cadrul procedurii[12].

Ziarul Financiar prescurtează precar în titlu o declarație a unui oficial german: "Krichbaum îi scrie lui Barroso: În România democrația e atacată. E cazul pentru infringement" (*Ziarul Financiar* 06 iulie 2012). Deşi textul articolului este corect şi lămuritor[13], acel "e cazul pentru infringement" în loc de un eventual "E caz de infringement" sau "E cazul să stopăm infringementul" nu este deloc liniştitor pentru buna informare a cititiorului dornic de lectură in limbajul legalezei europene.

Carenţe de limbaj şi în exprimarea "a trebuit să facă scandal Comisia Europeană cu câteva infringement-uri ca să ne potolim" (România Liberă – 19 iunie 2014). *Libertatea* din 14 septembrie 2010 titrează la fel de ciudat: "Comisia Europeană vrea infringement împotriva Franței în cauza romilor expulzați", inducând cititorul în eroare asupra realelor intenții ale Comisiei de a stopa infringementul cu prețul declanşării procedurii şi nu de a-l dori. Tot de ordinul ambiguității de limbaj citäm *Jurnalul național* din 22 decembrie 2010 care titrează "Procedura de infringement pe OUG 50: UE vrea modificări", unde folosirea improprie a prepoziției "pe" dar şi întreg textul articolului este precar inclusiv prin citarea exprimării neclare a unui oficial român şi unde încercarea de familiaritate cu un limbaj altfel destul de tehnic dezavantajează lectura şi înțelegerea mesajului.[14]

[11] http://jurnalul.ro/it/tehnica/telecom-jongleriile-politicianiste-ne-tarasc-in-infringement-143333.html
[12] http://adevarul.ro/economie/afaceri/ue-vrea-sanctioneze-infringement-nu-exportam-gaze-1_50b1da827c42d5a663a2ffa6/index.html
[13] http://www.zf.ro/politica/krichbaum-ii-scrie-lui-barroso-in-romania-democratia-e-atacata-e-cazul-pentru-infringement-9821841
[14] "Aş dori să vă aduc la cunoştință că, pe OUG 50, sunt convins că ştiți că s-a declanşat din partea Comisiei Europene procedura de infringement. În aceste condiții, noi, ca să putem să luăm tranşa de 1,2 miliarde de euro de la Comisie, am dat imediat raportul dumneavostră pe OUG 50 să ne spună exact care este punctul dânşilor de vedere - dacă ne pot elibera tranşa în condițiile în care se aprobă cu aceste amendamente la OUG sau nu ne pot

Utilizarea corectă a limbajului legal şi a terminologiei este de semnalat în secvenţe precum:

- ”România, avertizată de Comisia Europeană în privința sistemului de ecarisare. Urmează procedura de infringement” *Jurnalul Național*- 07 aprilie 2013
- ”Afacerea cu microhidrocentralele din Argeş ar putea să declanşeze procedura de infrigement împotriva României” - *Jurnalul național* 02 iulie 2012
- ”România riscă declanşarea a şapte proceduri de infringement” -*Jurnalul național* 27 iunie 2009
- **”**Renate Weber cere Comisiei Europene declanşarea procedurii de infringement împotriva Marii Britanii**”** - *Adevărul* 5 februarie 2014
- ”**Ministerul Mediului a anunțat că procedura de infringement privind vehiculele scoase din uz a fost deja soluționată”,** *Adevărul* 2 iunie 2012

Sunt de apreciat, în contextul slabei cunoaşteri publice a sistemului dreptului european şi a dificultăţii înţelegerii limbajului juridic, orice demersuri explicative şi în special cele cu privire la procedura în discuţie. Astfel, jurnaliştii apelează adesea la sprijinul unor jurişti, solicitând lămuriri şi oferindu-le cititorilor. Un astfel de exemplu, în afara celui deja menţionat (*Curierul național* din 11 noiembrie 2013), ni-l oferă *Ziarul Financiar* din 12 mai 2010: "Pentru a evita demararea procedurii de infringement (încalcare - n. red.) in fata Curtii Europene de Justitie, Romania trebuie doar să îşi respecte obligaţiile care îi revin în temeiul tratatelor şi legislaţiei secundare, aşa cum au fost stabilite şi în avizul motivat din partea Comisiei Europene (...) Oricum, chiar după demararea procedurii de infringement în faţa Curţii Europene de Justiţie, Romania se va putea conforma în orice moment dispoziţiilor acesteia, evitând astfel propunerea şi aplicarea de sancţiuni pecuniare, în orice fază a procesului, cât şi pe parcursul eventualei resesizări din partea Comisiei cu privire la neîndeplinirea hotărârii Curţii", a spus Luminița Popa, partner al casei de avocatura Muşat & Asociaţii. Numai în cazul în care Romania nu ia toate măsurile de aplicare a legislaţiei, Comisia Europeana se poate adresa Curţii de Justiţie solicitând plata unor daune”[15]. De altfel *Ziarul financiar* reprezintă una dintre publicaţiile care se remarcă prin eforturile de a folosi un discurs în care limbajul să fie adecvat şi totodată accesibil publicului, iar explicarea unor concepte din *legaleză* este un procedeu utilizat frecvent. Am remarcat în aceeaşi publicaţie folosirea termenilor proprii limbajului juridic în locul jargonului deja obişnuit. Iată un exemplu demn de a fi menţionat: ”Comisia Europeană a declanşat două noi proceduri de constatare a neîndeplinirii obligaţiilor în domeniul afacerilor interne în România” (*Ziarul Financiar* 23 ianuarie 2014). Chiar şi atunci când alege varianta desemnării prescurtate, publicaţia o face corect: ”Procedură de infringement împotriva României pentru impozitarea

---

acorda tranşa", le-a spus Gherghina deputaților din Comisia de buget-finanțe.El a arătat că CE a comunicat rugămintea de a modifica raportul Comisiei de Buget-Finanțe pe OUG 50."Şi, în aceste condiții, dânşii ne-au comunicat - am fost cu ei pe telefoane, pe mail-uri, pe tot felul de astea, ne-au comunicat rugămintea dânşilor pentru a face câteva modificări la raport, o înlocuire a raportului", le-a spus Gherghina deputaților finanțişti. Programul Camerei Deputaților pentru miercuri include şi şedință de plen, pe ordinea de zi a acesteia figurând şi raportul pe OUG 50, iar deputații din Comisia de buget-finanțe s-au reunit pentru a face modificările solicitate de CE.” - http://jurnalul.ro/stiri/observator/procedura-de-infringement-pe-oug-50-ue-vrea-modificari-563490.html

[15]http://www.zf.ro/companii/ce-risca-romania-daca-ajunge-in-fata-curtii-europene-de-justitie-in-cazul-kronospan-6109587

societăților străine" (Z.F. 22 februarie 2013), "CE va lansa procedura de infringement dacă România nu va realiza stocurile minime de țiței" (Z. F. 8 iulie 2011).

Utilizări corecte sunt de găsit şi în *Libertatea* - "Comisia Europeană va continua procedura de infringement împotriva României şi altor 4 state membre UE în cazul în care acestea nu transpun de urgenţă directiva cu privire la protecţia animalelor folosite în scopuri ştiinţifice sau educative în legislația națională" (30 ianuarie 2014), *România Liberă* - "Infringement împotriva României pe tema protecției drepturilor de autor" (10 iunie 2014) sau "Comisia Europeană a lansat, miercuri, un aviz motivat (infringement) împotriva României, care are la dispoziție două luni pentru a transpune în întregime în legislația națională modificările aduse unor directive comunitare odată cu aderarea Croației la UE" (R.L. 16 aprilie 2014), "Două proceduri de infringement deschise împotriva României" (R.L. 20 februarie 2014) şi "CE a lansat patru proceduri de infringement împotriva României" (R.L. 20 noiembrie 2013)

În concluzie, conştienți de faptul că temele Uniunii Europene nu sunt uşor de tratat, jurnaliştii obişnuind fie să le prezinte pur descriptiv, fără să rişte comentarii şi opinii tehnice şi de fond, fie prea familiar, cu expresii forțate (vezi "ne paşte infringementul"!).

Cât despre strategia de a apela la specialişti pentru explicarea unor ştiri preluate de la agențiile de presă, pentru ca atât jurnaliştii cât şi publicul să înțeleagă mai bine ce este dreptul european şi cât de mult face parte din viața de zi cu zi, aceasta este cu siguranță una de succes.

Pozitivă este încercarea de a introduce temele europene în dezbaterea publică şi de a educa/forma publicul ca audiență a acestor teme, dar strategiile de includere a lor în discursul jurnalistic necesită în mod evident practică mai îndelungată, exercițiu şi îmbunătățiri.

Bibliografie:

BIX, Brian, (2013), "Liguistic Meaning and Legal Truth", în Freeman, M. & Smith, F. (eds.), *Law and Language*, vol.15, Oxford University Press, pp.34-45.BLUMER, Jay, (2005), " Political communication systems all change: a response to Kees Brants", în De Bens, E., Golding, P. & McQuail, D., (eds.), *Comunication Theory and Research,* Sage Publication, London, pp.118-125

CHILTON, Paul, (2004), *Analysing Political Discourse. Theory and Practice,* London and New York, Routledge.

CODOBAN, Aurel (2003), "Manipulation, seduction and ostensive ideology. (Advertisment)", în *Journal for the Study of Ideologies*, vol.2 Issue 4 (Spring 2003), pp.102-138.

COMAN, Mihai, (2003), *Mass media mit şi ritual. O perspectivă antropologică,* Polirom, Iaşi.

EUBANKS, Philip, (2000), *A War of Words in the Discourse of Trade The Rhetorical Constitution of Metaphor*, Southern Illinois University Press, Carbondale and Edwardsville.

FILIPOVIĆ, Luna, (2013), "The Role of Language in Legal Contexts: A Forensic Cross-Linguistic Viewpoint", în Freeman, M. & Smith, F. (eds.), *Law and Language*, vol.15, Oxford University Press, pp.328-344.

FRUNZĂ, Sandu, (2014), *Comunicare simbolică şi seducţie. Studii despre seducţia comunicării, comportamentul ritualic şi religie*, Editura Tritonic, Bucureşti.
GOUDENHOOFT, Gabriela, *Legitimitatea. Ritualuri ale legalităţii şi autoritate discursivă,* Editura Adenium, Iaşi.
HALPIN, Andrew, (2013), "Language, Truth and law", în Freeman, M. & Smith, F. (eds.), *Law and Language,* vol.15, Oxford University Press, pp.62-79.
MUSOLFF, Andreas, (2004), *Metaphor and political discourse : analogical reasoning in debates about Europe*, New York: Palgrave Macmillan.
NARIŢA, Ionel, (2007), *Semiotica*, Editura de Vest, Timişoara.
PAGE, Benjamin, SHAPIRO, Robert and DEMPSEY, Glenn, (1987), "What Moves Public Opinion" în *The American Political Science Review*, vol.81, nr.1/martie 1987, pp.23-44.
PATTERSON, Thomas, (1997), "The News Media: An Effective Political Actor", în Revista *Political Communication*, vol.14, nr.9/1997.
PFETSCH, Barbara, ADAM, Silke and ESCHNER, Barbara, (2010), "The Media's Voice over Europe. Issue Salience, Openness, and Conflict Lines in Editorials", în Koopmans, R. & Statham. P. (eds.), *The Making of a European Public Sphere*. Media Discourse and Political Contention, Cambridge University Press, New York, pp.151-170.
RUSU, Ioana Elelonora şi GORNIG, Gilbert, (2009), *Dreptul Uniunii Europene*, Editura C.H.Beck, Bucureşti.
STATHAM, Paul, (2010), "Making Europe News. Journalism and Media Performance", în Koopmans, R. & Statham. P. (eds.), *The Making of a European Public Sphere*. Media Discourse and Political Contention, Cambridge University Press, New York, pp.125-150.
ŞTEFAN, Tudorel şi ANDREŞAN-GRIGORIU, Beatrice, (2007), *Drept Comunitar*, Editura C.H.Beck, Bucureşti.
Arhivele (inclusiv online) ale publicaţiilor *Curierul Naţional, Gândul, Jurnalul naţional, Adevărul, Ziarul Financiar, România Liberă* şi *Libertatea* pe perioada 2009-2014.

INTERDISCIPLINARY METHODS IN MEDIA HISTORY RESEARCH

Győrffy Gábor, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The development of electronic media in the 20th century has fundamentally changed the traditional chronological descriptive methods of press history research. The printed press has become part of a wider system, with elements that are interconnected and interacting with each other. It is therefore necessary to apply a historical perspective on media history, reassessing the function of each element and the role of multiple interactions between the elements of the system. The interdisciplinary studies are sources for several research narratives, which are approaching media history using different scientific fields, for example social science, social economy or technology. The study is presenting these narratives, shaping their connections and applicability.

Keywords: media history, printed press, electronic media, research methods, historical perspective.

The traditional descriptive method of press history uses a chronological report of the beginnings and ends of various newspapers and journals, with an additional description of the content. However, with the advent of electronic media – radio, television, and the internet – the written press has become a particular field of a much wider communication system. This approach denies the concept that the history of mass-media begins with the appearance of electronic media, and attempts to establish the inner logic of the evolution of mass communication channels. Accordingly, the range of research had suffered significant changes before the end of the 20th century, and the new direction focuses on a diachronic approach to the transformation of media instruments.

The first researcher to draw attention on the organic connection between the nature of the transmitted information and the communication medium was Marshall McLuhan. His theory gave birth to a new paradigm in mass-media research, focusing on the interdependence of the media of communication and the laws that govern their transformation and evolution, taking into account that old media do not disappear but are integrated into a system.

Consequently, one of the main problems of the research was the analysis of how new instruments have transformed the role of old communication media. This calls for a retrospective reassessment of the history of the written press – as a historical perspective of an evolutionary process which has led in time to the appearance of electronic media, and has resettled, by its interactions, the place of the written press within the system.

Another thinker to yield a new interpretation to researches in the field was Günther Habermas, who mainly analyzed the connections of mass-media history and the evolution of the public space, as well as its crystallization and structural changes. This way society and mass-media became inter-dependent elements of research, an approach prevalent in some of the works published after 1990.

Considering its evolutionary character, the history of the press can be discussed as a functional model taking into account the branches of the system leading to its different constitutive elements. This framework allows for studying the various types of press: the

separation of reviews from newspapers, the appearance of encyclopedic reviews, then specialized journals. The divide between "opinion press" and "information press" led to the formation of the party press, which played an important part in mid-19th century European political changes. Economic progress brought about the advent of profit-oriented journalism, a branch of which became the "scandal press", originating from yellow journalism emerging in the United States at the turn of the century. New genres of the press, like the editorial, the reportage and the interview, appeared as well.

The development of electronic means can be studied within the same functional framework. First of all, the emergence of these transformed the traditional role of the written press, which had lost its previous monopoly on information. Radio and television increasingly gained ground by their simultaneous broadcast of the events. At the same time, the appearance of the internet in the last decade of the 20th century brought on the phenomenon of multimedia convergence, causing different audio and video contents to be received by one single instrument, the computer.

In what follows, I shall present some narratives along which the diachronic evolution of mass media can be observed. The separation and delimitation of the narratives is however not always very clear, since certain developments can be the results of simultaneous factors. With the help of these narratives, different discourses of mass media can be conceived as additional sides of a process leading up to the current state.

The history of mass media as a history of mentalities and the freedom of expression

The history of journalism is organically connected to great historical events as well as philosophical, cultural and religious trends of the history of mankind. By changing the attitude towards reading and spreading texts in vernacular languages, Luther's Reformation brought significant changes to people's relation to literacy during the 16th century, facilitating the dissemination of publications predating the press. Two centuries later, the Enlightenment opened people's minds to the global problems of mankind and the need for information, leading to the formation of the press as we know it today.

Practices of censorship and other issues related to the freedom of the press appeared in parallel with this process; at the beginning, these were regulated by church authorities, then progressed within the general framework of the philosophy of human rights. The requirement of the freedom of the press was first formulated in Europe during the English civil wars in 1694, the French revolution in 1789, and the European revolutions of 1848.

The idea of the free press in early 19th-century Europe was far from being practically applied in its contemporary meaning. Still, despite limitations, and as a result of civil revolutions of previous centuries, the press had by then exceeded its merely informative role, becoming a weapon in the hands of emerging bourgeoisie, and a means of public expression of opinions. In individual European countries the freedom of the press worked in various ways depending on the political system of these countries. The fight for free press became one of the principal demands of 19th-century political movements, and the 1870s and 1880s saw in most European countries the formation of the patterns which were to determine the operation of the press in the century to come. The concept of the free press crystallized in the time of

19th century bourgeois liberalism, and became one of the key concepts of 20th century democracies.

The freedom of the press is also connected to the legal framework in which the press functions, and which needed to be adapted at all times to the conditions set by the appearance and expansion of new means of communication. The legal condition of online journalism is for instance a timely issue even at this time. This is a good context to analyze all regulations connected to the practice of journalism, the first laws of the press and the practices to limit the freedom of expression (the rules for founding newspapers, granting privileges, interdiction of publications, trials of journalists in the course of history, etc.)

Furthermore, in the 20th century the press was used as a means of propaganda for fascist and communist totalitarian regimes, subordinated in many European countries to political ideologies. Harold Lasswell was the first to analyze, by his researches regarding the history of propaganda during WWI, the global press campaign considered to be the starting point of modern propaganda. Also, this phenomenon has also triggered the researches on the effects of mass media and the way it influences the audience as a manipulative factor.

The history of mass media as the history of technology

Another essential approach to the history of mass media is to consider it a direct result of technological development. This perspective analyzes all technology and inventions that have changed the conditions for editing and marketing newspapers. With the modernization of printing technology, the layout of the press also changed: arrangement in several columns, titles with larger character size, and use of different typeface. In the first stage illustrations also appeared, obtained by printing drawings or paintings on paper through engravings. From the second half of the 19th century, the invention of photography offered new possibilities for the press: the publications were illustrated with engravings after photographs, and then later printed photographic clichés. The development of press photography can thus be traced all the way up to the current application of digital technology.

As for the inventions that had a major impact on the press, it is considered in the bibliography that the electric telegraph (1837) was a milestone in its development by the way it changed the system of information communication, making possible the instant transmission of news. The telegraph is part of the system of inventions which, together with the new means of transportation (railway, steam ships, etc.) and the new technologies of typography (rotary press, offset printing, etc.), turned the press into a mass phenomenon. This process can be regarded as the professionalization of means used by journalists.

The telephone used for sound transmission (1876) and the phonograph for sound recording (1877) were precursors of the new medium – the radio – which became a means of mass communication after WWI. The television appeared as a result of the improvement and simultaneous use of existing means – the radio and the cinema – and, beginning with the 1960s, became the primary medium of communication. The digital medium of the internet is the invention of the end of the 20th century, an integration of existing technologies, leading to the phenomenon of global communication.

In parallel with technological processes, the 1960s and 1970s also witnessed the beginning theoretical debates on the concepts of information economy and information

society, shaped thanks to mass media and the spreading of computers. Information society was formed as a result of the transformations that changed the functioning of societies and the roles of technology, information and communication within these. Compared to previous transformations, the truly radical turn occurred in the 1980s and 1990s, when the technological development of social and individual communication brought about changes that resulted in a new order of communication, giving birth to the global network of "information super-highways".

The history of mass media as economic history

The history of the press can also be analyzed as an element of economic life, in a narrative framework focusing on creating powerful economic societies behind media institutions. As the press turned into a mass phenomenon, press empires came into being, and became in time important economic actors (let us only mention Pulitzer's and Hearst's newspapers in the US in the late 19th century).

One can thus follow up the evolution of certain factors which turned the press into an economically profitable business. These factors are the increase of circulation numbers and the large-scale distribution of advertising. The increasing number of copies published is due partly to technological development (the rotary press appearing in the second half of the 19th century allowed for hundreds of thousands of copies to be published), and partly to the demographic boom and mass literacy. At the same time, increasing circulation numbers also resulted in lower prices, which again led to increased demand.

As consumption was on the rise, advertising became an important factor of trade, and consequently a major source of income for newspapers. In the course of the 19th century, major newspapers already hired publicity agents who kept contact with companies which posted the advertisements. With the economic globalization of the 20th century, advertising through television and the internet became a highly important factor of economic life.

Another problem of the economic history narrative is that of diffusion, closely connected to increased circulation numbers, since the profit-oriented press could not have appeared without efficient distribution networks. In the first centuries of the press, distribution was a secondary issue since the tens or hundreds of copies only reached the subscribers. Before the first railways built in the mid-19th century, newspapers were distributed by stage coaches, which covered distances of a couple of hundred kilometers in several days. The development of means of transportation led to a faster distribution of newspapers and consequently published much timelier news.

Another important aspect of the business-based mass press of the end of the 19th century was the concentration of publishers and the formation of well-capitalized press empires. The concentration continued in the period when the radio and especially news broadcasts on radio became a serious competition of printed press in the inter-war period. The 20th-century concentration of media power has gained increased attention. Not only have the borders between information and entertainment been blurred, but the divide between the political left and right have also become contingent, as well as the differences between the various branches of media.

Media concentration may result in various formations. Horizontal concentration refers to the cumulation of property rights within one particular medium (e.g. written press, radio, television) – for instance, when a publisher buys a rival publisher. In addition, there are so-called multimedia-type concentrations. A diagonal concentration happens when a media enterprise extends its power to various other media. Vertical concentration refers to the ownership of various phases of media production (e.g. production and distribution), for example, when a publisher buys a distribution network or a paper factory.

In the 1980s the extensive use of satellite broadcasting and cable-based signal transmission in addition to the deregulation of media markets hastened media concentration and globalization. As a result of this development, the 1990s already witnessed the birth of media conglomerates which controlled not only a whole series of media, but entire production chains as well, from film industry to media.

The history of mass media as social history

This approach covers, on the one hand, the research of the formation and evolution of journalism as a profession. The first newspapers published in Eastern Europe in the late 18th– early 19th century had yet no professional editors. The materials were published by amateur correspondents or writers who, in addition to their literary texts, also wrote journalism for an extra income. In time, there has been a differentiation between the jobs of an editor, a publisher and a journalist. This process was of course also influenced by a series of other economic and social factors. For instance, the profession of the reporter, which appeared in the second half of the 19th century, was influenced by the progress and improvement of information transmission systems and the first press agencies in Europe (1835 – the AFP agency of Charles Havas in France; 1851 – Reuters in Great Britain). The profession of photo-journalist appeared with the development of photographic and typographic technology.

On the other hand, this is also the framework to analyze how a group of readers has come to constitute an audience, which can be seen as a complex social process integrating the transformation of the culture of reading and the considerable increase of the amount of books published after the end of the 18th century. This has led to extensive reading, meaning the reading of several types of books, and later also newspapers and journals instead of rereading a limited number of books, usually religious. Surely this process could not have taken place without the spreading of literacy and the raising number of readers, for instance with the inclusion of female readership. At the end of the 19th century, with the formation of the mass press, the fight for readers also started: the target was to win an ever larger number of subscribers, for which purpose the newspapers applied various strategies from different kinds of manifestations (beauty contests, concert, etc.) to organizing raffles or other contests with different kinds of awards.

As the profit oriented press consolidated at the turn of the 19th-20th century, the attacks against press organs and journalists became more frequent, leading to a need to establish organizations to defend their interests. Due to abuses and excesses of the press, these organizations also had the task to regulate the practices of journalism. The notion of ethic of journalism appeared in the United States in 1889, and the doctrine of objectivity included into the ethical codes was first formulated in Anglo-Saxon journalism. At the same time, the social

engagement of the journalist has influenced the work methods in the publishing offices: investigation journalism undertook the task of protecting the interests of the society against the power.

The attempts to hold back the spreading of yellow journalism and the need to create quality journalism led to the organization of university-level journalism education. The first institution of this kind was founded at the University of Columbia in the United States in 1912, on the initiative and with the financial help of Joseph Pulitzer.

The increasing readership caused the segmentation of the audience and the delimitation of readers according to various types of press. The changes in media consumption habits led to changes in social life in that they affected human relationships and social communication by their institutionalization. At the same time, society became a consumer of information, for which reason micro-communities tend to become more uniform under the slogan of globalization, a process also hastened by the appearance of electronic media, especially the internet. A new kind of public sphere is thus created, whose evolution can also be followed in a historical perspective, from cafés where people changed their opinion regarding current events to the forums enmeshing the internet today.

On account of those said above, the question can be asked how and to what extent the new media technologies and online communication alter public and social relations. This new form of communication transcends country borders and questions all traditional knowledge on information. The comprehensive information network of the internet can be accessed simultaneously on the whole planet, therefore we are able to contact an extremely large number of people in a very short time and communicate information to them. Therefore, in the course of just a few hours or days, one can mobilize the users of the network not only in order to acquire information, but also for real life social action as well. Several new political movements have made use of these possibilities. Civil journalism has played a great role for instance in the Arab countries in the organization of the protests against the power in 2010-2011, known as the Arab spring, and in raising awareness of the unlawful measures of the power.

One of the main sources of tension in the digital, networking and interactive society is the difference between the accessibility of communication infrastructure and digital information, and the amount of knowledge necessary for it, for instance between the richer and poorer strata or between the old and the young. In the society of the future there is an ever deepening break between those who can afford and are able to use the possibilities offered by the new technology, and those who are incapable of this interaction. It can be misleading to profess the global information revolution if we think that in many third world countries there is no electricity and telephone network, not to mention satellite television or computers connected to the World Wide Web.

Generational differences are perceivable especially by the fact that members of the young generation who have grown, or are growing up in information society, are instinctively good in handling info-communicational technology and are very fast in processing new information. In contrast, digital illiterates have no possibility or ability to use the new means of info-communication. This divides the information society even further, possibly leading to an even deeper break in the future: a distinction will be made between those who have access

to information and are able to adequately use it, and those who are incapable of doing it. The lack of digital literacy will create the same kind of rupture within society that classical literacy created before the 19th century.

Bibliography

Ben H. Bagdikian, *The Media Monopoly*, Beacon Press, Boston, 1992.
Frédéric Barbier – Catherine Bertho Lavenir, *Histoire des médias, de Diderot à Internet*, A. Colin, Paris, 1996.
Asa Briggs – Peter Burke, *Mass Media. O istorie socială*, Polirom, Bucureşti, 2005.
Guglielmo Cavallo – Roger Chartier, *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, 1999.
Susan Crawford: *The Origin and Development of a Concept: The Information Society*, Bulletin of the Medical Library Association. 1983 October; 71(4): 380–385.
Peter Dahlgren – Colin Sparks, *Journalism and Popular Culture*, Sage Publications, 1993.
Daniel Dayan – Elihu Katz, *Media Events: The Live Broadcasting of History*, Cambridge, Harvard University Press, 1992.
Gillian Doyle, *Media Ownership*. Sage Publications, London, 2002.
Irving Fang, *A History of Mass Communication. Six Information Revolutions*. Focal Press, 1997.
Giovanni Giovannni, *De la silex la siliciu - Istoria mijloacelor de comunicare în masă,* Editura tehnică, Bucureşti, 1989.
Jostein Gripsrud, *Médiakultúra, médiatársadalom*, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2007.
Jürgen Habermas, *Sfera publică şi transformarea ei structurală. Studiu asupra unei categorii a societății burgheze*, Comunicare.ro, Bucureşti, 2005.
Harold D Lasswell, *Propaganda Technique in the World War*, Peter Smith, New York, 1928.
Marshall McLuhan, *Galaxia Gutenberg*, Editura Politică, Bucureşti, 1975.
Marshall McLuhan, *Understanding Media: The Extension of Man*, McGraw Hill, NY, 1964.
Marian Petcu, *Istoria jurnalismului şi a publicității în România*, Polirom, Iaşi, 2007.

THE STATUS OF THE ROMANIAN CONTEMPORARY PRINTED PRESS – FUNDING, VALUES AND PROFESSIONALISM

Lia Lucia Epure, Assist. Prof., PhD, "Vasile Goldiş" University of the West, Arad

Abstract: The main purpose of this study is to draw a general frame through which it could be disclosed and understood the status of the present Romanian printed press. The study unveils some structural dimensions through which the contemporary Romanian printed press not that it could be only understood but it also could build a coherent image about real functions of this actual printed press from Romania.
The main directions of the study are focused upon some different perspective. Firstly we analyze the economic situation of the contemporary Romanian printed press. This analysis is made from various perspectives with a special focus upon the financial sources and upon the economical sustainability of the Romanian contemporary printed press.
Secondly, a special analysis is developed upon the role and function which now is played by the actual Romanian printed press. This theoretical survey is divided by us into two different levels. The first one is taking into consideration the role of the contemporary Romanian central printed press and the second one is describing the function of this type of press at the local level. The issue of promoting general democratic and civic values it is also discussed in this section.
Thirdly, a special attention is dedicated to the level of professionalism from the actual Romanian printed press. This analysis is being developed by us through a conceptual frame which allows us to make some comparisons between what a journalist from the field of printed press should be and what he is actually is in the Romanian actual printed press.
Some general conclusions are finally disclosed, conclusions which allows us not only to make some minimal predictions about the future of Romanian printed press but also to indicate some possible ways to improve its economical and professional performances.

Keywords: Printed press, Professional journalism, Media funding.

Introduction This brief endeavor upon the status of contemporary Romanian printed press is focused on three core elements. First we talk about the economical sustainability of contemporary Romanian printed press. The second one is aiming to disclose the role of the printed press in general and to make a brief discussion about the function of this press at the local level in contemporary Romania. Finally, the last discussion will be about the level of professionalism involved present in today Romanian printed press.

The Economic Context of the Cotemporary Romanian Printed Press

Firstly, we have to consider the fact that the economic situation of the printed press it is, as an obvious thing, strongly linked with the general economic conditions of the society. But this is not enough in our view for a proper understanding of the economic status of the contemporary Romanian media. Of course, it would be easy to say that the economic crises had brought the Romanian contemporary printed press to its knees but this not that only would not be enough but would be even false. The economic crisis, which started at the end of the first decade of the 21th century, was only one of the factors which were responsible for the abrupt decline of the Romanian printed press. To our personal experience within the Romanian printed press after December 1989 the general and constant decline of this type of

press could not be properly understood only through some economic concepts. In what will follow we will try to explain and to summarize our point of view about this general topic.

In our opinion there are two distinct major causes which determined in time the declined of printed press in contemporary Romania[27]. The first one is closely linked with the loss of audience. This was happened because of various reasons, economical, psychological, and sociological and so on. Maybe one of the most important was the appearance of the New Media within contemporary Romanian media system. This was, so to speak, coup de grace, which Romanian printed press, but also the international one, has received in the last period. Here, of course, we must add the fact that the vast majority of what was remain in Romanian from the printed press have today online versions of their printed appearances.

Another major cause in the decline of the Romanian contemporary printed press was the lack of financial resources from the area of printed advertising. The printed publicity had become more and more and expensive and this ultimately conducted to the present situation a one in which the printed advertising had become less competitive for economic agents. This is especially true in the case of *local* contemporary Romanian printed press.

The above described situation, combined with a series of other factors, created in the present a status of almost bankruptcy for the printed press from contemporary Romania[28]. But besides these, many printed local publications from Romania are struggling today to survive. Of course, not all of them have success but at least those who survive are also getting some experience within online media environment.

In brief, almost the single source of revenue for the printed media, at least for the local one from contemporary Romania is now the advertising. But this amount of financial supply is far from being enough without considering that fact that in many times the payments are delayed.

The Role of the Printed Press – Its Goals and its Failures

We do not intend here to develop a general theoretical debate about the role of the printed press but to make a brief picture about this role regarding contemporary Romanian local printed press. In our view, the printed press from Romania, especially the local one, is almost dead. But, however, those local printed publications which now are struggle to survive are focused almost entirely upon a local topic. Maybe with a very small number of exceptions the local printed press, and this true even for the electronic media, had become indeed something local in the sense that the local communities did not have the power until now to produce media institutions with a national dimension. This is due not only to some economic factors but maybe with the incapacity of local communities to generate news in general able to capture a national interest. This is indeed a failure because it is unacceptable for an EU country to not have local printed press with a national audience. We think that this is important because it say something about the development scheme of an entire country: in contemporary Romania it seems that only the Bucharest has the capacity to generate news of

[27] The decline of the printed press is not a local phenomenon. By the contrary it could be seen at the global level. See Ivascu, D – „Declinul presei scrise in SUA" ("The Decline of the Printed Press in US") in *radardemedia.ro*, July 2014.

[28] Balescu, Mihai – „Presa scrisa, de la tiraje de 1,5 milioane de exemplare la cvasi-faliment" ("The Printed Press – From 1,5 million copies to almost bankruptcy") in *Manager.ro*, March 2012.

national interest on a daily basis. As longer the things will stay so the only general role of the local press, including the local printed press, will be to develop only and only local topics.

A distinct topic about the local Romanian contemporary printed press it should be on the values which this special type of press is promoting today in this country. Unfortunately and accordingly to our own professional experience there are only a limited number of cases in which Romanian contemporary local printed press are capable indeed to promote some general values, through what is published in this printed press, to the local public. We must face here a significantly negative situation: in general the contemporary Romanian printed local press is more focused on local scandals and on gossip style low level media than to a more responsible and professional way of doing local printed press.

Who is working in the Romanian Contemporary Printed Press?

This is a generous topic which could be always a topic in itself. However, if it is to be brief and direct on the topic we must say from the beginning that those which now are working in the printed press from Romania, the local but also and central one, are the products of a long time called in general "transition". In the case of the press, the individuals which are working as journalist could be put into few very distinct categories with a relatively easy profile to disclose[29].

The first come from the communist period. They were entered in press without having any professional background comparable with the western general type of professional journalist.

The second category, generally speaking, is a product of "transition" and also did not have special professional training. Maybe just talent and enthusiasm.

However, both categories have tried to adapt to the new set of general conditions. Of course, in a significant proportion this effort had no positive results for them but there are in the present a minority which are making journalism, especially in the central Romania printed press with already a consistent positive professional experience in the field.

We are fully aware of the fact that for this topic the approaches could be different and extensive. But regardless of this in any study upon this topic, and we have to admit that until now there are not to consistent or numerous, these categories will be always present.

We add here another one, the category of those individuals which have studied journalism in an academic institution in Romania after 1989. In this case too there are not too many reasons to be optimistic. In many times these graduates are undertrained and need to be trained again at the workplace so to speak. For this situation are not responsible only the academic institutions but also the students themselves which come to those faculties with a very low level of general education and which are not successful in changing this along the period of studies. And you cannot make serious and professional journalism, in the printed press or not, without having a consistent general cultural not only a professional one.

Given all these elements about which we talked here in brief and generally speaking the contemporary local press from Romania does not have the potential to change for the better some key issues of mentality from the society. The set of "values" which it promotes

[29] Coman, M. - *Mass media in Romania post-comunista (Mass media in post-communist Romania)*, Iasi : Editura Polirom, pp. 146 – 149.

are nothing more but an imitation of the central press. And there also things are not staying good.

References:

Balescu, Mihai – „Presa scrisa, de la tiraje de 1,5 milioane de exemplare la cvasi-faliment" ("The Printed Press – From 1,5 million copies to almost bankruptcy") in *Manager.ro*, March 2012

Coman, M. - *Mass media in Romania post-comunista (Mass media in post-communist Romania)*, Iasi : Editura Polirom

Ivascu, D – „Declinul presei scrise in SUA" ("The Decline of the Printed Press in US") in *radardemedia.ro*, July 2014.

THE KING'S RETURN: A CRITICAL ANALYSIS OF THE REPRESENTATION OF KING MIHAI'S EASTER VISIT TO ROMANIA IN 1992 BY THE ROMANIAN PRESS

Marina-Cristiana Rotaru, Assist. Prof., PhD, Technical University of Civil Engineering, Bucharest

Abstract: King Mihai's Easter visit to Romania in April 1992, the first successful visit of the monarch since the fall of the communist dictatorship, was largely debated in the Romanian press, which generally reflected two antagonistic viewpoints that colonized the public sphere at the time. For some, the king was a sort of healer or saviour of a country who suffered the oppression of a totalitarian regime. For others, the king was a threat and a source of instability to the status-quo of the newly-established neo-communist power. The analytical framework is mainly, but not exclusively circumscribed to Critical Discourse Analysis (CDA), which provides tools for text analysis able to decipher meanings which are not always easily identifiable at first sight. As a method of investigation, CDA helps reveal how ideology can turn into an efficient means of manipulation by being converted into common sense, as claimed by Norman Fairclough. Intertextuality and recontextualization are other processes by means of which ideology can insinuate itself at text level. In my analysis of the king's profile as constructed by Romanian newspapers, I use Jan Blommaert's concepts of "ascribed identity" and "achieved identity" in order to illustrate how the process of identification develops.

Keywords: CDA, intertextuality, recontextualization, ascribed identity, achieved identity.

After the fall of the communist regime in Romania, in December 1989 and before April 1992, King Mihai made at least two attempts to return to his homeland, which the newly established political power tried and succeeded, by various ways and means, to block. In the spring of 1990, King Mihai was, without much ado, turned back the moment he was embarking on the plane for Bucharest in the Geneva airport, Switzerland, the country where he spent most of his exile. On Christmas day 1991, a few hours after the king landed in Bucharest and headed towards Curtea de Argeş, the Romanian royal necropolis, to recollect at the tombs of his ancestors, the royal convoy was brutally stopped in the middle of the highway, quickly surrounded by armed police forces, accused of having trespassed the Romanian borders illegally, forced to return back to the airport under military escort and expelled from the country.

The royal Easter visit of 1992 proved to be a total success for the king, which exceeded all expectations. A sea of people invaded the streets of Bucharest and welcomed the monarch, their joy pouring down in waves. What exactly made the new political regime change their mind and allow the king's return? Could President Ion Iliescu have undergone a sort of epiphany which revealed to him and made him understand who Mihai I of Romania was? The reason behind this change of attitude was political. The newly-elected president, self-styled a democrat, proved unable to convince the Western chanceries that his political reforms were meant to strengthen democracy in Romania. The extreme acts of aggression of the miners against the capital and its population, known as the Mineriads, between January 1990 and Septembre 1990, reaching its most violent expression in the Mineriad of 13-15 June 1990, overwhelmed the West with shock and severely undermined the president's credibility both at home and abroad. He quickly needed a new occasion by means of which he could try

and turn the tables in his favour. The opportunity occurred when His Holiness Archbishop Pimen of Suceava and Rădăuți, a high-ranking Romanian prelate, on his own initiative, invited King Mihai to celebrate the Orthodox Easter at Putna Monastery, in Northern Moldavia, where Voivod Stephen the Great is believed to have been buried. The king, although eager to return home, remained vigilant, announcing that he was considering the invitation and waited for the reaction of the Romanian authorities who, with unprecedented swiftness, and on their initiative, not upon royal request, as some official elliptical communiqués implied, announced the granting of the visas.

In a new communiqué, the king announced that he had accepted the invitation and that he was planning a private three-day visit to Romania at Easter. The King and the queen, accompanied by their second daughter, Princess Elena, and her son, Prince Nicolae, would land in Suceava, the former capital of Moldova, on 25 April and head straight to Putna Monastery for the Easter religious service. On 26 April, the sovereign and his suite would arrive in Bucharest and take part in the religious service of Easter Sunday at Saint George's Church, where the king intended to recollect by the tomb of Voived Constantin Brâncoveanu, followed by a meeting with the representatives of the Romanian cultural life at the Continental Hotel, where the royal party was accommodated. Then, on the third day of the visit, the royal family was expected at Curtea de Argeş, for another religious service and a requiem for their ancestors. In the afternoon, the king and his family would return to Otopeni airport and fly back to Switzerland[1]. The royal communiqué was clear in stressing the private and spiritual character of the visit.

Mass media, especially the written press, played a crucial role in reporting the events, and being the intermediary between the social actors involved and the rest of the country following the events, "mass media not only present[ed] the event, but also fabricat[ed] it in order to become a media event"[2]. The manner in which the Romanian press presents the visit reflects the stirring passions that divided public opinion at the time. Given the temporal frame of the visit, the Easter celebrations, and the spiritual weight of the royal journey, the newspapers supporting the opposition construct the visit as surrounded in a sacred halo. At the other end of the political spectrum, those backing the political power minimize the symbolism of the visit, belittle the king and ridicule the reaction of the public. The journalistic discourse, "equally defined by referentiality and the power of connotation"[3] balances between the discourse of sacralization and the discourse of desacralization.

In order to establish the identity that the journalistic discourse attaches to the king, I make use of Jan Blommaert's concepts of "achieved identity" and "ascribed identity"[4]. Blommaert's taxonomy seems fitting for my investigation because on the one hand, it emphasizes the role that the group or the community (in this case the Romanian press) plays

[1] Cotidianul, 25 aprilie 1992, "Programul vizitei Majestății Sale Regelui Mihai I", p. 1. [Cotidianul, 25 April 1992, "The Program of His Majesty, King Mihai I's Visit].
[2] My translation (mass media nu numai că prezintă evenimentul, dar îl şi fabrică pentru a deveni un eveniment mediatic), Mihai Coman, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", pp. 146-154 in Mihai Coman, *Mass Media, mit şi ritual. O perspectivă antropologică*, Iași: Polirom, 2003, pp. 146-147.
[3] My translation (definit în egală măsură de referențialitate şi de puterea de conotare), Coman, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", p. 147.
[4] Jan Blommaert, *Discourse: A Critical Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, pp. 205-206.

in attributing an identity to an individual (in ascribing an identity). On the other hand, Blommaert's categorization underlines the importance of being recognized as inhabiting an identity by the group (achieving identity). Blommaert claims that "people don't have an identity, but that identities are constructed in practices that produce, enact or perform identity – identity is identification, an outcome of socially conditioned semiotic work"[5]. Therefore, having an identity is not entirely a matter of personal choice. Having an identity established presupposes having it "recognized by others"[6].

Before investigating how the journalistic discourse individualizes the king, it would be useful to identify what the king's inhabited or achieved identity is in the sense of "a self-constructed and self-performed identity"[7]. On 4 April 1948 in London, King Mihai made public his position towards the abdication in the first press conference since leaving the country. The monarch stated that the abdication was forced upon him by an unrepresentative government, hence he was not bound in any way by that act and pledged to continue to serve his people[8]. This remained the king's stand ever since, and after the fall of the communist regime when, in his statements and messages to the country, he continued to consider the abdication null and void and reaffirmed his oath. This is the king's achieved or inhabited identity, that of the legitimate sovereign, doubled by another identity, that of God's anointed. These aspects will help understand the position of various Orthodox prelates towards the king as well as the attitude of numerous members of the public, which are reflected in the discourse of sacralization of the king and of his visit.

The discourse of sacralization

The fact that the king's visit had a private character and was meant as a pilgrimage and that it coincided with the Easter celebrations contributed to the illustration of the royal journey as surrounded by a sacred aura. The sacralization of the king is thus encapsulated in the formula the king-pilgrim, journeying "especially a long distance, to some sacred place as an act of devotion"[9]. In the context, the sacred place is not only the monastery or the church where the king is expected to take part in the religious service, but the whole country from which the monarch had been banned for almost half a century and to which the monarch devoted himself even when exiled.

In Mihai Coman's view, the king-pilgrim, returning home in a private visit as a Christian, in order to pray and recollect at the tombs of his ancestors, helps project the image of a monarch disrobed of the regalia, of the insignia of power. It points to "the naked king" taking part in "the purification and penitence rites of the Christian Middle Ages"[10]. However,

[5] Blommaert, *Discourse: A Critical Introduction*, p. 205.
[6] Blommaert, *Discourse: A Critical Introduction*, p. 205.
[7] Blommaert, *Discourse: A Critical Introduction*, p. 253.
[8] Mircea Chirițoiu (ed.), *Lovitura de stat de la 30 decembrie 1947*: *preliminarii militare, consecințe politice. Documente*, București: Fundația Academia Civică, 1997, pp. 285-286 (Document nr. 89).
[9] Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language, published by Gramercy Books, a division of dilithium Press, Ltd., distributed by Random House Value Publishing, Inc., New York, Toronto, London, Sydney, Auckland: Random House, 1994, p. 1092.
[10] My translation (riturile de purificare şi penitenţă ale Evului Mediu Creştin), Coman, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", in Coman, *Mass Media, mit şi ritual. O perspectivă antropologică*, pp. 147-148.

Coman's point of view can be considered only-half true if one takes into consideration another dimension of the king's pilgrimage: his participation in the performance of the ritual of canonization of two Romanian voivods: Stephen the Great and Constantin Brâncoveanu, which the Romanian Orthodox Church was planning for 1992. According to the Orthodox ritual, influenced by ancient byzantine traditions, a canonization ritual cannot be performed unless a crowned head kneels at the tombs of those to be beatified. As king-pilgrim, Mihai I's identity is binary: he is both a Christian pilgrim, divested of the signs of his earthly powers, but he is also God's anointed, recognized as the holder of a spiritual gift which, according to the New Testament (Epistle of Saint Paul to the Romans, Chapter 11), cannot be taken back[11].

Another expression of the sacralization of the king's image is provided by comparing him with a monk (reference to Father Iustin Marchiş, parish priest at Stavropoleos Monastery in Bucharest, who welcomed the king upon his arrival in Bucharest on Easter Sunday). The king's natural distinction is perceived as a "paradoxal Majesty", "a miraculous blend of glory and humility"[12]. The humbleness of the monk, "the only one compatible with the humility of the Sovereign"[13] mediated the long awaited reunion between the king and his people.

In his capacity as God's anointed, King Mihai is seen not only as a receiver of sacrality, but also as a source of sacrality. His presence in the prelude of sacralization of the two Romanian voivods reinforces the dimension of the king as having the power to transfer sacrality. From this perspective, Mihai Coman interprets the king's spiritual voyage as a hierophany[14].

Mircea Eliade defines hierophany as "the act of manifestation of the sacred", "the manifestation of a wholly different order, a reality that does not belong to our world, in objects that are an integral part of our natural "profane" world"[15]. One of the signs of the manifestation of hierophany is the attitude of the people who welcomed the king in Bucharest, approximately a million according to the CNN. In a society divided by politics and in a capital vandalized by miners and often the scene of violent clashes between the opposition and the power supporters, the public behavior of the million people who filled the streets to see a king was characterized, in general, by civility, common sense, overwhelming joy, sheer enthusiasm and an ineffable spirit of concord.

Against this background, hierophany seems to manifest itself in the presence of the thaumaturge king, healing the wounds of his people and working for the swift recovery of his country: "Mihai I's look can heal. Lost in the huge crowd, I felt, better than anywhere else, the healing fluid emanated from the king's presence. Hate, tension, revenge have disappeared as if by magic […]."[16]

---

[11] The Epistle of Saint Paul to the Romans (Chapter 11): The New Testament (Romans, 11, 29): For God's Gifts and his call are irrevocable.

[12] My translation (Majestatea paradoxală; amestec miraculos de slavă şi smerenie), Sorin Dumitrescu, "Monarhul şi Monahul", *România Liberă*, 1 mai 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, Bucureşti: Editura Anastasia, 1992, p. 82.

[13] My translation (singura compatibilă cu smerenia Suveranului), Dumitrescu, "Monarhul şi Monahul".

[14] Coman, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", in Coman, *Mass Media, mit şi ritual. O perspectivă antropologică*, p. 149.

[15] Mircea Eliade, *The Sacred and the Profane. The Nature of Religion* (translated from French by Willard R. Trask), 1959, San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1987, p. 11.

[16] My translation (Privirea lui Mihai I poate vindeca. Pierdut în uriaşa mulțime, am simțit mai bine ca oriunde fluidul vindecător emanat de prezența regelui. Ura, tensiunea, răzbunarea au dispărut ca prin farmec […]), Sorin

Closely related to the image of the thaumaturge king is that of the king as saviour: "People received King Mihai as a Saviour, as a redeemer from the evils of our political existence"[17]. King Mihai is illustrated here as the deliverer of his people from a corrupt mentality imposed by decades of communism during which ideological manipulation left deep wounds, alienated the Romanians from their more recent past and fabricated generations and generations oblivious of their true identity. The king is also perceived as the liberator of the country from its political discontentment, with a corrosive impact on civil society and on the much-necessary steps towards national reconciliation: "The King as head of the country would be the only guarantee for stability and political equidistance. King Mihai is the only personality, with huge historical and moral prestige, able to preside over the difficult process of national reconciliation"[18].

Another indication of the king's sacrality is his illustration as an intermediary between God and people: "The King is the head, turned towards the sky, of an entire nation, our being gathered together in a high place. When a nation is left without their sovereign, their head turned towards the sky is cut. They are beheaded. The Romanian people were thus beheaded on 30 Decembre 1947"[19]. The king is illustrated here as the one who keeps his people in contact with the Almighty, and facilitates the overflow of God' grace on the nation. For others, King Mihai is seen as having an almost magical power similar to that of Jesus: "An extraordinary event has just taken place. King Mihai has turned back on our land and His […] striking the darkness of an injustice that was so prolonged that it has turned into history"[20]. Thus, the character of hierophany of the king's acts is suggested.

Applying Blommaert's taxonomy to the discourse of sacralisation of the monarch, it can be concluded that the king-pilgrim, the king thaumaturge, the king saviour, the king as a source of sacrality represent various facets of the monarch's ascribed identity. Blommaert underlines that these identity categories "can only be bestowed on people *after* identity-performing acts have occurred"[21]. Since, in the journalistic discourse, the king is seen as a bringing social peace and harmony in a country torn apart not only by political factions but also by social categories (the miners), and judging by the reaction of the masses, who felt as if they had been shown a better version of themselves, it can be maintained that the sacred attributes which were attached to the king's persona are part of his ascriptive identity.

Mărculescu, "Regele vindecător", *România Liberă*, 29 aprilie 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, p.35.

[17] My translation (Oamenii l-au primit pe regele Mihai ca pe un Salvator, ca pe un mântuitor de relele existenței noastre politice), Dan Pavel, „Mai mult decît referendum", *"22"*, 1-7 mai 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, pp.163-164.

[18] My translation (Prezența Regelui în fruntea țării ar fi singura garanție de stabilitate şi echidistanță politică. Regele Mihai e singura personalitate, cu imens prestigiu istoric şi moral, capabilă să patroneze dificilul proces de renonciliere națională [...]), Sorin Mărculescu, "Ultima şansă a României", *"22"*, 8-14 mai, 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, p. 180.

[19] My translation (Regele este capul întord către cer al unui popor întreg, ființa noastră adunată laolaltă într-un punct înalt. Când unui popor i se ia suveranul, lui i se taie capul întors către cer. El este decapitat. Poporul român a fost decapitat astfel la 30 decembrie 1947), Gabriel Liiceanu, "De ce Regi?", *"22"*, 8-14 mai 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, p. 171.

[20] My translation (Un mirabil eveniment a avut loc. Regele Mihai s-a reîntors pe pământul nostru şi al Său [...] fulgerând întunericul unei nedreptăți atât de adînci încât a devenit istorie), Gheorghe Grigurcu, "Regele şi Învierea", *Dreptatea*, 30 aprilie 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, p. 75.

[21] Blommaert, *Discourse: A Critical Introduction*, p. 206.

The Discourse of Desacralization

The discourse of desacralization aims at "the symbolic degradation of the hero"[22]. The monarch is depicted as a dark character of the country's history, who spells only trouble. Characteristic of this type of discourse, disseminated by that part of the Romanian press loyal to the new political power, is the re-contextualization of the communist discourse on the Romanian royal family. In this discourse, there are two pervasive images of the monarch: he is seen as a friend of the Soviets and as an avaricious figure, longing after his former fortune.

Re-contextualization rests on the "transformation of meanings through de-contextualization (taking meanings out of their contexts) and re-contextualization (putting meanings in new contexts)[23]. Information is decontextualized and recontextualized for different aims, often with a manipulative intent, following an arbitrary selection of the elements that are meant to be relocated. Let us analyse, for instance, the example provided by the newspaper *Azi* which, in its edition of 25/28 April 1992, introduces King Mihai to its potential readers as "Stalin's former admirer"[24]. To reinforce their point of view, the newspaper editors also use the decontextualization of images, publishing, on the first page, the image of young King Mihai next to that of Stalin, with the subtitle "The Liberators of Our People"[25]. In the late 1940s, when communist leaders organized various political rallies, it was common to hang the portraits of the king and of the Soviet generalissimus on the walls of the halls, probably for propagandistic aims and in an attempt, perhaps, to convince the less literate population that the monarch supported Stalin's policies, a practice which the vast majority of the population regarded, if not with distrust, at least with reserve. The fact that King Mihai received the Soviet medal Pobeda (Victory) from Stalin, did nothing but to convince numerous generations of Romanians, indoctrinated by Moscow-educated ideologists, that the Romanian sovereign was a disciple of the Soviet dictator.

Another communist theme relocated in the Romanian journalistic discourse of the 1990s is that of the king as a rapacious bourgeois, aiming, if allowed to return home, to restore an *ancient regime* which favored the ruling classes and their former privileges: "The historical Right and its satellites dream of regaining the old privileges of the interwar «nomenklatura». The former king's dream to retake the throne falls in the same category of reveries […] Mihai dreams of old castles, vineyards and estates"[26]. Notice how the newspaper re-words the former interwar elite as «nomenklatura». Since there is a variety of ways of wording a meaning[27], it is not far-fetched to believe that in this case, the wording was chosen on purpose, with the aim of drawing a parallel between Romania's interwar upper-class and the communist elite, so much condemned in post-revolutionary Romanian society.

---

[22] My translation (degradarea simbolică a eroului), Coman, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", p. 152.
[23] Norman Fairclough, "Semiosis, Ideology and Mediation: A Dialectical View", pp. 19-35, in Inger Lassen, Jeanne Strunck, Torben Vestergaard (eds.), *Mediating Ideology in Text and Image: Ten Critical Studies*, Amsterdam: John Benjamins, 2006, p. 26.
[24] *Azi*, 25/29 Aprilie 1992.
[25] My translation (Desrobitorii Poporului Nostru), *Azi*, 25/29 Aprilie 1992, p.1.
[26] My translation (Dreapta istorică şi sateliții săi visează recuperarea privilegiilor vechii «nomenclaturi» interbelice [...] Mihai visează vechile castele, vii, moşii), *Azi*, 9 aprilie 1992.
[27] Norman Fairclough, *Discourse and Social Change*. London: Polity Press, 1992, p. 190.

The discourse of desacralization applies not only to the king's image, but also to the king's visit in Bucharest. On a less virulent tone, the visit is depicted as "a trip" or, in a more trenchant manner, as something which "reminds us of Ceauşescu's visits"[28]. In interpreting the visit as "a trip", the newspaper aims at stripping the royal visit of its spiritual dimension: that of a pilgrimage (as intended by the royal family) and that of a visit which, coinciding with the Easter holiday, was naturally meant to have a non-secular facet. As far as the resemblance between the royal visit and the former dictator's visit is concerned, what seems to establish an apparent logical connection between them is the vast number of people gathered to see the king. In the Romanians' collective mentality, huge masses of people are almost mechanically and instantly attached to Ceauşescu's famous political rallies and manifestations, where thousands and thousands of people were brought on orders from the Central Committee of the Romanian Communist Party, to show their support for the president, in North Corean fashion. But the resemblance proposed by the newspaper is only a shallow one, since the million people gathered to welcome the king came on their own initiative and not on somebody's orders or following the communist party directive.

The differences between the monarch's ascribed identities in the discourse of sacralization and in the discourse of desacralization are justified in a society who, recently liberated from the communist oppression, but still suffering from the wounds inflected on its members by a massive ideological manipulation, was trying to rediscover its more recent past and recover its memory. Meanwhile, the fact that the king's inhabited identity (that of the legitimate sovereign, even if only *de jure*, in the circumstances) coincides with the identity ascribed to him by the people ("Then, in Mihai I, we all recognized, young and old, our King"[29]) points to the fact that the king's claimed legitimacy starts to be recognized by the public, turning into another facet of his ascribed identity. This dimension of King Mihai's identity is part of a national debate that is still unfolding.

Bibliography:

Azi, 25/29 Aprilie 1992. [*Today* (a Romanian central daily), 25/29 April 1992].

Blommaert, Jan, *Discourse: A Critical Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Bucuroiu, Răzvan (editor), *Majestate nu pleca*, Bucureşti: Editura Anastasia, 1992. [Your Majesty, Do Not Leave!]

Chiriţoiu, Mircea (ed.), *Lovitura de stat de la 30 decembrie 1947: preliminarii militare, consecinţe politice. Documente*, Bucureşti: Fundaţia Academia Civică, 1997.[The Coup d'Etat of 30 Decembre 1947: military preliminaries, political consequences. Documents].

Coman, Mihai, *Mass Media, mit şi ritual. O perspectivă antropologică*, Iaşi: Polirom, 2003. [Mass Media, Myth and Ritual. An Anthropological Perspective].

[28] My translation (o excursie; ne aminteşte de vizitele lui Ceauşescu), *Dimineaţa*, 24 Aprilie 1992.

[29] My translation (În Mihai I am recunoscut atunci, toţi, tineri şi bătrâni, pe Regele nostru.), Raluca Stroe Brumaru, "Adevăratul drum", *România Liberă*, 5 mai 1992. Vezi şi Răzvan Bucuroiu (editor), *Majestate nu pleca*, p. 106. ["The True Way", *România Liberă*, 5 May 1992].

Coman, Mihai, "Construirea mitologică a vizitei regelui Mihai în România în discursul presei române", pp. 146-154 in Mihai Coman, *Mass Media, mit şi ritual. O perspectivă antropologică*, Iaşi: Polirom, 2003. [The Mythological Construction of King Mihai's Visit to Romania in the Discourse of the Romanian Press].

Cotidianul, 25 aprilie 1992, "Programul vizitei Majestății Sale Regelui Mihai I". [*Cotidianul* (a Romanian central daily), 25 April 1992, "The Program of His Majesty, King Mihai I's Visit].

Dimineața, 24 aprilie 1992. [*The Morning* (a Romanian central daily), 24 April 1992].

Dumitrescu, Sorin, "Monarhul şi Monahul", *România Liberă*, 1 mai 1992. ["The Monarch and the Monk" *România Liberă (Free Romania)*, 1 May 1992].

Eliade, Mircea, *The Sacred and the Profane. The Nature of Religion* (translated from French by Willard R. Trask), 1959, San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1987.

Fairclough, Norman, *Discourse and Social Change*, London: Polity Press, 1992.

Fairclough, Norman, "Semiosis, Ideology and Mediation: A Dialectical View", pp. 19-35, in Inger Lassen, Jeanne Strunck, Torben Vestergaard (eds.), *Mediating Ideology in Text and Image: Ten Critical Studies*, Amsterdam: John Benjamins, 2006.

Grigurcu, Gheorghe, "Regele şi Învierea", *Dreptatea*, 30 aprilie 1992. ["The King and the Ressurection", *Dreptatea* (The Justice), 30 April, 1992].

Lassen, Inger, Strunck, Jeanne, Vestergaard, Torben (eds.), *Mediating Ideology in Text and Image: Ten Critical Studies*, Amsterdam: John Benjamins, 2006.

Liiceanu, Gabriel, "De ce Regi?", *"22"*, 8-14 mai 1992. ["Why Kings?", *"22"*, 8-14 May 1992].

Mărculescu, Sorin, "Regele vindecător", *România Liberă*, 29 aprilie 1992. ["The Healer King", *România Liberă*, 29 April 1992].

Mărculescu, Sorin, "Ultima şansă a României", *"22"*, 8-14 mai, 1992. ["Romania's Last Chance", *"22"*, 8-14 May 1992].

Pavel, Dan, "Mai mult decît referendum", *"22"*, 1-7 mai 1992. ["More Than a Referendum", *"22"*, 1-7 May, 1992].

Stroe Brumaru, Raluca, "Adevăratul drum", *România Liberă*, 5 mai 1992. ["The True Way", *România Liberă*, 5 May 1992].

The New Testament, The Epistle of Saint Paul to the Romans (Chapter 11): The New Testament (Romans, 11, 29).

Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language, published by Gramercy Books, a division of dilithium Press, Ltd., distributed by Random House Value Publishing, Inc., New York, Toronto, London, Sydney, Auckland: Random House, 1994.

THE ANGLICISMS AS A LINGUISTIC FASHION IN NOWADAYS MEDIA LANGUAGE

Mihaela Mureşan, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The Anglicisms invasion represents a feature of the current press language.But for its disadvantages due to the borrowings from other languages, leading to illiterate ways of expression, the advantages are big enough: the public receiver is attracted by this linguistic fashion, perceiving the press language as being a familiar one, extremely accessible.
The essence of language is to get renewed every day. The borrowings from other languages, the internal changes and their correct use are everything that matters in this case. We can see that the media promotes the language the most, as it is aware of its tendencies and can influence it every day, along with its speakers.
The study points out the main characteristics and linguistic tendencies of the contemporary written press, following the evolution of the language approached in several publications. The study emphasizes not only the tendencies in journalistic language, but also the real aspects regarding the general language evolution, aspects imposed by common speakers and by trend.

Keywords: Anglicisms invasion, journalistic language, trends in journalistic language, linguistic fashion.

Presa reprezintă nu numai „a patra putere într-un stat", ci este şi unul dintre principalele mijloace de educație. Mass-media completează informațiile primite în şcoală şi le întregeşte multitudinea şi diversitatea, oferindu-le publicului larg.

Toate mijloacele de comunicare în masă (presă scrisă, on-line, radio, TV) au o foarte mare influență asupra publicului, de fapt asupra întregii societăți. Astfel, mass-media stabileşte ordinea difuzării tuturor subiectelor importante ce se petrec în cadrul unei zile şi decide la ce se va gândi o întreagă societate. Firește, nu toate evenimentele au acelaşi grad de însemnătate pentru toți oamenii, însă cert e că mass-media influențează ordinea de idei la care se va gândi o lume întreagă.

După 1990, lexicul românesc s-a confruntat cu o „avalanşă de anglicisme care au invadat limba şi care continuă să crească într-un ritm accelerat" (Dimitrescu, 1997, p. 3). Presa, un important factor în modernizarea limbii, oglindeşte din plin acest fenomen. Revistele adresate tinerilor sunt saturate de articole presărate cu anglicisme, iar adolescenții, din dorința de a epata, împrumută acest limbaj. Această invazie a anglicismelor poate fi observată nu numai în *limbajul curent al tinerilor*, ci şi în articolele care vizează *informatica* sau *afacerile*. De asemenea, întâlnim acest fenomen în *domeniul muzical* (unde 65% din termenii selectați nu sunt atestați în lucrările lexicografice recent publicate: *boyband, chart, cover, girl-power, homestudio, new-wave, songwriter*), în *domeniul sportiv*, în cel *tehnic şi economic*, dar mai ales în cel al *vieții mondene*, unde rubricile de *Fashion, Beauty, Life & Home* (prezente în reviste) pot fi întâlnite la tot pasul.

Subiectul invaziei de anglicisme din limba română este unul controversat în rândul lingviştilor, atât pentru că este de actualitate (împrumuturile englezeşti fiind în număr tot mai mare), cât şi pentru că reprezintă un aspect al culturii noastre.

Conform Dicţionarului Explicativ al Limbii Române, *anglicismul* este o *expresie specifică a limbii engleze; cuvânt de origine engleză împrumutat, fară necesitate, de o altă limbă şi neintegrat în aceasta.*

Norma socio-culturală reglementează motivaţia şi funcţia împrumutului în raport cu specificul unui anumit stil sau registru al limbii.

Din această perspectivă, anglicismele care apar în presa actuală pot fi încadrate în una dintre cele două categorii de împrumuturi stabilite de Sextil Puşcariu - „*necesare*" vs. „*de lux*" (Puşcariu , 1976, p.43).

În funcţie de câteva criterii de bază, anglicismele pot fi clasificate astfel:

După ***scopul*** folosirii lor (necesitate sau modă), anglicismele sunt:

a) Denotative (necesare);
b) Conotative (de lux).

a) *Împrumuturile „necesare"* sunt cuvinte sau unităţi frazeologice care nu au corespondent românesc sau care prezintă anumite avantaje în raport cu termenul autohton (precizie, brevilocvenţă, expresivitate, circulaţie internaţională).

Ţinând seama de complexitatea discursului publicistic, caracterizat prin împletirea funcţiilor referenţială (informativă), conativă (persuasivă) şi expresivă, anglicismele „necesare" pot fi motivate *denotativ* sau *stilistic* (*conotativ*).

Categoria *anglicismelor denotative* cuprinde, în general, termeni de specialitate care nu au echivalente româneşti, deoarece denumesc realităţi apărute recent în diverse domenii ale culturii materiale şi spirituale. Printre avantajele utilizării acestor termeni se înscriu: precizia sensului, scurtimea şi simplitatea structurii (cf. *mass-media* faţă de *mijloace de comunicare în masă*), precum şi caracterul lor internaţional, care facilitează schimbul de informaţii şi tehnologii între specialişti. Deoarece îndeplinesc numai funcţii denominative, aceşti termeni sunt lipsiţi de expresivitate. Vom ilustra cele spuse prin câteva exemple concrete:

Baby-sitter, înregistrat în DCR_2 (p. 41) cu un sens generic – „îngrijitor de copii" –, poate fi considerat un anglicism necesar în virtutea sensului său specializat, care nu permite substituirea adecvată prin sinonime româneşti.

Broker şi *dealer* figurează în DCR_2 cu sensuri insuficient diferenţiate, întrucât pentru amândoi se indică echivalentul românesc „intermediar".

Drive-in este înregistrat în DCR_2 (p. 90) cu sensul „cinematograf în aer liber, în care se intră cu maşina", mai restrâns decât cel originar, consemnat în BBC (p. 335) – „cinema, restaurant sau alt local care oferă servicii clienţilor fără ca aceştia să-şi părăsească maşinile". În româna actuală, termenul se utilizează numai cu sensul „restaurant". Ca exemplu, avem „primul *drive-in* cinema digital din România" (*Joy*, nr. 60, p. 25).

Duty-free, absent din DCR_2, figurează în BBC (p. 341) ca adjectiv (referitor la „mărfuri cumpărate pe aeroporturi, nave sau în avion, la preţuri mai mici, fiind scutite de taxe") în sintagma *duty-free shop*.

Futures, înregistrat în BBC (p. 458) ca substantiv („mărfuri cumpărate sau vândute la bursă cu un preţ convenit, ce urmează a fi plătit la o dată ulterioară"), apare ca adjectiv în sintagme consacrate în terminologia economică – *piaţă futures*.

Non-profit este o trunchiere a compusului non-profit-making (BBC, p. 750), „care nu caută să obțină profit”. Se folosește în terminologia economică şi administrativă ca adjectiv invariabil.

Compusul *telebanking* şi sintagma *electronic banking* (neatestate în BBC) denumesc servicii bancare moderne.

Tour-operator s-a impus în terminologia turismului cu un sens identic cu acela din engleză („companie care organizează şi vinde vacanțe prin intermediului unui agent turistic”, BBC, p. 3). Termenul circulă şi sub o formă calchiată – parțial românizată: *touroperator*.

Voucher are în engleză sensul „document care poate fi folosit, în loc de bani, pentru a achita ceva” (BBC, p. 1270). În română, termenul s-a impus în domeniul turismului (Stoichițoiu-Ichim, 2008, p. 86-87). Găsim acest cuvânt în revista *Cosmopolitan*, numărul 10, la pagina 175: „autoarea va primi un *voucher* în valoare de 400 de lei”.

Airbag – absent din BBC – se utilizează în română cu sensul din franceză („pernă gonflabilă destinată să protejeze, în caz de ciocnire, pasagerii de pe locurile din față ale unui automobil”).

Hard şi *soft* reprezintă trunchieri (neatestate în BBC) ale unor termeni compuşi din cibernetică (*hardwere* şi *softwere*) înregistrați în DN_3. În DCR_2 figurează numai termenul *softwere*. În presa românească, *hard* („aparatura”) şi *soft* („programe de computer”) sunt utilizate atât ca substantive, cât şi ca adjective. Găsim exemple în revista *Cosmopolitan*, numărul 10, p. 127: „interiorul este dotat cu instrumente de *software*”.

Shipping apare ca termen din domeniul marinei comerciale (BBC, p. 1032) cu sensul „expediere de mărfuri cu ajutorul navelor”.

Banner, cu sensul „fâşie lungă de pânză pe care este scris un mesaj, un slogan etc.” (BBC, p. 80) a apărut inițial în cronici sportive. Ulterior, termenul şi-a extins circulația la domeniul politic şi la cel publicitar.

Clip, înregistrat în DCR_2 (p. 65) cu sensul „scurt film (publicitar) dat la televiziune”, circulă în limba actuală şi cu sensul din franceză („film de scurt-metraj sau video care ilustrează un cântec, care prezintă opera unui artist”, PL, p. 235). Anglicismul şi-a extins sfera de utilizare şi în domeniul propagandei politice (*clipuri* electorale).

Curriculum, cu sensul „programă şcolară pentru o anumită disciplină” (BBC, p. 268), a fost adoptat după 1989 în contextul reformei învățământului românesc, dând naştere şi unui derivat adjectival (*curricular* „referitor la curriculum”).

Grant s-a impus recent în terminologia cercetării ştiințifice, cu un sens mai restrâns decât cel consemnat în BBC (p. 488). În documente ale Ministerului Educației Naționale (*Buletinul* nr. 3, septembrie 1996, p. 3) se precizează: „*Grantul* reprezintă o sumă de bani nerambursabilă acordată unui cercetător individual, echipe de cercetare, institut de cercetare pentru realizarea, într-o perioadă de timp determinată, a unei activități de cercetare ştiințifică sau a unei activități conexe activității ştiințifice”. Anglicismul a fost acceptat în terminologia oficială şi publicat în Monitorul Oficial al României (nr. 208/1996, p. 1).

Master, atestat în engleză în sintagmele *Master of Arts* şi *Master of Science*, care desemnează absolvenți ai învățământului superior artistic şi socio-uman – în primul caz – şi ai celui ştiințific – în al doilea caz (cf. BBC, p. 687), este folosit în terminologia românească de specialitate mai rar cu sensul preluat din engleză şi mai frecvent cu semnificația termenului

mastère din franceză, ca echivalent al sintagmei *studii aprofundate*, (de specializare). Pentru a evita ambiguitatea pe care o poate genera utilizarea termenului *master* cu ambele sensuri, considerăm necesară adoptarea perechii *masterat* (prin analogie cu *doctorat*) „perioadă de studii după obținerea licenței", echivalent cu *studii aprofundate* şi *master* „titlu obținut la absolvirea ciclului respectiv de învățământ" (Stoichițoiu-Ichim, 2008, pp. 89-90).

b) *Împrumuturile „de lux" sau stilistice* reprezintă o categorie mai bogată şi mai eterogenă decât cele denotative. Nota lor distinctivă este prezența „conotațiilor străine", care le asigură expresivitatea în raport cu posibilele echivalente româneşti. Între împrumuturile stilistice se înscriu anglicismele frecvent întâlnite în varianta colocvială a limbii, de unde le preia şi presa. Dintre împrumuturile mai vechi, înregistrate şi în DN_3, sunt de semnalat substantivele *boss*, *high-life* (ortografiat *hailaif*) şi *speech* (ortografiat *spici*), adjectivul *sexy*, precum şi o serie de frazeologisme (Stoichițoiu-Ichim, 2008, pp. 91-93). *Anglicismele de lux* reprezintă împrumuturi inutile şi, în unele cazuri, chiar dăunătoare. Ele sunt nemotivate sau posedă motivații de tip negativ precum veleitarismul intelectual şi afectarea, traduse prin snobism lingvistic, insuficienta cunoaştere a resurselor limbii materne, comoditatea sau graba, care – mai ales în cazul ziariştilor – nu le permit să reflecteze asupra echivalențelor lexicale, pentru a alege termenul cel mai adecvat.

Întrucât asemenea termeni nu fac decât să dubleze cuvinte (unități frazeologice) româneşti, fără a aduce informații suplimentare (de natură cognitivă sau expresivă), ei constituie manifestări tipice de *anglomanie*, putând fi încadrați în categoria aşa-numitelor *cultisme*.

Prezentăm, în continuare, anglicisme „de lux" absente din DCR_2 sau având alte sensuri decât cele înregistrate.

Termeni din domeniul economic-financiar, comercial şi al profesiilor dețin o pondere însemnată în textele de presă, în anunțurile publicitare, precum şi în denumirile de firme, societăți comerciale etc.: *advertising* „publicitate", *agreement* „acord [finaniar, comercial]", *marketing manager* „director comercial", *nurse* „asistentă medicală, infirmieră", *part-time* „[angajat] pe durată limitată, plătit cu ora", *program officer* „responsabil/coordonator de program", *showroom* „magazin-expoziție", *salesman* „agent comercial/vânzător", *sales person* „vânzător", *sales manager* „director comercial". Anglicismele *store*, *shop*, *shopping* (*super-* sau *mini-*) *market* apar frecvent în denumirea unor magazine (Stoichițoiu-Ichim, 2008, pp. 85-95). Din domeniul învățământului, pe lângă *training* „pregătire, instruire profesională" şi *workshop* „atelier de lucru, seminar" (înregistrate în DCR_2), mai apar – ca anglicisme „de lux": *item* „întrebare/punct dintr-un text", *text-book* „manual, curs universitar", *visiting profesor* „profesor-oaspete", *vocațional* „profesional". Din terminologia sportivă, pe lângă anglicismele incluse în DCR_2 (*coach* „antreprenor al unei echipe sportive"; *goalkeeper* „portar"; *team* „echipă sportivă"), pot fi considerate împrumuturi „de lux": *draftat* „transferat [despre jucători]"; *pole-position* (inexistent în BBC) „poziție de favorit într-o competiție sportivă"; *soccer* (când este folosit cu sensul generic „fotbal"); *under 14*, *under 20* – sintagme care desemnează categorii de vârstă pentru echipe de fotbalişti („sub 14 sau 20 de ani").

În urma acestei analize consacrate anglicismelor din presa actuală, ne putem întreba care ar trebui să fie atitudinea lingviştilor, a oamenilor de cultură, în general, în fața avalanşei împrumuturilor de termeni englezeşti cu care se confruntă, în prezent, vorbitorii români (în

calitatea lor de cititori de presă, telespectatori, consumatori media etc.). Influenţa limbii engleze este un fenomen internaţional (nu doar european, ci şi mondial). Datorită progresului anumitor domenii ale tehnicii, a răspândirii industriei cinematografice americane, fenomenul de invazie a anglicismelor a luat amploare. În urma analizei realizate am ajuns la concluzia că majoritatea termenilor sunt neasimilaţi fonetic şi morfologic la structura limbii române, ba chiar neînregistraţi în lucrările lexicografice româneşti.

Bibliografie:

Avram, Mioara, 1997, *Anglicisme în limba română*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Coşeriu, Eugen, 1997, *Sincronie, diacronie şi istorie*, Editura Enciclopedică, Bucureşti.
Dindelegan Pană, Gabriela, 2004, *Tradiţie şi inovaţie în studiul limbii române*, Editura Universităţii, Bucureşti.
Dimitrescu, Florica, 1997, *Dicţionar de cuvinte recente*, Editura Logos, Bucureşti.
Dindelegan Pană, Gabriela, 2003, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Vol. II, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Gruiţă, Gligor, 2007, *Gramatică normativă*, Editura Paralela 45, Piteşti.
Gruiţă, Gligor, 2006, *Moda lingvistică 2007*, Editura Paralela 45, Piteşti.
Manea, Constantin, 2004, *Structura etimologică a vocabularului neologic (cu specială referire la anglicismele din limba română)*, Editura Universităţii din Piteşti, Piteşti.
Mureşan, Mihaela, 2008, „Tendinţe lingvistice în presa scrisă contemporană", [în] *Jurnalism şi comunicare ,* anul III, nr. 4.
Puşcariu, Sextil, 1976, *Limba română. I. Privire generală*, Editura Minerva, Bucureşti.
Rad, Ilie, 2007, *Stil şi limbaj în mass-media din România*, Editura Polirom, Iaşi.
Rad, Ilie, 2004, *Schimbări în Europa, schimbări în mass-media*, Editura Limes, Cluj-Napoca.
Rad, Ilie, 1999, *Stilistică şi mass-media*, Editura Excelsior, Cluj-Napoca.
Stoichiţoiu-Ichim, Adriana, 2008, *Vocabularul limbii române actuale*, Editura All, Bucureşti.

Lista abrevierilor pentru sursele lexicografice utilizate:

DCR_2 – Dimitrescu Florica, 1997, *Dicţionar de cuvinte recente*, ediţia a II-a, Logos, Bucureşti.
DEX – *Dicţionarul explicativ al limbii române*, 1975, Editura Academiei, Bucureşti.
DN_3 – Marcu, Florin, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, 1978, ediţia a III-a, Editura Academiei, Bucureşti.
$DOOM_2$ – *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, 2005, (coord. Ioana Vintilă-Rădulescu), ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic, Bucureşti.
DSL – Bidu-Vrânceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, 2001, ediţia a III-a, Editura Nemira, Bucureşti.
ELR – *Enciclopedia limbii române, 2001,* (coord. Marius Sala), Univers Enciclopedic, Bucureşti.
Engl. – englez.

Fr. – francez.
Germ. – german.
IOOMP – *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic şi de punctuație al limbii române*, 2000, Constantinescu-Dobridor Gheorghe, Editura Lucman, Bucureşti.
MDN – Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, 2002, Bucureşti, Editura Saeculum.
Rom. – română.
S. n. – substantiv, genul neutru.

Resurse electronice:
www.cosmopolitan.ro
www.joy.ro

THE DISCOURSE OF ROMANIAN ADVERTISING. IDENTITY CULTURAL SYMBOLS IN THE TELEVISION COMMERCIALS

Ruxandra Coman, Assist. Prof., PhD, "Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: The study analyses the uses of identity meaningful symbols in various television commercials from a discursive-semiotic approach, pointing out the idea that these symbols are valued for their great persuasive power, and for their intrinsic appeal to emotions which accompanies the informative aspect. We may notice that the advertisers who use symbols to construct an identity discourse have the aim at reinforcing a positive nation self image that is the guarantee of a better product recognizability and of a tighter target public cohesion. The case studies on various commercials lead to the conclusion that the identity symbols are essential connotative elements in structuring the advertising narratives and images. The flag, the figures of well-known Romanian historical characters or famous artists, culturally significant art objects like Brancusi's Endless Column, the national clothing, renowned architectural monuments, traditional songs are key identity symbols employed in the actual advertising linguistic and visual devices.

Keywords: advertising rhetoric, meaning, connotation, brand

Dimensiunea vizuală şi textuală a trăsăturilor identitare naţionale în discursul publicitar. Conotaţie identitară prin simbol naţional

Discursul publicitar este considerat din punctul de vedere al analizei semiotice un construct bivalent – verbal şi nonverbal, cu realizări ce devin domeniu de interes pentru pragmatică, retorică, lingvistică. Cercetarea de faţă are în vedere utilizarea simbolurilor culturale identitare care au legătură cu ceea ce, în literatura de specialitate, a fost numit în multe feluri: ethos românesc, „sentimentul de sine românesc"[1], conştiinţa de sine ca popor, românitate, românesc[2]. Ceea ce unii cercetători au numit „intertextualitate iconică figurativă actanţială"[3], iconotextul, adică tocmai realizarea discursivă publicitară, utilizează simbolul cultural identitar într-un context socio-cultural în care publicitatea a devenit parte integrantă a modului de a construi realitatea în mass media.

Utilizarea obiectelor învestite cu valoare simbolică identitară în componenta iconică a discursului publicitar se află în strânsă legătură cu memoria colectivă, cu înţelesurile atribuite discursiv pentru a conferi un sens al originii, al apartenenţei şi comunităţii. Steagul naţional, portul popular, obiectele de artă tradiţională sau creaţiile unor artişti renumiţi peste hotare, naraţiunile româneşti despre originea poporului – luptele daco-romane, tot ceea ce ţine de moştenirea culturală – tradiţii, obiceiuri, toate acestea joacă un rol major în conturarea imaginii identităţii naţionale în discursul publicitar românesc actual. În spoturi care utilizează astfel de simboluri se induce grila de lectură a imaginii în direcţia unui ridicat nivel de patriotism, tocmai prin cultivarea unor sentimente de mândrie naţională faţă de lucrurile care cresc gradul de încredere în valorile româneşti.

[1] A. Sandu, O. Bradu, „Mentalitatea românească de la homo balcanicus la homo europeus", în *Romanian Journal for Multidimensional*, nr. 1 p.7
[2] C. Noica, *Modelul cultural european*, p.29
[3] I.C. Corjan, *Texte, intertexte et iconotexte dans le message publicitaire*, p.40

Se promovează astfel un tip de angajament civic sui-generis. Creatorii de campanii publicitare mizează pe forța simbolică a imaginilor care induc sentimente de apartenență la o națiune considerată, în special în urma aderării la Uniunea Europeană, inferioară din punctul de vedere al alinierii la standardele de civilizație impuse de celelalte state membre. S-a afirmat faptul că „la nivel de mentalitate, comunitatea românească este tributară unei ideologii minoritare, asumându-şi istoric statutul de comunitate minoritară, ce identifică strategii antisimilare şi antimarginale."[4] Afirmăm că aici poate fi adusă în discuție şi forța persuasivă a stereotipurilor, deoarece şi ele pot face parte din codurile culturale de recunoaştere identitară. Dimensiunea discursivă a reclamei activează mecanismele de simbolizare atât la nivelul structurilor narative, cât şi la nivelul decorului, al personajelor distribuite în scenariul publicitar.

Studiile de specialitate subliniază relația strânsă stabilită între mesajul publicitar şi ideologiile predominante în anumite epoci. Pentru Jean-Michel Adam şi Marc Bonhomme discursul publicitar este un „discurs-spectacol" cu o „retorică bifidă"[5], adică o structură semiologică mixtă, verbală şi iconică, „predeterminată de ideolegeme, prejudecăți legate de modificările survenite în mentalități"[6].

Într-un studiu din 2012 care pune în aplicare mijloacele analizei critice de discurs asupra mesajului publicitar, cercetătorii Hossein Vahid şi Saeedh Esmae'li ajung la concluzia că cei din domeniul publicității „îşi folosesc puterea şi ideologia pentru a schimba comportamentul şi modul de gândire al oamenilor"[7]. Aceeaşi opinie o împărtăşeşte şi Hosney M. Daly care afirmă că discursul publicitar este „cel mai omniprezent, influent şi imposibil de capturat discurs al secolului"[8], foarte eficient din punct de vedere psihologic. Cercetătorul accentuează legătura dintre discursul publicității şi sistemul de valori ale contextului cultural.

Problemele legate de identitate au invadat spațiul de cercetare în diverse arii de interes interdisciplinar precum sociologia, studiile culturale şi media, teoretizările concentrându-se în jurul ideii de conservare a trăsăturilor identitare definitorii pentru un popor în condițiile tot mai evidente ale provocărilor ridicate de globalizare şi multiculturalism.

Studiile de specialitate[9] subliniază faptul că simbolurile statului – drapelul, imnul, conferă cetățenilor sentimentul de comunitate unită, dar şi un sentiment de identificare cu valori comune, sentimentul de siguranță şi mândrie națională.

Chris Weedon subliniază faptul că națiunile dispun de drapele, imnuri, monumente şi ritualuri pentru promovarea unor „narațiuni ale identității şi apartenenței"[10] unice în cazul fiecărui popor. În cercetarea românească asupra identității naționale se pune accent pe

[4] A. Sandu, O. Bradu, *idem*
[5] J. M. Adam, M. Bonhomme, *Argumentarea publicitară*, p.42
[6] idem, p.62
[7] H. Vahid, S. Esmae'li, „*The* Power behind Images: Advertisement Discourse in Focus' în *International Journal of Linguistics*, vol.4, nr.4, p.47
[8] Hosney M. El-daly, „Towards an Understanding of the Discourse of Advertising: Review of the Research with Special Reference the Egyptian Media", în *African Nebula*, nr.3, p.25
[9] M. Bălan, „Reprezentarea simbolică a statului", în *Analele Universității AL.I.Cuza* din Iaşi, Tom LVI, Ştiințe Juridice, p.29
[10] C. Weedon, *Identity and Culture. Narratives of Difference and Belonging* , p.20

elemente constitutive precum limbă, religie, mod de viață, cultură, teritoriu, afirmându-se chiar că „fără simbolurile care construiesc identitatea nu poate exista națiune ca atare."[11]

Se pun în circulație concepte precum *spiritul, geniul național*, cu referire la *universul simbolic* care definește identitatea culturală a unei națiuni, văzut ca un „sistem de credințe și coduri care explică sentimentele de solidaritate."[12]

Într-o lucrare de referință privind teoriile identității, cercetătorii Peter Burke și Jan Stets constată existența unor *interacțiuni simbolice* în care esențială este interpretarea. În cadrul acestor interacțiuni oamenii devin agenți ai legăturii între simboluri și identitate.[13]

Analizând concluziile unor studii anterioare privind influențarea sensului iconic de către cel simbolic prin intermediul convențiilor socio-culturale, Jean-Jacques Boutaud discută despre *mitologia publicitară*, despre alchimia complexă care unește în același spațiu de manifestare discursivă expresia „sforăitoare", mijloacele grafice de seducție și strategiile persuasive.[14] Ca „dispozitiv scripto-vizual complex", discursul reclamei conține, în planul expresiei, componente morfologice, cromatice, dar și componente comunicative – chinezice, proxemice, topologice, „idiolectele publicitare ajustându-se unor socio-stiluri și curente socio-culturale."[15]

Guy Cook discută despre ceea ce el numește *ficțiunea din reclamă*[16], despre jocul verbal, narațiunea condensată, jocul stilizat al actorilor, despre strategiile persuasive, iar Ron Beasley și Marcel Danesi cercetează regimul conotativ al tehnicilor verbale și nonverbale din cadrul reclamelor, văzute ca o categorie distinctă a discursului social modern. Discursul reclamei, considerat tip de discurs social, este construit cu intenția de a influența atitudini și comportamente de viață, publicitatea reprezentând o formă specială de retorică persuasivă care îmbină arta și știința, deoarece face apel atât la tehnicile esteticului, dar și la cele ale psihologiei pentru a măsura efectele în rândul publicului-țintă. Autorii consideră textualitatea[17]ca una dintre cele mai importante strategii pentru potențarea imaginii produsului, cu sublinierea aceloraşi două nivele majore – cel de suprafață, corespunzător denotației barthesiene, și cel al semnificației de profunzime, al lanțului conotativ.

Pornind de la afirmațiile celor doi cercetători, constatăm că marca este esențială în afirmarea sistemului de semnificare de profunzime, referindu-ne la nume precum ROM (care sugerează denumirea țării), NAPOLACT, Făgăraș, Bucegi, Timișoreana (denumiri care indică toponime celebre pentru frumusețea peisajului sau a localității). Mărcile sunt asociate cu logo-uri care conțin elemente de peisaj românesc, steagul țării, la nivel conotativ obținându-se o deplasare de la simpla recunoaştere a produsului la semnificația extinsă: produsele românești garantează calitatea, deci consumatorul poate fi mândru de originea sa.

---

[11] A. Grigoriu, *Românii din Italia. Comunicarea interculturală și păstrarea identității naționale*, p.69
[12] G. Georgiu, *Națiune, cultură, identitate*, p.8
[13] J.P. Burke, E.J. Stet., *Identity Theory*, p.104
[14] J.J. Boutaud, *Comunicare, semiotică și semne publicitare. Teorii, modele și aplicații,* p.46
[15] *idem*, pp.59-60
[16] G. Cook, *The Discourse of Advertising*, p.128
[17] R. Beasley, M. Danesy, *Persuasive Signs. The Semiotics of Advertising*, p.95

Regimul conotației este discutat în studiul de față cu background teoretic în afirmațiile lui Roland Barthes asupra capitalului simbolic depistat în discursul publicitar, punându-se accent pe semnificația simbolurilor identitare. Într-o lucrare ce a reprezentat piatra de temelie a studiilor de semiotică a imaginii publicitare, Roland Barthes distinge mai multe tipuri de mesaje în funcție de nivelul denotativ sau conotativ al structurării componentelor discursului publicitar. Având ca punct de plecare distincția saussuriană semnificat/semnificant, Barthes aduce în discuție polisemia imaginii publicitare, cu simbolismul ei nelimitat, comentând asupra faptului că *a citi* o imagine presupune activarea unor mecanisme culturale de decodare. În cazul reclamei la pastele Panzani pe care le ia ca obiect de studiu, Barthes depistează o conotație „impregnată cu valori euforice”[18] – *italienicitatea*. În cazul acesta, pentru publicul-țintă, nu identificarea este importantă, ci interpretarea. Imaginea, mesajul iconic, trimite şi ea către un semnificat estetic, interpretabil în funcție de codurile culturale în vigoare, textul şi imaginea aflându-se în relație de complementaritate. Cercetătorul subliniază faptul că intervențiile de natură tehnică în realizarea imaginii unui produs – cadraj, luminozitate, focalizare, toate acestea țin de regimul conotativ al retoricii publicitare. În binecunoscutul său limbaj metaforizant, Barthes afirmă că denotația joacă un rol aparte în *naturalizarea* mesajului simbolic, ce reprezintă doar un „artificiu semantic extrem de concentrat”[19], în cazul reclamelor. Barthes propune termenul de *lexicon* pentru a desemna acea parte a nivelului simbolic al limbajului care poate fi interpretată numai prin intermediul unor cunoştințe practice, naționale, culturale sau estetice. Astfel de cunoştințe sunt în măsură să îi confere posesorului capacitatea de a decoda conotațiile de profunzime ale unei imagini, acei *conotatori*, cum îi numeşte Barthes, ce nu reprezintă altceva decât nişte „semne puternice, reificate.”[20].

Cercetătorii Gunther Kress şi Theo van Leeuwen folosesc termenul *gramatică* în locul celui de semiotică a imaginii, pentru a descrie modul în care structurile vizuale[21] (*visual statements)* produc sensuri ce ajung să fie interpretate în mod diferit în cadrul interacțiunilor sociale, de aceea sensurile sunt în primul rând sensuri sociale.

În 1997 Stuart Hall distingea trei abordări asupra limbajului – reflectivă, intenționlă şi constructivistă, cea din urmă referindu-se la faptul că indivizii „construiesc sensuri în cadrul practicilor simbolice şi al proceselor prin intermediul cărora reprezentarea, sensul şi limbajul operează.”[22] În abordarea semiotică, cuvintele şi imaginile „funcționează ca semnificanți în producerea sensurilor”[23], autorul introducând în cercetarea sa distincția denotație/ conotație a lui Barthes.

[18] R. Barthes, „Rhetoric of the Image”, în Alan Trachtenberg (ed.), *Classic Essays on Photography*, p.270
[19] *idem*, p.279
[20] *idem*, p.283
[21] G. Kress, T. van Leeuwen, *Reading Images. The Grammar of Visual Design*, p.11
[22] S. Hall, „The Work of Representation”, în Stuart Hall (ed.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, p.25
[23] *idem*, p.37

În spațiul cercetărilor românești asupra discursului publicitar, Adriana-Maria Robu punctează faptul că „specificitatea acestuia trebuie căutată la nivelul funcțiilor de evocare", autoarea plasând acest tip de discurs în categoria celor cu „eficacitate practică, datorită unei determinări ulterioare de natură pragmatică, şi anume persuasiunea."[24]

Ion Corjan pune în discuție *componenta narativ-calificativă* a discursului publicitar şi subliniază importanța „story-ului dramaturgic cu efecte expresive de realitate."[25]

De cele mai multe ori, în cercetările dedicate imaginii publicitare, a fost constatată existența unor aspecte ce țin de antropologia imaginarului mitic, anume acele „imagini onirice, utopice, construite în jurul unor nuclee arhetipologice care au funcția de a adăuga valoare mesajului publicitar."[26]

Vasile Sebastian Dâncu discută şi el problema utilizării arhetipurilor şi a simbolurilor din imaginarul mitic şi punctează faptul că publicitatea „încurajează valori, norme şi teme fundamentale"[27] prin intermediul unor „modele de identificare prin care se induce confort şi securitate psihică", aceste modele având rolul de a consolida sau chiar modifica modul de viață al publicului targhetat.

Simbolurile de ancorare în realitatea românească

Analiza simbolului identității naționale în discursul publicitar prin asocierea unor stări de fapt din actualitatea cotidiană cu sensuri preexistente în mentalul colectiv, cum ar fi cele din perioada comunistă sau cele declanşate de structurile basmului românesc, presupune o abordare interdisciplinară, în care esențiale sunt teoriile studiilor culturale, semiotice, discursive. În cazul de față, contextualizarea este majoră, dimensiunea simbolică a unor fapte socio-culturale nefiind decodabilă decât prin raportare la anumite epoci de cultură. Conotația va reprezenta o denotație interpretabilă prin raportare la sistemul de valori anterior.

Campania publicitară „Împreună la bine şi la greu" pentru marca „Bucegi" este creată pe baza narațiunii cu o tematică inedit ancorată spațio-temporal. Este reprodusă o scenă de viață cotidiană din România anilor ' 80, indicii temporali fiind clar stabiliți – februarie, 1987, orele 5 a.m. pentru impresia de autenticitate şi pentru ancorarea interesului publicului prin strategia şocului provocat de surpriza imediată. Se declanşează instantaneu procesul de recunoaştere a unei perioade cu o fizionomie istorică proprie. Este vorba de o epocă în care pot fi depistați marcatori de identitate socio-culturală precum cei care urmează: uniformizarea socială vizibilă la nivel comportamental – cozile la diverse produse alimentare erau prilej de socializare, constituiau un adevărat liant social pentru românii obişnuiți. Codul vestimentar reprezentat de hainele terne era de asemenea un indiciu al uniformizării. Toate acestea sunt puse în evidență prin imaginea alb-negru care conotează acelaşi mediu banal, lipsit de perspectivă. Este un univers mediocru, fără speranță de schimbare, în care oameni trişti, plictisiți stau la coadă la carne pe scaune pliante, în timp ce maşina care asigură aprovizionarea depăşeşte alimentara, fără a se opri. Dezamăgirea este

[24] A.- M. Robu, „Relația cadru pragmatic-univers semantic, cu referire la discursul publicitar", în *Anuar de lingvistică şi istorie literară*, Tom LI, pp. 351-352
[25] I. C. Corjan, „Enunț, text şi discurs publicitar", în *Revista română de semio-logică*, p. 15
[26] S. Bratu, *Imaginea în construcția simbolică a realității sociale. Imaginea publicitară*, p. 173
[27] V.S. Dâncu, *Comunicarea simbolică. Arhitectura discursului publicitar*, p.55

palpabilă. Este reconstituită scena tipică a comportamentului consumatorului în plin comunism. Oamenii sunt resemnați, entuziasmați pentru scurt timp în aşteptarea mărfii, vociferează enervați în disputele pentru un loc mai bun la rând.

Acelaşi scenariu de reconsituire a unei epoci care a marcat profund istoria românilor, deci şi identitatea națională, este prezent în campania publicitară la ciocolata ROM. Sunt puse în circulație simboluri ale identității naționale cu impact vizual şi emoțional ridicat. Produsul este prezentat într-un ambalaj care reproduce la scară redusă drapelul național, cu cele trei culori dispuse vertical. Titlul şi tema, „ROM –Senzații tari din 1964" sunt decodate ulterior atât prin componenta textuală, cât şi prin cea vizuală. Contextul spațio-temporal este redat într-un scenariu unde fundalul sonor reproduce muzica patriotică a anilor ' 60. Pe principiul des uzitat în practica publicitară, cel dihotomic, se structurează conceptul publicitar: o tânără în haine cu un colorit strident, desface un baton ROM şi aude instantaneu un cântec patriotic, în timp ce pe culoar se zăreşte o delegație oficială aflată în inspecție în şcoală. Şeful suprem este însoțit de pionieri şi activişti de partid, iar în memoria colectivă a publicului-țintă se reactivează amintiri ale regimului opresiv şi ale controlului absolut. Perioada comunistă a imprimat mărci distinctive evidente la nivelul modului de trai şi al comportamentului, al mentalității colective, iar spotul în cauză face uz de anumite indicii cu valoare de simbol pentru perioada respectivă: îmbrăcămintea ternă sugerează banalitatea cotidiană, uniformizarea socială, lipsa de speranță. Simbolistica hainelor este supralicitată. Activista de partid care o împinge violent pe fată afară din încăpere poartă fustă şi cămaşă în culori şterse, hainele tipice perioadei. Ea îi înmânează tinerei o uniformă gri, privind-o acuzator. Şeful statului este individualizat prin imaginile stereotipe ale vizitelor de lucru din perioada sa de glorie. Poartă şapcă, halat albastru, costum cenuşiu, în contrast evident cu hainele moderne, de un cromatism sfidător, purtate de fată: colanți verzi, fustă scurtă de un verde electrizant, tricou galben cu bretele asortate la încălțămintea roşie. Modul de adresare incriminator al lui Ceauşescu, cu tonul vocii binecunoscut românilor, cu pronunțarea greşită a cuvântului mai dificil – „nu tolerăm", gestul specific al mâinii drepte emfatizează ridicolul situației. Indicii comunicării nonverbale sunt complementari replicii incriminatoare: „Tovarăşă, nu tolerăm aşa ceva şi nu tolerăm minijup pentru tineretul comunist. Luați-o! E o provocare!" Decorul cu personaje a căror vestimentație şi mod de comportament sugerează o perioadă de tristă amintire pentru români este pus în relație cu simbolistica negativă a hainelor, a imaginii imprimate în memoria colectivă a unui actor principal detestat pe scena reală a istoriei. Intenția parodică este resimțită de publicul avizat, în momentul îngroşării parodice a tuşelor de caracterizare prin limbaj şi comportament.

Reclama din 2010 – „ROM autentic", din aceeaşi campanie, face apel la simboluri ale identității naționale cum ar fi drapelul, imnul din perioada comunistă, axându-se pe indiciul ritualic al sărbătorii specifice spațiului românesc, *Dragobetele*. Muzica lăutărească este un alt simbol cultural identitar. Repetiția determinantului adjectival „românesc", cu varianta „românizate", accentuează ideea întăririi sentimentului național, acelaşi lucru putând fi remarcat în legătură cu repetiția adjectivului „autentic". Această repetiție este o strategie de inculcare a unei stări benefice provocate de stimuli auditivi şi vizuali conotați pozitiv în categoria trăirilor determinate de apartenența de grup. În cazul acesta este vorba de sentimental de mândrie națională. Se insistă asupra atributului-garant al calității

valorificat în exces în discursul publicitar în ultima perioadă pentru piața de produse alimentare autohtonă – autenticitatea. Apare în sloganul „De Dragobete, iubește autentic românește!" și în definiția sintetică a sărbătorii: „Dragobetele, sărbătoarea iubirii autentice românești!"

Într-un alt clip publicitar de trei minute și 29 de secunde este prezentat Imnul ROM, cu personaje representative pentru diverse categorii profesionale și de vârstă, surprise într-un studiou de înregistrare. În imagine sunt indexate variabile socio-culturale care semnifică solidaritatea, semnificantul comun fiind dragostea de țară. Textul melodiei asociază sentimental patriotic cu aprecierea produsului promovat: „Vine o zi/O senzație ciudată/ Oare-i dragostea de țară sau doar …/ O ciocolată?"

Un alt indiciu identitar, de data aceasta vestimentar tradițional, este ia, purtată de o tânără prezentă într-un spot de promovare a berii „Timișoreana".

Într-un spot din 2012 cu sloganul concentrat într-o expresie idiomatică ludică – „ROM îți dă zvâc", se face apel la formula dialogală inedită concepută între o voce din off și diverse personaje care încearcă să-și justifice pueril lipsa de consecvență. Este valorificat aici stereotipul de imagine – românul este prin natura lui inconsecvent, iar introul spotului este sentențios într-un ton ușor ironic: „Noi, românii, avem un talent special. Începem lucruri și nu le terminăm." Așa cum am afirmat anterior, și stereotipurile de imagine pot fi luate în considerare pentru aportul în conturarea profilului identitar național. Latura ludică este detectabilă în comportamentul defensiv al celor trași la răspundere pentru acțiuni care le dovedesc slăbiciunea de character. Tânărul căruia i se reproșează ca a renunțat prea repede la antrenamentul de fitness își arată ostentativ bicepsul vizibil nelucrat. Tânara care își întrerupe munca la birou în favoarea facebook-ului, pretinde că lucrează doar în interes de serviciu, dar este deconspirată de o mână străină care întoarce ecranul calculatorului spre publicul virtual; fata se opune vehement, cu mimica vinovată a celui prins în flagrant. Prin stereotipul de imagine este expusă trăsătura de caracter incriminată, dar într-o variantă care suscită o simpatie indulgentă. În final, apare imaginea unei tinere care muşcă din batonul ROM cu poftă și căreia vocea din off i se adresează insinuant: „Tu ai talent să începi?", cu sugerarea efectului pozitiv pe care îl are consumul unui astfel de produs – „ROM îți dă zvâc să termini ce ai început". Se observă că stereotipurile referitoare la ethosul românilor sunt utilizate în discursul publicitar construit pe o formulă ludică. Astfel de lacune caracterologice sunt prezentate cu o nuanță de acceptabilitate sesizabilă de la început în tonul celui care anunță sloganul.

În cadrul campaniei „ROM – Senzații tari. Românești", apare din nou stereotipul de imagine ca indiciu identitar pentru o anumită categorie a populației. Decorul inițial înfățișează scena banală a unei stații de autobuz în care o fată oarecare desface ambalajul unei ciocolate. Decorul se schimbă brusc într-unul de ilustrată estivală. Tânăra savurează acum un moment de relaxare pe puntea unui iaht. Starea de bine îi este alterată brusc de maneaua cu versuri despre bogăție și succes în viața amoroasă auzită dintr-un casetofon ținut de un bărbat neras, cu burtă proeminentă, în bustul gol și cu blugi. Personajul este tipul românului dezavuat de elita culturală. El cumulează trăsături de caracter redate publicului-țintă sub formă de indicii identitare negative la adresa imaginii în lume a românilor: lipsa de cultură, de bune maniere.

Şi reclama COSMOTE utilizează imagini cu intenţie ironică la adresa unor stereotipuri de imagine a românilor. Coloana sonoră cu muzică clasică – „Corul vânătorilor", din opera lui Weber „Der Freischütz", însoţeşte imagini amuzante care ilustrează spiritul inventiv, dar şi ridicolul în care se pune românul în diverse situaţii. Imaginile cu carcasa de maşină purtată pe o bicicletă, cu aglomerarea de semne de circulaţie contradictorii, cu toneta inscripţionată „McDoru's Fast Food", ş.a. conturează imaginea românului în genere, care ştie să se descurce cu mijloace puţine în orice situaţie.

Basmele şi poveştile româneşti sunt un reper esenţial în consolidarea construcţiei identităţii culturale naţionale, iar cele foarte cunoscute, ale unor autori emblematici pentru literatura noastră, cum este Ion Creangă, devin sursă de inspiraţie inepuizabilă pentru creatorii de publicitate. O campanie BCR se inspiră din poveştile autorului humuleştean, „Soacra cu trei nurori", „Harap Alb", „Punguţa cu doi bani", prin intermediul platformei de comunicare „Împreună schimbăm povestea". Personajele sunt uşor recognoscibile, iar naraţiunea urmează caracteristicile specifice naraţiunii originale. Soacra-despot îţi supune cele trei nurori la muncă neîntreruptă, dar tinerele reuşesc să dobândească independenţa materială prin obţinerea unui credit, deci se eliberează de sub influenţa femeii mai în vârstă prin iscusinţa minţii. Într-un spot din 2013 referitor la acelaşi credit bancar echivalat cu obiectul fermecat şi salvator din basmele tradiţionale, apare tânărul ipostaziat sub numele de Harap Alb care cere ajutorul binecunoscutelor personaje gargantueşti – Setilă şi Ochilă. Formula consacrată a basmului, cu personaje pozitive *versus* personaje negative, cu stări conflictuale, cu motivul încercărilor şi al dobândirii victoriei împotriva forţelor răului, susţine scenariul care prezintă situaţii cotidiene. Intervine şi latura parodică: Ochilă este demitizat în ipostaza unei bătrâne cu batic şi ochelari cu rame supradimensionate, iar Setilă este un simplu amic de băutură în cârciuma cu specific românesc. Provocările lumii contemporane se reduc la obţinerea unui credit în condiţii cât mai avantajoase, credit ce reprezintă garanţia recunoaşterii calităţilor de erou. Fata lui Roş Împărat este tânăra cu fundă în păr căreia i se aduc drept dovezi de dragoste obiecte de mobilier împachetate festiv, cumpărate cu ajutorul creditului BCR. În alt clip publicitar din cadrul aceleiaşi campanii, se recurge din nou la formula parodică în care voinicul de poveste este tânărul indicat sub numele cocoşului din „Punguţa cu doi bani", ale cărui încercări sunt demitizate cu intenţie ludică.

În promovarea mărcii „Izvorul minunilor", este utilizat de asemenea basmul cu arhetipurile sale specifice spaţiului românesc. Împăratul Focului şi Regele Gheţii sunt personaje care trimit la basmele lui Creangă.

Campaniile de promovare a diverselor produse autohtone accentuează de cele mai multe ori relaţia calitate – tradiţie - generalizarea consumului: „Când mănânci pateu Bucegi, faci parte din orice familie din România".

Legendele şi miturile naţionale sunt parte integrantă a identităţii culturale a unui popor, iar discursul publicitar utilizează forţa persuasivă a unor astfel de naraţiuni cu simbolistică foarte puternică. O marcă de bere este promovată în media audio-vizuală printr-un spot care, prin vocea unui cioban cu mustaţă şi manta, narează legenda Sfinxului din Bucegi cu ciobăniţe şi voinici – personaje-cheie în folclorul românesc. Ciobanul cu port specific este figură centrală şi într-o reclamă de telefonie mobilă, VODAFONE, extrem de

vizibilă în media românească. Ciobanul este personaj emblematic în tradiția literară românească, având în vedere balada „Miorița" - simbol național.

Topoii mediului rural românesc sunt de asemenea simboluri culturale ce aparțin tradițiilor seculare. Marca de bere NOROC devine recognoscibilă în rândul publicului-țintă şi datorită utilizării în cadrul campaniei de promovare a produsului, în 2011, a componentei sonore cu indiciu identitar cultural – muzica instrumentală însoțită de fluieratul tipic folclorului românesc, interpretată de taraful binecunoscutului bard, Tudor Gheorghe. Decorul valorifică elemente cu specific gastronomic rural: pâinea făcută în casă, cârnații atârnați de grindă, carafa cu apă rece. Este adusă în prim plan imaginea unei prispe țărăneşti. Se accentuează ideea originii autohtone, criteriu *sine qua non* al calității ireproşabile, fiind utilizate ca strategii de marcare a identității şi apartenenței adjectivul pronominal posesiv – „Berea noastră românească" şi sinecdoca numărului – „O bere bine făcută, aşa cum îi place românului". Comportamentul culinar, felurile de mâncare sunt de asemenea indicii identitare. Într-un spot al aceleiaşi campanii sunt prezentate imagini concludente pentru firea gurmandă a românului. Textul reclamei este complementar componentei vizuale: „Românul care presară piper şi boia din belşug, care muşcă sănătos din ceapă şi ardei, pentru că-i place gustul puternic şi intens, vrea şi o bere zdravănă. Noroc tare. Berea noastră românească!" Decorul păstrează aceleaşi caracteristici ale unei locuințe rurale cu iz arhaic: o roată de car, blide şi platouri de lemn, buşteni care ard în vatră, cuptor cu lemne. Personajele sunt trei bărbați bine făcuți, aşezați în jurul unei mese îmbelşugate. Conotațiile la nivel identitar sunt puternice: românii sunt oameni cărora le place să mănânce bine şi sănătos, ca la țară.

Reclama din martie 2014 pentru aceeaşi băutură uzează de imagini care conotează încă una dintre trăsăturile profilului identitar național legată de tradiția meşteşugărească. Decorul este de data aceasta un atelier de fierărie din trecut unde se toarnă metal prețios în matrițe pentru obținerea unor potcoave de aur. Componenta verbală introduce o formulă paremiologică: „Tata zicea că meseria-i brățară de aur". Se remarcă faptul că şi proverbele fac parte din identitatea culturală a unui popor. Marca intră în diverse jocuri de cuvinte asociate ideii de şansă, dar şi de tradiție: „Norocul e lucru meşteşugit", „Dacă nu e udată, potcoava nu e norocoasă", „NOROC – Gustul meşteşugit, nu nimerit!"

Campania „CEC 150 de ani Bank" din 2014 îşi amplifică forța retorică prin imaginea artistului emblematic pentru cultura română, Constantin Brâncuşi, surprins în atelierul său şi vorbind despre actul creator ca aspirație către infinit şi ca sacrificiu pentru umanitate. Imaginile focalizează obiectele de artă românească poate cele mai cunoscute peste hotare - Coloana Infinitului, Masa tăcerii, ce apar distinct ca simboluri culturale identitare.

Concluzii

În general, discursul publicitar de promovare a brandurilor româneşti utilizează simboluri identitare naționale pentru semnalarea unor valori spirituale a căror imagine conotează pozitiv atât calitatea produsului, cât şi calitățile poporului în general. Prin discursul difuzat repetitiv în media audiovizuală, se pun în circulație valori care conturează profilul identitar al românilor, valori care țin de tradiție, istorie, realizări în diverse domenii ale culturii. Este vorba de valorile care dau contur profilului identitar național, definit prin

trăsături distinctive în raport cu alte naţiuni, în ceea ce priveşte un spaţiu de cultură interiorizat şi împărtăşit la nivel spiritual.

Bibliografie

Adam, J.-M., Bonhomme, M., *Argumentarea publicitară*, Iaşi, Institutul European, 2005
Barthes, R., „Rhetoric of the Image", în Alan Trachtenberg (ed.), *Classic Essays on Photography*, New Haven, Leete`s Island Books, 1980
Bălan, M, „Reprezentarea simbolică a statului", în *Analele Universităţii AL.I.Cuza* din Iaşi, Tom LVI, Ştiinţe Juridice, 2000
Beasley, R., Danesy, M., *Persuasive Signs. The Semiotics of Advertising*, New York, Mouton de Gruyter, 2002
Boutaud, J.-J., *Comunicare, semiotică şi semne publicitare*. *Teorii, modele şi aplicaţii*, Bucureşti, Editura Tritonic, 2004
Bratu, S., *Imaginea în construcţia simbolică a realităţii sociale. Imaginea publicitară*, Bucureşti, Editura Ars Academica, 2009
Burke, J. P, Stets, E.J., *Identity Theory*, Oxford University Press, 2009
Cook, G., *The Discourse of Advertising*, London, New York, Routledge, 1992
Corjan, I., C., Enunţ, text şi discurs publicitar, în Revista română de semio-logică, Suceava, Editura Universităţii Ştefan cel Mare, nr.1/ 2003
Corjan, I., C., "Texte, intertexte et iconotexte dans le message publicitaire", în *Revue du centre de recherché analyse du discourse*, no.4, Editura Universităţii Suceava, 2007
Dâncu, V., S., *Comunicarea simbolică. Arhitectura discursului publicitar*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
El-daly, M., Hosney, „Towards an Understanding of the Discourse of Advertising: Review of the Research with Special Reference the Egyptian Media", în *African Nebula*, nr.3/2011
Georgiu, G., *Naţiune, cultură, identitate*, Bucureşti, Editura Diogene, 1997
Grigoriu, A., *Românii din Italia. Comunicarea interculturală şi păstrarea identităţii naţionale*, Bucureşti, Editura Ars Docendi, 2014
Hall, S., „The Work of Representation", în Stuart Hall (ed.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, London, SAGE Publications, 1997
Kress, G., van Leeuwen, T., *Reading Images. The Grammar of Visual Design*, London, New York, Routledge, 1996
Noica, C., Modelul cultural european, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997
Robu, A.-M., „Relaţia cadru pragmatic-univers semantic, cu referire la discursul publicitar", în *Anuar de lingvistică şi istorie literară*, Tom LI, Bucureşti, Editura Academiei, 2011
Sandu, A., Bradu, O., „Mentalitatea românească de la homo balcanicus la homo europeus", în *Romanian Journal for Multidimensional Education*, Lumen Publishing House, nr. 1, 2009
Vahid, H., Esmae'li, S., „The Power behind Images: Advertisement Discourse in Focus", în *International Journal of Linguistics*, vol.4, nr.4/2012
Weedon, C., *Identity and Culture. Narratives of Difference and Belonging*, Berkshire, Open University Press, 2004

HUNGARIAN THEATRE "CSIKY GERGELY" AND THE LOCAL PRESS FROM TIMIŞOARA

Simona Bader, Assistant, PhD Student, West University of Timişoara

Abstract: The Hungarian Theatre of Timisoara institution has a history long and tumultuous. Hungarian theater plays in the town of Bega since the eighteenth century, when there were tours of some bands from Cluj, Budapest, Kosice, Miskolc. Since then, troops of actors have played shows in Timisoara, even if for some period of time their conditions were harsh.
Hungarian Theatre truly reborn in 1953, with a band of actors made up of members of the Assembly Hall theater near Timisoara and Arad, conducted by Karoly Jody. After a period of ascent, the Hungarian Theatre has established itself as one of the valuable Romanian theaters in the '80s, but, as all other theaters from Romania, it had to became dependent of the requirements of communist dictatorship, and the institution had to resort to drastic measures to finance itself. Effects could be quickly seen by a sharp contraction band by retirements or departures from the country of the young actors, but also by diluting alarming repertoire - were installed only light comedies, musicals and poor quality cabinet. The same situation was also reflected at the end of 1989, when the theater was renamed the State Theater "Csiky Gergely". In the period immediately following the 1989 revolution, when the press exploded, began to appear in the newspapers the first chronics of professional theater, including minorities.
This paper aims to analyze how journalists have written in the pages of cultural publications the shows played on stage in the early years after the Hungarian revolution of 1989, when both repertoireof the theater and press explode.

Keywords : theatre, Hungarian, revolution, season, press

Teatrul Maghiar din Timişoara funcţionează ca trupă de teatru profesionistă atestată oficial începând cu anul 1953 când, printr-un decret, se specifică faptul că Teatrul de Stat din Timişoara va avea şi o secţie în limba maghiară, iar din 1957 s-a constituit ca un teatru de sine stătător. Numele dramaturgului Csiky Gergely a fost luat în 1990, şi tot din acea perioadă teatrul maghiar s-a permanentizat ca o instituţie cu spectacole de valoare tot mai bine cotată de critica de specialitate.

Piese de teatru în limba maghiară s-au jucat la Timişoara încă din secolul al XVIII-lea, când au avut loc turnee ale unor trupe din Cluj, Budapesta, Koşice, Miskolc. Viaţa teatrală din oraşul de pe Bega a fost consemnată cu admiraţie în anii 1830 de către contele Szechenyi Istvan, când publicul timişorean a avut ocazia să vizioneze spectacole ale Societăţii Naţionale de Teatru din Transilvania. Un moment important în viaţa teatrelor bănăţene a fost anul 1874, când a avut loc inaugurarea clădirii teatrului, operă a arhitecţilor vienezi Fellner şi Helmer, clădire ce a primit denumirea de Teatrul Franz Josef. Inaugurarea oficială a noului teatru a avut loc la data de 22 septembrie 1875, cu piesa patriotică *Prolog*, scrisă de dramaturgul timişorean Csiky Gergly şi interpretată de actorii Teatrului Naţional din Budapesta. În clădire au funcţionat la început două trupe de teatru: una în limba germană şi cealaltă în limba maghiară, iar la 1 februarie 1885, printr-o hotărâre a Primăriei Timişoara, trupa maghiară a obţinut statutul de teatru profesionist cu caracter permanent. Momentul de glorie al Teatrului Maghiar a venit însă în anul 1888, când a fost semnat un acord între municipalitate şi directorul de teatru Krecsany Ignac, care a montat, până în anul 1914, spectacole competitive la nivel european. Din august 1919 însă, teatrul maghiar a intrat într-o perioadă de declin

datorată căderii Imperiului Austro-Ungar, a introducerii cenzurii, a unor noi condiții de concesionare, iar mai apoi, în 1920, datorită incendiului în care clădirea teatrului a ars aproape în totalitate. În plus, în 1921, a fost promulgată noua lege a teatrelor, care discrimina teatrele minorităților, şi care a pus practic punct teatrului profesionist maghiar în Timişoara.

Trupa culturală de pe lângă Consiliul Popular municipal, cum se numea în 1952 formația de teatru de amatori în limba maghiară, a fost declarată, în acel an, de către un juriu prezidat de scriitorul Camil Petrescu, drept trupă profesionistă.

Teatrul în limba maghiară a renăscut practic în anul 1953, când s-a înființat o trupă formată din membri ai Ansamblului de teatru de pe lângă Primăria Timişoara şi din actorii trupei arădene, respectiv timişorene, ale lui Jody Karoly. Primul director numit al noii trupe a fost regizorul Emil Josan. Inaugurarea a avut loc la 3 mai 1953 în „Sala Mare", aceeaşi care deserveşte de atunci şi până în prezent cele două trupe ale teatrului maghiar şi cel german, cu comedia *Paraziții* de Csiky Gergely[1].

După o perioadă de ascensiune, în care Teatrul Maghiar s-a impus ca unul dintre teatrele româneşti de valoare, în anii '80, repertoriul a devenit unul dependent de cerințele dictaturii comuniste, iar instituția a trebuit să recurgă la măsuri drastice de autofinanțare. Efectele au putut fi rapid văzute, prin micşorarea bruscă a trupei, prin pensionări sau plecări din țară ale tinerilor actori, dar şi prin diluarea alarmantă a repertoriului – s-au montat doar comedii uşoare, spectacole muzicale şi de cabinet de calitate slabă. Aceeaşi situație s-a regăsit şi la finalul anului 1989, când teatrul şi-a schimbat denumirea în Teatrul de Stat „Csiky Gergely", iar conducerea a fost preluată de un directorat format din Dukasz Peter, Koczka Gyorgy şi Makra Lajos. Ulterior, la conducerea teatrului s-au aflat Makra Lajos şi Szekernyes Janos. În iulie 1993, s-a organizat primul concurs pe post din istoria aceestui teatru, care a fost câştigat de actorul Demeter Andras[2].

În perioada imediat următoare Revoluției din 1989, când presa a explodat, au început să apară şi primele critici profesioniste referitoare la activitatea teatrală din Timişoara, inclusiv cea a minorităților. Sigur că majoritatea acestor critici, recenzii sau simple relatări, au apărut, cum era şi firesc, în ziarele de limbă maghiară.

Prima cronică de limbă română cu adevărat importantă apare însă într-o revistă centrală, „România literară", în ianuarie 1993, este semnată de Marina Constantinescu şi face referire la valoroasa punere în scenă a piesei *Vicleniile lui Scapin* de Moliere, de către regizorul Laurian Oniga.

Abia în 4 noiembrie 1993, într-un articol al Doinei Popa din ziarul „Renaşterea bănățeană", mai găsim informații în limba română despre spectacolul *Cap de pui* de Gyorgy Spiro, susținut de către Teatrul de Nord din Satu Mare la Timişoara, cu ocazia sărbătoririi a 165 de ani de teatru vorbit în limba maghiară şi a 40 de ani de existență instituțională. Cu aceeaşi ocazie, câteva zile mai târziu, în 10 noiembrie, tot în R.B. se consemnează reprezentația Teatrului Național din Budapesta la Timişoara cu spectacolul *Advent pe Harghita* de Suto Andras.

---

[1] Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely", *Temesvari Csiky Gergely Allami Magyar Szinhaz 1953 – 2008 (Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely" Timişoara 1953 – 2008)*, Timişoara, Editura Grafit, 2008, p.10-11

[2] Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely", *Temesvari Csiky Gergely Allami Magyar Szinhaz 1953 – 2008 (Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely" Timişoara 1953 – 2008)*, Timişoara, Editura Grafit, 2008, p.12

La începutul anului 1994, se consemnează în presa culturală timişoreană de limbă română premiera spectacolului *Joc de pisici*, însă ca o relatare a evenimentului, fără comentarii. („Renaşterea bănăţeană”, 5 martie 1994). În data de 8 martie 1994, în ziarul „Timişoara”, Mihai Claudiu Cristea face o cronică dramatică negativă (*Montare inegală şi incoerentă*) la aceeaşi piesă: *Am găsit la Teatrul Csiky Gergely o reprezentaţie statică, mai bătrânească decât ar fi fost cazul, în ciuda efortului vizibil depus de actori. Regizorul Kovacs Ferenc izbuteşte o montare nu doar inegală, ci şi incoerentă. Personajele centrale (dna Orban şi Gizela) „uită” că vorbesc la telefon şi sparg geamul imaginar dintre ele […] Lumina e folosită neinspirat, fără să-şi dorească să sublinieze ceva anume. Totul pare pus ca să fie, fapt pentru care spectacolul devine obositor*. În 9 aprilie 1994, „Renaşterea bănăţeană” relatează despre reprezentaţia spectacolului *Tom Paine* de Paul Posler, în regia lui Victor Ioan Frunză, dar şi despre piesa *Secretele voalului* de Vorosmarty-Gorgey, regizat de Tarr Laszlo, ambele jucate pe scena Teatrului Maghiar din Timişoara de către studenţii Academiei de Teatru din Târgu Mureş.

Dintr-o cronică nesemnată, apărută în revista „Orizont” în 17 iunie 1994 aflăm că Teatrul Maghiar din Timişoara a obţinut la Târgu-Mureş, premiul special al juriului pentru interpretare cu spectacolul *Cum s-au lecuit suferinţele domnului Mokinpott* de Peter Weiss, în regia lui Laurian Oniga. Este al doilea mare premiu obţinut de trupa de teatru maghiar timişorean la un festival după 1989, prima distincţie importantă fiind premiul pentru cea mai bună interpretare masculină, obţinut în 1992 de Makra Lajos, pentru rolul din *Gratiile* de Arpad Goncz, în regia aceluiaşi Laurian Oniga.

La începutul anului 1995, trupa timişoreană a Teatrului maghiar a pornit în turneu cu două piese: *Scocioratorii* de Illyes Gyula, o comedie rustică, inspirată de snoavele şi poveştile literare şi *Soldaţii* de Robin White, în regia lui Gall Erno, din Ungaria. Ambele reprezentaţii au fost primite cu laude de către critica teatrală a vremii, Patrick Brad notând în revista „24 ore” în 7 martie 1995: *se văd primele semne ale revenirii Teatrului Maghiar de Stat din Timişoara pe orbita marilor valori teatrale din România şi nu numai*.

Despre S*pitalul special* de Iosif Naghiu, montat de Diogene Bihoi la sala Studio a Teatrului Maghiar, „Paralela 45” nota, la 1 aprilie 1997: *Predispus la accente ideatice, literare, Diogene Bihoi infuzează textul cu simboluri, imagini (videoclipuri televizate), atmosferă hipnotică pe un experiment parapsihologic. […] Oricum, spectatorii nu au decât o singură soluţie: implicarea în ceea ce se întâmplă sub spectrul percepţiei imediate.*

În 28 iunie 1997, publicaţia „Agenda” anunţa o premieră teatrală a trupei maghiare din Timişoara, care avea să încheie stagiunea 1996 – 1997: *Lorenzaccio* de Alfred de Musset în regia lui Victor Ioan Frunză, prezentată în avanpremieră în prima decadă a lunii iulie.

De un deosebit interes atât pentru spectator, dar şi pentru presă, s-a bucurat „Sărbătoarea saltimbancilor”, manifestare organizată de Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely” din Timişoara şi care a avut cinci ediţii şi care a reunit artişti din întreaga lume: actori, păpuşari, acrobaţi, muzicieni, artişti plastici, maeştri de lumini sau de sunet. Începând cu anul 1996, anual, timp de 24 de ore în perioada concediului de vară, au avut loc farse, improvizaţii, fragmente de spectacol – toate în aer liber, în cele trei pieţe ale Timişoarei: Operei, Libertăţii şi Unirii.

Începând cu anul 1997, presa culturală timişoreană de limba română a început să prezinte mai pe larg spectacolele Teatrului Maghiar de Stat „Csiky Gergely" din Timişoara. Astfel, la începutul stagiunii, „Agenda zilei" scria, în 24 octombrie 1997, despre spectacolul *Cei doi Pierrot* montat de regizoarea Alexandra Gandi la Sânnicolau Mare. Stagiunea pe scena Teatrului Maghiar din Timişoara a debutat, aflăm tot din „Agenda", cu spectacolul *Ctitorul*, în 13 septembrie, o dramatizare după romanul omonim al scriitorului maghiar din România Kos Karoly, născut la Timişoara. Şi „Paralela 45", suplimentul de cultură al ziarului „Renaşterea bănăţeană" menţiona despre un „Repertoiu cu miză valorică" la Teatrul maghiar din Timişoara, stagiunea 1997 – 1998 urmând să marcheze 45 de ani de existenţă a instituţiei cu un număr de 13 reprezentări („Paralela 45", 9 septembrie 1997). Despre repertoriul stagiunii 1997 – 1998 a publicat un articol amplu şi ziarul „Agenda zilei". Multitudinea articolelor despre Teatrul Maghiar apărute în presa timişoreană de limbă română, au fost urmarea deselor conferinţe de presă susţinute de tânărul director al insituţiei Demeter Istvan Andras, care a dorit să promoveze cât mai mult activitatea colectivului de actori şi regizori. Cea de a două premieră a stagiunii a fost spectacolul *one-man* intitulat *Marmeladov*, prezentat de tânărul actor Kocsardi Levente, un spectacol despre „Relaţia complexă dintre păcat şi puritatea morală" (A.Z., 14 octombrie 1997).

Felicia Todea scria în „Realitatea" din 6 decembrie 1997 despre deosebita montare a musicalului *Cartea junglei* pe scena Teatrului Maghiar, în regia lui Vas Zoltan Ivan, dar şi despre o altă premieră, *Colecţionarul de fluturi*, într-o adaptare a aceluiaşi regizor, premieră cu ocazia căreia urma să fie inaugurată şi instalaţia de traducere a Sălii Studio. Tot despre *Cartea junglei*, „Agenda zilei" (A.Z.) nota în 17 decembrie 1997: *Transpunerea oferită de autorii din Ungaria nu reprezintă o simplă dramatizare a cărţii, ci se constituie într-o piesă muzicală autonomă, care, repovestind aventurile simpaticului Mawgli face trimiteri originale şi directe la condiţia umană. […] Spectacolul vorbeşte prin text, gesturi, dans şi muzică despre dragoste şi ură, prietenie şi duşmănie, viaţă şi moarte. Cântecul este de când lumea mai uşor de recepţionat decât cuvântul. Acest lucru a fost confirmat şi marţi seară, când la Teatrul Csiky Gergely musicalul Cartea junglei după Rudyard Kipling, a reuşit să învingă handicapul reprezentat de compararea lui cu îndrăgitul desen animat al lui Walt Disney*, scria şi Felicia Todea în articolul *Cartea junglei*, un musical care i-a cucerit pe timişoreni, apărut în 18 decembrie 1997 în „Realitatea". O cronică favorabilă a apărut şi în ziarul „Timişoara" din 18 decembrie. Tot în urma acestui spectacol, ziarul „Timişoara" a publicat un amplu interviu cu coregraful maghiar al teatrului timişorean, Halasz Peter (T., 12 decembrie 1997).

O lecţie de profesionalism a teatrului maghiar, cum o numeşte Ramona Băluţescu în articolul apărut în 15 decembrie 1997 în T., a fost dată de actorii teatrului maghiar în localitatea timişeană Otelec, cu spectacolul *Frumoasa şi bestia*: *Publicul se strânge greu, actorii dârdâie în spatele scenei, prima sobiţă e aşa de departe şi încălzeşte doar pe o rază de un metru. […] Fiecare actor şi-a găsit în spectacol puterea de a uita total ce era...mai puţin bine în jur. Am asistat la o lecţie de profesionalism care, tocmai venind în atari condiţii, se cuvenea a fi aplaudată mai mult decât o victorie la căldurică, acasă în sala (şi ea, plouândă, uneori) Teatrului Maghiar.*

„Agenda zilei" relatează în zilele de 16 şi 23 decembrie despre două spectacole de dans găzduite de Teatrul Maghiar din Timişoara, respectiv cel al ansamblului folcloric „Trei scaune" din Sfântu Gheorghe şi cel intitulat „Neaua bună, neauă curată", susţinut de elevii Palatului Copiilor.

În 23 decembrie 1997, ziarul „Realitatea" publică un amplu reportaj – portret al actriţei Teatrului Maghiar, Ilona Fall: *Timişoreanca Ilona Fall este, în paralel, actriţă, cântăreaţă şi radioreporter – semn că activitatea actorilor este tot mai des luată în seamă şi în acelaşi timp, apreciată, de către presa timişoreană.*

O altă premieră pe scena Teatrului Maghiar are parte de o scurtă critică teatrală în cotidianul A.Z.: este vorba despre spectacolul *Cu uşile închise* de Jean-Paul Sartre, montat de Alexandra Gandi, despre care I. Stanciu în 2 februarie 1998 scria: *deşi tensiunea dramatică pierde pe alocuri din intensitate, iar unele replici sună neconvingător, spectacolul scoate pregnant în evidenţă trăsătura complexă a situaţiilor şi a destinelor. Figurile bizare, situaţiile stranii, dialogurile aprinse, mişcările sobre şi concise reunesc, într-o simbioză inedită, adevărul şi fantezia, cunoaşterea şi transfigurarea. Premiera de duminică a depăşit surprinzător un start ce nu convinge, făcându-şi protagoniştii să câştige forţa şi expresivitatea într-un spectacol fără lungimi, menit să îndemne la meditaţie*, scria şi T. în 3 februarie 1998.

Trebuie menţionată colaborarea pe care Teatrul Maghiar de Stat a avut-o cu Teatrul Naţional Timişoara. Astfel, în 5 mai 1998, pe scena Teatrului Maghiar, a avut loc premiera în coproducţie a celor două teatre cu Fundaţia pentru o Imagine Liberă din Bucureşti, *Şi cu violoncelul ce facem* de Matei Vişniec, în regia lui Vasile Nedelcu.

Teatrul Maghiar din Timişoara a aniversat în zilele de 15, 16 şi 17 mai 1998, 45 de ani de existenţă, marcaţi printr-o ministagiune în care au fost prezentate piesele *Cartea junglei*, *Anne Frank, Cei doi Pierrot, Colecţionarul de fluturi* şi *Lorenzaccio*.

Continuând să apară tot mai accentuat în presa timişoreană culturală de limbă română, „Paralela 45" publică, în 1 septembrie 1998, un amplu interviu cu directorul Teatrului Maghiar, Demeter Andras, o discuţie despre ce nu s-a realizat în stagiunea precedentă şi ce urmează în cea viitoare.

Teatrul Thalia din Budapesta a susţinut un spectacol la Sala Studio a Teatrului Maghiar din Timişoara în 27 septembrie 1998, despre care A.Z. relata: *Actorii […] au demonstrat într-o manieră debordantă că arta actoricească este mai presus de toate un joc complex, cu pendulări, cu treceri surprinzătoare de la comedie la tragedie* (A.Z., 29 septembrie 1998).

Despre colaborarea artistică a Teatrului Maghiar din Timişoara cu Teatrul Naţional din Szeged, la sfârşitul anului 1998, „Renaşterea bănăţeană", nota în 8 decembrie 1998: *Ideea realizării unei colaborări artistice între două teatre de aceeaşi limbă de exprimare, din două ţări, un fel de joc fără frontieră, s-a concretizat în recenta premieră a spectacolului Fotbalul de altădată, adaptare scenică şi dramatizare după un roman al scriitorului contemporan Mandy Ivan, în cele două oraşe: la Szeged în 9 octombrie şi la Timişoara în 19 noiembrie. Premiera timişoreană ar fi trebuit să fie o sărbătoare, având în vedere importanţa evenimentului. În sala Operei Române însă a fluierat vântul - şi la propriu şi la figurat – iar puţinii spectatori tremurau în paltoane. […] Într-o asemenea atmosferă, echipa din Szeged,*

total dezavantajată, totuşi, a reuşit să învingă, prezentând un spectacol de o calitate artistică remarcabilă. A.Z. nu remarcă însă acest aspect şi crede că *actorii din Szeged şi Timişoara au format o adevărată echipă* care a dus la un spectacol de succes (A.Z., 20 noiembrie 1998). Tot cu ocazia acestei premiere, „Realitatea" relatează, în 30 noiembrie 1998, despre meciul de fotbal dintre actorii timişoreni şi cei din Szeged, desfăşurat în faţa clădirii Teatrului Naţional din Timişoara, joc încheiat, după 60 de minute, cu scorul de 5 – 4 pentru timişoreni.

Stagiunea 1998 – 1999 s-a deschis, pentru Teatrul maghiar de Stat „Csiky Gergely" în 20 septembrie 1998, cu reluarea spectacolului *Cu uşile închise* de J.P.Sartre, în montarea regizoarei Alexandra Gandi. Prima premieră a stagiunii însă, a avut loc în 24 octombrie, cu o seară de operetă, concepută şi prezentată de muzicologul Ohanovics Miklos, cu momente coregrafice aparţinând tinerelor actriţe angajate în acea toamnă. Este vorba despre spectacolul *Viaţa nebunatică*, despre care A.Z. a scris în 26 octombrie 1998: *Premiera, din păcate, a fost programată la Sala Studio a teatrului, total nepotrivită pentru un spectacol de acest gen. Temperatura ridicată şi aerisirea insuficientă au pus la încercare deopotrivă pe protagonist şi spectator. A lipsit aproape cu desăvârşire una din componentele de bază ale spectacolelor de operetă: fastul.*

Ziarul „Timişoara" a publicat, în 3 decembrie 1998, un interviu portret cu scenograful Teatrului Maghiar Emil Grama, în care acesta vorbeşte despre proiectele mari la care a luat parte împreună cu colectivul teatrului timişorean.

O excelentă cronică teatrală realizează Ramona Băluţescu în 20 ianuarie 1999 în ziarul T. despre turneul în Ungaria al Teatrului Maghiar timişorean cu piesa *Lorenzaccio* de Alfred de Musset, regizat de Victor Ioan Frunză. Piesa care de altfel s-a jucat timp de două stagiuni la Timişoara, a ridicat publicul în picioare la Szeged şi la Budapesta: *Actorii timişoreni s-au mişcat pe scena Teatrului Nou din Budapesta de parcă s-ar fi născut pe scândura aceea. S-a simţit în ei plăcerea jocului, trufia actorului ce are de cucerit o capitală şi ştie că are cu ce să o facă.*

În cu totul alt registru, cu menţiunea că *spectacolul cu siguranţă nu va fi consemnat în analele teatrului*, A.Z. scria în 19 aprilie 1999 despre un spectacol improvizat la repezeală, sub genericul *Muzică pentru toate vârstele*, cu un program *ca o salată asortată*, apreciat însă de public.

„Zilele maghiare bănăţene", desfăşurate între 24 aprilie – 4 mai, au prilejuit punerea în scenă la Teatrul Maghiar, a spectacolelor *Familia Tot, Vrăjitorul din Oz, În largul mării* şi *Striptease*, dar şi prezentarea unor datini şi obiceiuri populare într-un spectacol folcloric reprezentativ. Despre toate acestea au apărut relatări în cotidianul „Agenda zilei".

Despre eşecul unui important proiect cultural, în care artişti din trei ţări urmau să realizeze, la Timişoara, o premieră simbol, se vorbeşte pe larg în presa timişoreană la începutul lunii noiembrie 1999. *Fecioara din Orleans* de Fr. Schiller, este piesa care ar fi trebuit montată într-o colaborare inedită dintre Teatrul Naţional din Timişoara, Teatrul German de Stat, Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely", Teatrul din Novi Sad şi regizorul budapestan Robert Alfoldi, cu ocazia împlinirii a zece ani de la Revoluţia din 1989. Subiectul amânării acestei montări este dezbătut în ziarele „Prima oră" şi „Timişoara" din 6 noiembrie 1999.

Un articol amplu despre montările pe care Victor Ioan Frunză le pregăteşte la Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely" pentru primăvara anului 2000, dar cu un puternic accent pe portretizarea regizorului, apare sub titlul *Victor Ioan Frunză mizează pe un public partener* apărut în „Prima oră" în 12 aprilie 2000. Este vorba despre piesele *Infantilisme, Strategie pentru două jamboane, Divina comedie* şi *Sfântul Ştefan*. Aceasta după ce începutul de an a fost marcat, în presa timişoreană, de scandalul iscat de anunțata demisie a marelui regizor din echipa Teatrului Maghiar, datorată neînțelegerilor cu consilierul județean Bodo Barna, dar şi de o hotărâre a Consiliului Județean de a crea un consiliu artistic pe lângă fiecare instituție de cultură pe care o finanțează.

Despre piesele jucate pe scena Teatrului Maghiar de Stat „Csiky Gergely" în prima parte a anului 2000, cronicile lipsesc cu desăvârşire din presa timişoreană. Aflăm despre faptul că în 27 martie, de ziua mondială a teatrului, *Teatrul Maghiar de Stat a programat un spectacol, Frank L.Baum, Vrăjitorul din Oz, pentru cei mai tineri spectatori, speranțele noastre de mâine* („Timişoara", 27 martie 2000).

Dintr-un scurt articol apărut în „Ziua" în 8 iulie, aflăm că în ceea ce priveşte stagiunea 1999 – 2000, la bilanț, teatrul maghiar din Timişoara a prezentat nouă premiere, peste 90 de spectacole, iar cifra spectatorilor a fost dublă față de acum trei ani. La capitolul neîmpliniri, poate fi trecut nerealizarea proiectului *Fecioara din Orleans*.

Astfel, cea de a doua parte a stagiunii 1999 – 2000 a fost aproape complet lipsită de cronici teatrale în presa timişoreană, aceasta pentru că atenția tuturor ziariştilor a fost captată de scandalul dintre anunțata demisie a regizorului Victor Ioan Frunză şi consilierul județean Bodo Barna, despre împărțirea comisiilor proaspătului format Consiliu Județean Timiş şi riscul de a nu mai primi finanțare pentru proiectele sale, dar şi despre incendiul care la sfârşitul anului 2001 a fost cât pe ce să mistuiască clădirea care adăposteşte teatrul.

Ponderea articolelor referitoare la activitatea Teatrului Maghiar de Stat din Timişoara în publicațiile de limbă română locale este considerabil scăzută față de atenția de care acesta a beneficiat în presa minorităților naționale, cum de altfel este şi firesc. Remarcăm faptul că articolele despre teatru apărute după 1989 în presa scrisă locală au evoluat odată cu trecerea anilor. Dacă la începutul perioadei se scriau mai mult relatări de la spectacole, uneori combinate cu păreri personale neargumentate, spre finalul anilor '90, ziariştii au deprins tehnicile de scriere a unei cronici profesioniste. Au fost astfel publicații locale, cum ar fi „Renaşterea bănățeană" sau „Agenda zilei" în care s-au regăsit cronici de teatru în care cronicarii au reuşit să exprime cu măiestrie viziunea regizorală, jocul actorilor, elemente de scenografie, precum şi aprecieri ale evenimentului teatral, ceea ce a fost de un real folos pentru cititorii dornici să vizioneze sau să citească piesa.

This work was cofinaced from the European Social Fund through Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, project number POSDRU/159/1.5/S/140863, Competitive Researchers in Europe in the Field of Humanities and Socio-Economic Sciences. A Multi-regional Research Network, sau Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiințelor umaniste şi socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE)

Sigle şi abrevieri:
A.Z. – „Agenda zilei”, cotidian apărut la Timişoara, în 1996, editat de Trustul de Presă Agenda
D.R. – „Drapelul roşu”, cotidian apărut la Timişoara, organ al Comitetului Județean Timiş al P.C.R. şi al Consiliului Popular Județan
O. – „Orizont”, revistă apărută la Timişoara, editată de Uniunea Scriitorilor din Timişoara, în colaborare cu Centrul pentru Dialog Multicultural „Orizont”
R. – „Rampa”, revistă apărută la Bucureşti, în 14.10.1911
R.B. – „Renaşterea bănățeană”, cotidian apărut la Timişoara în 22.12.1989, editat de Societatea Timpress
R.L. - „România literară”, revistă apărută în 1.01.1855 la Iaşi
T.A. – „Teatrul azi”, revistă apărută la Bucureşti, editată de Fundația Culturală „Camil Petrescu”

Bibliografie

Berlogea, Ileana, *Teatrul şi societatea contemporană,* Bucureşti, Editura Meridiane, 1985
Bertrand, Claude-Jean, *O introducere în presa scrisă şi vorbită*, Iaşi, Editura Polirom, 2001
Brandl-Gherga, Mariana, *Eveniment şi imagine în presa scrisă*, Timişoara, Editura Artpress, 2002
Cernicova, Mariana, Bucă, Marin, *Mass-media din Timişoara postdecembristă. Dicţionar,* Timişoara, Editura Augusta, 2000
Cernicova-Bucă, Mariana, *Universul mediatic timişean,* Timişoara, Editura Orizonturi Universitare, 2009
Darvay Nagy, Adrienne, *Mereu schimbătoare, actoria maghiară timişoreană de la începuturi până în prezent*, Târgu Mureş, Editura Mentor, 2003
Kivu, Dinu, *Rezistența prin teatru (vol. I şi II)*, Bucureşti, Fundația Culturală “Camil Petrescu” şi Editura Tracus Arte, 2009
Munteanu, Ioan, Rodica Munteanu, *Timişoara. Monografie*, Timişoara, Editura Mirton, 2002
Parhon, Victor, *Cronici teatrale (1990 – 2000),* Bucureşti, Fundația culturală „Camil Petrescu”, 2006
Popescu, Marian, *Scenele teatrului românesc 1945 – 2004. De la cenzură la libertate,* Bucureşti, Editura Unitext, 2004
Popescu Marian, *Teatrul şi comunicarea*, Bucureşti, Editura Unitext, 2011
Preda, Sorin, *Jurnalismul cultural şi de opinie*, Iaşi, Editura Polirom, 2006

Teatrul Maghiar de Stat “Csiky Gergely”, *Temesvari Csiky Gergely Allami Magyar Szinhaz 1953 – 2008 (Teatrul Maghiar de Stat “Csiky Gergely” Timişoara 1953 – 2008)*, Timişoara, Editura Grafit, 2008

Arhivele publicațiilor: „Agenda zilei”, „Drapelul roşu”, „Libertatea”, „Orizont”, „Rampa”, „Renaşterea bănățeană”, „România literară”, „Teatrul azi”, „Timişoara”, „Scena”

CONSUMER MEDIA AS MEDIA PRODUCER

Viorel Nistor, Assist. Prof., PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The paper tries to show some ways in which contemporary journalism can escape from the "tyranny" of corporations in highly developed countries, and the domination of the state in developing countries, a phenomenon more visible and accentuated by the financial crisis. This is only possible by changing the relationship between media consumer and producer of media, in the sense that the public find a completely different position. Thus, the new state of things, to not find a newspaper reader or a viewer passively waiting docile issue, but an active media consumer, interested, involved, not only in content but also in terms of financial, entrepreneurial. So his involvement go to the support of business journalism, from the grant of donations, more or less significant, the punctual payment of the preferred materials in advance or after the publication of articles, and to direct funding from the position of the shareholder.

Keywords: mass-media, crowdfunding, Kickstarter, consumer, producer

Când vorbim despre mass-media, nu-şi pierd actualitatea şi legitimitatea câteva întrebări legate de căile viitoare de dezvoltare ale comunicării. Sunt extrem de provocatoare chestiuni de genul „cum va arăta media peste cinci sau zece ani", „care va fi noul profil al consumatorului de media" sau „care este jurnalismul viitorului". Pe fondul manifestării unui interes crescut şi al „exploziei tehnologice", există mereu tentația unor previziuni „precise şi profunde", dar şi riscul corespunzător de a greşi. De exemplu, pe de-o parte, de ani buni şi în repetate rânduri, s-a prevestit, pur şi simplu, moartea presei scrise şi absorbirea ei de către mediul online. Deşi printul se află într-un declin pe care nu-l contestă nimeni, previziunea întârzie să se confirme în întregul ei, iar dezvoltarea online-ului nu merge chiar în direcția întrevăzută la un moment dat. Pe de altă parte, efectele şi aplicațiile progresului tehnologic sunt pur şi simplu impredictibile, barierele căzând cu o viteză greu de anticipat. Dincolo însă de interesul ştiințific şi de fascinația prorocitului, mass-media are câțiva indicatori siguri, care pot fi folosiți ca elemente de ghidaj, cel puțin pe termen scurt sau mediu. De pildă, şi acum ca şi întotdeauna, este validată o presă care se bucură de succes, de audiență, de public, dar şi o presă care reuşeşte să atragă resurse. Aceste două repere pot fi discutate şi împreună, şi separat, dar între ele există o legătură evidentă şi, în aceeaşi măsură, sofisticată. Se ştie că, funcționând, în cea mai mare parte, într-un mediu privat concurențial, mass-media nu se poate lipsi de resurse şi că dobândirea acestora rămâne o miză importantă, uneori decisivă în evoluția şi dezvoltarea lor. Din acest punct de vedere este de urmărit orice tendință în privința evoluției publicului şi a consumului mediatic, dar şi în privința distribuirii resurselor, deoarece este posibil să asistăm aici la o substanțială şi spectaculoasă schimbare de paradigmă. În mod paradoxal, nu ne mai surprind modalitățile prin care informația ajunge la utilizator, distanța de la ziar şi televizor, la telefonul mobil şi la ceasul de mână fiind mare şi mică în acelaşi timp. Însă, în condițiile bombardamentului informațional, este tot mai interesant de ştiut ce informații doreşte consumatorul, cum, câte şi unde şi, mai ales, cât, dacă şi în ce condiții este dispus să plătească pentru a-şi procura datele care-l interesează. De aici

poate începe discuția despre o criză a sistemului mediatic şi despre soluții alternative de finanțare a lui, adaptate noilor condiții.

În luna martie 2014, Departamentul de Jurnalism al Facultății de Ştiințe Politice, Administrative şi ale Comunicării din cadrul Universității Babeş-Bolyai Cluj-Napoca a inițiat şi găzduit o dezbatere publică pe tema crowdfunding-ului ca soluție alternativă de finanțare pentru mass-media. Subiectul era atât de interes academic (ştiințific) şi didactic (pentru studenții jurnaliști), cât şi de interes public, pentru presa locală (cel puțin) şi pentru publicul consumator de media. Câteva explicații considerăm că sunt necesare. Interesul ştiințific este firesc pentru un fenomen relativ nou în lume, aproape necunoscut în România, aflat într-un proces de extindere şi expansiune, aşa cum este crowdfunding-ul sau finanțarea multiplă. Aşa cum se ştie, crowdfunding-ul este o soluție alternativă de finanțare cu aplicabilitate în toate domeniile, apărut pe fondul crizei financiare şi a restrângerii creditării în formulele clasice (prin bănci, piață de capital etc.). Faptul că este aplicabil şi pentru finanțarea mass-media este un motiv în plus de interes şi poate constitui un avantaj, deoarece presa va deveni mai atentă cu acest fenomen, luat atât ca subiect, cât şi ca obiect de interes propriu. Pe de altă parte, crowdfunding-ul nu doar că a fost legiferat în țări precum Franța, Spania, Italia şi altele, dar a fost implementat şi dezvoltat pe platforme care rulează deja miliarde de dolari. Este nu doar un procedeu financiar, ci şi un fenomen social, economic şi psihologic ce (poate) schimba conexiunile, reperele şi relațiile de influență şi de putere din societatea contemporană, ca să nu amintim aici decât de binecunoscuta „dependență de bănci", a oamenilor şi a instituțiilor, fie ele economice, civice, juridice, politice etc. Este şi un răspuns nou la întrebarea cum se raportează cei mulți şi săraci la cei puțini, puternici şi bogați şi este reflectarea unor noi relații de (in)dependență şi putere ce influențează şi mass-media. Din acest punct de vedere, cercetarea este abia la început. Interesul profesional pentru acest tip de dezbatere trebuie să fie evident, atât pentru viitorii jurnaliști, aflați în perioada identificării unor repere şi a unei identități personale şi profesionale, cât şi pentru jurnaliştii practicanți, managerii de presă, proprietarii de media, direct implicați în gestionarea unor situații dificile şi incomode. Nu în ultimul rând, publicul este interesat de acest subiect, câtăvreme rolul său în evoluția şi dezvoltarea media creşte în aceste condiții, oamenii metamorfozându-se din cititori cuminți şi telespectatori pasivi, în utilizatori activi şi consumatori critici în raport cu produsele mediatice. Mai mult de atât, consumatorul de informație şi utilizatorul activ va putea fi regăsit în postura de finanțator, de furnizor direct de resurse şi de factor decizional, în cele din urmă.

Dezbaterea în sine marchează, lucrul cel mai important, interesul pentru tematica finanțării alternative a presei, pentru subiectul ca atare, discutat într-un mediu specific (presa locală clujeană), de asemenea, interesul jurnaliştilor pentru găsirea de noi repere în condițiile pierderii tot mai evidente a independenței presei. În privința publicului, nu se poate testa interesul său pentru un asemenea subiect decât prin încercări, solicitându-i încrederea şi colaborarea în proiecte punctuale, care, deocamdată, fie fac pionierat timid, fie lipsesc, fie sunt neprocedurale şi, prin urmare, nereprezentative pentru fenomenul studiat. Dincolo de rolul ei principal de semnal, dezbaterea invocată nu a produs rezultate spectaculoase, dar a pus în evidență existența a două tendințe clare: jurnaliştii mai indepedenți, prin temperament sau statut actual, întrevăd potențialul crowdfunding-ului şi sunt încrezători în rolul său, jurnaliştii instituționalizați sunt mai sceptici şi nu văd în acesta o soluție a ieşirii dintr-o criză

a mass-media pe care nu o pot nega. Cumva pentru a accentua şi mai mult indecizia şi ambiguitatea, experienţa reală de crowdfunding în mass-media clujeană, proiectul www.iest.ro (un site dedicat jurnalismului de calitate finanţat prin acest procedeu), nu a tranşat lucrurile, fiind declarat de către realizatorii lui o reuşită parţială din punct de vedere financiar şi administrativ şi o reuşită deplină doar în plan jurnalistic. În evaluarea acestei experienţe singulare, nu trebuie uitat că vorbim de o premieră, de un experiment şi, în aceeaşi măsură, de un proiect pilot şi că arareori se întâmplă ca procedeele inovative să fie un succes de la prima încercare. Însă acesta poate fi un început şi nu un capăt de drum, debutul dezbaterii şi nu concluziile ei, privind, în acelaşi timp, la ce se întâmplă şi „înafara gardului".

De fapt, la ce, cum şi cât ar putea servi crowdfunding-ul cauzei mass-media?

Chestiunea fundamentală este dacă publicul trebuie şi e bine să se implice financiar în realizarea de produse jurnalistice, iar dacă, da, atunci în ce fel. Înainte de a căuta un răspuns mai elaborat la aceste întrebări, realitatea furnizează, la îndemână, o variantă simplă, convingătoare, imediată şi foarte pragmatică. Aşa ceva încă nu s-a văzut în mass-media şi este o formulă ce îmbină jurnalismul independent cu crowdfunding-ul. Astfel, *Newspryng* este o platformă englezească de informare, recent lansată, care are drept obiectiv promovarea jurnalismului independent şi a celui colaborativ, trecând prin crowdfunding. Ca şi concept, fiecare articol publicat în www.newspryng.co.uk este prevăzut cu un sistem integrat de donare în josul paginii, astfel încât cititorul are posibilitatea, în premieră absolută, de a efectua plăti în contul autorului direct şi imediat după lecturarea articolului. Scopul acestui sistem este de a permite jurnaliştilor de tip freelancers, pasionaţi şi talentaţi, să fie recompensaţi în mod nemijlocit pentru munca lor. Cheia este că se bazează pe venituri de la cititori, renunţând a difuza publicitate pe site, încercând în felul acesta să scape de ceea ce se cheamă „dependenţa publicitară", concentrându-se numai şi numai pe calitatea articolelor. Această versiune a site-ului are şi valoare de test, în paralel, tot printr-o campanie de crowdfunding, găzduită de cunoscuta platformă *Indiegogo*, fiind în desfăşurare un plan de dezvoltare a site-ului şi a altor posibilităţi de plată. Chiar dacă pare, la prima vedere, o formă comercială de a face presă, în fond, acest nou concept se poate dovedi o formulă rapidă, modernă şi eficientă, eliberând actul jurnalistic efectiv de o încărcătură birocratică, instituţională, de multe ori restrictivă şi care alterează libertatea de exprimare.

Însă, aşa cum spuneam, acesta este rezultatul unui drum, nu întotdeauna atât de direct, al implementării crowdfunding-ului în mass-media, care a cunoscut şi cunoaşte diverse forme de manifestare. Fără îndoială că marile platforme de crowdfunding americane, precum *Kickstarter* sau *Indiegogo*, sunt implicate în acest fenomen şi au rezervată o secţiune aparte finanţării mass-media, fie în forma start-up, fie a finanţării pe proiect sau pe produs jurnalistic. Dintr-o perspectivă analitică şi critică, experienţa dobândită în acest domeniu arată că finanţarea alternativă creează un jurnalism alternativ, iar acesta se dovedeşte câteodată cea mai bună sau unica soluţie, mai ales când e vorba despre jurnalismul de investigaţie. Anchetele jurnalistice sunt articole pretenţioase, ce necesită investiţii mari de timp, bani, energie, dar şi curaj pentru a lupta, cel mai adesea, cu sisteme şi persoane foarte puternice şi influente, cum sunt corporaţiile, guvernele, politicienii, fondurile de investiţii etc. Toţi aceştia au şi interesul şi posibilitatea (financiară, strategică etc.) de a bloca aceste investigaţii şi a zădărnici eforturile nu mici ale jurnaliştilor, acţionând asupra pârghiilor jurnalismului

instituțional, prin influență ca acționari, prin trafic de influență sau prin bani şi publicitate atunci când în joc sunt interese mari. Un alt duşman din interior al jurnalismului independent este evazionismul, politica editorială facilă ce urmăreşte succesul imediat şi de scurtă durată, tabloidizarea mass-media prin realizarea unor produse low cost, în cantitate mare şi care apoi sunt aruncate, fără niciun ecou sau efect. Acesta este produsul a ceea ce americanii au numit FMCJ (în trad. „mişcarea rapidă a jurnalismului de consum"). Pentru a contracara acest tip de jurnalism facil, superficial, de consum instantaneu, specialiştii în crowdfunding au identicat trei metode de finanțare alternativă.

Crowdfunding-ul pe bază de proiect

Crowdfunding-ul este acel procedeu de finanțare prin care banii necesari unei investiții, unei idei, unei inițiative sau unui proiect provin de la o mulțime de oameni în urma unei campanii de promovare realizate, de obicei, prin intermediul rețelelor de socializare. Mulțimea atrasă de acea propunere este informată prin intermediul unui film de prezentare şi poate subscrie suma care doreşte utilizând platforma de crowdfunding-ul. În schimbul acelor bani şi în funcție de cantitatea lor, oamenii, publicul nu vor emite niciun fel de pretenție, pot să primească o recompensă, sunt acceptați la luarea deciziilor sau pot să devină co-proprietari ai afacerii. Cu aplicare în mass-media, crowdfunding-ul pe bază de proiect este urmarea unei inițiative personale, într-o formulă non-profit, prin care cititorii interesați donează diverse sume de bani pentru realizarea unor proiecte jurnalistice punctuale (investigații jurnalistice). Jurnalistul american Greg Palast a inființat o fundație non-profit care strânge fonduri şi permite jurnaliştilor care fac aceste anchete să rămână independenți. În aceeaşi formula a finanțării pe proiecte distincte marile platforme de crowdfunding (cum sunt *Indiegogo* sau *Kickstarter*) au reuşit să finanțeze anchete serioase, prin strângerea unor sume de sute de mii de dolari. Spre deosebire de cele două mari platforme generaliste de crowdfunding, există şi platforme dedicate exclusiv mass-media, cum era şi *newspryng*. *Indie Voices*, de exemplu, are drept scop îmbunătățirea peisajului media din țările în curs de dezvoltare, finanțând şi admițând doar materiale bine documentate, serioase, reprezentative, care să servească de model. Sistemul funcționează şi aici pe bază de donații de la „investitorii sociali", existenți peste tot în lume, dar şi prin împrumuturi fără dobândă sau cu dobândă redusă sau prin cumpărarea de acțiuni pentru un anumit proiect media, de exemplu, un film. O altă platformă pentru media este *Inkshares*, cu o gamă mai largă de articole, dar având în comun concepția privind articolele bine documentate. Prin prezervarea drepturilor de autor, aceste materiale lor fi publicate şi în altă parte.

Crowdfunding pe bază de abonament

Finanțarea pe proiect are avantajul uni(ci)tății şi al relativei facilități în a convinge publicul, dar are şi dezavantaje, cum ar fi cazul campaniilor de presă sau investigațiilor de durată, care nu pot fi acoperite în acest fel. Nevoia de continuitate şi de sustenabilitate a fost rezolvată prin introducerea conceptului de abonament plătit de cititori. Este cazul platformei *Beacon Reader*, ce caută abonați susținători permamenți ai proiectelor jurnalistice. În timp ce un proiect normal de crowdfunding reuşeşte numai dacă este adunată o sumă minimă de bani, o campanie de crowdfunding *Beacon Reader* reuşeşte în cazul în care un anumit număr de

oameni (în mod normal, 25-100), se angajează să plătească 5 dolari pe lună, în schimbul unui acces continuu la subiectele site-ului, dar, de asemenea, la toate celelalte articole de pe site. Acest abonament asigură resursele necesare pentru funcționarea întregului site şi activitatea întregului colectiv. Cea mai mare parte (70%) din banii de abonamente revin jurnaliştilor, dar o parte sunt rezervați pentru a acorda bonusuri de calitate pentru cele mai citite subiecte. Modelul de finanțare cu abonament a fost îmbrățișat şi de *Uncorevage*, pornind de la marginalizarea crescândă a jurnalismul de investigație şi vizează, în mod explicit, site-urile profesionale ale jurnaliştilor de investigație. Ca şi *Beacon Reader*, scopul acestuia este de a stabili o bază de abonați pentru jurnalişti, dar spre deosebire de acesta, ambiția este de a crea o "redacție deschisă", care oferă o suită de servicii esențiale, cum ar fi soluții de verificare, de editare, de asistență juridică şi tehnologică.

Modelul „cooperativa de credit"

În modelele de crowdfunding discutate până acum, „mulțimea" era concepută ca nişte cititori care doresc să susțină financiar jurnalismul de calitate. În cel de-al treilea model propus, publicului îi revine un rol mai important în procesul de producere al materialelor jurnalistice. În cazul platformei *Contributoria*, statutul de membru conferă mai multe drepturi şi posibilități: acela de a obține finanțarea pentru diverse subiecte propuse, de a susține financiar articolele altora şi de a oferi sfaturi editoriale celor pe care îi susții financiar. Astfel, organizația creată capătă statutul unei „cooperative de credit", în care membrii se susțin reciproc, atât financiar, cât şi editorial. Subiectele propuse pentru a fi realizate sunt discutate în comun şi votate de membrii înainte de a fi date în lucru. Fiecare utilizator al platformei se află într-o dublă ipostază, aceea de beneficiar de finanțare, pentru subiectele proprii, şi de furnizor de finanțare, pentru subiectele celorlalți membri. Acest model, într-adevăr unul foarte evoluat, are semnele lui de întrebare, deoarece, dreptul de a deveni membru nefiind îngrădit, platforma va aduna laolaltă jurnalişti, cititori, editori etc. Pe de altă parte, nu e sigur dacă cotizațiile membrilor vor fi suficiente sau vor trebui completate cu sponsorizări externe. Nici colaborarea între membrii platformei, verificarea reciprocă a informațiilor, de exemplu, nu e sigură, căutându-se mijloace de stimulare a acestui tip de colaborare. În aceste date, conceptul *Contributoria* are atributele unui experiment.

Există câteva elemente comune ale acestor modele, iar primul ține de un fel de democratizare a jurnalismului, în sensul în care platformele susțin lupta împotriva puterii corporatiste, în țările dezvoltate, şi lupta împotriva statului, în țările în curs de dezvoltare, acționând ca un fel de factor de echilibru într-o lume a influențelor şi a banilor. Tehnic vorbind, la fel de important este un alt element ce ar putea însemna schimbarea de paradigmă în funcționarea şi finanțarea mass-media. În esență, platformele prezentate sunt convergente pe un model de plată în avans al unora, pentru beneficiul comun al tuturor. În mod obişnuit, un cititor cumpără o revistă după ce aceasta a fost editată şi tipărită, plătind după ce conținutul a fost produs, câtăvreme susținătorul crowdfunding-ului plătește în avans materialele ce urmează a fi realizate, făcând deci posibilă apariția unor articole noi. În plus de asta, are opțiunea de a putea spune ce ar dori să citească, ba chiar să se implice nu doar financiar, ci şi editorial. Aşadar, cititorul nu mai plătește un produs gândit exclusiv de altcineva cu timp înainte, ci subvenționează practic producerea unui produs dorit de el şi în care se simte

implicat, nu doar financiar. Regăsim aici cititorul în postura producătorului de conținut, un statut nou, poate surprinzător pentru unii, care îl poate lua pe nepregătite.

Această nouă formă de implicare a consumatorului are de-a face cu „bombardamentul informațional" ce crează dificultăți fiecărui individ în alegerile, selecțiile şi deciziile pe care trebuie să le facă în fiecare minut. Aceste infrastructuri de crowdfunding, despre care a fost vorba, crează un nou tip de legătură dintre individ şi informația care gravitează în jurul său, un nou tip de motivație şi de implicare. Contributorul de crowdfunding nu mai este cititorul sau telespectatorul pasiv din fața ziarului sau a ecranului, ci unul cu o atitudine activă şi reactivă, cineva care vrea să se implice, regăsind în el un mic întreprinzător media. Ei sunt de fapt producători-consumatori hibrizi, interesați de a se angaja în manieră critică în conținutul pe care îl doresc şi îl ajută să ajungă la viață.

Şi este posibil ca tocmai descoperirea şi activarea consumatorului participativ să fie cu adevărat marele potențial de viitor al crowdfunding-ului. Şi nu doar pentru presa din SUA, mereu aflată în avangardă, ci pentru mass-media din întreaga lume şi, posibil, din țara noastră.

În forme incipiente, regăsim şi în România diverse rețete inovative de finanțare a mass-media, ce implică consumatorii şi îi pune în poziția de producători. „Cel putin patru elemente contribuie la dezvoltarea crowdfundingului într-o țară sau regiune: tehnologia, capitalul deținut de oameni, cultura investițională şi legiferarea. Cu excepția primului element, la toate celelalte capitole suntem în spatele țărilor din centrul şi vestul Europei", susține Mirel Borodi, inițiatorul şi proprietarul www.multifinanțare.ro, prima platformă de crowdfunding din România. Cel mai important, mai elaborat şi mai avansat proiect de finanțare participativă din țara noastră este www.casajurnalistului.ro, o inițiativă a cinci jurnalişti ce s-au desprins de orice formă instituțională de media, asumându-şi o libertate editorială totală şi functionând, din 2013, numai din contribuții ale publicului. La început, sprijinul s-a făcut prin donații, dar curajul şi acuratețea jurnalistică au generat încredere, iar la acest moment se conturează ca un succes, având un număr de 148 de abonați voluntari, ce contribuie lunar cu o sumă de minim 5 euro. Ei practică un jurnalism de calitate, în cea mai mare parte de tip investigativ, abordând subiecte sensibile, de mare impact, ocolite, de multe ori, de presa instituțională. Un alt exemplu, generat tot printr-un proiect de crowdfunding, este www.iest.ro, un site dedicat jurnalismului de calitate de tip narativ, având la bază 32 de membri fondatori şi 10 donatori anonimi, un proiect care a funcționat în principal prin donațiile fondatorilor.

O altă inițiativă aparține *Centrului de Investigații Media*, deținătorii site-ului www.investigațiimedia.ro, ce funcționează cu un statut de ONG, şi care are ca principală sursă de venit donațiile, promițând, în schimb, că „noi vă dăm jurnalism". Într-un fel, este asimilabil crowdfunding-ului de proiect, deşi nu funcționează asumat în acest fel, solicitând însă finanțarea unor proiecte jurnalistice serioase şi profunde prin plata de tip *Paypal* (utilizând cardul bancar), prin donații de 2% din impozit sau prin sponsorizări de 20% din impozitul pe profit către ONG, sisteme de susținere financiară îngăduite de legislația din România. O inițiativă jurnalistică ce pare a se transforma într-o reuşită printr-un proiect de crowdfunding este site-ul www.clujust.ro, subintitulat „portal de justiție şi investigații". Găzduit şi promovat de platforma www.crestemidei.ro din Cluj-Napoca, proiectul cu un target de 3.000 lei a reuşit să adune, de la 19 susținători, într-o perioadă de 60 de zile, o sumă

de peste 4.000 lei, depăşindu-şi ţinta cu 40%. Deşi sumele nu sunt semnificative şi nici nu excelează prin transparenţă, e important de semnalat ca fapt în sine, ca posibil model şi îndemn pentru alte iniţiative ce ar descătuşa mass-media locală şi centrală de orice tip de obligaţii. „În opinia mea, şi am constatat că şi la nivel internaţional s-a vehiculat această idee, putem avea o presă independentă, de calitate, care nu stă la mâna unui finanţator, grup cu interese financiare sau de altă natură, dacă aceasta îsi asigură nevoia de finanţare de la mulţimile de oameni care citesc articolele sau consumă produsele mediatice", spune clujeanul Mirel Borodi, deţinătorul unei experienţe solide în materie de crowdfunding. El crede că, la acest moment, finanţarea mass-media poate îmbrăca diverse forme, de susţinerea directă a unui articol, până la înfiinţarea unei cooperative de creaţie, important fiind accesul nelimitat al oricărei persoane. „Ceea ce constat este faptul că încă suntem în faza de evanghelizare a crowdfundingului şi chiar dacă donaţiile de sute de lei, oferite de către o persoană, la final de proiect, îmi ridică semne de întrebare (în ceea ce priveşte veridicitatea lor), suntem totuşi pe drumul cel bun", susţine patronul www.multifinanţare.ro.

De semnalat că, la acest moment, nu există în ţara noastră o platformă de crowdfunding dedicată mass-media în exclusivitate, cum există în SUA sau în alte ţări dezvoltate, proiectele de acest fel fiind găzduite de platforme generaliste. „Cu siguranţă, vor apărea platforme dedicate presei, dar ceea ce va fi cel mai important va fi modelul de finanţare utilizat, acel model sau mixt de modele care va reuşi să motiveze sustinătorul", opinează specialistul în crowdfunding consultat. Important va fi, crede el, ce va dori consumatorul să fie, simplu cititor/spectator, cumpărător în avans de produse mediatice, ori creditor sau chiar proprietar.

Aceasta pare să fie întrebarea sau tema dominantă al cărui răspuns poate susţine sau revoluţiona mass-media viitorului.

Bibliografie:

http://casajurnalistului.ro/
http://uncoverage.com/
http://www.beaconreader.com/
http://www.gregpalast.com/
http://www.newspryng.co.uk/
http://www.riseproject.ro/
https://indievoic.es/#/
https://www.contributoria.com/
https://www.contributoria.com/
https://www.indiegogo.com/
https://www.inkshares.com/
https://www.kickstarter.com/
www.iest.ro
www.multifinantare.ro
http://gijn.org/2014/04/22/crowdfunding-alternative-finance-builds-alternative-journalism/

THE MAJOR DAILY NEWSPAPERS OF THE '40 BETWEEN OBJECTIVITY AND MANIPULATION CASE STUDY: IAŞI POGROM (JUNE 29-30, 1941)

Carmen Țâgşorean, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The anti-Semitism was not an unknown concept within the Romanian society of the twentieth century, reaching its peak in 1941, a year marked by an unprecedented series of oppressive measures. They were economic, social, political, religious, legal, and moral reprisals, which culminated with the physical extermination of some of the Jewish population, especially in the northern part of the country (Moldova, Bukovina and Bessarabia). The archival documents and the testimony of the Iassy-pogrom survivors (28 to 30 June 1941) draw the picture of the events marked by violence of unimaginable cruelty. Actors involved in these violent actions came equally from among the representatives of the authorities (military and various police forces), and civil society. This study would like to reveal the image of the events in Iasi, illustrated in the pages of the central newspapers in Bucharest. It is hard not to notice the manipulative character of the articles and the selection of the information for the public opinion, not to mention the censorship. In this particular case censorship and manipulation played a secondary role, while the leader's desire to maintain a flawless image of his political correctness came first.

Keywords: Jews, central newspapers, violence, Holocaust, manipulation.

It is everybody's duty to get to know our national history, and try to avoid the errors of the past. Based on this knowledge we will be able to build what Sandu Frunză used to call "the ethics of responsibility" (Frunză, 2010, 31). Besides the human tragedy that a military conflict usually implies, the Jews extermination during WW II represents "a troubling moment in the history of the XX century (Kuller, 1997, 37). Writing about the Holocaust and keeping the specific objectivity of the scientific discourse may be often difficult. Just as the Swiss ambassador in Romania, Jean Claude Joseph put it, any statement on the issue has to be carefully weighed because it is hard to analyze the past from a vantage point set in present time, and pretend that it's an infallible judgment "because each of us is different by personality, behavior, perception, culture, in short, by his entire being" (Șiperco, 1998, 7). That's why, based on these concept, history cannot be looked upon as a series of favorable events, "it cannot be revised based on interpretation from epoch to epoch, but true national light should be shed on it with the passing of time regardless whether is in our advantage or not (Prelipceanu, 2009, 20). Denial of the Holocaust is a phenomenon typical to the cultures of the ex-Soviet space, by historians who do this very skillfully comparing the losses of one country during the same war to those of the Jewish community. It is what Michael Shafir called "triviality by comparison" (Shafir, 2002, 13). In contrast to other countries of Europe, Romania managed to maintain her sovereignty under Ion Antonescu regime, for which reasons the Holocaust here had its peculiarities (Deletant, 2004, 162). Romania was included by Raul Hilberg in the category of opportunistic states that hoped to regain lost territory by siding with the Axis. This kind of behavior was also employed in her attitude towards the Jews (Hilberg, 1997, 668). The attitude and reaction of the Romanian populous were definitely influenced by the manipulator and propagandistic messages of the popular figures

in the state, culture, church and army whose positions on the issue were carried by the press. For over a century, these public figures "embraced anti-Semitism and peddled it constantly and with perseverance into a rich mix of action and inspiration which resulted in the political and intellectual culture of modern Romania" (Friling, Ioanid, Ionescu, 2005, 53-54). Although anti-Semitism was not an unfamiliar issue to the Romanian society before, the decade 1930-1940 was decisive in its mass-dissemination because that was the time when purity of a nation was the big issue with the totalitarian regimes all over Europe (Neuman, 1996, 212-213). The penetration of anti-Semitic doctrine of state institutions, like the army, was an act of serious gravity. Ottmar Traşcă notices that the strong anti-Semitic attitude present in these units were actually fed to the army "from the highest positions of command" (Traşcă, 2010, 20-21).

One of the most efficient instruments in manipulating the public opinion was the press. The messages carried in it led to the "poisoning" of mentalities, instigating to hatred and violence (Carp, 1994, 57). The launching of an ample anti-Semitic campaign in the press made a big impact in changing mentalities and led to "an attitude of open battle, of "holy war" against the Jews (Volovici, 1995, 64). After 1940 the expression "no mercy" became a battle cry for the press, a stern supporter of the anti-Semitic measures taken by the government. A closer look at these articles leads to the idea that the "final solution" to "the Jewish question" was not only attempted, but wanted (Friling, Ioanid, Ionescu, 2005, 95-100). In this atmosphere, the acts of violence against Jews appear to be legitimate. In the same period, an increase in the number of defamatory articles against the Jews is striking newspapers of large circulation like *Curentul* and *Porunca vremii* (Ancel, Vol. I, 2003, 178-179). These campaigns meet exactly the criteria of propaganda and manipulation dedicated to a final goal (Henţea, 2004, 72). The techniques of manipulation had already been tested, the strategy operating "on an already laid ground work, either as national mythology or a mixture of hatred and national prejudice" (Domenach, 2004, 83). From this standpoint, the mission of those behind this propaganda machine was relatively easy due to the widespread prejudice and stereotypes against Jews present in the popular culture. Manipulation and control the emotions of the population was easy, playing the fear and guilt cards. Fear renders an individual unable to think, strengthening the cohesion of the group in when facing a threat – real or invented –, thus justifying violence (Ficeac, 1998, 144). Masses manipulated this way turn into "the perpetrator of the horrific acts mankind has witnessed all along recorded history" (Teodorescu, 2007, 353).

Tension looming in Iasi for decades burst into the open on June 29-30, 1941. A city close to the frontlines, with a population 50% Jew, nicknamed "the cradle of anti-Semitism", Iassy was the birthplace of both the National-Christian Defense League and the Legion Movement (Dieaconu, 2009, 237). On the other hand, the public opinion had been subjected to intense media propaganda, instigating to violence: "Romanians, with every Jew killed, you killed a communist. The day of revenge has arrived!" (Ioanid, 1997, 95). The public announcement that for every German soldier killed by insurgents 50 communist-Jews were to be executed appeared into an information bulletin of the French ambassador in Bucharest (Iancu, 2001, 138). The charges against the Jews of Iassy fall into four categories: that they signaled the Russian army the positions and strategic objectives of the Romanian army; that

they sheltered Russian paratroopers; that they wreaked havoc by disseminating rumors about the war; and that they fired at Romanian and German military (Geller, 2004, 43-45).

The Pogrom had been carefully preplanned and orchestrated through ordinances of the Marshall Antonescu, like closing of the Jewish cafes, forced evacuation of all Jews ages 18-60 from the villages between the rivers Siret and Prut, and by the orders of the Chief of Police "to clean the field", which actually meant the cleansing and deportation of Jews (Ioanid, 1997, 88-89). The same idea is carried by Jean Ancel who states that "the Pogrom was not a spontaneous outburst of criminal instincts, but a well-planned, premeditated act" (Ancel, 2005, 12), with five directives: the warning of the Christian population of the events to come, marking the homes of the Jews to be easily recognized, intensifying the cooperation between civilians and authorities for this purpose, spreading rumors about Jews' activities against the army, and inciting population to violence (Friling, Ioanid, Ionescu, 2005, 122).The Jews were made "the fall guys" once again. There is no doubt that there were communists among the Jews of Iassy, but it's preposterous to assume that all Jews were communist and they were openly pro-Russian since the leaders of the Jewish community had been summoned to the police headquarters to be warned specifically on the subversive activities perpetrated by some of their members (Benjamin, 2003, 25). Public opinion had been so well manipulated, the general perception was that all Jews were communist (Constantiniu, 1999, 375).

There were warning signs prior to the outburst of atrocities, but in most cases, the Jews didn't know how to read them. The tension was heavy three days before the anti-Jewish riots, fueled by press articles and the attitude of local authorities. Other signs were furnished by intellectuals who fled the town amid "confusing warnings of a disaster about to happen" made by Romanian friends and acquaintances." (Ancel, 2005, 52), and the strangest ordinance of all that all Jews to dig mass graves in the local cemetery (Ancel, vol II, 2003, 89). Marius Mircu provides the details on the two mass graves dug by young Jews on orders from the Mandatory Labor Office, "20 to 30 meters long", in the Jewish cemetery. The entire job lasted from June 20 until June 26, 1941 (Mircu, 1944, 5-6).

During the Pogrom of Iassy, the Jews were murdered in their own homes, in the street, in the police headquarters, then finally left to die on the "death trains" (Arendt, 1997, 357); "They entered homes and yards and the Jewish men (but also women and children) were dragged into the streets and there killed on the spot with rifles, pistols, even machine-guns" (Solomovici, vol. I, 2001, 371).

The City of Iassy was bombed twice (24 and 26 of June, 1941) and the two raids fueled an increase of anti-Semitic feelings as the general rumor was that the Jews were helping the Russians by signals that made easy targets out of strategic military facilities (Ioanid, 1997, 91). In the outskirts of Iasi, the violence started on June 25, 1941, when soldiers on the march invaded Jewish private properties and beat the people they found there. In other parts of that neighborhood the violence erupted one or two days later, when, this time, the Jews were arrested on charges of collaboration with the enemy by signaling to the Russian air force. What followed was a fake attack of the Jews against the military "to justify the anger and the retaliatory measures that ensued, under the impression that control had been lost and these were absolutely necessary against the Jewish perpetrators". The shots fired near the soldiers' barracks made it clear to the Jews that it was all a setup, "a signal agreed upon

for the violence against them to begin" (Ancel, 2005, 58-64). In the evening of June 26, 1941, as a result of the police raids around the city, 207 Jews were taken into custody. According to Marius Mircu's testimony, on June 27 the first acts of violence took place in the suburb of Nicolina, where the father of dr. Naum was killed by an army sergeant (Mircu, 1944, 9). The gun shots that rang out in the city in the evening of June 28, 1941, triggered a massive operation against the Jews, with the participation of police, public guards, army, German military, and "low class civilians". Lt. Col. C. D. Chirilovici, in a report on July 2, 1941, declared that no guns were found during searches of the Jewish homes (Şerbănescu, 1997, 240-241). Although no guns were found, by 9:00 (June 29, 1041) 1800 Jews had been rounded up and brought to the police headquarter. The investigation conducted by the Brig. Gen. Leoveanu after the riots confirmed that there were no injuries or victims among the soldiers, Romanian or German, and no traces of bullets were found (Alexadru, Benjamin, *et. alli*., 1991, 94-108).

The eyewitnesses' testimonies draw a picture of a city fallen into anarchy: beatings, killings, looting, robberies – all scenes from a horror movie while the German soldiers were taking picture after picture to freeze in time a tragic event in history: "The soldiers stopped listening to orders; they were on the loose in the city, robbing, beating, shooting, at will and without any refrain (Stoenescu, 1998, 249-250). On June 29, 1941, known as "that Sunday" the streets were full of Jews of all ages under escort, hands up in the air, clothes in shambles, bleeding from their faces, driven towards police station (Benjamin, Florian, Ciuciu, 2007, 104). To get the Jews out of hiding a deceptive rumor was released: "permits of free" were available at police headquarter (Geller, 2004, 45-46). Some fell for the trick, came out of hiding just to be taken into custody, while some others, wiser or simply scared remained hidden (Mircu, 1944, 16-19). These people knew that the authorities wanted to hurt them; yet, they fell for the trick with free passes. It happened because the perpetrators of this atrocious scheme were really cunning: they actually issued some free passes and released some prisoners into the community to lure the others into the trap. "If we had known what was in store for us, we would have fought back. But some came back with free passes" said one survivor (Mircu, 1944, 28).

A "welcoming committee" made up of SS soldiers and Romanian policemen, with baseball bats and iron bars was set up right at the entrance of the police headquarter and the prisoners who had to pass through this 30 meter-long corridor were beaten over the head and humiliated with name-calling and slurs (Mircu, 1944, 37). Among the prisoners in the yard rumors were flying, "all frightening, and all maddening. The air smelled like blood, smelled like death" (Zăicescu, 2007, 86). After a few hours of inhumane abuse, without any probable cause, the authorities told the prisoners that red flags and flashlights had been found during the searches and gave them an ultimatum to admit guilt. As a good-will gesture, women, kids and elderly were released to go home (Mircu, 1944, 36-37). The "big massacre" in the yard of the local police started at 15:00. The signal was a false alarm of an aerial raid. Everybody who had a gun opened fire on the Jews. The streets around the police headquarters were packed with soldiers brought there with this mission: to shoot and kill the Jews who would try to escape. The desperate struggle for survival made the prisoners scatter in all directions to escape the deadly bursts of machine-gun fire.

Demonstrating that they are very observant and have a good grip on the mentality of the time, the editors of the main daily newspapers in Bucharest sensed the change of strategy produced by the removal of the legionnaires from the government, but also the continuation of the anti-Jewish propaganda. This study will analyze the articles in the main daily newspapers of Bucharest from June 20-July 30, 1941. In all of them it is noticeable the absence of news on the Jews' massacre in Iasi and a uniformity of the news content. This is proof without a doubt of censorship and manipulation. On the other hand, it is also proof that the journalists were trying a cover-up because they didn't even try in any way – like subliminal or vague messages – to pass the news about the grave events that had taken place in Iasi. Usually, titles that cover this kind of news or official communiqués were printed in large capital letters to draw attention of the readers. This time there was nothing of that nature in the press. Chronologically speaking, the first piece of information that suggested events to come was about the removal of the Jews from the rural area of Moldova. The official announcement came without any explanation of the objectives of such a measure. For example, the article *The Removal of the Jews Who Live in Rural Communities of Moldova* (*Timpul*, 1941, #1485,1). There were some publications that interpreted the event, all in anti-Semitic tones. An example is an article published in *Universul* that emphasizes the struggle of Ion Antonescu against the "dubious elements infiltrated into our rural life" (*Universul*, 1941, # 72,1). In addition, an article in *Acțiunea* sheds light on Romanians qualities and prejudices against the Jews. In other words, a welcoming country, Romania had become "an importer of Jews from all over the world", including the "Bolshevik paradise". In some journalists' opinion, the war was a good chance to rectify the situation, not only externally, but also internally, so that Romanians in the countryside would have a great opportunity to regain their rights lost to "this population all alien for the Romanian nation" (Davidescu, *Acțiunea*, 1941, # 240, 1-2). For a journalist this measure was entirely justified for national security reasons, as the presence of the Judeo-Bolsheviks behind our front lines could jeopardize the success of military operations (R. V., *Unirea*, 1941, # 112, 1). On top of the military reason, there is a social one, anti-Semite, according to which the Jews, who had taken over the villages of Moldova had to be removed (*Curentul*, 1941, # 4801, 3). This action was regarded as an anti-Semitic battle that would put an end to the exploitation of Romanians by the Jews (Rădulescu, *Porunca vremii*, 1941, # 1960,1).

The first information about the gravity of the events in Iassy came as a backdrop of events like the uncertainty of a Romanian victory in war, the hardships of war, but also the manipulating messages that instigated the population against the Jews. The official communiqué of the Council of Ministers in its entirety was published in the *Monitorul oficial* on July 1, 1941. It announced the execution of 500 Judeo-communists found guilty of acts against Romanian and German armies (*Monitorul oficial*, 1941, # 153). It is noticeable that the German army is mentioned before the Romanian one. The communiqué, in this form or in a slightly modified version is carried in the following days by most newspapers of Bucharest. As a result, some newspapers announce the execution of the 500 Judeo-communists, while others reiterate the firmness of authorities in dealing with similar acts of treason and of the duty of honor that all Romanians have in helping and supporting authorities by denouncing any suspect activity. The daily *Acțiunea* announced on page 3 of

its July 2nd edition, the execution of those 500 Judeo-communists, without any other details (*Acțiunea*, 1941, # 242, 3). A day later, headlines in *Universul* carried the same information, showing that the "Soviets' intent was to produce acts of sabotage, public mayhem and aggression behind enemy lines" (*Universul*, 1941, # 176, 1). Without any reference to the events in Iasi, the second communiqué is published, informing the public that there were attacks against Romanian and German armed forces and the perpetrators will be punished (*Universul*, 1941, # 177, 1). The same piece of information is carried in the article *Treason*. The author is not specific about who the traitors were, but he says the Judeo-communists will pay for their acts of treason. He goes on showing the benefits of "those elements": "sheltered here, they lived a care-free life, enjoying the privileges of a tolerating environment", but now "in times of war, they work in the dark for foreign pay". Their actions were meant to sow doubt and "to entertain, skillfully and cunningly, an atmosphere of defeatism, until they'll go directly to acts of sabotage and terrorism" (Șoldan, *Universul*, 1941, # 179, 1). On its turn, *Curentul* underlined that "Any attempt to repeat these despicable acts of aggression will be met with merciless vengeance" (*Curentul*, 1941, # 4806, 1). All other topics of the time are largely debated in the press, but the details of the execution of those 500 people in Iasi are simply overlooked. An event of such magnitude was expected to stir great interest among journalists and trigger on-site investigations, followed by an avalanche of commentaries, but none of that happened. There is only one conclusion to be drawn from this silence: that censorship was at its best that the State covered this up, to avoid public panic. The articles and communiqués that followed shed no light on the events. On the contrary, they mean to maintain tension and to manipulate the public opinion. Downplaying the tragedy in Iassy, *Timpul* carried the government decision to execute 50 Judeo-communists for each German or Romanian soldier killed by these only on last page (*Timpul*, 1941, # 1490, 8).

The most aggressive and offensive articles are written and published by Ilie Rădulescu in *Porunca vremii*. Talking about Jews, he calls them names like "dikes", "Jewish treachery", "dike corpses" or "criminal Judeo-communist aggression" (Rădulescu, *Porunca vremii*, 1941, # 1973, 1). Prof. A. C. Cuza relay the same anti-Semitic tirade in an interview, declaring that "Jews have to be eliminated for good and completely from our national life", and, later on, to praise the new laws of reprisals against the Jews passed by Antonescu regime (*Timpul*, 1941, # 1509, 5).

In contrast to these blunt attacks, there are a lot of other articles suggesting that Jews are responsible for this ire against them. The public is reminded that there are spies among them who signal the Russian planes where the strategic military targets are located and reiterate that it is a patriotic duty of every citizen to report to the proper authorities such cases (*Universul*, 1941, # 192, 1). In *Timpul* (1941, #1505, 1) and *Acțiunea* (1941, #257, 3) the public is invited to point out to authorities the signals made by spies for the enemy airplanes. Journalists seem to come to the aid of the public by explaining how they can help the army and the state. As the spies' job is to gather information, citizens should be careful and refrain from talking about delicate issues (*Universul*, 1941, #193, 1). In this atmosphere the measures taken against Jews appear logical, as they find full understanding and approval in the simplistic minds of public opinion heavily bombarded with manipulation and

deception for years. And this was just the foundation on which future subliminal messages and manipulation will be built during the month of July, 1941. By repeating the same message over and over, the population was to become aware that there was a real enemy within, one that was just as dangerous as an external one, and, as a result, everyone was responsible for the public safety and any suspicious act should be reported. This way, the government was building up the critical mass necessary to implementing the anti-Semitic policy and turning it into a national consensus. Journalists played the patriotic card to disseminate suspicion, doubt, and hatred in support of the draconic measures the government had in store for a minority chosen as a scapegoat for its foibles. Even if the author's intent was not to admit manipulation, the readers get the message that "propaganda has become a weapon of war- and the most important". Due to the ethnic diversity in the recaptured territories, the effort in those regions is similar to "social surgery" that has to be understood by each and every citizen, so that all can "participate with love and sacrifice to it" (Davidescu, *Acțiunea*, 1941, # 257, 1). The article does not mention the Jews by name, but given the national atmosphere and anti-Semitic just passed legislation, we can imply safely that it is about Jews.

Another means of manipulation with great impact was the movie publicized by the written press. It is important to bring it up because some reviews were related to the events in Iasi. One of them in particular, *Demonul din umbră* eulogizes the anti-Semitic production because it turns the qualities of the Jews into flaws: "an egocentric Jew, full of talents", the one who has "the bad habit of wanting everything". For the journalist, the fiction in the movie is good enough to categorize justify the anti-Semitic actions. "How bad this Jew is cannot be expressed in words. Indeed, only by looking at the cruelty of this Jew, like Rothschild, you can realize why the mankind is all against Jews" (*Vremea*, 1941, # 610, 6). The daily *Acțiunea*, also presents a review stating that "the Jews had the shamelessness to shoot at the Romanian and German soldiers; the Christians had one more chance to realize how real the Judaic danger is". The danger becomes more obvious when the author states that "in almost every third Bolshevik soldier there is a lurking Jew" (*Acțiunea*, 1941, # 259, 3).

Conclusions

One of the most dramatic events of the Romanian Holocaust, the Iasi massacre, was skillfully covered up by the central press. Moreover, it was used as an excuse for the anti-Semitic legislation and all the discriminatory measures that sprang from it, for the purpose of continuous manipulation and disinformation of the public opinion here and around the world. Judging by the columns dedicated to events from the provinces of Romania during this time, full of unimportant news, while the events in Iassy are totally overlooked, we can unmistakably conclude that the massacre of the Jews in Iassy was a wide cover-up, set up by those who had an interest in manipulating the public opinion for their political purposes. The well-greased propaganda machine worked so fine, that the national consensus to the "Jewish question" was achieved with the tragic results and consequences that we all know today.

References

Books

Alexadru, J.& Benjamin, L.& Brumfeld, D.& Florean, A.& Litman, P.& Stanciu, S. (1991). *Martiriul evreilor din România 1940-1944. Documente şi mărturii*. Bucureşti: Editura Hasefer.

Ancel, Jean. (2003). Contribuţii la istoria României. Problema evreiască, vol I&II, partea I&II, 1933-1944. Bucureşti: Editura Hasefer.

Ancel, Jean. (2005). *Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iaşi, 29 iunie 1941.* Iaşi, Yad Vashem: Polirom.

Arendt, Hannah. (1997). *Eichmann în Ierusalim. Un raport asupra banalităţii răului*. Bucureşti: Editura All.

Benjamin, Lya& Florian, Alexandru&Ciuciu, Anca. (2007). *Cum a fost posibil? Evreii din România în perioada Holocaustului*. Iaşi: Editura Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel".

Benjamin, Lya. (2003). *Memorialul martirilor evrei din România „Dr. Moses Rosen"*. Bucureşti: Editura Hasfer.

Bogdan, Ficeac. (1998). Tehnici de manipulare. Bucureşti: Nemira.

Carp, Matatias. (1994). *Holocaust in Rumania. Facts and documents on the annihilation of Rumania's Jews. 1940-44*, Budapest: Primor Publishing Co.

Constantiniu, Florin. (1999). *O istorie sinceră a poporului român*, Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic.

Deletant, Dennis. (2004). *Transnistria: Câteva consideraţii despre semnificaţia acesteia pentru Holocaustul din România*, în Viorel Achim, Constantin Iordachi, coordonatori, România şi Transnistria: Problema Holocaustului. Perspective istorice şi comparative. Bucureşti: Curtea Veche.

Dieaconu, Daniel. (2009). *Evreii din Moldova de nord. De la primele aşezări până în anul 1938 – cu privire specială asupra judeţului Neamţ*. Piatra Neamţ&Bucureşti: Editura Cetatea Doamnei, Editura Universitară.

Domenach, Jean-Marie. (2004). Propaganda politică. Iaşi: Institutul european.

Friling, Tuvia & Ioanid, Radu & Ionescu, Mihai E. (ed.). (2005). *Raport final*. Iaşi: Polirom.

Frunză, Sandu. (2010). *Dumnezeu şi Holocaustul la Elie Wiesel. O etică a responsabilităţii*. Bucureşti: Editura Contemporanul.

Geller, Iaacov. (2004). *Rezistenţa spirituală a evreilor români în timpul Holocaustului (1940-1944). Viaţa economică, educaţia şi cultura, asistenţa socială, religia, rabinatul, salvarea refugiaţilor şi emigrarea în Israel*. Bucureşti: Editura Hasefer.

Hentea, Călin. (2004). *Arme care nu ucid*. Bucureşti: Nemira.

Hilberg, Raul. (1997). *Exterminarea evreilor din Europa*. vol. I. Bucureşti. Editura Hasefer.

Iancu, Carol. (2001). *Shoah în România. Evreii în timpul regimului Antonescu (1940-1944). Documente diplomatice franceze inedite*. Iaşi: Polirom.

Ioanid, Radu. (1997). *Evreii sub regimul Antonescu*. Bucureşti; Editura Hasefer.

Kuller, Hary. (1997). *Opt studii despre istoria evreilor din România*. Bucureşti: Editura Hasefer.

Mircu, Marius. (1944). *Pogromul de la Iaşi (29 iunie 1941).* Bucureşti: Editura Glob.

Neumann, Victor. (1996). *Istoria evreilor din România. Studii documentare şi teoretice.* Timişoara: Editura Amarcord.
Prelipcean, Ion. (2009). *Contribuţii la istoria evreilor din România, vol. 7, Pogromuri, masacre, execuţii, crime individuale, OP.7/2, Bucureşti, Mişcarea legionară, românii şi evreii*, vol. 1. Horodnic de Jos, Suceava: Little Lamb.
Shafir, Michael. (2002). *Între negare şi trivializare prin comparaţie. Negarea Holocaustului în ţările postcomuniste din Europa Centrală şi de Est*. Iaşi: Polirom.
Solomovici, Teşu. (2001). *România Judaica. O istorie neconvenţională a evreilor din România. 2.000 de ani de existenţă continuă, vol. I (de la începuturi şi până la 23 august 1944)*. Bucureşti: Editura TEŞU.
Stoenescu, Alex Mihai. (1998). *Armata, mareşalul şi evreii. Cazurile Dorohoi, Bucureşti, Iaşi, Odessa*. Bucureşti: RAO International Publishing Company.
Şerbănescu, Ion. (1997). *Evreii între anii 1940-1944, vol. III: 1940-1942: Perioada unei mari restrişti*, partea I-a. Bucureşti: Editura Hasefer.
Şiperco, Andrei. (1998). *Ecouri dintr-o epocă tulbure. Documente elveţiene 1940-1944*. Bucureşti: Editura Hasefer.
Teodorescu, Bogdan. (2007). *Cinci milenii de manipulare*. Bucureşti: Tritonic.
Traşcă, Ottmar. (2010). *„Chestiunea evreiască" în documentele militare române. 1941-1944*. Iaşi: Institutul European&Editura Institutului pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel".
Volovici, Leon. (1995). Ideologia naţionalistă şi „problema evreiască". Eseul despre formele antisemitismului în România anilor '30. Bucureşti: Humanitas.
Zăicescu, Leonard. (2007). Cu trenul expres spre moarte. Din mărturiile unui supaviețuitor. Iaşi: Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România, „Elie Wiesel".

Papers in periodical journals

Acţiunea. 1941 (Davidescu. N. *Jews Removal from Villages*. June 28. #240; *500 Judeo-communists Who Fired at the Army Were Executed*. July 2. #242; Davidescu N. *The Romanian Problems and Propaganda*. July 18, #257; *Crusade Against the Jews*, July 20, #259).
Curentul.1941 (*The Struggle for the Nation's Purity Has Begun*. 29 June. #4801; *For Each German or Romanian Soldier, 50 Judeo-communists Will Be Executed*. July 4. #4806).
Monitorul Oficial. 1941. 1 July. #153.
Porunca vremii. 1941 (Rădulescu. I. *The expulsion of the Jews from the villages of Moldova*. 29 June. #1960; Rădulescu. I. *The bell of justice has just tolled*. July 4. #1973).
Timpul. 1941 (*The Removal of the Jews Who Live in Rural Communities of Moldova*. 28 June. #1485;
Any Attempt of Aggression Against the German or Romanian Soldiers Will Be Met with Merciless Reprisal. July 3. #1490; *D. Prof. A. C. Cuza on the Current Situation of the Jews in Romania*. July 22. #. 1509).
Vremea. 1941 (*The Demon in the Dark*. July 20. # 610).
Universul. 1941 (*The Jews of the Rural Communities in Moldova Have Been Removed*. 29 June. #72;

R. V. *Removal of the Jews from villages*. 28 June. # 112; *500 Communist Jews Executed in Iassy*. July 3. #176; *Any Act of Aggression Against the Romanian and German Soldiers Will Be Mercilessly Punished*. July 4. #177; Șoldan. C. *Treason*. July 6. #179; *All Over the Country there Are People in Service of the Enemy*. July 19. #19; *Watch your Mouth*. July 20. #193).

THE MIMETIC BEHAVIOR OF THE PROSUMER-ADOLESCENT ON FACEBOOK – THE SELFIE PHENOMENON

Claudia Chiorean (Talaşman), PhD, Research Assistant, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: Teenagers spend about half of their free time during a day using various kinds of mass communication, especially the new media: Facebook. The teenager's portrait on Facebook is varied, complex like it is in real life. In real life, the teenager knows reality through experience, through education, by means of the family, the school and the society. In the new virtual area towards which we are moving quickly, the Internet (Facebook) is a great source of information and training of adolescent equally with family, school, society. But like any human product, Facebook's virtual world has its advantages and disadvantages, pluses and minuses. The mind's product can have, under the specific conditions, positive effects and negative effects. Sometimes enthusiastically using Facebook it can ignore the negative effects. They exist and manifest to all (children, adolescents, young or old). The field of research is relatively new. The rapid evolution of the Internet and widespread, do the research to be difficult. But not impossible.

Keywords: teenager, prosumer, facebook, irrational beliefs, behavior.

Studierea comportamentului mimetic al adolescentului-prosumer pe facebook se încadreaza în şirul cercetărilor cu privire la efectele pe care comunicarea în new media le generează asupra homo ciber al erei web 2.0. Ritmul ametitor în care aplicatiile oricarui soft se îmbogaţesc şi se diversifică de la o oră la alta, nu mai lasă răgazul observării efectelor pe timp îndelungat asupra individului implicat plenar în actul comunicațional, de multe ori confiscat de un astfel de mod de comunicare.

Studiul îşi propune să identifice tipuri de comportamente pe facebook care imită modele promovate în marea medie (TV, Radio, presa scrisa, presa online) în cazul adolescentului-prosumer (producator de continut media si consumator de continut media, concomitent) şi să identifice efectele generate asupra individului consumator/producător de noi media.

Unul dintre comportamentele mimetice observate în cadrul grupului de tip esantion, *Teens Cluj,* constituit în vederea realizării cercertării, a fost fenomenul *Selfie.*

Selfie este un autoportret fotografic, realizat cu un telefon mobil şi publicat apoi online pe rețelele de socializare. Este o modalitate de exprimare a experiențelor individuale/sociale, a personalității, a nivelul stimei de sine. *Selfie* a fost desemnat cuvântul anului 2013 în Dicționarele Oxford.

Asociatia Psihiatrilor din SUA (APA) a publicat o concluzie potrivit căreia pozele de tip Selfie realizate în exces pot genera probleme psihice. Noua afectiune este definita ca "dorinta obsesiv-compulsiva de a face poze si a le folosi in retelele sociale ca o metoda de a-ti recastiga stima de sine si de a suplini lipsurile din viața intimă".

Studiile realizate asupra fenomenului facebook si asupra implicatiilor pe care le are aceasta la nivelul personalitatii umane sunt tot mai bogate. Unele rezultate confirma utilitatea existentei facebook-ului in viata omului portmodern, altele avertizeaza asupra efectelor negative. De exemplu, rezultatele dependenței de net sunt multiple şi aproape fără excepție negative, mai ales în formarea copiilor şi adolescenților.

Studiul nostru realizat pe un esantion pilot incearca sa stabileasca o corelatie intre postarea selfie-urilor pe facebook si nivelul stimei de sine in cazul adolescentilor de 16 ani, din doua licee cu profil socio-uman din Cluj.

Designul cercetării

Scopul prezentului studiu:

Stabilirea impactului pe care selfie-ul îl are asupra manifestării stimei de sine si asupra comportamentului mimetic la adolescenții de 16 ani.

Obiectivele teoretico-metodologice *:*

- Evidențierea unei relații de asociere între adepții fenomenului *selfie* şi anumite tipuri de atitudini şi convingeri
- Determinarea nivelului stimei de sine la prosumerii de *selfie-urilor*;
- Identificarea corelatiei intre gradului de dependență de facebook a utilizatorilor adolescenți si comportamentul mimetic in cazul postarilor anumitor tipuri de selfie
- Relevarea unei corelații între gradul de dezirabilitate sociala şi postările selfie-urilor

Obiectivele practice*:*

- Stabilirea tipurilor de atitudini şi convingeri pentru adolescenții-adepți ai selfie-urilor
- Măsurarea nivelului stimei de sine în raport cu feed-back-ul primit: nr. like-uri, nr. share-urilor, nr. comment-urilor pozitive/negative;
- Măsurarea gradului de dependență prin numărul de postări selfie pe facebook de către adolescenți în conformitate cu modele din marea medie (radio, tv, presa scrisa sau online): selfie de tip A (duck face); selfie de tip B (VIP), selfie de tip C (cuplu/dublu selfie), selfie de tip D (grup-selfie) si selfie de tip E (individul alaturi de animalul de companie) în raport cu timpul de utilizare a facebook-ului
- Stabilirea tipurilor de selfie-uri mimetice preluate din marea medie (radio, tv, presa scrisa sau online) în acord cu principiul conformismului social

Ipotezele cercetării

Ipoteza nr. 1

Se prezumă că adepții selfie, care posteaza cu o frecventa mare (zilnic) au stimă de sine scăzută comparativ cu adolescenții care nu posteaza frecvent (1data/saptamana sau 2-3/luna)

*Ipoteze derivate***:**

1.1. Se prezumă că sentimentul propriei valori este mai scăzut în cazul celor care posteaza frecvent (zilnic) selfie față de cei care nu postează foarte des (1/saptamana sau 2-3 ori/luna).

1.2. Se prezumă că încrederea în sine este mai mică în cazul celor care postează frecvent (zilnic) selfie față de cei care nu postează foarte des (1/saptamana sau 2-3 ori/luna).

1.3. Se prezumă că imaginea de sine este proiectată într-o lumină negativă față de cei care nu postează

1.4. Se prezumă că nivelul de aşteptări al celor care postează frecvent (zilnic) selfie față de cei care nu postează foarte des (1/saptamana sau 2-3 ori/luna).

Ipoteza nr. 2

Se prezumă un grad mai mare de dependență față de facebook a utilizatorilor adolescenți care postează *selfie* în mod repetat frecvent (zilnic) selfie față de cei care nu postează foarte des (1/saptamana sau 2-3 ori/luna).

Ipoteze derivate:

2.1. Se prezumă că timpul petrecut pe facebook influențează numărul şi tipul postărilor de tip *selfie*

2.2. Se prezumă că facebook-ul afectează în mod negativ activitatea şcolară a celor care postează *selfie* în mod repetat (zilnic)

3.3. Se prezumă că facebook-ul devine soluția la problemele personale ale adolescenților în cazul celor care postează *selfie-uri* în mod repetat (zilnic)

Ipoteza nr. 3

Se prezumă că următoarele atitudini şi convingeri: raționalitate, nevoia de confirmare a propriei valori, nevoia de realizare, nevoia de aprobare, nevoia de confort se asociază într-o masură mai mare cu adolescenții care postează selfieuri față de cei care nu postează.

Ipoteze derivate:

3.1. Se prezumă că ***raționalitate*** se asociază într-o măsură mai mare adepților *selfie* decât adolescenților care nu postează

3.2. Se prezumă că ***nevoia de confirmare*** se asociază într-o măsură mai adepților *selfie* decât adolescenților care nu postează

3.3. Se prezumă că ***nevoia de aprobare*** se asociază într-o măsură mai mare adepților *selfie* decât adolescenților care nu postează

3.4. Se prezumă că ***nevoia de confort*** se asociază într-o măsură mai mare adepților *selfie* decât adolescenților care nu postează

Ipoteza nr. 4

Se prezumă existența unei corelații între gradul mare de dezirabilitate sociala şi postările selfie-urilor.

Ipoteze derivate:

4.1. Se prezumă că adolescenții care postează frecvent *selfie* adoptă un comportament dezirabil în scopul conformismului social (moda).

4.2. Se prezumă că postarea frecventă a *selfie*-urilor creşte gradul de acceptare socială, din partea grupului din care adolescentul face parte.

Metodologia cercetarii

Lotul investigat in studiul pilot:

26 elevi de clasa a X-a ai Colegiului Național Pedagogic

14 elevi de clasa a X-a ai Seminarul Teologic Liceal Ortodox.

Instrumentele cercetării:

Scala de cogniții raționale şi iraționale (GABS-SF, dr. Raymond DiGiuseppe, adaptată de Bianca Macavei).

Scala stimei de sine (Rosenberg).

Scala dependenței de facebook Bergen.

Scala dezirabilității sociale (Douglas P . Crowne & David Marlowe).

O pagina de facebook Teens Cluj la care au avut acces elevii implicați în proiect, monitorizata timp de mai multe luni. Analiza s-a realizat doar pe o luna – luna aprilie - din anul scolar 2013-2014. Pe pagina de facebook *Teens Cluj* au fost postate scalele in varianta Google docs. Raspunsurile au fost prelucrate in SPSS.

Interpretarea rezultatelor

Ipoteza nr. 1

In cazul primei ipoteze in care s-a presupus ca adepții selfie au stimă de sine scăzută comparativ cu adolescenții care nu posteaza, am obtinut urmatoarele rezultate:

Exista o corelatie pozitiva de intensitate medie intre tipul de Selfie A si tipul de Selfie D (coeficientului Pearson r2 = 0,476 ii corespunzandu un prag de semnificatie p = 0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu), respectiv intre tipul de Selfie A si Numărul de

like-uri D (coeficientului Pearson r2 = 0,551 ii corespunzandu un prag de semnificatie p = 0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu).

Numărul de like-uri A coreleaza semnificativ cu Numărul de comment-uri A (r2 = 0,435, pentru un p = 0,008, iar corelatia este pozitiva si de intensitate medie), cu Numărul de like-uri B (r2 = 0,378 la un p = 0,023) si cu tipul de Selfie C (r2 = 0, 352 la un p = 0,038).

Nr de comment-uri A coreleaza semnificativ cu Numărul de like-uri A (coeficientului Pearson r2=0, 435, corespunzandu un prag de semnificatie p = 0,008, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu, iar corelatia este pozitiva, de intensitate medie), cu Numărul de Numărul de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0, 504, corespunzand un prag de semnificatie p = 0, 002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu,) si cu selfie de tip C (coeficientului Pearson r2=0, 343 si un prag de semnificatie p = 0, 044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu), cu un Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,529 si un p = 0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) si cu un Număr de comment-uri de tip E (coeficientului Pearson r2 =0,529 si un p = 0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu).

Există o corelatie pozitiva de intensitate submedie intre tipul de Selfie B si Numărul de like-uri de tip E (coeficientului Pearson r2= 0, 355, corespunzand cu un prag de semnificatie p = 0, 036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) si intre tipul de Selfie B si Numărul de comment-uri de tip E(coeficientului Pearson r2= 0, 355, corespunzand cu un prag de semnificatie p = 0, 036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu).

Numări de like-uri B se coreleaza semnificativ cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2=378; si un prag de semnificatie p=0,023, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,504; corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie de tip C (coeficientului Pearson r2= 0, 519, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, like-uri de tip C (coeficientului Pearson r2= 0,517, corespunzand cu un prag de semnificatie p =0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu nr. de comment-uri de tip C (coeficientului Pearson r2= 0, 403, corespunzand cu un prag de semnificatie p =0,018, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri B cu Selfie C (coeficientului Pearson r2=0,350; corespunzand cu un prag de semnificatie p = 0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu), cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470; corespunzand cu un prag de semnificatie p= 0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite

respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu), cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470; corespunzand unui prag de semnificatie p= 0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu).

Selfie C cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2=0,352; corespunzand unui prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie; cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2= 0,343; corespunzand unui prag de semnificatie p=0,044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,519; corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2= 0,350; corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri C cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,517; corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Selfie D cu Selfie A (coeficientului Pearson r2= 0, 476; corespunzand cu un prag de semnificatie p= 0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri D cu Selfie A (coeficientului Pearson r2 =0,551; corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,529; corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie; cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,470, corespunzand cu un prag de semnificatie p =0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de comment-uri E cu Număr de comment -uri A (coeficientului Pearson r2 =0,529, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie; cu Selfie B (coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie; cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 = 0, 470, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Concluzie parțială:

Adolescentii care postează selfie, au experimentat mai multe tipuri de selfie: individual de tip A, de cuplu de tip B, individual, VIP, de tip C, de grup de tip D, cu animale de tip E. Monitorizarea si analiza de pe parcursul unei luni au aratat faptul ca tipul de selfie preferat, postat cu preponderenta, nu este corelat cu nivelul *stimei de sine* in mod direct. La nivel individual, din 40 de elevi unul singur a postat frecvent (in fiecare zi) si atipic. Acest personaj a fost scos din grup, pentru a stabili o valoare corelativa relevanta pentru majoritatea esantionului. In cazul elevului, prin studiul de caz, analizandu-i separat rezultatele scalelor, s-a constatat ca *sentimentul propriei valori* este mai scăzut, iar postarea de selfie a fost vazuta ca o necesitate de confirmare. S-a dovedit faptul că adolescentul care postează selfie-uri frecvent (zilnic) are o *încrederea în sine* mai mică decât cei care nu postează, sau postează mai puțin. *Imaginea de sine* este proiectată într-o lumină negativă în comparație cu ceilalti 39 de adolescenti monitorizati care nu postează cu o frecventa mare (zilnic) si in cazul carora nu se reamarca o corelatie intre nivelul stimei de sine si postarea mai multor tipuri de selfie. Si *nivelul de aşteptări* al celui care postează selfie este mai mare față de cel al celor care nu postează atat de des.

In concluzie, ipoteza de la care s-a pornit este adevarata. Numai in cazul postarilor de frecventa mare (zilnica) adepții selfie au stimă de sine scăzută comparativ cu adolescenții care nu posteaza. Din cei 40 de elevi doar in cazul celui cu postari zilnice s-a realizat corealtia dintre selfie-uri si nivelul stimei de sine.

Ipoteza 2

Dependenta de facebook a fost masurata prin testul dependentei de facebook si a luat in calcul timpul petrecut pe facebook de elevi/zi, conform monitorizarii paginii de facebook *Teens Cluj* care permitea stabilirea accesarilor pe zile de catre grupul de studiu si inregistrarea individuala a timpului petrecut exclusiv pe facebook.

În ceea ce privește *dependența față de facebook* a utilizatorilor adolescenți adepți ai *selfie-urilor* s-au remarcat:

Selfie A cu Număr de like-uri D (coeficientului Pearson r2 = 0,551, corespunzand cu un prag de semnificatie p = 0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri A cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,352, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri A cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,435, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,008, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie; cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,504, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie; cu selfie de tip C (coeficientului Pearson r2 = 0,343, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2 = 0, 529, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 = 0,529,

corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Selfie B cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand cu un prag de semnificatie p =0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 = 0,355, corespunzand cu un prag de semnificatie p= 0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Numări de like-uri B cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2 = 0,378, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,023, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 = 0,504, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,519, corespunzand cu un prag de semnificatie p =0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de like-uri C (coeficientului Pearson r2 =0, 517, corespunzand cu un prag de semnificatie p= 0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de comment-uri B cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,350, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Selfie C cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,352, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,519, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,350, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri C cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 = 0,403, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,018, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Selfie D cu Selfie A (coeficientului Pearson r2 =0,476, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne

permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Selfie E cu UF_SCOR (coeficientului Pearson r2=0,392 si un prag de semnificatie p=0,020, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,529 si un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie B (coeficientului Pearson r2 = 0,355 si un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2=0,470 si un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu nr. UF_SCOR (coeficientului Pearson r2=0,328 si unprag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,529 si unprag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie B (coeficientului Pearson r2 = 0,355 si un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2=0,470 si un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu nr. de UF_SCOR (coeficientului Pearson r2=0,328, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

UF_SCOR cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,328, corespunzand un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2=0,328, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Concluzie:

39 de utilizatori adolescenți, prosumeri pe facebook, posteaza rar (1 data/saptamana sau 2-3 ori/luna) si nu sunt dependenti de facebook, conform raspunsurilor oferite la testari si la monitorizari.

Utilizarea zilnica a facebook-ului nu se coreleaza in mod pozitiv cu postarea tuturor tipurilor de selfie. Pentru selfie de tip E, individul insotit de un animal, avem o corelatie pozitiva, in raport cu utilizarea facebook-ului. Fenomenul este explicabil. Desi facebook-ul este accesat zilnic, nu se posteaza zilnic selfie-uri.

In urma analizei rezultatelor la invatatura nu s-a realizat o corelatie pozitiva intre timpul petrecut pe facebook si situatia scolara a celor 39 de elevi prosumeri moderati. Pentru

singurul elev care foloseste excesiv facebook-ului si posteaza zilnic selfie, rezultatele la invatatura sunt slabe, iar ipoteza de la care s-a pornit se confirma.

Ipoteza 3

Atitudinile şi convingerile: raționalitate, nevoia de confirmare a propriei valori, nevoia de realizare, nevoia de aprobare, nevoia de confort se asociază într-o masură mai mare cu adolescenții care postează selfieuri zilnic față de cei care postează din cand in cand.

Număr de like-uri A cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,378, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,023, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,352, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri A cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,504, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 = 0,343, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2 = 0,529, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 = 0,529, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Selfie B cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,355, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2=0,355, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri B cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,504, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2=0,519, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de like-uri C (coeficientului Pearson r2=0,517, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de comment-uri C (coeficientului Pearson r2=0,403, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,018, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri B cu Selfie C (coeficientului Pearson r2=0,350, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Selfie C cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2=0,352, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,343, corespunzand cu un prag de semnificatie p=0,044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,519, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2=0,350, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri C cu Număr de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,517, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu GABS-SF (coeficientului Pearson r2= -0,319, corespunzand un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne indica admiterea ipotezei nule si respingerea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie negativa seminificativa de intensitate submedie.

Număr de comment-uri C cu Număr de like-uri B (coeficientului Pearson r2=0,403, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,018, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne indica admiterea ipotezei nule si respingerea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie negativa seminificativa de intensitate submedie, cu GABS-SF (coeficientului Pearson r2= -0,335, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne indica admiterea ipotezei nule si respingerea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie negativa seminificativa de intensitate submedie.

Selfie D cu Selfie A (coeficientului Pearson r2=0,446, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri D Selfie A (coeficientului Pearson r2=0,551, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,529, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de

eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie B (coeficientului Pearson r2=0,355, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de comment-uri E cu comment-uri A (coeficientului Pearson r2=0,529, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie B (coeficientului Pearson r2=0,355, corespunzand un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2=0,470, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

GABS-SF cu Număr de like-rui de tip C (coeficientului Pearson r2= -0,319, corespunzand un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne indica admiterea ipotezei nule si respingerea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie negativa seminificativa de intensitate submedie si cu Număr de comment-uri de tip C (coeficientului Pearson r2= -0,335, corespunzand unui prag de semnificatie p=0, 050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne indica admiterea ipotezei nule si respingerea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie negativa seminificativa de intensitate submedie.

Concluzie parțială:

Corelatiile realizate intre tipurile de selfie-uri (A, B, C, D si E) si atitudinile si convingerile elevilor de clasa a X-a de la doua licee cu profil socio-uman, demonstraza faptul ca *raționalitate*a nu se asociază într-o măsură mai mare adepților *selfie* decât adolescenților care nu postează. *Nevoia de confirmare a propriei valori, nevoia de realizare, nevoia de aprobare şi nevoia de confort* sunt elemente specifice adolescenților.

In cazul studiului nostru, doar selfie-ul de tip C (corp intreg, ipostaza provocatoare) s-a corelat semnificativ cu scala de masurare a atitudinilor si convingerilor. Se pare ca postura de ansamblu, individualitatea ca intreg - care poarta in ea semnificatii de factura afectiva, cognitiva, dar mai ales sexuala - are nevoie de confirmare pentru adolescentii de 16 ani, implicati in studiul nostru. In cazul elevului prosumer activ, cu dependenta crescuta de facebook atat la nivelul rationalitatii, a evaluarii globale a propriei valori, la nivelul nevoii de realizare, a nevoii de aprobare, a nevoii de confort si a gradului de irationalitate a inregistrat valori ridicate.

Ipoteza 4

Se prezumă existența unei corelații între gradul mare de dezirabilitate sociala şi postările selfie-urilor.

Rezultatele obtinute in SPSS sunt:

Selfie A cu Selfie D (coeficientului Pearson r2 =0,476, corespunzand unui prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri D (coeficientului Pearson r2 =0,551, corespunzand

un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri A cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,435, corespunzand un prag de semnificatie p=0,008, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,378, corespunzand un prag de semnificatie p=0,023, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,352, corespunzand un prag de semnificatie p=0,038, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri A cu Număr de like-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,435, corespunzand un prag de semnificatie p=0,008, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,504, corespunzand un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,343, corespunzand un prag de semnificatie p=0,044, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,529, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,529, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Selfie B cu Număr de like-uri E(coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu dezirabilitate sociala scor (coeficientului Pearson r2 =0,326, corespunzand un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri B cu Selfie C (coeficientului Pearson r2 =0,350, corespunzand un prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de like-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,470, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri E (coeficientului Pearson r2 =0,470, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Selfie C cu Număr de like-uri A coeficientului Pearson (r2 =0,352, corespunzand un prag de semnificatie p=0,038) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,343, corespunzand un prag de semnificatie p=0,044) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, cu Numări de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,519, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, cu Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,350, corespunzand un prag de semnificatie p=0,040, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri C cu Număr de like-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,517, corespunzand un prag de semnificatie p=0,002, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Selfie D cu Selfie A (coeficientului Pearson r2 =0,476, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de like-uri D Selfie A (coeficientului Pearson r2 =0,551, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie.

Număr de like-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,529, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, Selfie B (coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand un prag de semnificatie p=0,036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,470, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Număr de comment-uri E cu Număr de comment-uri A (coeficientului Pearson r2 =0,529, corespunzand un prag de semnificatie p=0,001, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate medie, Selfie B (coeficientului Pearson r2 =0,355, corespunzand un prag de semnificatie p=0, 036, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie, Număr de comment-uri B (coeficientului Pearson r2 =0,470, corespunzand un prag de semnificatie p=0,004, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Dezirabilitate sociala scor cu Selfie B (coeficientului Pearson r2 =0,326, corespunzand un prag de semnificatie p=0,050, care e mai mic decat pragul maxim de eroare admis de 0,05, ceea ce ne permite respingerea ipotezei nule si acceptarea ipotezei de studiu) - intr-o corelatie pozitiva de intensitate submedie.

Concluzie parțială:

În ceea ce privește corelații între gradul mare de *dezirabilitate sociala* și postările selfie-urilor, adolescenții care postează frecvent si cei care nu posteaza frecvent *selfie* adoptă un comportament dezirabil în scopul conformismului social (moda). Tipurile de selfie-uri intalnite pe paginile lor de facebook sunt dupa modelul selfie-urilor postate de vedete de muzica pop, rock, danse, ..., vedete de televiziune, vedete promovate de marea presa (TV, Radio, presa online).

Dezirabilitate sociala se coreleaza pozitiv si in mod semnificativ cu tipul se selfie B, adica cu tipul de selfie in care apare individul insotit de un/o prieten/a. Implicarea individului intr-un context social, dupa modelul *selfie*-urilor consacrate in marea presa, crește proportional cu valoarea dezirabilitatii sociale (stabilite prin programul SPSS) si contribuie la cresterea acceptarii sociale, din partea grupului mic, apropiat social, din care adolescentul face parte. Aceasta concluzie este valabila pentru toti cei 40 de elevi implicati in studiu.

Concluzie finală:

Impactul pe care utilizarea facebook-ului si postarea selfie-urilor il au asupra manifestării stimei de sine si asupra comportamentului mimetic la adolescenții de 16 ani inregistreaza o variatie in raport cu timpul de utilizare a facebook-ului, gradul de dependenta de facebook, elementele specifice, individuale ale subiectilor implicati in esantionul de studiu.

Din grupul de 40 de elevi monitorizati, 39 sunt elevi care utilizeaza facebook-ul zilnic max 2 ore /zi si posteaza 1 data/saptamana sau 2-3 ori/luna. In cazul lor stima de sine nu este influentata in mod semnificativ, dependenta de facebook este mica, atitudinile și convingerile (raționalitate, nevoia de confirmare a propriei valori, nevoia de realizare, nevoia de aprobare, nevoia de confort) nu se asociază într-o masură seminificativa. In schimb, dezirabilitatea sociala se coreleaza semnificativ cu activitatea adolescentilor pe facebook (in special postarea tipurilor de selfie).

In cazul studentului cu dependenta de facebook, toate ipotezele cercetarii se confirma. Asadar, facebook-ul utilizat moderat, rational, nu poate influenta in mod negativ. Daca apare fenomenul de exces, ca in orice exces, consecintele sunt negative.

Grupul de elevi, selectat in scopul realizarii studiului este mic. Dar poate constitui un esantion – pilot, care sa genereze in perspectiva o cercetare la nivel macro.

Facebook-ul incearca in mod perseverent, prin diferite servicii atractive, aduse zilnic pe piata comunicarii, sa capteze atentia utilizatorilor, sa le cultive fidelitatea. Efectele pe care aceste beneficii tehnice le au asupra psihicului uman, asupra vietii noastre sunt un rezultat coroborat cu modul de administare a acestor mijloace de comunicare in masa, alaturi de contextul social, de specificul individual, de nivelul de cultura si de instruire, de specificitatile individuale.

Anexa

Tipuri de selfie monitorizate, preluate din marea presă (TV, Radio, new media)
Selfie de tip A: Selfie de tip A – ducke face, face zambitoare, bust, mina provocatoare

Selfie de tip B – cuplu sau dublu selfie, cu un prieten/iubit, prietena/iubita

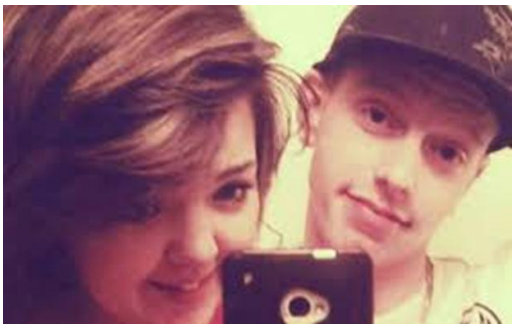

Selfie de tip C – corp intreg sau o mare parte din corp, fata su lateral, mina tip VIP, Lady Gaga, Justin Bieber, Rihanna, Bianca Dragusanu

Selfie de tip D – grup de mai multi, de tip Ellen DeGeneres, presedintele Barack Obama, Bill Clinton, Ellen DeGeneres, facand reclama la tel Samsung

THE ROMANIAN FATIMA: MAGLAVIT, AND A SAMPLE OF ITS CULTURAL AND PRESS REPRESENTATIONS

Constantina Raveca Buleu, Researcher, Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch

Abstract: In the hot Summer of 1935 the Romanian shepherd Petrache Lupu living in a rather small village called Maglavit by Caracal (SW region of Romania, not far from the Danube) had several divine encounters while wandering alone outside his village. The White Old Man whom he repeatedly met revealed himself as God, cured Lupu's speech deficiency and taught the otherwise simple-minded shepherd to preach the Gospels so convincingly that the revelation turned into a popular and cultural hysteria, which magnetized almost everybody in Romania, on a wide range of interest which had at its bottom the huge mass of believers who flocked to Maglavit, and at its top the King and the Royal Court. The paper wishes to analyze the mass phenomenon generated by Petrache Lupu's vision, the religious stereotypes associated to it (the approaching Apocalypse, the vision of The New Jerusalem etc.), as well as its cultural and press projections. Several renowned Romanian intellectuals (E. Cioran, D. Stăniloae, Mihai Vâlsan) visited Maglavit or wrote enthusiastically about it. Lupu was embarked on a plane during the 2nd WW and carried to and fro to provide a heavenly blessing to the battlefields. The resurrection of several typical interwar period ideologies associated to the Messianic aura of Romania were fuelled by the so-called "miracle of Maglavit". The paper intends to analyze the cultural, religious and press syntax of the phenomenon, the effort to make it global as well as the generative process of an apocryphal myth.

Keywords: Fatima, Petrache Lupu, Maglavit, meeting God, pilgrimage.

„*Europa actuală e în stăpânirea unui val de misticism*"[1] – scrie Lucian Blaga într-unul dintre aforismele sale, *În marginea vremii*, publicat în „*Gândirea*" anului 1922, atrăgând atenția asupra amplorii fascinației fenomenelor ezoterice în perioada interbelică. Însă, în vreme ce poetul subliniază influența pozitivă exercitată de misticism asupra științelor exacte, prin sugestia ilimitării virtuale, un alt colaborator al „*Gândirii*", Constantin Rădulescu Motru, investighează modul în care misticismul suportă, la rândul său, acțiunea modelatoare a diferitelor tehnici şi specializări tipice modernității. Într-o atentă radiografie a misticismului, el discută permanența fenomenului în istoria culturii şi constată paradoxala proliferare a manifestărilor mistice în secolul XX, explicabilă – crede el – prin imixtiunea spiritului comercial, dominant în cultura modernă. „*Misticismul* – afirmă Rădulescu Motru – *se cere şi, ca atare, el a ajuns o marfă, care se produce în mod tehnic industrial, atât de către aceia care au, cât şi de către aceia care n-au o fire mistică* […] *Avem teologi, artişti, filosofi, politicieni care lucrează pentru mistici, fără ca ei înşişi să aibă ceva din sufletul mistic. Se produc opere de religie, de artă, de filosofie, de politică, cu tendințe mistice, nu fiindcă aşa cere sufletul celor care produc, ci fiindcă aşa cere comerțul timpului. Misticismul este astăzi rentabil şi de aceea marfa lui inundă toate piețele moderne*"[2]. Altfel spus, avem de a face cu o

[1] Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, în „*Gândirea*", Bucureşti, II, 1922, nr. 1, 15 aprilie, p. 1
[2] C. Rădulescu Motru, *Sufletul mistic*, în: Id., VI, 1926, nr. 4-5, mai, p. 151

adaptare a fondului mistic ancestral la cerințele unei pieţe formate mai ales din „*poporul de jos*”[3], prin acțiunea unor specialişti care transformă acest fond într-o marfă dezirabilă.

Dincolo de ascendența spengleriană a ştiințificității, cu care este abordată tema misticismului interbelic, discursurile celor doi gânditori români sintetizează atmosfera unei epoci receptive la orice manifestare spiritualistă. Apogeul acestui misticism mocnit se consumă în siajul fenomenului Maglavit.

Istoria acestuia din urmă începe în vara secetoasă a anului 1935, când Petrache Lupu, un cioban din acest sat de lângă Caracal, întâlneşte într-o zi de vineri, 31 mai, la buturugile de lângă târla sa, un bătrân cu păr alb, pe care îl numeşte Moşul, care îl mandatează să transmită lumii să se pocăiască, să respecte sărbătorile şi să meargă la biserică. Această primă întâlnire este urmată de alte două, în 7, respectiv, în 14 iunie, dar şi de viziunea unei stele ce concentrează în ea cele patru elemente presocratice şi poartă în sine ameninţarea sfârşitului lumii. Misiunea lui Petrache Lupu îl integrează şi pe rege, conjurat să facă dreptate ţară. Surprinzător, primii receptori ai mesajului – credincioşii adunați la biserica din Maglavit, păstoriți de preotul Nicolae Bobin – reacționează pozitiv la vorbele ciobanului gângav. Ulterior, pe locul viziunii divine, faimosul „*la Buturugi*”, Petrache Lupu sapă o fântână, a cărei apă va fi considerată miraculoasă, şi ridică o cruce.

Evoluția explozivă a fenomenului Maglavit înseamnă pelerinaj în masă (anumite estimări vorbesc despre aproximativ două milioane de pelerini între 1935 şi 1936), înființarea unei efemere publicații, „*Cuvântul Maglavitului*”, constituirea unui comitet care adună donațiile pelerinilor în vederea construirii unei biserici şi orchestrarea unei operațiuni comerciale de anvergură, în care sunt implicați preotul Bobin şi senatorul Toma Vălăreanu. Valul cuprinde treptat eşalonul superior al Bisericii Ortodoxe şi ajunge în atenția lui Carol al II-lea, care îl cheamă pe cioban la Peleş şi îi botează unul dintre copii cu numele Mihai. Izbucnirea Celui De-al Doilea Război Mondial înseamnă atenuarea efervescenței maglavitene, dar nu şi stingerea credinței în mesagerul divin Petrache Lupu. Din ordinul generalului Antonescu, el este purtat cu avionul deasupra frontului şi, se pare, prevede victoria în război a ruşilor, urmată, într-un viitor neprecizat, de retragerea lor din România. Venirea comuniştilor la putere echivalează cu stingerea oricărei manifestări mistice. Petrache Lupu este arestat pentru câteva luni în 1951, înainte de a apuca să comunice „*vorba cea mare*”. După eliberare, duce o existență discretă până în 1989, urmată de o resurecție timidă a faimei de om ales, care durează până la moartea sa, în 1994.

De la bun început, intelectualitatea românească interbelică a reacționat divergent la fenomenul Maglavit. Dacă Biserica Ortodoxă a ales să integreze şi să administreze miracolul, presa şi specialiştii în medicină fie că au contestat posibilitatea miracolului, apelând la psihopatologie, fizică şi sociologie, fie că au îmbrățişat cu entuziasm fenomenul, aducând argumente mai mult sau mai puțin ştiințifice. O clasă aparte o constituie acei intelectuali pentru care veridicitatea miracolului maglavitean este irelevantă, fiind importantă doar ca simptom cultural.

„*În haosul şi întunerecul care fatal duce la abis, în ceasul al doisprezecelea, umilul cioban cu inima curată vine şi ridică farul luminos spre a ne arăta calea de urmat*”[4] – scrie

[3] Ibid., p. 152

Simeon Mitea în numărul 51 al ortodoxului „*Telegraf român*”. El sintetizează practic într-o singură frază spectrul crizei spirituale care bântuie epoca interbelică, viziunile apocaliptice proliferante şi surescitarea consecutivă oricărui eveniment cu potențialități mistico-resurecționare.

Fervoarea mistică a verii anului 1935 înregistrează o oglindire exuberantă în paginile „*Gândirii*” grație unui articol semnat de Pan. M. Vizirescu, intitulat *Un păstor ne predică*[5]. Autorul vorbeşte despre o indiscutabilă minune cu valențe soteriologice care „*a biruit* […] *toate îndoielile noastre, a refăcut strălucirea altarelor şi ne-a ridicat ochii cu care demult nu mai ştiam să privim în abăstrimile înaltului*”, despre un eveniment care demonstrează faptul că „*Dumnezeu a fost pe pământul nostru… în câmpia românească şi a rămas – precum se vede – să facă popas lung în inimile spălate de botezul ortodoxiei noastre*”[6]. În cazul în care sublinierea statutului privilegiat al plaiului românesc şi al ortodoxiei nu era suficientă, sugestia de popor ales devine explicită grație formulei „*un neam îndrăgit de cruce*”. Dovada supremă a miracolului invocat este, în optica acestui articol, amploarea pelerinajului generat de viziunile ciobanului „*surd şi mut*” de la Maglavit. Lăsând la o parte accentuata ficționalizare quasi-lirică a discursului lui Pan. M. Vizirescu, denaturarea la nivel de detaliu – precum transformarea lui Petrache Lupu, care avea un mic defect de vorbire, într-un cioban surd şi mut – potențează miraculosul şi transformă faptul în legendă. De altfel, defectul de vorbire este invocat în mod repetat în paginile ce istorisesc aventura de pelerin la Maglavit a autorului, confruntat cu valul de credincioşi şi cu înțelepciunea de inspirație divină a lui Petrache Lupu, transcrisă şi într-un plan al lumii de veci, schițat pe o bucată de hârtie. Apogeul experienței de la Maglavit se consumă *la Buturugi*, unde ciobanul transfigurat într-o entitate eterică predică şi cere mulțimii exaltate să se pocăiască. Şi dacă tot suntem în perimetrul „*Gândirii*”, discursul apologetic al lui Pan. M. Vizirescu încorporează *Iisus prin grâu*, poemul lui Nichifor Crainic, şi îl transformă într-o ancoră ideologică cu inflexiuni plastice şi virtuți vizionare.

În tabăra scepticilor, Nicolae Iorga solicită, în cadrul Congresului Național Bisericesc din 1935, intervenția bisericii în cazul Petrache Lupu, considerând că Sfântul Sinod are obligația de a cerceta problema „*pentru liniştea sufletească a acestui popor*”[7]. În opinia istoricului, proliferarea manifestărilor religioase populare de acest tip, şi implicit a „*vânzătorilor de Dumnezeu*”, constituie un indiciu de anarhie, argument suficient pentru o atitudine intervenționistă în problema Maglavitului.

„*Când d. Iorga se-nfurie poate să fie câteodată sublim şi câteodată lamentabil. Sublim – când lava acestui vulcanic temperament o brodeşte pe linia mare a moralității; lamentabil – când aceeaşi lavă o ia pe țurloiul în zig-zag al meschinăriei. De la o vreme, sacra sa furie a pierdut direcția sublimului*.”[8] Aşa debutează receptarea gândiristă a intervenției lui Nicolae Iorga în cadrul lucrărilor congresului național al Bisericii Ortodoxe din România.

---

[4] Dr. Simeon Mitea, *Revelația de la Maglavit*, în: „*Telegraful român*”, Sibiu, LXXXIII, 1935, nr. 51, 8 decembrie, p. 2
[5] Pan. M. Vizirescu, *Un păstor ne predică*, în: „*Gândirea*”, Bucureşti, XIV, 1935, nr. 8, octombrie, pp. 426-429
[6] Ibid., p. 426
[7] *Deschiderea congresului național bisericesc. D. Prof. N. Iorga despre cazul de la Maglavit. Expunerea patriarhului Miron*, în: „*Neamul Românesc*”, Bucureşti, XXX, 1935, nr. 225, 16 octombrie, p. 1
[8] Gândirea, *Cronica măruntă*, în: „*Gândirea”*, Bucureşti, XIV, 1935, nr. 10, decembrie, p. 487

Portretizarea lui Iorga ca geniu răzbunător şi gelos este succesiv argumentată prin faptul că a denigrat *Istoria Românilor* a lui Constantin Giurescu (elogiată în paginile „*Gândirii*"), a suprimat ziarul „*Calendarul*", folosindu-se de poziția sa de prim-ministru, şi a atacat „*Gândirea*" în cadrul unui congres național al Bisericii Ortodoxe, acuzând-o de „*misticism literar*", incongruent cu ortodoxia, după ce a solicitat investigarea fenomenului Maglavit. „*În congresul național bisericesc* – notează cronicarul –, *furia sa a izbucnit mai întâi împotriva ciobanului din Maglavit: a cerut bisericii să-l suprime fiindcă face minuni. Nu-i plac minunile d-lui N. Iorga: îi stânjenesc ateismul marxist. D. Octavian Goga s-a ridicat cu bunul simț românesc şi a pus lucrurile la punct. D. Ioan Petrovici a subliniat minunile cu o filosofică decență. Aşa că, d. N. Iorga a părăsit furios sala. Desigur, în momentul acela dânsul vedea în Petrache Lupu un fel de al doilea Giurescu*."[9]

Sarcasmul comparației finale nu este străin nici discursului din „*Neamul Românesc*", diferența fiind că referința predilectă nu este Giurescu, ci Ion Mihalache, unul dintre liderii Partidului Național-Țărănesc, plasat constant în ecuații ironice cu Petrache Lupu. Astfel, într-un articol nesemnat din 30 iulie 1935, *Maglavitul supralicitează Topolovenii*[10], publicația condusă de Nicolae Iorga ironizează eforturile electorale ale lui Ion Mihalache, care a adunat la Topoloveni infinit mai puțini țărani decât a reuşit să coaguleze miracolul de la Maglavit. Evident eficace, comparația este reluată două zile mai târziu în *La răspântia Maglavitului*[11], sub semnătura „*Comitetul nostru Executiv*", unde, în loc să subscrie la scepticismul manifestat de publicațiile oficiale ale țărăniştilor (cum este „*Patria*") față de miracolul de la Maglavit, „*Neamul Românesc*" vede în reacția acestora expresia frustrării, a neputinței: „*De când cu Maglavitul ciobanului Petrache, d. Mihalache şi-a pierdut cumpătul. A pus oficioasele să-l înjure pe bietul păstor: cum de-a îndrăznit să vorbească cu Dumnezeu şi să facă adunări de 60 000 şi 100 000 de țărani, tocmai când şi el se înțelesese cu... d. Virgil Madgearu să facă la fel pentru a pune mâna pe putere?*".

Paralela Maglavit – Topoloveni este reiterată sub pana lui Iorga în 12 septembrie, cu titlul *Țărănism şi maglavitism*[12]. În acest caz, atât Petrache Lupu, cât şi Virgil Madgearu sunt transformați, mai mult sau mai puțin voalat, în victime ale propriilor halucinații, „*cu o deosebire: la cel din Maglavit, cu mai puțină glavă e numai misticism, la cel de la Topoloveni, cu glavă mai multă, e şi nițică mistificație...*". O acutizare a atacului verbal la adresa lui Ion Mihalache se produce în numărul 174 din 1935 al revistei lui Iorga, într-un articol[13] care dezbate valoarea simptomatică a Maglavitului pentru starea morală a țărănimii româneşti, încheiat cu înțepătură dură: „*Ce păcat că Petrachi Lupu e surd şi încurcat la vorbă, pe când Ion Mihalache aude şi poate vorbi!*".

Nu numai mefiența lui Nicolae Iorga față de minunile de la Maglavit face obiectul unui contraatac gândirist. Aceeaşi rubrică – *Cronica măruntă* –, semnată de data aceasta de către Nichifor Crainic, reacționează în februarie 1936 la campania dusă de „*Unirea*", publicația Mitropoliei Unite cu Roma, şi ajunge la concluzia că singura explicație pentru denigrarea minunilor de la Maglavit ține de periclitarea „*uniației*" prin impactul spiritual al

[9] Ibid., p. 488
[10] *Maglavitul supralicitează Topolovenii*, în: „*Neamul Românesc*", Bucureşti, XXX, 1935, nr. 163, 30 iulie, p. 2
[11] Comitetul nostru Executiv, *La răspântia Maglavitului*, în: Id., nr. 165, 1 august, p. 2
[12] N. Iorga, *Țărănism şi maglavitism*, în: Id., nr. 198, 12 septembrie, p. 1
[13] N. Iorga, *Minuni țărăneşti*, în: Id., nr. 174, 13 august, p. 1

fenomenului integrat ortodox în mediile țărăneşti. „*Negând minunea în ortodoxie* – scrie Crainic –, *ei neagă implicit minunea în catolicism şi singuri îşi iscălesc certificate de necredință sau de ateism*”[14]. Mai mult chiar, negația aruncă greco-catolicismul în aceeaşi oală cu socialiştii şi comuniştii, cu care împărtăşeşte „*ateismul organizat împotriva lui Hristos*”.

Dezavuarea opiniilor „*Unirii*” nu face altceva decât să reafirme încrederea lui Nichifor Crainic în virtuțile profetice ale lui Petrache Lupu, în concordanța dintre predica ciobanului de la Maglavit şi Evanghelia lui Hristos, clar exprimată în articolul *Vizită la Maglavit*[15], radiografie exaltantă a unui fenomen colectiv marcat mistic şi nuanțat apocaliptic, insuficient explicabil sociologic, a cărui figură centrală este „*un cioban singuratic şi agramat, ridicat brusc din anonimatul popular cu afirmația că el a văzut pe Dumnezeu*”. Ca şi Dumitru Stăniloae în paginile aceluiaşi număr din „*Gândirea*”, Nichifor Crainic respinge orice explicație psihopatologică în cazul Petrache Lupu, pe considerentul insuficienței, şi apreciază că singurul domeniu care poate furniza o explicație satisfăcătoare rămâne teologia. Pentru a eluda primejdia unei cruciade de principii, Nichifor Crainic merge în toamna lui 1935 la Maglavit, acompaniat de Dragoş Protopopescu şi N. Crevedia. Departe de a fi agreabilă, prima impresie confirmă mai degrabă teza misticismului ca marfă, susținută cu mai bine de un deceniu înainte de Constantin Rădulescu Motru în paginile aceleiaşi reviste, combinată cu imaginea deprimantă de curte a miracolelor, totul sub administrarea unui comitet cu orientări mercantile. Acest comitet adună banii donați de pelerini, bani destinați construirii unei biserici şi a unui spital, deşi, potrivit mărturisirii ciobanului de la Maglavit, Moşul nu a poruncit o asemenea construcție.

Personalitatea lui Petrache Lupu schimbă perspectiva asupra spectacolului grotesc de la Maglavit şi infirmă diagnosticul în abstract dat de doctorul Demetru Em. Paulian. Tânăr, firav, posesor al unui vocabular redus şi cu un vag defect de vorbire, încrezător în protecția divină şi dăruit integral rolului său de unealtă a lui Dumnezeu, cu un regim de viață aproape ascetic susținut de ceea ce numeşte „*un suflet tare*”, ciobanul se dovedeşte a fi ordonat şi inteligent, cu o memorie impecabilă, străin de interese partinice, preocupat doar de credința celorlalți în adevărul minunii şi neinteresat de ce spune lumea despre el, chiar şi atunci când lumea înseamnă Nicolae Iorga. Carența unei educații, vizibilă şi în simplitatea rugăciunilor sale, devine în cazul lui Petrache Lupu o explicație plauzibilă pentru credibilitatea de care se bucură, un om cultivat fiind – în opinia ciobanului – infinit mai expus acuzațiilor de fraudă, deoarece beneficiază de suficiente informații pentru a inventa o poveste despre viziunea divină. Urmărind atent predica lui Petrache Lupu, Nichifor Crainic observă pe cer o siluetă luminoasă umanoidă, profilată în spatele ciobanului, remarcată, printre alții, şi de către Dragoş Protopopescu, dar nu şi de către N. Crevedia. Cunoscând din proprie experiență (mărturisită) procesualitatea iluziilor şi halucinațiilor, Nichifor Crainic respinge posibilitatea manifestării lor la Maglavit şi concluzionează că entitatea luminoasă „*era o existență în sine, obiectivă*” şi nu un corp astral sau o aură, cum ar putea crede ocultiştii.

Constant afirmată, încrederea lui Nichifor Crainic în realitatea miracolului de la Maglavit suportă o relativizare preventivă spre finalul articolului: „*Noi am făcut aici o simplă prezentare descriptivă, fărăr altă pretenție decât aceea a unui cinstit proces-verbal. Dacă ne-*

[14] Nichifor Crainic, *Cronica măruntă*, în: „*Gândirea*”, Bucureşti, XV, 1936, nr. 2, februarie, p. 111
[15] Id., *Vizită la Maglavit*, în: Id., nr. 1, ianuarie, pp. 1-11

am înşelat cumva, – ceea ce e foarte posibil –, timpul ne va verifica. Numai perspectiva lui ne va putea da o certitudine pozitivă sau negativă."

Venind dintr-o altă sferă a spiritualismului românesc, de inspirație guénoniană de data aceasta, Mihail Vâlsan merge şi el în pelerinaj la Maglavit şi primeşte de la Petrache Lupu o binecuvântare. În cazul său, contactul cu teofania autohtonă se suprapune peste lecturile din opera lui René Guénon şi îi consolidează convingerea că întregul fenomen este legat de Regele Lumii. Potrivit lui Jean Reyor[16] (alias Marcel Clavell), secretarul revistei „*Études traditionnelles*", Mihail Vâlsan ia cu el în Franța obsesia Moşului, despre care îi scrie maestrului său francez. Sub semnul acestei obsesii începe inițierea sa alawită, ascensiunea la statutul de *muqadim* pentru întreaga Franță (poziție spirituală similară celei ocupate de Vasile Lovinescu în România şi zona balcanică) şi metamorfozarea sa într-un maestru spiritual care a animat timp de decenii exegeza sufită, mai ales prin impunerea studiilor akbariene în Occident. Cât despre Vasile Lovinescu, corespondența acestuia cu René Guénon[17] dezvăluie interesul pentru fenomenul Maglavit. Maestrul francez, aflat în 1936 la Cairo, încearcă să circumscrie ezoteric fenomenul, speculând pe marginea conexiunii dintre cuvântul Moş şi ideea de primordialitate şi relaționând aluziile la sfârşitul lumii cu perspetiva Ierusalimului ceresc.

Nevoia mistică a maselor despre care vorbea Constantin Rădulescu Motru face obiectul unei meditații nesemnate din „*Telegraful român*", cu titlul *Albineț şi Maglavit*[18]. Surprinzătoare este premisa articolului, faptul că nu interesează adevărul acestor miracole, ci ceea ce ele demonstrează şi pot genera, adică: „*marea sete religioasă manifestată în massele țărănimii noastre, care văd adevărata lumină necesară pentru desăvârşirea vieții*", respectiv, reintegrarea „*bisericii ortodoxe române în misiunea sa pentru o nouă aşezare națională*".

Valorizarea Maglavitului prin prisma consecințelor simbolice şi practice formează miezul unui articol semnat de I. Al. Bran-Lemeny, *Minunea de la Maglavit*[19]. Recursul pentru posibilitatea miracolului se încheie în acest caz cu sublinierea statutului de popor ales al românilor, din moment ce Dumnezeu s-a arătat lor (Pan. M. Vizirescu operează cu acelaşi raționament în „*Gândirea*"), şi a îndatoririi Bisericii şi Statului de a desăvârşi „*acest colț de rai pe pământul românesc*". Sugestia noului Ierusalim nu e nici ea departe!

Pelerinajul la Maglavit al preotului Dumitru Antal se soldează cu o broşură publicată în 1935 la Tipografia Cărților Bisericeşti[20]. Experiența acestuia pare o reiterare a scenariului descris de Nichifor Crainic (inclusiv vederea entității alburii profilate în spatele ciobanului), fără asperitățile primului contact cu umanitatea care inundase Maglavitul în căutare de miracole şi fără suspiciunea unei fraude. „*Păşim cu emoție sfântă* – notează preotul convins de apodictica atitudine smerită într-un loc încărcat de sacralitate – [...] *lângă aceste buturugi, unde i s-a arătat vedenia dumnezeiască în trei rânduri ciobanului Petre Lupu*"[21]. Ceea ce

[16] Claudio Mutti, *Guénon în România. Eliade, Vâlsan, Geticus şi ceilalți. Succesul lui Guénon printre români*, traducere de Elena Pîrvu, Prefață de Florin Mihăescu, Cu o prezentare din partea lui Enrico Montanari, editura Vremea, Bucureşti, 2003, p. 55
[17] Ibid., p. 56
[18] *Albineț şi Maglavit*, în: „*Telegraful român*", Sibiu, LXXXIII, 1935, nr. 38, 8 septembrie, p. 1
[19] I. Al. Bran-Lemeny, *Minunea de la Maglavit*, în: Id., nr. 42, 6 octombrie, pp. 1-3
[20] Pr. Dumitru Antal, dela Biserica Boteanu din Bucureşti, *Ce am văzut şi ce am auzit la locul minunatei arătări dela Maglavit*, Tipografia Cărților Bisericeşti, Bucureşti, 1935
[21] Ibid., p. 8

frapează în portretul pe care Dumitru Antal i-l face ciobanului de la Maglavit este insistența pe trăsături fizionomice, care indică o entitate inspirată sacral. În această logică, privirea deține locul privilegiat, intensitatea şi „*focul*" ochilor convertindu-se în mărturii clare ale sfințeniei mesagerului divin. Însă, spre deosebire de alte mărturii de credință, Dumitru Antal consideră că entitatea care i s-a arătat lui Petrache Lupu trebuie să fi fost Dumnezeu-Fiul.

O mărturie de credință furnizează şi Dumitru Stăniloae în numărul din 29 septembrie 1935 al „*Telegraful român*": „*Mărturisesc în fața lui Dumnezeu şi a oamenilor, eu preotul şi profesorul D. Stăniloae, despre următoarele tămăduiri minunate pe care le-am constatat cu ochii mei la Maglavit, păstrându-mi spiritul de observație şi simțurile în cea mai perfectă funcțiune*"[22]. Micro-jurnalul maglavitean al teologului furnizează câteva exemple de vindecări miraculoase, mai ales cazuri de surdo-muți şi paralitici ale căror nume şi istorii clinice sunt notate cu acuratețe, şi descrie în perspectiva martorului „*figura stranie*" proiectată în spatele lui Petrache Lupu în timp ce acesta predică mulțimii în locul numit „*la Buturugi*".

Acelaşi Dumitru Stăniloae consacră un studiu amplu fenomenului Maglavit, publicat în primul număr din 1936 al „*Gândirii*" – *Încercare despre teofanii. Interpretarea vedeniilor lui Petrache Lupu*[23] – în care combate teza imposibilității teofaniei, ancorată în *Evanghelia după Ioan*, 1, 18: „*Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu; singurul Lui Fiu, care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut*". Principalul argument al pledoariei teologului pentru posibilitatea teofaniei este discursul antinomic al Scripturilor, scindat între mărturii şi negații, rezolvate de mistica ortodoxă a secolului al XIV-lea prin stabilirea faptului că Dumnezeu rămâne inaccesibil cu ființa sa, dar prin „*puterile şi lucrările Sale El coboară până la noi*". O dezvoltare a acestei soluții furnizează mistica germană medievală şi, mai ales, slavofilii ruşi, Serghei Bulgakov şi Nikolai Berdiaev, potrivit cărora, în vreme ce lucrările lui Dumnezeu sunt accesibile oamenilor, chiar dacă nu întotdeauna sesizabile pentru toți, ființa Lui rămâne inaccesibilă. Articolul aprofundează procesele imaginativ-halucinatorii şi contestă ipoteza psihopatologică susținută de doctorul I. Stănescu, psihiatrul legist care şi-a difuzat opiniile despre cazul Petrache Lupu în ziarul „*Zorile*", invocând incongruențele dintre istoria ciobanului de la Maglavit şi cazul de referință al medicului, o pacientă a reputatului psihiatru Brière de Boismont. Nu este pentru prima dată când teologul ortodox contestă un diagnostic psihiatric tipărit în paginile ziarului „*Zorile*". Într-un articol din „*Telegraful român*" – *Exagerări*[24] –, el contracarează de pe o poziție mai degrabă dogmatică scepticismul doctorului Dem. Em. Paulian din *Psihoza maglaviteană în lumina cercetărilor şi interpretărilor ştiințifice*, bazat pe o mantră care spune limpede că ştiința modernă nu admite supranaturalul. „*Dl. Dr. Paulian* – scrie Dumitru Stăniloae – *cere Bisericii să oprească credința în minune în general, simulând un mare respect pentru Biserică*", dar scapă din vedere faptul că Biserica se întemeiază pe o minune – Învierea – şi crede în posibilitatea intervenției divine în viața omenească.

Revenind, în perimetrul studiului publicat în „*Gândirea*", Dumitru Stăniloae elimină succesiv orice diagnostic de natură psihiatrică în cazul lui Petrache Lupu, căutând mereu

[22] Pr. Dr. D. Stăniloae, *Vindecările minunate văzute de mine la Maglavit*, în: „*Telegraful român*", Sibiu, LXXXIII, 1935, nr. 41, 29 septembrie, p. 2
[23] D. Stăniloae, *Încercare despre teofanii. Interpretarea vedeniilor lui Petrache Lupu*, în: „*Gândirea*", Bucureşti, XV, 1936, nr. 1, ianuarie, pp. 14-29
[24] D.S., *Exagerări*, în: „*Telegraful român*", Sibiu, LXXXIII, 1935, nr. 38, 15 septembrie, p. 1

inadvertențele față de canonul clinic, şi susține că acesta este „*un om sănătos din punct de vedere mintal*”. În sprijinul argumentației sale vin mărturiile a doi psihiatri – doctorul G. Marinescu şi doctorul I. Popescu-Sibiu –, adepți ai ipotezei viziunii ca forță constructivă cu valoare socială, explicabilă doar parțial prin metode ştiințifice, elementul imponderabil al problemei fiind credința. Un pas mai departe, pledoaria pentru teofanie a lui Dumitru Stăniloae se armează cu o avalanşă de cazuri în care anumite imagini trezite în noi au cauze extra-subiective, indiferent că avem în vedere simple vise premonitorii sau experiențe mediumnice, neeludate de ştiință, şi sfârşeşte într-o explicație menită să consolideze teza posibilității teofaniei, a faptului că Petrache Lupu într-adevăr l-a văzut pe Dumnezeu: „*Întrucât puterea dumnezeiască a străbătut în magazinul şi laboratorul de imagini din sufletul lui Petrache Lupu, a sintetizat acolo o imagine. Dar puterea aceasta, care îşi dovedea mai convingător şi mai clar prezența în imagine, a umplut toată ființa şi toată împrejurimea lui Petrache Lupu. Imaginea însăşi n-am putea-o plasa într-un punct fix căci nu putem face asta nici cu imaginile noastre. Dar cu siguranță că ea a fost şi de-a lungul nervilor perceptivi, până la punctul lor exterior, reprezentând până acolo puterea dumnezeiască. Puterea divină putea lucra astfel asupra lui Petrache Lupu nu numai din interior, ci şi din exterior. În orice caz e absurd să izolezi spiritul de materie, închizându-l într-o celulă dinlăuntru cum face protestantismul cu sectele lui*”[25].

Mai puțin omogenă la palierul opiniilor despre miracolul de la Maglavit, revista „*Vremea*” evoluează de la ficțiunea satirică a lui Nello Manzatti (alias Ion A. Mânzatu) şi previziunle astrologice ale lui Marcel Avramescu la analizele filosofice ale lui C. Vlad şi Emil Cioran. Reportajul imaginat de Nello Manzatti în *Minunea dela Maglavit*[26] răstoarnă toate datele canonice ale istoriei lui Petrache Lupu. În vreme ce fotografiile înfățişează un cioban firav, tuns scurt şi cu un fluier la gură, reporterul ficțiunii umoristice găseşte un om grăsuț, cu freză impecabilă şi cu un saxofon în mână, absolvent al Academiei de Agricultură de la Herăstrău. Dumnezeul acestei ficțiuni seamănă cu un „*şef de birou scos la pensie*” şi vorbeşte ca un birocrat anagajat într-un program de subzistență; călătoreşte cu Potez, un avion al companiei Air France notoriu pentru accidente fatale, administrează un rai aflat în plină criză, oglindă fidelă a României acelei epoci, şi utilizează clişeele lingvistice ale epocii, inclusiv „*Să mă bată Dumnezeu dacă mint!*”. Până şi experiența ciobanului se metamorfozează într-o scenetă socio-politică, cu inflexiuni mondene şi scenografie bucolică, totul ambalat într-un discurs exersat (cât se poate de diferit de simplitatea originalului), cu nuanțe intertextuale explicite (precum citatul din *Arena cu un singur spectator*[27] a lui Horia Oprescu, încurcat timp de o secvență dialogală cu Horia Furtună, între ale cărui pseudonime se numărau şi Aghiuță, Ion Dracu şi Mefistofel) şi mică autoreferențială, rafinamentul şi literaritatea istorisirii fiind explicate prin perspectiva agreabilă a publicării în... „*Vremea*”.

La solicitarea aceleiaşi reviste, Marcel Avramescu, faimos pentru personalitatea sa magnetică şi pentru multiplele sale talente ezoterice, alege dintre zecile sale de pseudonime, criptonime, supranume sau prescurtări, majoritatea cu o încărcătură simbolică accentuată,

[25] Ibid., p. 29
[26] *Nello Manzatti, Minunea dela Maglavit*, în: „*Vremea*”, Bucureşti, VIII, 1935, nr. 398, 28 iulie, p. 5
[27] Lucrare catalogată ironic drept „*o lucrare literară de mare răsunet. În curând va apare a treia ediție, de 48 de exemplare...*”

persona lui Micael Baari, pentru a semna analiza astrologică consacrată lui Petrache Lupu[28]. Preambulul metodologic al articolului insistă asupra distincției dintre astrologia „*falsă*", aşa-zis ştiinţifică, utilizată de occidentalii moderni, şi astrologia „*tradiţională*", „*ale cărei norme derivă dintr-o directă cunoaştere a principiilor metafizice şi care, în aplicaţiile ei practice, procedează cu perfectă certitudine şi precizie deductivă*". O relativizare mascată a infailibilității analizei astrologice se insinuează în corpusul metodologic al micro-studiului: „*astrologul autentic* [...] *va şti de la început că se află în faţa unei individualităţi pe care o va putea analiza întru atâta doară întrucât existența ei poate fi considerată ca participând la planul uman, dar ale cărei manifestări spirituale scapă necesarmente investigației astrologice, pentru motivul tocmai că rădăcinile acestora depăşesc totalmente ordinea naturală*".

Fondul guénonian îşi spune cuvântul şi în cazul lui Marcel Avramescu, care îşi circumscrie atitudinea şi instrumentarul în termenii Tradiției promovate de maestrul său francez. Încă „*necreştinul*" „*obiectiv*" Micael Baari validează sensurile profunde ale fenomenului Maglavit în virtutea Tradiției Primordiale şi etichetează drept absurdă rezistența celor care l-au negat. Validarea vine după o eliminare succesivă a ipotezelor negaționiste. Metodic, astrologul constată „*imposibilitatea psihologică a minciunii*" în cazul lui Petrache Lupu, respinge ca inadecvată teza halucinației, pentru că profilul viziunii nu verifică patologia mistică, şi relaționează în arealul tradiției ezoterice elementele experienței ciobanului. Astfel, steaua cu patru elemente reprezintă un element tradițional hermetic, iar Moşul, în care Marcel Avramescu decriptează mai degrabă un trimis al divinității, verifică un profil prezent în mai multe formule tradiționale (omul gol al Tibetului sau cei şapte pustnici nevăzuți din vârful Athosului), reductibil la o expresie simbolică a omului primordial, a Adamului de dinainte de cădere. Până şi sfârşitul lumii, anunțat de Petrache Lupu, aparține Tradiției şi se regăseşte în religiile fundamentale. Mai mult chiar, ciobanul afirmase că acest sfârşit va veni „*într-o toamnă*", ori sfârşitul actualei Kali-Yuga (în care Guénon vedea un ev întunecat pe care contemporanii lui îl traversează) va avea loc – potrivit lui Marcel Avramescu – în momentul conjuncției Soarelui cu alte două planete şi cu „*arterismul Tishya*", aflat în zodia Balanței, adică toamna.

Întrega coregrafie conceptuală a articolului face ca mai puțin de jumătate din analiză să fie alocată interpretării propriu-zise a astrogramei lui Petrache Lupu. În limitele ei, Micael Baari vede în ascendentul în Rac un indiciu pentru constituția firavă şi firea feminină, pasivă, receptivă şi orientată spre interioritate a subiectului său, iar în dominația lui Saturn o potențare a închiderii în sine şi a religiozității. Rând pe rând, fiecare aspect astrologic transcrie câte o trăsătură de caracter sau câte o calitate aparte din profilul ciobanului, inclusiv posibilitatea tămăduirii, faima şi activitatea intensă în perimetrul religios. „*Destinul acesta excepţional pare însă că are şi o latură tragică*" – ține să precizeze Marcel Avramescu – o posibilă evoluție în această direcție venind dinspre „*quadratura lui saturn cu Luna în casa a XII-a* [...] *semn de îndârjite vrăjmăşii oculte, şi de dizgrație populară*". Mai grav este însă scenariul anunțat de „*Marte în casa a VII-a*", „*indiciu de moarte violentă (poate prin înec, cum pare a rezulta din predominanța semnelor de apă)*". O consolidare a acestei previziuni negre este

[28] Micael Baari, *Petre Lupu. Individualitatea, existența şi misiunea lui în lumina datelor tradiționale şi a Analizei Astrologice*, în: Id., nr. 417, 8 decembrie, p. 5

consecutivă: „*Vega pe spița a VII-a indică şi ea vrăjmăşii puternice; Markab pe spița casei a X-a amenință cu grave primejdii corporale (atentate, răniri etc); şi alte câtev elemente astrologice secundare sublinieză primejdii de răzvrătiri populare, de exil, de asasinat*". Şi, din nou, se impune relativizarea preventivă, necesară în virtutea istoriei personale a subiectului său: „*toate acestea sunt posibilități care se raportă, bineînțeles, la destinul numai al omului Petre Lupu, căci numai pe acesta îl poate cerceta Astrologia; o intervenție supra-firească – oricând posibilă, spre a înlătura un deznodământ tragic al acestei providențiale existențe*". „*Ceea ce am urmărit scriind aceste rânduri* – notează în finalul articolului Marcel Avramescu – *a fost tocmai să arătăm că este posibilă o considerare în ea însăşi a chemării lui Petre Lupu, în aşa chip, încât să se vadă că înțelesul ei rămâne valabil, peste rosturile individualității aceluia care o poartă: dincolo de curățenia lui Petre Lupu, dincolo de miracolele care se pot săvârşi prin el, Adevărul pe care îl strigă el lumii, în acest ceas de agonie, rămâne unica lumină de urmat acum, făclie aprinsă, pentru întunericul zilei de azi, din înțelepciunea vremurilor dintru început*".

Dihotomia spengleriană *cultură – civilizație* configurează cadrele analizei lui Dr.-lui C. Vlad din *În jurul fenomenului de la Maglavit. Cultură şi civilizație*[29], articol în care religia este înțeleasă ca „*adaptare autoplastică*", ceea ce o trimite în sfera culturii. În siajul acestei precizări conceptuale, Maglavitul este definit ca fenomen social, generat de nevoia unui lider (real sau imaginar), capabil să demonstreze adaptabilitatea sufletească, implicit culturală, a țărănimii româneşti.

„*Am crezut multă vreme că poporul român este cel mai sceptic popor din Europa*" – scrie Emil Cioran în deschiderea articolului *Maglavitul şi cealaltă Românie*[30], considerând că scepticismul unui popor reflectă carența instinctului libertății, perfect explicabilă în contextul unei sclavii milenare. Gânditorul român repudiază apologia împăcării poporului cu destinul său, adică ruşinoasa noastră „*resemnare seculară*", şi identifică scepticismul domeniului religios în absența unei „*religiozități pasionate*", indiciu clar al inexistenței unei vieți interioare. „*Nu se poate crede aproximativ şi rațional*" – afirmă el şi continuă cu o precizare esențială: „*religiozitatea trebuie să fie lirică şi fanatică*". În viziunea sa, Maglavitul activează un asemenea tip de religiozitate şi îi spulberă prin aceasta convingerea scepticismului ancestral şi iremediabil al românilor.

Refuzând să se pronunțe în favoarea sau în defavoarea fundamentării miracolului de la Maglavit, Emil Cioran este interesat de ceea ce revelează acesta la nivel sociologic. „*Este evident* – notează filosoful într-un pasaj care intră în coliziune cu teza teofaniei susținută de Dumitru Stăniloae – *că Maglavitul nu poate fi judecat decât ca fenomen colectiv. Acel cioban nu interesează în sine, el aparținând fie misticiii, fie psihiatriei. Ceea ce îmi apare reprobabil în refuzul atâtor negativişti, este neînțelegerea scandaloasă pentru fenomenul halucinației. Noi ştim toți că Dumnezeu, ori există, ori nu există, nu s-a arătat efectiv nimănui niciodată*". Însă, el mai ține să precizeze că, din punctul de vedere al vieții interioare şi luând în considerare valențele pozitive ale halucinației[31], respectiv capacitatea ei de a transcrie ceea ce

[29] Dr. C. Vlad, *În jurul fenomenului de la Maglavit. Cultură şi civilizație*, în: Id., nr. 414, 17 noiembrie, p. 3
[30] Emil Cioran, *Maglavitul şi cealaltă Românie*, în: Id., nr. 408, 6 octombrie, p. 3
[31] „*Psihologiceşte vorbind, halucinația este întotdeauna un câştig, deşi psihologia este aceea care anulează halucinația*" – precizează Emil Cioran în acelaşi articol.

e mai adânc în ființa umană, Petrache Lupu este sufleteşte mai bogat decât Cioran însuşi, deoarece l-a văzut pe Dumnezeu; şi l-a văzut pe Dumnezeu deoarece îl avea, cu asupra de măsură, *în sine însuşi*.

Apreciind că amploarea pelerinajului la Maglavit nu poate fi integral explicată prin criza economico-politică, Emil Cioran consideră că „*Maglavitul închide în sine antecedentele religioase ale unei mari răsturnări politice*" şi se întreabă retoric: „*N-a înțeles nimeni că Maglavitul precede un mare fenomen politic?*". Conturarea unui asemenea cataclism este justificată de ceea ce revelează Maglavitul: o Românie nelatină (în sens blagian), primitivă, chtoniană, „*subterană, prăpăstioasă şi amenințătoare, care nu este ceva decât prin ce va deveni*".

Este o perspectivă care anihilează orice iluzie şi impulsionează orice acțiune: „*România este la nivelul Maglavitului. Atunci, ce avem de făcut? Totul*". Inclusiv convertirea şi exploatarea „*psihozei Maglavitului*" în sensul naşterii unui fenomen politic necesar, dar neconturat încă.

MEDIA CONTENT AND PORTRAYAL OF MEN AND WOMEN[1]

Delia Gavriliu, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: Fair gender portrayal in the media should be a professional and ethical aspiration, similar to respect for accuracy, fairness and honesty.The structural imbalance towards the female gender is an issue of grave concern for all of us. The Global Media Monitoring Project finds that women are more likely than men to be featured as victims in news stories and to be identified according to family status. Women are also far less likely than men to be featured in the world's news headlines. Stereotypes are also prevalent in every day media. Women are often portrayed solely as homemakers and carers of the family, dependent on men, or as objects of male attention. Men are also subjected to stereotyping in the media. They are typically characterised as powerful and dominant. Attention needs to be paid to identifying and addressing these various gender imbalances and gaps in the media.
Keeping in view this enormous importance of mass media in modern society, the paper makes an attempt to estimate the agenda (follwing the agenda-setting model) of news media on men's and women's issues and its gender sensitivity in covering stories from different fields in online press. In order to ascertain the media agenda on gender, two national online mainstream dailies were purposively chosen, and analysed their contents related to men's and women's issues over a period of one week and also assessed women's gender sensitivity in presenting news by applying framing analysis technique.

Keywords: Agenda setting theory, Gender Representations, Content analysis, Sensitivity, Online Media.

I. Introducere

Despre gen şi mass-media s-a vorbit în ultimii patruzeci de ani mai mault decât înainte pentru că situația feneii în societate era o chestiune tabu, o problematică de care nu se legau decât foarte puține personalități, considerate răzvrătite la vremea lor, amintind aici mai degrabă personaje din lumea modei, rar femei care au încercat să facă lucrurile altfel decât „se obişnuia" în societate: femei-pilot, femei-avocați sau femei-inventatori. Dacă restrângem cercul la mass-media, conducătorii ziarelor din vremurile secolului al XIX-lea sau chiar al XX-lea, dacă ne gândim la prima jumătate erau clar bărbați.

Studiul genurilor în mass-media s-a concretizat în aprecieri asupra imaginii femeii în publicitatea din mass-media, în campania electorală (sau în politică în general[2]) şi măsurări ale aparițiilor femeii în titluri sau în anumite categorii de conținut mediatic. Aici trebuie menționată principala voce feminină în domeniu –Mihaela Miroiu, care începând cu anii 2000, devine vizibilăprin studiile sale inițial în reviste culturale şi ulterior chiar in reviste dedicate genului feminin. Se creează chiar asociații în acest sens şi se ajunge la o recunoaştere

[1] Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate", POSDRU/159/1.5/S/133652, finanţat prin Fondul Social European, Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

2 Ca să nu citäm decât două exemple J. W. SCOTT, *Gender and the Politics of History*, New York, Columbia University Press, 1988 ; N.-C. MATHIEU,*L'anatomie politique. Catégorisations et idéologies du sexe*, Paris, Côté-femmes éditions, 1991. În spatial românesc putem menționa „Gen şi putere. Partea leului în politica românească", Oana Băluță, Editura Polirom, 2006 sau L.Popescu, „Gen şi politică.Femeile din România în viața publică", Bucuresti, AnA, UNDP, 1999.

recentă a militantelor din domeniu în cercurile sociale şi politice. Se ajunge astfel la schimbarea legilor în anumite domenii, cum ar fi hărțuirea sexuală, concediul parental, legea împotriva violenței domestice, precum şi legea pentru egalitatea de şanse între femei şi bărbați.

II. *Gen şi mass-media*

Întrucât problematica egalității de şanse şi a reprezentării corecte a genului în societate reprezintă un deziderat al Uniuniii Europene, numeroase proiecte şi programe au fost finanțate pentru a se desfăşura în România. O observație personală este aceea că de multe ori, analizele au surprins aspecte teroretice, în practică urmărindu-se alți indicatori, cum ar fi formarea pentru o piață a muncii în domenii tot specifice femeii (coafeză, manichiuristă, cofetar) sau difuzarea de broşuri cu texte de legi ce ar proteja interesele femeilor în societate. În mass-media, întrucât avem în fața un mijloc de vehiculare a discursului extrem de vizibil, cu un impact major asupra societății în general şi asupra categoriile vulnerabile în special, studiile din acest domeniu s-au orientat spre limbajul agresiv utilizat la adresa femeilor, în sensul nu al unei violențe fizice, ci al categorisirii permanente prin imagini, prin asocierea cu anunmite profesii sau medii sociale.

II.1. Cadrul teoretic. Teoria agenda-setting şi implicația în studiile de gen

Atunci când vorbim despre relatările mediatice, trebuie luate în considerare constrângerile de timp şi cele organizaționale, cele care țin de specificul fiecărui canal şi mai ales de politica adoptată. Prin urmare, este imposibil să fie acoperite toate ştirile, toate domeniile, toate evenimentele. Informațiile furnizate se limitează la un anumit număr de subiecte tratate, procedura fiind aceea a filtrării (în mod diferit) a informațiilor care parvin redacțiilor sau redactorilor, mass-media concentrându-se pe teme pe care le consideră cheie în momentul respectiv, urmărind desigur o serie de criterii, de obicei bine stabilite şi cunoscute de întreaga redacție. Un aspect, o problematică îndelung dezbătută de media va termina prin a deveni o problemă publică. Desigur, rețeta nu este întotdeauna probată, dar de cele mai multe ori, ea se aplică. Aici intervine teoria cunoscută sub numele de agenda-setting, dezvoltată de McCombs şi Shaw. Conceptul a fost introdus în 1972 în studiul lor The Agenda-Setting Function of Mass-Media. Modelul agendeidezvolta ideea conform căreia mass-media au capacitateade a construi agenda - ordinea de zi -a opiniei publice, de a stabili priorități şi ierarhii aleevenimentelor social-politice, care pot deveni priorități şi ierarhii ale opiniei publice şi aleoamenilor politici. Altfel spus, ordinea de zi a presei devine ordinea de zi a publicului.Modelul Agenda – Settingvizează relațiile dintre agenda media, agenda indivizilor şiagendaactorilor politici[3].

Teoria „agenda-setting" susține cămass-media nu le spune oamenilor „cum" săgândească, ci „despre ce" să gândească; le arată care este „importanța evenimentelor din spațiul public", le stabileşte ordinea de zi a discuțiilor: ordinea de zi a mass-media (gradul de atențieacordat problemelor) devine ordinea de zi a publicului. Chiar şi numai prin faptul că dă

3 The Agenda-Setting Theory - Function of Mass-Media -Maxwell Mc Combs şi Donald L. Shaw,1972.

oamenilor un subiect de discuție, „presa contribuie la emergența opiniei publice: ne amintim căopinia devine publică prin comunicare în public”[4].

În 1922, Walter Lippmann publica „Public Opinion”, în care preciza faptul că procesul de gândire, precum şi imaginile pe care publicul şi le „desenează” în mintea sa despre lumea exterioară sunt în mare măsură influențate de mass-media. Asta pentru că ne este imposibil să avem experiențe personale în ceea ce priveşte toate întâmplările exterioare nouă, prin urmare ne luăm informația din „rețele de socializare” care pot fi offline sau online, din ce în ce mai mult. Lippmann a susținut că media se comportă ca un mediator între public şi lumea exterioară. În 1968, în urma unui studio legat de campania electorală a vremii, Lippmann a concluzionat că mass-media setează termenii de referință ai dezbaterilor pentru anumite subiecte abordate tot de presă.

În cazul nostru, punctele de interes ale studiului privesc analizarea importanței date chestiunii femeii şi bărbatului în media online națională (desigur spațiul, timpul şi resursele nu ne permit un studiu exhaustive, ci o scurtă privire, un stop-cadru, care să reprezinte o mică parte a unui studiu mai amplu), analizarea diferențelor de spațiu acordat problemei femeii în comparație cu bărbații.

II.2. Criterii de analiză a genului în mass-media

În ciuda proliferării uluitoare a social media în anumite zone globale, ştirile care provin de la media tradiționale în care introducem de acum şi online-ul, rămân cele care influențează în cea mai mare măsură raportul surselor de informare, ca sursă de idei şi opinii. Cine sunt cei care apar în ştiri şi cum sunt portretizați ei sau cum îi dezvăluie evenimentele în care sunt implicați formează unul dintrre subiectele principale ale lucrării noastre, având în vedere că punctul nostru de vedere nu se doreşte a fi unul feminist, ci unul de raportare a unei stări de fapt, analizând date concrete. Am avut drept punct de plecare studiile GMMP (Global Media Monitoring Project) în care sunt evidențiate aspecte conform cărora lumea despre care se vorbeşte în presă este în mare parte masculină. În multe țări, bazele culturale ale inegalităților de gen şi ale discrimării împotriva femeilor sunt întărite prin media. „Fair gender portrayal is a professional and ethical aspiration, similar to respect for accuracy, fairness and honesty” afirmă Aidan White, secretar general al Federației Internaționale a Jurnaliştilor în „Getting the Balance right: Gender Equality in Journalism”[5].

În discursul celor care au participat de-a lungul timpului la conferințele despre Dezvoltarea prin comunicare a femeilor[6]a apărut o întrebare pe cât de simplă, pe atât de solicitantă când se pune problema translatării ei în practică: Cum aratăun instantaneu asupra genurilor într-o zi obişnuită?În afară de această întrebare s-a identificat nevoia de a măsura când putem spune despre o ştire că este democratică, incluzivă şi participativă din perspectiva genurilor. Întrebarea a devenit piatra de încercare a Proiectului Global de Monitorizare Media, considerat de specialişti cel mai mare şi cel mai lung proiect de cercetare şi pledare pentru perspectiva de gen în ştirile din media. La fiecare cinci ani din 1995, GMMP se documentează

[4]Opinia publică. Strategii de persuasiune şi manipulare - Septimiu Chelcea, pg. 102
[5]The International Federation of Journalists, http://www.ifj.org/en/pages/gender-issues, 2009, consultat pe 1 octombrie 2014.
[6]Women Empowering Communication.

în legătură cu evoluția (obișnuințele) în portretizarea şi reprezentarea femeilor şi a bărbaților în discursul ştirilor din mass-media.

Obligația de a ne concentra pe ştirile din media vine dacă luăm în considerare două aspecte: (1) unul constă in faptul că ştirile sunt în continuare o sursă de informare în legătură cu probleme şi evenimente, informații care ajută comunitățile să înțeleagă şi să răspundă provocărilor lumii în care trăiesc şi (2) trebuie luat în considerare faptul că ştirile influențează agenda publică, aduc în atenția publică anumite subiecte de discuție, efecteleunei astfel de funcții fiind vizibile în timp.

II.3. Reprezentările mediatice ale genului în mediul internațional

În 2001, Gallagher aduce în prim plan o discuție despre numeroase organizații având ca preocupări monitorizarea imaginii femeilor în media. La nivel internațional, femeile şi mass-media au fost un subiect major de cercetare în decada 1975 -1985. În 1995, Conferința de la Beijing a adus printre cele douăsprezece puncte de discuții şi această chestiune. Tot în 1995 au debutat şi proiectele de monitorizare a presei (radio, televiziune, presă în zile normale de emisie) Global Media Monitoring Project, care au loc o dată la cinci ani[7].

Dacă luăm în considerare rezultatele acestui proiect de anvergură internațională, considerăm ca fiind relevante următoarele aspecte relevate în studiul din 2010[8] (ultimul până la această dată):

- În ultimii cinci ani (2005-2010), diferențele ierarhice, prioritățile agendei publice stabilite de ştirile din media au suferit puține schimbări. Astfel în topulaspectelor publice care intră în atenția media regasimPolitică/Guvernare/Administrație în proporție de 29%, Crime/Violență - 19% şi Economie (18%),. Sub 15% din ştirile media sunt alocate domeniilor precum Social/Legal, Celebrități /Artă/Sport, Ştiință/Sănătate - 13%, 11% şirespectiv 9%.
- În toate aceste domenii, considerate deci cele mai importante de jurnaliști din moment ce sunt şi cele mai promovate, ştirile despre femei în print, radio şi televiziune ocupă 24%. În schimb, 76%, adică 3 din 4 oameni care apar în ştiri sunt bărbați.Față de 1995, se constată o îmbunătățire. Atunci, doar 17% erau femei atunci când măsurau prezența femeilor în ştirile media. Acest tablou subliniază o situație nefirească, ținând cont că că cel puțin jumătate din populația globului este reprezentată de femei.
- În ceea ce priveşte conținutul ştirilor, raportul GMMP scoate în evidență că în conținutul ştirilor media, 13% dintre poveştile prezentate se concentrează pe femei. În 2005, acest procent era de 10%. În alte trei domenii nu se întâlneşte nicio îmbunătățire. Excepțiile sunt reprezentate de domeniile Politic/Administrație, unde femeile sunt subiectul principal în 13% din poveşti în comparație cu 8% în 2005, Ştiință/Sănătate de la 6% în 2005 la 16% în 2010 şi ştirile din Economie, de la 3% la 11%.Doar 6% dintre articole evidențiază aspecteprivind egalitatea de gen sau inegalitatea genurilor. Aici se observă o mică schimbare pozitivă, până în 2005 doar 4% dintre poveşti evocând chestiuni de egalitatea sau inegalitatea genurilor.

[7]Gallagher 2001. (pp 42-44), Sex Role Portrayal Code for Television and Radio Programming",consultat la 18 octombrie 2014 http://www.cbsc.ca/english/links/crtcdocuments/pn199099.php
[8]http://whomakesthenews.org/gmmp.

- Un alt aspect extrem de important relevat de studiul GMMP din 2010 este acela că 46% dintre poveşti întăresc stereotipurile de gen, față de 6% poveşti care scot în evidență aceste stereotipuri încercând astfel să le combată.
- 50% dintre ştirile care evocă scene de violență şi crimă întăresc stereotipurile, urmate îndeaproape de poveşti cu celebrități şi cele pe teme politice.

III. Reprezentări şi stereotipuri în media

Atunci când ne-am propus să analizăm conținutul media în legătură cu problematica genului, ne-am asumat faptul că o imagine completă nu ar putea fi conturată decât dacă am fi angrenat în acest studiu mai multe centre de cercetare, având concursul mai multor specialişti din domenii diferite. Intrucât nu dispunem de aceste „instrumente" de lucru, am considerat că o astfel de analiză s-ar putea prezenta sub forma unui stop-cadru, realizat timp de o săptămână, asupra a două cotidiene online generaliste naționale. Aici am optat, bazându-mă pe o alegere pur personală pentru jurnalul.ro şi

III.1. Metodologie

Metoda analizei de conținut este cea pe care o vom utiliza în studiul nostru, pentru ca astfel să putem identifica expresiile ce trasmit idei legate de problema genurilor. Analiza cadrelor de interpretare (framing) este o metodă de analiză a discursului care se bazează pe modul în care este „disecată" o problematică, definit un aspect şi problematizat, precum şi efectul pe care îl provoacă în mediul în care se discută acel aspect[9]. Aplicând tehnica analizei cadrelor - **framing analysis technique** - pe care o întâlnim în numeroase studii de lingvistică şi literatură, dar şi în psihologie şi mai nou în mass-media. Mat Hope afirmă în lucarea sa că această tehnică reprezintă un discurs care asamblează o rețea de cadre-instantanee şi sub-cadre (citându-l pe Minsky 1975, 237), iar prin intermediul unei interpretări a interrelaționării cadrelor, individul devine capabil să pătrundă în discursul situațiilor prezentate[10].

Plecând de la ipoteza deja cunoscută că în România, lumea politică, dar şi cea economică sunt conduse de bărbați, procentul prezenței celor două „tabere" va fi clar unul disproporționat. Punctul nostru de interes rămâne acoperirea problematicii genului în cotidiene generaliste româneşti, în varianta lor online. Atingerea acestui scop s-a făcut prin urmărirea timp de o săptămână şi identificarea acelor materiale/poveşti în care s-au făcut referiri la evenimente strict legate de femei sau bărbați nu la modul exclusiv, ci şi la modul lor de relaționare. Nu am luat în considerare imaginile, unitatea de analiză a constat în articole ce tratează problema genului implicat în diferite aspecte societale, ceea ce ne-a condus la identificarea în presa românească online analizată a unor stereotipuri de conținut, de discurs, dar şi la identificarea aplicării în cazul unor rubricii a egalității de tratament în ceea ce priveşte expunerea.

[9] Mat Hope, Frame Analysis as a Discourse-Method: Framing 'climate change politics', University of Bristol, 2010.

[10] „…a discourse assembles a network of instantiated frames and subframes" (), and through an interpretation of the interrelatedness of the frames and the individual may be able to fathom the discourse of their situation" (Mt Hope, 2010).

III.2. Reprezentarea genurilor în mediul virtual. O analiză a situației la nivel internațional

Despre spațiul virtual, la care ne-am oprit în studiul nostru, presupunerea de la care am plecat este aceea că mediul online se află în prelungirea media tradiționale, în sensul că transpune aceleaşi stereotipuri şi reprezentări regăsite în print sau în televiziune.

Dacă ar fi să luăm în considerare acelaşi studiu global (GMMP care în 2013 atunci când a avut loc întâlnirea pentru a se stabili metodologia comună pentru realizarea studiului din 2015, a ales online-ul ca mediu ce trebuie îndeaproape monitorizat având în vedere ascensiunea câştigată în lupta cu presa scrisă şi chiar cu radio-ul), trebuie să menționăm că:

- din cele 84 de site-uri web monitorizate, doar 23% dintre subiectele ştirilor sunt reprezentate de femei. Prin urmare, slaba reprezentare a femeilor din media tradiționale a fost preluată şi în ştirile virtuale ale lumii;
- 16% dintre femeile prezente în subiectele ştirilor online au fost descrise ca victime, spre deosebire de bărbați, unde doar 5 % au fost văzuți drept victime;
- 26% dintre subiectele de ştiri conțin trimiteri la femei, în timp ce 21% dintre bărbați au fost prezentați în fotografii şi alte elemente vizuale care au însoțit discursul ştirilor,
- doar 36% dintre poveştile măsurate au fost scrise de femei, spre deosebire de cele care au fost semnate de bărbați şi care sunt în proporție de 64%.
- femeile sunt în centrul ştirilor online în procent de 11%, în media tradiționale acest procent fiind de 13%.

Întrucât o astfel de monitorizare ni se pare aproape imposibilă fără concursul unor organizații din acest domeniu sau al unor institute de cercetare, vom utiliza aici pentru un tablou general care să ne ajute la plasarea în context internațional a rezultatelor noastre, procentajele obținute de GMMP 2010. Astfel, în media tradiționale, 41% dintre ştiri sunt semnate de femei, constatând astfel o diferență considerabilă între media tradiționale şi online (unde doar 36% dintre semnatarii ştirilor sunt femei). 64% dintre ştirile din domeniul economic sunt semnate de bărbați, 69% din ştirile despre crimă/violență şi 75% din cele legate de celebrități/artă/media/ sport sunt semnate de bărbați. Subiectele legate de politică în ştirile online sunt semnate de 42% femei, în timp ce doar 33% semnează materiale din aceste domenii în media tradiționale. Se pare că aici întâlnim o anomalie la prima vedere, politica nefiind un domeniu predilect al femeilor (iată un alt stereotip, pe care ar trebui să îl îndepărtăm), ele îşi asumă totuşi responsabilitatea semnării unor astfel de materiale, ştiut fiind faptul că politica poate fi un domeniu al presiunilor mult mai agresive.

Un alt adevăr dur scos la iveală de studiul din 2010 al GMMP este acela că 42% din ştirile online întăresc stereotipurile de gen, şi doar 4% le provoacă, le contestă, le pun în dezbatere. 54% dintre ştiri nici nu întăresc nici nu pun în chestiune problema stereotipurilor. Dezechilibrul este descurajant, dar nu ne uimeşte întrucât este mult mai uşor să ajungi către un public țintă atunci când te bazezi pe stereotipii decât atunci când încerci să destabilizezi ceea ce este deja cunoscut.**Concluzia acestor date este aceea că în media online, aceste diferențe la nivel internațional se adâncesc.**

Situația între monitorizarea din 2010 şi cea din 2005 nu este statică. Procentul titurilor de ştiri în care figurează femeile este de 24% în 2010, fața de 17% în 1995.Subreprezentarea,

acoperirea insuficientă în media şi prevalența informațiilor stereotipe sunt citate toate ca obstacole în libertatea de exprimare în domeniul egalității de gen.

III.3. Conținutul mediatic şi genurile: reprezentări şi stereotipuri în mediul online românesc

Jurnalul național reprezintă un cotidian print şi online românesc, cu o media a vizualizărilor online zilnice puțin sub 100.000 de vizitatori unici, afiliat Grupului de presă INTACT Media Group. Timp de o săptămână , în perioada 2-9 octombrie 2014 am identificat 42 de ştiri care au prezentat încă din titluri trimiteri la gen, implicând genul în diversele aspecte reținute în ştire.

Am remarcat echilibrul pe care gazeta încearcă să-l stabilească în cadrul unei rubrici zilnice: „Astăzi e ziua ta,……", continuarea fiind completată cu numele unei personalități din domenii diferite, echilibrul în identitatea de gen fiind asigurat prin alternarea unui nume de femeie cu nume de bărbați. În domeniul politic, remarcăm un dezechilibru al prezenței politicienilor-bărbați şi al politicienilo-femei, atât în ceea ce priveşte nunărul materialelor ce vizează această categorie, cât şi modalitatea de prezentare a acestora: dat fiind contextul campaniei electorale, atacurile multiple au scos la iveală atât un politician corupt, care dă explicații pe la diverse instituții de control, fie fac declarații defăimătoare unii la adresa celorlalți. În privința femeilor-politician, acestea sunt descrise ca fiind corupte, ca imagine situându-se foarte aproape de imaginea bărbaților din politică, imagine transpusă în presă. Un singur material care relatează întâlnirea pe tema egalității de şanse, evidențiază un nume de femeie-politician-ministru care încurajează chiar acest aspect, al respectării egalității de şanse (Rovana Plumb). În analiza discursului, am identificat aproape clişeistic, acele categorii cărora le sunt circumscrise imaginile femeii-victime, femeii-obiect sexual: social, eveniment şi mai rar politic sau economic. Observăm şi o încercare de a contra-balansa imaginea femeii prin evidențierea calităților vocale (în cazul nostru) şi a perseverenței cu care se poate câştiga un proces –calitate în general atribuită femeilor. Nici bărbații nu scapă de ştiri în care sunt victime, dar apar în poziții profesionale, citați în ştiri, mai des decât în ştirile sociale, eveniment. Ei apar în postura celor care emit în diverse domenii profesionale (politică, medicină) opinii.

Jurnalul național asociază imaginii femeii atât mediul politic cât şi cel social. Dar chiar şi atunci când face ştirile sunt despre femeile din mediul decizional, statutul acesteia nu este unul bine văzut, ci face referiri la descoperiri (evident neplăcute la adresa femeii implicate în mediul politic) – „Udrea, de la DNA direct printre ruine" (2 octombrie), Şi mediul profesional nu este tocmai un mediu propice dezvoltării corecte a femeii „Angela Nicolae, dezvăluiri despre Laura Kovesi şi Livia Stanciu" (2 octombrie).

Ştirile ProTV a reprezentat un etalon al modului privat de a face jurnalism, în primul rând pentru că este prima televiziune privată din România care a atins un prag de telespectatori imens, păstrându-şi şi astăzi un target foarte sus în ceea ce priveşte audiența care îşi dispută zilnic primele locuri în topul televiziunilor urmărite. Din datele pe care le deținem de pe site-ul www.stirileprotv.ro, numărul mediu de vizitatori zilnici depăşeşte 500.000, cifra fiind una dintre cele mai mari de pe piața media online din România. Prin urmare, impactul avut asupra cititorilor este multiplicat, reprezentările de gen devenind

asemenea unor avalanşe, bulgări de zăpadă care înglobează de cele mai multe ori stereotipuri. Aici regăsim un număr mare de ştiri generaliste cotidiene, cu difuzare atât televizată cât şi online, ceea ce face ca mesajul să fie puternic şi cu impact asupra cititorilor/ telespectatorilor. Tipicul ştirilor prezentate de canalul de ştiri care furnizează informaţia şi pe www.stirileprotv.ro este unul axat pe social şi pe evenimentul nefericit, drama care vinde în continuare, afirmă difuzorii de ştiri. De aceea, majoritatea cazurilor descrise au în central lor evenimentul violent, ieşit din comun, care şochează. Aici, putem face distincţia între femeile care sunt de cele mai multe ori – victime, şi bărbaţii care devin călăi (la propriu: „Un bucătar şi-a omorât şi şi-a gătit soţia, 6 octombrie 2014, www.stirileprotv.ro, „Doctorul care a lăsat o fetiţă cu un picior mai scuurt decât celălalt va plăti o sumă imensă familiei aceateia"). Nu lipsesc nici caracterizările negative la adresa bărbaţilor, aceştia nefiind scutiţi de situaţii-eveniment anormale, taxate de public şi percepute ca fiind împotriva regulilor sociale: „Cum a ajuns un şofer necalificat la volanul unei maşini de mare tonaj. Explicaţia pentru dezastrul cu 5 morţi şi 32 de răniţi", Jaf surprins de camerele de supraveghere. Trei bărbaţi au furat bunuri de 5000 de lei, dar nu s-au atins de casa de marcat" (7 octombrie 2014, www.stirileprotv.ro). Crima şi violenţele sunt domeniile preferate ale site-ului monitorizat: „Soţul uneia dintre coafezele ucise acum 2 ani şi jumătate la coafor cere daune morale de la MAI şi de la cooperativa Igiena", „Bărbatul suspectat că şi-a ucis fiul vitreg în vârstă de 7 ani şi l-a îngropat în grădină, arestat", „Un bărbat din Iaşi şi-a înjunghiat iubita suspectată de infidelitate. Viaţa femeii a fost salvată de medici" (6 octombrie 2014).

Dacă luăm în discuţie prevalenţa ştirilor despre „ei" sau „despre ele", din cele 37 de ştiri identificate ca făcând trimitere precisă încă din titlu la un eveniment legat de un el sau o ea, ducând la caracterizarea omului fie prin declaraţie proprie, fie prin încadrarea lui într-un eveniment, zece ştiri prezintă femeia în poziţia de (1) victimă – loviţă pe trecerea de pietoni, arsă şi mâncată de câini, închisă într-o casă cu 26 de câini - (2) de politician corupt, (3) în relaţiile de familie, dar având un rol degradant (consumatoare de droguri, care nu poate avea grijă de copilul ei, infidelă. Şase materiale prezintă femeile ca având putere să lupte cu un sistem de justiţie injust („Decizie istorica luata de o instanta din Romania. O tanara va primi 1 milion de euro pentru ce a patit intr-un spital in 1990"), să performeze într-un domeniu care nu îi este rezervat (tenisul) sau care prezintă mărturisile curajoase ale unei femei care a înfruntat un sistem militarizat (specific bărbătesc). Şase materiale prezintă o punere în paralel a celor două sexe, prin descrierea unei situaţii care îi implică pe amândoi: părinţi în suferinţă după moartea copilului lor, boli la care sunt supuşi atât femeile cât şi bărbaţii, veniturile din aceeaşi arie profesională (pilot şi stewardesă) ale bărbatului şi ale femeii, relaţionarea bărbat-femeie în domeniul casnic, mediu în care femeia cade victimă furiei bărbatului, acuzată fiind de infidelitate, femeie terorizată de soţ, pentru că dorea divorţul. Unsprezece materiale prezintă evenimente în care bărbaţii sunt actorii principali: fie conduc maşina neavând calificarea necesară, fie greşesc în mediul profesional şi sunt puşi să plătească, participă la jafuri (2 ştiri), fie sunt medici model sau fac miliarde la vârste foarte fragede. După cum putem limpede observa aici, prea puţine modele de femei învingătoare (fie în plan social, fie în plan profesional sau familial), bărbatului fiindu-i rezervat statutul de „câştigător". Sunt şi ei victime (3), atunci când sunt accidentaţi sau chiar la locul de muncă sunt mutilaţi.

Ştirile pe care tocmai le-am evidenţiat sunt ştiri din categoria Eveniment şi prezintă un echilibru în reprezentarea genurilor. Acest echilibru este de fapt doar numeric, întrucat dacă revenim la cadrele de interpretare realizate, vom observa că şase material surprind laturi pozitive ale femeilor, zece punând accentul pe clasele deja cunoscute: victime, corupte, infidel, incapabile să ducă la bun sfârşit anumite sarcini. Redăm mai jos graficul acestor reprezentări, surprinzând faptul că balanţa este destul de echilibrată. Explicaţia noastră este aceea că secţunea eveniment pentru a se adresa unei audienţe cât mai largi are nevoie de subiecţi din toate categoriile sociale, profesionale, de gen, vârstă, preocupări.

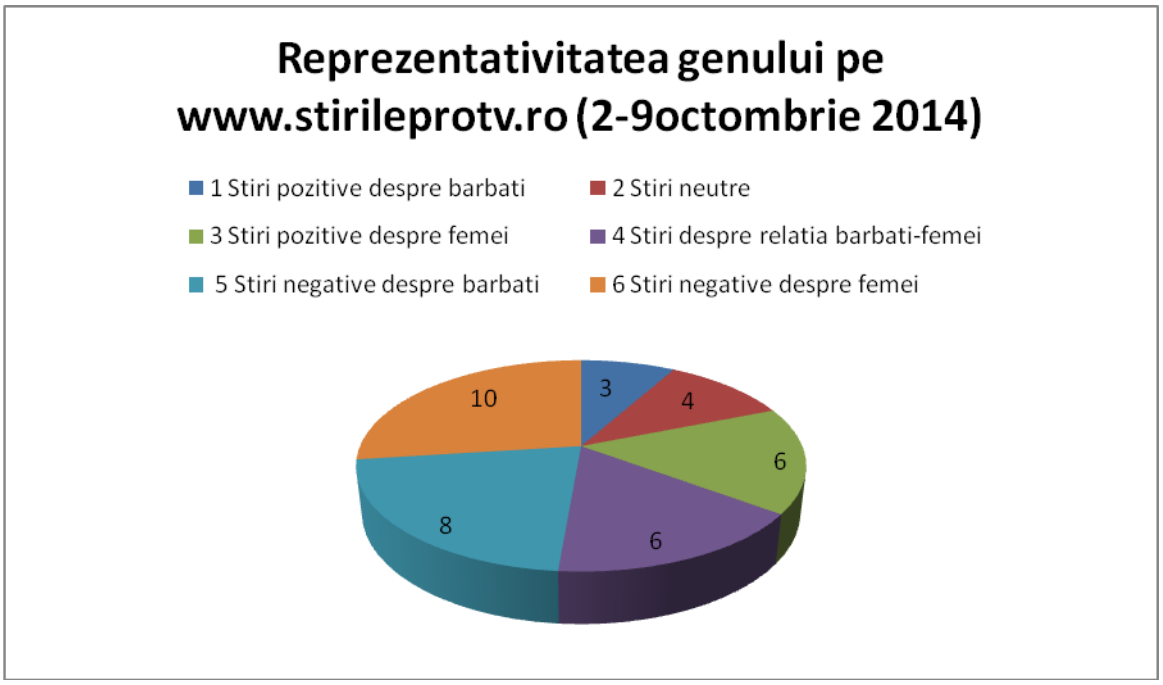

Nu am atins în acest micro-studiu şi celelalte categorii, unde ştim că bărbaţii sunt cei care domină, chiar dacă acele cadre de interpretare nu le sunt întotdeauna favorabile. În cazul de mai sus se înregistrează o repetare a stereotipurilor, poveştile de „succes" spuse, în care cadrul format în mintea cititotorului să fie unul pozitiv, încadrându-se tot în tipologii deja cunoscute precum oameni care învinge sistemul sau care excelează într-un domeniu prin câştiguri fabuloase necorelate neapărat cu munca depusă.

De altfel, domenii precum Economic, Celebrităţi şi Politică ocupă un spaţiu semnificativ din agenda media, cu impact asupra întăririi stereotipurilor. Atunci când ne apropiem de domeniul Social/Legal, pe care l-am abordat ca fiind unul specific site-ului www.stirileprotv.ro, regăsim o echilibrare în ceea ce priveşte numărul de ştiri, nu şi a stereotipiilor care vin în prelungirea canalelor tradiţionale de informare în masă. Subiectele poveştilor în care femeia este în centrul ştirilor sunt în mare măsură aceleaşi: pe primul loc social şi legal, crime şi violenţe, ştiinţă şi sănătate, celebrităţi, artă, media, politică şi administraţie, economie.

IV. Concluzii

Ştirile din media stabilesc fără să ne dăm seama (sau fără să alocăm acestui aspect importanţa cuvenită, pentru a realiza că suntem de fapt manipulaţi) de cele mai multe ori, *agenda publică* legată de diversele probleme discutate, prin subiectele de discuţie „aruncate" în arena publică, dar şi prin cadrele de interpretare pe care le formează în mintea publicului. Asocierea unui anumit tip de eveniment cu un personaj masculin sau feminin creează în mintea celui care receptează acel mesaj aşa-numitele cadre de receptare, ce devin în timp tipare. Prin acest tip de cadre, media joacă un rol important în construcţia imaginii despre subiectul abordat. Vorbim de o „încadrare" a poveştii într-o anumită manieră. Chestiuni de interes public sunt discutate şi uneori rezolvate în ziare, „povestind" într-un anumit fel, de obicei relevant pentru public, o faptă, o decizie, o întâmplare. De fapt, în această parte a jurnalismului rezidă şi interesul, noutatea şi priceperea jurnalisului: în a îmbrăca povestea astfel încât să nu se îndepărteze de adevăr, dar să-şi găsească partea care va capta atenţia cititorului.

Indivizii dispun de mijloace limitate pentru a cunoaşte totalitatea dezbaterilor şi opiniilor, de aceea, cel mai adesea consideră că presa exprimă valorile majorităţii: „mass-media constituind principalul element de referinţă în exprimarea şi distribuirea opiniilor. Mesajele presei sunt concepute ca un fel de martori ai distribuirii opiniilor legitime, fiind utilizate de indivizi ca indicatori selectivi pentru a determina cine este în drept să vorbească public şi cine trebuie să rămână tăcut – media, mai exact comunicatorii, ziariştii au puterea de a decide şi de a defini ceea ce este important şi legitim în judecarea diferitelor evenimente sau elemente ale vieţii publice"(6).

Pentru perioada în care am surprins comportamentul la nivel de conţinut al celor două site-uri (2-9 octombrie 2014) monitorizate, ştirile generaliste, preponderent din social, eveniment, dar şi politic, reflectă o atitudine negativă vizavi de femei, numărul ştirilor în care sunt abordate aspecte de victimizare sau de realizare greşită a unor acţiuni (pe Stirile ProTV) fiind mai numeroase decât cele neutre sau cele care prezentau bărbaţi în situaţii negative. Pentru Jurnalul naţional, am observat totuşi o încercare de a echilibra balanţa, desigur nu până într-acolo încât s vorbim de o prezentare echitabilă a genurilor, dar cu rubrici în care zonele de expertiză profesională, de exemplu, cele care pozitivează de regulă mesajul, sunt acoperite cu nume din rândul bărbaţilor şi din rândul femeilor.

Teoria agendei şi cea a cadrelor de interpretare, prezentate într-unul dintre capitolele lucrării, relevă capacitatea jurnaliştilor de a orienta atenţia opiniei publice, cât şi atitudinile comunităţii şi ale indivizilor faţă de anumite subiecte. În acest context, jurnalistul american Walter Lippman vorbeşte despre „imaginile din capul nostru" (7), importanţa mijloacelor de comunicare în masă în construirea realităţii fiind esenţială. Totodată, cercetări efectuate asupra conţinutului mass-media confirmă faptul că acestea susţin, preluând din societate o serie de stereotipuri şi prejudecăţi, printre care şi stereotipurile de gen – convingerile, ideile, credinţele pe care le au oamenii dintr-o societate în privinţa atributelor şi aşteptărilor comportamentale ale bărbaţilor şi femeilor. De altfel Mihaela Miroiu şi Laura Grünberg, vorbesc în volumul din 1997, *Gen şi societate*, despre preluarea de către mass-media şî transpunerea prejudecăţilor în conţinutul mediatic, livrat ulterior aceleiaşi societăţi din care

provin prejudecățile. Aceste aspecte sunt încă valabile, cu precizarea că se văd îmbunătățiri în această direcție a victimizării care nu se mai reduce la femei sau a profesionalizării care nu se mai reduce la bărbați. Încheiem în mod optimist această scurtă cercetare, tema propusă fiind una de reflecție pe termen lung şî care presupune o monitorizare pe scară mult mai largă.

Bibliografie

1. Chelcea Septimiu, *Opinia publică. Strategii de persuasiune şi manipulare* , Bucureşti, 2000.
2. Margaret Gallagher, „Sex Role Portrayal Code for Television and Radio Programming", 2001,consultat la 18 octombrie 2014 http://www.cbsc.ca/english/links/crtcdocuments/pn199099.php
3. The International Federation of Journalists, http://www.ifj.org/en/pages/gender-issues, 2009, consultat pe 1 octombrie 2014.
4. Mat Hope, *Frame Analysis as a Discourse-Method: Framing 'climate change politic*s, University of Bristol, 2010.
5. Maxwell Mc Combs şi Donald L. Shaw, *The Agenda-Setting Theory - Function of Mass-Media*, 1972.
6. Ioan Drăgan, *Comunicarea. Paradigme şi teorii*, Bucureşti, RAO 2007, p.80;
7. Walter Lippman, *Public Opinion*, Free Press of Glencoe, 1992, p. 99
8. Laura Grunberg, Mihaela Miroiu, Gen şi societate, 1997, Bucureşti, Alternative.

Domenii web consultate în perioada 2-9 octombrie 2014

www.jurnalul.ro

www.stirileprotv.ro

MASS MEDIA ANGLE ON ACADEMIC RITUALS SEEN AS COMMUNICATION TOOLS

Elena Maftei-Golopenţia, Postdoc Researcher, University of Bucharest

Abstract: This article aims at analysing the way in which academic rituals are seen and decorticated by the media. It also tries to underline the role of academic rituals as communication instruments for the universities in which they are carried out and the way in which this image is projected by the press. The analysis focuses on a series of rituals identified in the Romanian universities (1. conferring a Honoris Causa Doctor degree; 2. the opening of the academic year; 3. the graduation ceremony; 4. celebrating a number of years from the creation of the faculty/university; 5. welcoming Eramus students; 6. Open Doors Day). It closely follows the architecture of the ritual in general, as compared to the script presented by the press and it also highlights academic rituals seen as important media events.

Keywords: academic rituals, academic coomunication, mass media, academic environment, media events.

Lucrarea de faţă îşi propune să analizeze modul în care presa surprinde ritualurile care au loc în mediul universitar, precum şi elementele de construcţie simbolică ce le marchează desfăşurarea. Scopul cercetării noastre este acela de a decela, din relatările presei cu privire la ritualurile universitare, importanţa pe care aceasta le-o acordă ca vectori de comunicare şi factori de coeziune în mediul academic. Analiza noastră încearcă să identifice temele predilecte pe care presa le abordează cu privire la ritualurile universitare, precum şi cadrele pe care le foloseşte în relatările pe care le face.

Metoda de cercetare folosită este analiza documentară şi de conţinut a unor articole de presă care au fost selecţionate de pe site-urile de ştiri sau ale diferitelor publicaţii. Raţionamentul care a stat la baza constituirii corpusului de lucru din articole apărute online, în ciuda dificultăţii cu care acesta poate fi manipulat, având în vedere „cantitatea de informaţie de pe internet [care] este enormă şi creşte exponenţial" (X. Wang, 2006, p. 4), a fost tendinţa evidentă din ultimii ani de trecere de la print la online, dar şi facilitatea de diversificare a eşantionului de articole. Acesta a putut, astfel, surprinde relatări despre ritualuri ce au avut loc în diverse centre universitare, în perioada 2008 – 2011. La baza corpusului de lucru se află eşantioane tematice, construite în jurul următoarelor ritualuri universitare, identificate în urma mai multor interviuri cu cadre didactice şi studenţi de la universităţi româneşti şi analizate într-o altă lucrare (E. Maftei-Golopenţia, 2012):

1. Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa (6 articole)
2. Ceremonia de deschidere a anului universitar (14 articole)
3. Ceremonia de absolvire (11 articole)
4. Aniversarea unui număr de ani de la înfiinţarea facultăţii/ universităţii (3 articole)
5. Primirea studenţilor Erasmus (1 articol)
6. Zilele Porţilor Deschise (4 articole)

Trebuie subliniat faptul că numărul inegal de articole pentru fiecare tip de ritual se explică prin saturarea empirică diferenţiată a eşantionului, mai puţin pentru tema 5, „Primirea

studenților Erasmus", unde nu am putut identifica mai multe articole pentru această temă, ceea ce ar fi fost necesar pentru saturare.

1. Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa

Decuparea unei „secțiuni" din ansamblul articolelor care tratează acordarea titlului de Doctor Honoris Causa a fost un demers extrem de dificil, pentru că presa online tratează subiectul *in extenso*. Sunt foarte multe ştiri despre acest tip de ritual, poate cele mai multe găsite, comparativ cu articolele despre celelalte ritualuri.

Articolele selectate consemnează acordarea titlului de Doctor Honoris Causa unor personalități, precum: ambasadorului Republicii Azerbaidjan, de către Facultatea de Istorie şi Ştiințe Politice din cadrul Universității Ovidius Constanța (articolul 1), profesorului Egon Diczfalusy de către Universitatea din Oradea, la propunerea Facultății de Medicină şi Farmacie (articolul 2), prof. univ. dr. Călin Oprea, de la Academia de Ştiințe Economice din Bucureşti, de către Facultatea de Ştiințe Economice din cadrul Universității Ovidius (articolul 3), rectorului Universității Babeş-Bolyai din Cluj Napoca, Andrei Marga, de către Universitatea „Constantin Brâncuşi" din Târgu-Jiu (articolul 4), lui Andrei Pleşu, de către Universitatea de Arte „George Enescu" (articolul 5), prof. univ. dr. Mihai Şora, prof. univ. dr. ing. Alexandru Bărbat, Universitatea Tehnică Barcelona, Spania, prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, Universitatea „Valahia" din Târgoviște, director al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 din Bucureşti, prof. univ. dr. Carlos Lopez Lozano, Universitatea din Madrid, Episcopului Bisericii episcopale reformate din Spania şi lui Jose Luis Llaquet, profesor universitar la Universitatea din Barcelona, Spania (articolul 6).

Structura articolelor urmăreşte *grosso modo* aceleaşi elemente: locul şi timpul acordării titlului, motivul pentru care se acordă (meritele persoanei respective, printre care se numără, după cum precizează autorul articolului, colaborarea cu instituția gazdă: „**Pentru colaborarea fructuoasă** cu Facultatea de Istorie şi Ştiințe Politice din cadrul Universității Ovidius Constanța, ambasadorul Republicii Azerbaidjan a primit titlul de Doctor Honoris Causa" (articolul 1), citat din *Laudatio,* mulțumirile persoanei care a primit titlul, notiță biografică a persoanei care primeşte titlul, enumerarea celorlalți participanți la ceremonie. De subliniat că nu toate aceste elemente se regăsesc în toate articolele şi nu neapărat în ordinea prezentată mai sus, ele variază în funcție de articol, dar formează împreună osatura evenimentului care constituie ştirea. În anumite articole se prezintă şi contextul în care este acordat titlul de Doctor Honoris Causa, astfel: „**dezvelirea plăcii Consorțiului Transcarpatica**" (articolul 4), „Acordarea acestei distincții **face parte din seria evenimentelor organizate de Universitatea de Arte «George Enescu» cu ocazia împlinirii a 150 de ani de învățământ artistic modern la Iaşi"** (articolul 5), „Sâmbătă, 19 martie, **în cadrul manifestărilor aniversare dedicate Universității «Ovidius» la 50 de ani de existență**", „**În cadrul deschiderii celei de-a VIII-a ediții a Conferinței Internaționale «Probleme Actuale ale Economiei Globale"**, organizată de Facultatea de Ştiințe Economice din cadrul Universității Ovidius, sâmbătă, a avut loc ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa prof. univ. dr. Călin Oprea, de la Academia de Ştiințe Economice din Bucureşti. (articolul 3)

Niciunul dintre articole nu prezintă felul în care se desfăşoară în mod tradițional un astfel de ritual sau ce înseamnă el, aşadar putem trage concluzia că autorii articolelor presupun că

cititorii sunt familiarizați cu astfel de manifestări. Într-un singur caz, autorul afirmă că: „Dacă primele 15 minute ale ceremoniei **s-au scurs în nota obişnuită la noi**, în schimb conferința de numai 40 de minute susținută de proaspătul laureat a părut pentru asistență, inclusiv pentru studenți (din care, probabil, mulți au participat din obligație) la fel de spectaculoasă şi captivantă ca un film de acțiune, dar şi de meditație, condimentat cu numeroase scene de un umor de cea mai bună calitate. Şi nu unul gratuit, ci cu mult tâlc.” (articolul 2)

Ne este greu să deducem din articol ce înseamnă „s-au scurs în nota obişnuită la noi”, presupunem, însă, citind şi restul articolului, că autorul se referă la un tip de ceremonie anostă, care nu poate stârni prea multe emoții audienței, şi aşa adusă cu forța, prezentă „din obligație”. Acest punct de vedere ne duce cu gândul la mărturisirile cadrelor didactice şi ale studenților (vezi E. Maftei-Golopenția, 2012), care şi ei au afirmat că o hibă evidentă a unora dintre ritualuri este chiar această „aducere cu arcanul”, participare silită sau cu promisiunea acordării de către cadrele didactice a unui punct în plus la examene. Printre aceste ritualuri se numără şi acordarea titlului de Doctor Honoris Causa. Oare formalismul este cel care ciunteşte din încărcătura emoțională şi simbolică a ritualului, care nu încurajează mai deloc participarea studenților, dar nici a cadrelor didactice? Să fie vorba despre o slabă cunoaştere a persoanelor care primesc titlul, nu întotdeauna renumite sau cele mai merituoase în domeniul lor, dar şi o lipsă de voință de a cunoaşte noi persoane care pot reprezenta, unele, un model? Este greu de răspuns, mai ales în lipsa contextelor locale, cert este că presa a sesizat că în ritualul acordării titlului de Doctor Honoris Causa există breşe evidente. Articolul 2, din care am citat mai sus, relatează un ritual reuşit, după cum afirmă şi unul dintre participanți, care recunoaşte şi apreciază valoarea celui invitat să primească titlul şi mai ales talentul său oratoric, față de cel al profesorilor lui: „La finalul scurtei conferințe, savantul suedez a fost aplaudat puternic de profesorii şi studenții prezenți, nu puțini dintre aceştia remarcând anvergura celui pe care tocmai avuseseră privilegiul să-l urmărească. Iar unul dintre tineri a şi remarcat: «Nu-i de mirare că bătrânul acesta a scos 150 de savanți. **Dacă şi profesorii noştri ar ține la fel cursurile, şi nu ar citi din foile puse pe catedră, chiar şi un habarnist tot ar înțelege despre ce e vorba**...»”.

Dintre toate articolele care tratează ritualul acordării titlului de Doctor Honoris Causa şi selectate în corpusul de analiză, acesta este singurul care arată, chiar şi indirect, o parte a ritualului care nu se vede întotdeauna cu ochiul liber, „jocurile de culise” care-l animă uneori, dar şi rolul său de barometru al stării de coagulare a comunității academice în jurul unor astfel de evenimente. Titlul articolului, „Ceremonie spectaculoasă la Universitate”, cu accent pe elementul de senzațional, anunță nu doar o ceremonie care nu se înscrie în cotidian, ci previzualizează şi importanța pe care-o are Universitatea din Oradea pentru comunitatea locală: autorul nu a simțit nevoia să adauge numele complet al Universității (din Oradea), mergând, cel mai probabil, pe presupunerea că membrii comunității locale (şi unicii cititori?!) ştiu despre ce instituție este vorba; putem presupune din titlu că este vorba de cea care contează cel mai mult în peisajul local, dar în realitate nu unica instituție de învățământ superior din Oradea.

În rest, celelalte articole par mai degrabă nişte spicuiri stângace din mapa de presă sau chiar comunicate de presă care punctează orele şi locul unde au loc evenimentele (vezi articolul 6), presărate ici colo cu citate ale reprezentanților instituției care acordă titlul sau ale persoanei care-l primeşte.

Din articole nu lipseşte menţionarea prezenţei diferitelor „feţe" publice la eveniment, care capătă vizibilitate şi datorită lor: „La manifestarea de vineri au participat şi autorităţile locale şi judeţene, printre care primarul municipiului Târgu-Jiu, Florin Cârciumaru, şi preşedintele Consiliului Judeţean Gorj, Ion Călinoiu." (articolul 4)

Articolul 6 prezintă o succesiune de acordări de titluri de Doctor Honoris Causa de către Universitatea Ovidius din Constanţa, 5 mai exact. Autorul articolului nu prezintă un punct de vedere cu privire la această înşiruire de evenimente (mai sunt ele ritualice, încărcate de emoţie?).

Motivul includerii acestui articol în corpus, în ciuda faptului că nu este determinat numărul de citiri, luat, totuşi, în calcul pentru ordonarea articolelor din eşantion, este chiar această multiplă acordare de titluri de Doctor Honoris Causa, mai puţin obişnuită în peisajul academic românesc. Deşi autorul nu comentează acest aspect, titlul articolului pare să semnaleze situaţia mai puţin comună, cu riscul de a nu acoperi celelalte manifestări despre care este vorba în articol: „Record la jubileul Universităţii Ovidius. Cinci ceremonii Doctor Honoris Causa, într-o singură zi".

Aşa cum afirmam şi la începutul acestei analize, nu am găsit în niciun articol vreo referire la scriptul sau înţelesul unui astfel de ritual universitar, care presupune un bagaj emoţional şi simbolic semnificativ, dar care nu reiese deloc din articolele selectate, cu excepţia, poate, a unei singure situaţii, în care prin declaraţiile persoanei care a primit titlul, Andrei Marga, se arată emoţia momentului, surprinsă şi de presă: „Dintre toate decernările pe care le-am avut, pe aceasta o trăiesc cu mai multă emoţie, mai multă adâncime". (articolul 4)

Aşadar, presa surprinde mai ales ceea ce este evident la astfel de manifestări (organizare, participanţi) şi mai puţin sau chiar deloc ceea ce se află în metatext. Faţă de această constatare, ne putem raporta la studiul lui M. Coman (2003, p. 36), care afirmă că „jurnaliştii produc texte care surprind prin diferenţa lor faţă de mesajele mass media uzuale, axate pe *neutral and balanced accounts*, şi prin asemănarea lor cu produsele culturale fără funcţie de informare şi cu conţinut simbolic". În ceea ce priveşte articolele despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, ele par mai degrabă tocmai nişte *neutral and balanced accounts*, transmiţând prea puţin, dacă nu chiar deloc, din încărcătura simbolică a momentului. Întrebările pe care ni le-am pus mai sus pot fi reluate aici sub formă condensată: dacă, pe de o parte, respondenţii afirmă că acordarea titlului de Doctor Honoris Causa s-a perimat din cauza repetitivităţii sale, iar presa, pe de altă parte, nu reflectă mai deloc latura simbolică, înseamnă că acest eveniment este doar unul repetitiv, dezgolit de veşmintele sale simbolice? Cum rămâne atunci cu scriptul, cu rolurile jucate de actori, cu „costumele" pe care le poartă? Toate aceste elemente sunt ignorate de presă (deşi amintite de respondenţi), ceea ce „apropie relatarea jurnalistică de modelul prezentării ştiinţifice a faptelor (limbaj neutru, cuvinte clare, referenţiale, cifre şi statistici, citarea diverselor puncte de vedere, eliminarea efuziunilor subiective) [...] (*idem*, p. 38).

Cât priveşte interesul publicului pentru astfel de evenimente, deja slaba acoperire a subiectului de către site-urile publicaţiilor naţionale spune multe. Astfel, pentru a măsura, măcar rudimentar, interesul cititorilor pentru manifestările acestea (consemnate mai cu seamă în publicaţiile online sau site-urile de ştiri locale, precum Ziua de Constanţa, Bihoreanul, Gorj Exclusiv, Adevărul de Seară - ştiri Iaşi, Cuget Liber), am comparat, de exemplu, numărul de citiri al articolului despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa cu numărul de citiri al

unor articole alese la întâmplare din Bihoreanul, rubrica Miss Bihoreanul, care cuprinde mai multe articole despre candidate la titlul de Miss Bihoreanul (este şi acesta un titlu, nu?!): astfel, aflăm că articolul despre Răduleasca din Oradea (http://www.ebihoreanul.ro/stiri/ultima-or-31-20-11/raduleasca-de-oradea--93651.html), apărut la 28 03 2011 a fost citit de 2170 de ori, cel despre Sexy-africana (http://www.ebihoreanul.ro/stiri/ultima-or-31-20-11/sexy-africana-foto--94329.html), publicat la 2 05 2011 de 2452 de ori, ceea ce înseamnă de aproximativ 9 ori mai multe vizualizări în decursul câtorva luni decât articolul despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, publicat la data de 20 05 2010.

De asemenea, niciunul din articolele despre acordările de titluri nu a determinat vreun comentariu din partea cititorilor. Astfel, devine într-un fel evidentă lipsa de interes a publicului sau interesul scăzut cu privire la un subiect precum cel al acordării titlurilor de Doctor Honoris Causa, față de subiecte care țin mai degrabă de cotidian.

Pentru a concluziona cu privire la reflectarea în presă a acestui tip de ritual, nu ni se pare exagerat să spunem că mass media abordează evenimentul nu ca pe un ritual, ca pe un fenomen simbolic, care ordonează ritmul vieții academice, ci, mai degrabă, ca pe orice alt tip de ştire despre un eveniment banal, cotidian (?!). Acoperirea subiectului este semnificativă, aşa cum am mai spus, mai ales la nivelul presei online locale şi aproape inexistentă în publicațiile naționale digitale. În final, în ciuda faptului că subiectul este acoperit de presă, fie ea şi locală, interesul cititorilor cu privire la acest subiect este redus.

2. Ceremonia de deschidere a anului universitar

Dacă eşantionul de articole care tratează subiectul acordării titlului de Doctor Honoris Causa a fost saturat după selectarea a 6 articole, cel care vizează ceremonia deschiderii anului universitar a avut nevoie de 14 (articolele de la 7 la 20 inclusiv din corpusul nostru).

Aceste articole apar pe site-urile de ştiri sau ale publicațiilor următoare: Monitorul de Suceava (articolul 7), CityNews.ro Cluj (articolul 8), Televiziunea Târgu-Mureş (articolul 9), Ziua de Cluj (articolul 10), Renaşterea Bănățeană (articolul 11 şi 14), Ziarul de Bacău (articolul 12), acasă.ro (articolul 13), Ştiri de Cluj (articolul 15), Adevărul de Seară (articolul 16), Napoca News (articolul 17 şi 20), Informația Zilei (articolul 18), Evenimentul Regional al Moldovei (articolul 19).

Articolele prezintă ceremonia deschiderii anului universitar în mai multe centre universitare, astfel: articolul 7 – Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi, articolul 8 - Universitatea de Ştiințe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, articolul 9 - Facultatea de Ştiințe Economice, Juridice şi Administrative, Universitatea Petru Maior, Târgu Mureş, articolul 10 – centrul universitar Cluj Napoca, articolul 11 - Universitatea Europeană Drăgan din Lugoj, articolul 12 - Universitatea „George Bacovia" din Bacău şi Universitatea „Vasile Alecsandri" din Bacău, articolul 13 - Universitatea Spiru Haret (USH), Bucureşti, articolul 14 – Universitatea de Vest din Timişoara şi Universitatea de Medicină şi Farmacie „Victor Babeş" din Timişoara, articolul 15 - Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj Napoca, articolul 16 - Universitatea „Eftimie Murgu" din Reşița, articolul 17 - Universitatea de Ştiințe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, articolul 18 - Universitatea de Vest Vasile Goldiş

(UVVG), filiala Satu Mare, articolul 19 - Universitatea de Arte „George Enescu" (UAGE) din Iaşi, articolul 20 – Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj Napoca.

După cum putem constata, în primele rezultate obținute în funcție de numărul de citiri nu se află decât o Universitate din București, Spiru Haret, ceea ce ne trimite la constatarea făcută cu privire la reflectarea în presa online a ritualurilor universitare din Capitală, şi anume că cel mai probabil nu există un public pentru ştiri care abordează astfel de subiecte, de vreme ce presa locală sau națională nu scrie despre ele.

Cea mai mare parte a articolelor conțin frânturi din discursurile ținute fie de reprezentanții instituției de învățământ superior, fie de invitații acesteia sau amintesc cine s-a înscris la cuvânt, deşi există şi situații în care „așa cum s-a întâmplat şi anul trecut, festivitatea de deschidere a noului an universitar nu a mai fost abordată ca o oportunitate de etalare a calităților oratorice ale membrilor senatului, momentul fiind centrat pe procesul didactic şi de cercetare, precum şi pe relaționarea UVT cu partenerii" (articolul 14). De multe ori începutul de an are mai degrabă alura unei şedințe administrative, în care li se prezintă studenților diferite informații cu privire la orar, grupe, săli, dar şi o ocazie de care instituția profită pentru a încerca, măcar declarativ, pentru început, să-i convingă pe studenți că au făcut alegerea care trebuie. Aceste aspecte sunt surprinse şi în relatările presei: „Inaugurarea noului an se face sub cele mai bune auspicii, toate componentele universității şi toate facultățile funcționează legal, iar Guvernul României a luat act de intrarea în legalitate a Universității <Petre Andrei>" (articolul 7), „Invitat la festivitatea de deschidere a noului an la Universitatea de Ştiinte Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, ministrul Educației, Daniel Funeriu, a vorbit despre sistemul de învățământ superior din România şi despre nepotismul din universități, chiar dacă a recunoscut că «**cele mai plicticoase momente din viața mea de student erau acelea în care politicienii vorbeau la începutul anului universitar»"**. [sublinierea ne aparține] (articolul 8), „În prezent, Universitatea «Spiru Haret» (USH) reprezintă pilonul esențial al învățământului superior cu caracter social din țara noastră. Avem la dispoziție, la «Spiru Haret», stimați studenți, un bogat patrimoniu, realizat prin investiții făcute în fiecare an cu precădere din taxele plătite de dumneavoastră." (articolul 13)

Presa nu omite să enumere, pe lângă reprezentanții instituției, oficialitățile sau fețele bisericeşti care participă la deschiderea anului universitar. Într-unul din articole, autorul chiar sesizează politizarea ceremoniei, prin invitarea de către mai multe instituții a unor figuri politice importante:

> *Deschiderea anului universitar din acest an, la Cluj, **va fi politizată la maximum** [sublinierea ne aparține]. Tonul a fost dat de Universitatea Babeş-Bolyai, care l-a invitat la deschiderea anului universitar pe fostul preşedinte al României, Emil Constantinescu, în prezent membru al PNL, transmite corespondentul AMOS News (Informatia.ro). La rândul său, preşedintele în exercițiu, Traian Băsescu, va participa la deschiderea anului universitar organizată de conducerea Universității Tehnice Cluj-Napoca. La deschiderea anului de la Universitatea de Ştiințe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj va participa ministrul PSD al Agriculturii, Ilie Sârbu (articolul 20).*

Acest articol sesizează şi imixtiunea politicului în viața academică, ascunsă în spatele prezenței oamenilor politici la astfel de ceremonii, nu ca politicieni, ca reprezentanți ai unui

partid în numele căruia fac prozelitism politic, ci ca buni cunoscători ai domeniului profesional din care provin, de unde şi comentariul ziaristului: „Acest pelerinaj al politicienilor la universitățile clujene are loc cu mai puțin de două luni înainte de turul I al alegerilor prezidențiale" (articolul 20), care transmite ideea că scopul nedeclarat al acestor participări este un interes pur politic. Acesta nu este singurul articol care face o trecere în revistă a politicienilor invitați la ceremoniile de deschidere de an universitar, dar este singurul care, prin titlu şi reflecția finală, citată anterior, impune un cadru de gândire, conform căruia politicienii folosesc aceste prilejuri pentru a câştiga capital de imagine.

Nici prezența reprezentanților bisericii nu este trecută cu vederea de presă: „Urarea de final a

dascălului – „Iubire, fericire şi credință" – a fost un bun pretext pentru mesajul mai percutant ca formulare rostit de **PS Paisie Lugojanul**, care, astfel, a adus pentru prima dată în acest spațiu binecuvântarea arhierească. Care este rolul bisericii în raport cu şcoala şi faptul că spațiul ecleziastic a fost mereu implicat şi chiar „responsabil" de cultivarea limbii române sunt doar câteva dintre temele atinse de tânărul ierarh al Timişoarei." (articolul 14)

Dacă despre desfăşurarea ceremoniei acordării titlului de Doctor Honoris Causa presa nu consemnează mare lucru, în afară de *Laudatio* şi de discursul de mulțumire al celui în cauză, este mult mai generoasă în detalii cu privire la ceremonia începutului de an universitar. Articolele selectate reprezintă o sursă importantă de informații cu privire la modul în care se desfăşoară această ceremonie, iar unele dintre elementele care o compun au fost menționate şi de respondenți, pe altele le-am descoperit citind articolele. Astfel, ceremonia deschiderii anului universitar în centrele din România este alcătuită din următoarele momente: 1. intonarea imnului *Gaudeamus Igitur*; 2. discursurile reprezentanților universității sau ale invitaților, după cum am văzut mai sus; 3. discursul reprezentantului studenților sau al unui student din anii mai mari; 4. acordarea unor burse, premii studenților cu merite deosebite (o formă de încurajare a studenților din anii mai mari de a participa la ceremonia de deschidere de an?!) sau a unor diplome de excelență în cercetare cadrelor didactice; 5. program artistic (cântece, dansuri, reprezentații sportive); 6. întâlnirile de la nivelul facultăților.

Cât priveşte locul unde se desfăşoară ceremonia de început de an, şi acesta este consemnat de presă, fiind în general vorba despre cea mai bună sală din universitate, suficient de mare cât să-şi primească toți oaspeții. Spațiul ceremonial este prima formă de contact a bobocilor cu noua lume, limenul dintre o etapă a vieții lor care s-a încheiat şi una care stă să înceapă: „Studenții suceveni care studiază la una dintre facultățile din cadrul Universității «Petre Andrei» din Iaşi au participat ieri la ceremonia de deschidere a noului an universitar, eveniment care s-a desfăşurat în Aula Colegiului Național de Informatică «Spiru Haret» din Suceava." (articolul 7), „Ceremonia de deschidere a noului an şcolar s-a desfăşurat în Aula Universității Petru Maior de pe Strada Livezeni." (articolul 9), „Festivitatea a avut loc în Aula Magna a prestigioasei instituții de învățământ." (articolul 11), „Prima îşi va deschide oficial porțile Universitatea «George Bacovia», care va organiza o festivitate vineri, 1 octombrie, de la ora 10.00, în Aula «Moldova». Universitatea «Vasile Alecsandri» Bacău va avea festivitatea de deschidere a anului universitar luni, 4 octombrie, de la ora 10.00, în Aula «Vasile Alecsandri» din corpul D, situat în strada Mărăşeşti, nr. 157." (articolul 12), „Aula Magna «Ioan Curea» a devenit neîncăpătoare, studenții, părinții, invitații şi cadrele didactice având parte de câteva

surprize." (articolul 14), „Inaugurarea anului universitar 2010-2011 va avea loc în Aula Magna." (articolul 15), „Ceremonia de deschidere a noului an universitar va avea loc începând cu ora 10:00 în Aula «Mihai Şerban»." (articolul 17), „Festivitatea de deschidere s-a desfăşurat în Amfiteatrul «George Enescu», în prezența cadrelor universitare, dar şi a studenților." (articolul 19).

Dacă acordarea titlului de Doctor Honoris Causa este prezentată de presă ca un eveniment fără un real suport simbolic sau cu unul perimat, pentru că este repetat prea des, ceremoniei deschiderii anului universitar nu-i lipseşte „bagajul emoțional" pe care ziariştii au grijă să-l surpindă: „Peste 450 de posibili jurişti, manageri sau avocați au simțit pentru prima dată fiorul studenției [...]. Tinerii, uşor emoționați, cum era şi normal, nu speră decât să-şi gasească un loc de muncă stabil la sfârşitul studiilor." (articolul 9), „O nouă generație de studenți a păşit cu emoție în Aula Magna a Universității, începând cu ora 11, unde au intonat tradiționalul Gaudeamus Igitur." (articolul 11).

Unele dintre articole tratează în subsidiar o problemă cu care se confruntă învățământul românesc, iar ziariştii se folosesc de prilejul începutului de an pentru a o aduce în prim plan. Astfel, într-unul din articole este pusă sub lupă ceremonia începutului de an de la Universitatea „Spiru Haret", implicată în scandalul eliberării unor diplome false:

> *Universitatea Spiru Haret (USH) a inaugurat ieri noul an universitar. La ceremonia de deschidere au fost rostite discursuri anti-minister, însă nu s-a spus nici o vorbă despre soarta diplomelor ilegale pe care le-a eliberat în ultimii ani. [...] Şi în acest an USH a înscris mii de studenți, iar la festivitatea de deschidere din Bucureşti au fost prezenți cîteva sute. [...] Rectorul universității şi vorbitorii festivității au rostit discursuri anti-ministerul Educației şi anti Andronescu, despre investițiile în cadrul universității, dar nu au spus nimic despre diplomele ilegale ori referitor la intrarea în legalitate impusă de minister până la sfârțitul acestui an (articolul 13).*

Autorul articolului „Început de an universitar la «Spiru Haret» cu discursuri anti-minister" (articolul 13) subliniază ironic, citând un alt articol apărut în ziarul „Evenimentul Zilei" că discursul ținut de unul dintre reprezentanții USH este „demn de inaugurarea unei fabrici comuniste", o aluzie, desigur, la limbajul de lemn folosit. Aşadar, în acest articol este surprins nu doar începutul de an universitar, ci mai ales contextul în care se situează instituția de învățământ superior, după scandalul care a avut-o ca protagonistă.

Un alt articol surprinde, cu ocazia începutului de an universitar, efectele crizei economice asupra unei universități private, „Eftimie Murgu" din Reşita: „Anul universitar a început la Reşița cu mai puțini boboci, din cauza crizei economice, care i-a ținut acasă pe absolvenții de liceu. Tinerii au ales doar locurile finanțate de stat, astfel că aproape toate locurile cu taxă au rămas neocupate" (articolul 16). Criza reuşeşte, astfel, să eclipseze până şi un moment simbolic precum debutul anului universitar.

O parte din articolele care tratează subiectul începutului de an universitar dau mai degrabă impresia unui comunicat de presă, concluzie la care am ajuns şi cu privire la articolele despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, oferind doar detalii despre locul şi ora începerii festivităților sau despre invitați. Spre deosebire, însă, de tema anterioară, ritualul deschiderii anului universitar este relatat de presă mult mai în detaliu. Dacă citind articolele

despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa cu greu ne-am putea da seama că relatează un moment ritualic, care în realitatea nemediată respectă un script, în care rolurile sunt (bine) atribuite şi jucate, ziariştii sunt mai atenți la arhitectura de ansamblu a ceremoniei de început de an, dar şi la elementele de detaliu. Plus-valoarea reflectării în presă a acestei ceremonii este evidentă, dacă luăm în considerare descrierea destul de elaborată în unele articole a acestui ritual (lăsăm la o parte stilul şcolăresc, prea puțin profesionist al scrierii articolelor şi ne concentrăm numai pe mesaj).

3. Ceremonia de absolvire

Eşantionul care tratează ritualul ceremoniei de absolvire este format din articole publicate pe site-urile: Adevărul de Seară (articolul 21 şi 25), City News.ro Bistrița Năsăud (articolul 22 şi 23), Turnul Sfatului (articolul 24), Evenimentul Zilei (articolul 26), Ziua de Vest (articolul 27), Magazin Sălăjean (articolul 28), Ziua de Cluj (articolul 29), Arq (articolul 30), Realitatea.net (articolul 31).

Acestea prezintă, cu excepția articolului 26, ceremonii de absolvire din următoarele centre universitare: articolul 21 - Universitatea Tehnică din Cluj Napoca, articolul 22 - Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj Napoca, articolul 23 – Universitatea Ecologică din Bucureşti, centrul Bistrița, articolul 24 – Facultatea de Inginerie „Hermann Oberth" de la Sibiu, articolul 25 - Universitatea „1 Decembrie 1918", Alba Iulia, articolul 26 – nu abordează o ceremonie de absolvire de la o universitate anume, ci aduce în atenția publicului un nou produs, robele reciclabile, articolul 27 - Universitatea de Ştiinte Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului din Timişoara, articolul 28 – Universitatea de Vest „Vasile Goldiş" din Arad, filiala Zalău, articolul 29 - Universitatea de Medicină şi Farmacie din Cluj, articolul 30 - Facultatea de Farmacie din cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiş" din Arad, articolul 31 - Universitatea Politehnică Bucureşti.

Concluzia valabilă pentru corpusul care abordează ceremonia de început de an se păstrează şi aici: în primele 150 de răspunsuri raportate de Google nu am găsit decât un articol cu privire la acest moment important într-o instituție de învățământ superior din Bucureşti, cel despre Universitatea Politehnică, al cărui număr de vizualizări nu este determinat. Ar fi inutil să reluăm aici părerea noastră cu privire la lipsa de interes a presei online față de ce se întâmplă, din punct de vedere ceremonial, în aceste instituții, ar fi, însă, hazardat să spunem că presa nu abordează niciun subiect care vizează centrul universitar Bucureşti, căci pot fi găsite pe internet nenumărate exemple de articole al căror subiect sunt scandalurile de corupție în care sunt implicate persoane din conducerea universităților, scandaluri de plagiat, incompatibilități de funcții etc.

Articolele prezintă (cu excepția articolelor 26, 27 şi 32) ceremonia de absolvire în diferite centre universitare ale țării, cu bogate detalii despre momentele care au punctat-o. Dacă relatările presei cu privire la acordarea titlului de Doctor Honoris Causa par sterile şi transmit mai degrabă ideea de obligație, formalism excesiv, iar accentul nu cade mai deloc pe momentele care compun ritualul, articolele despre ceremonia de absolvire abundă în astfel de informații. Presa nu trece cu vederea această latură emoționantă a ceremonialului şi, în cele mai multe dintre cazuri, arată că la baza ei se află nu doar realitatea încheierii unei etape a vieții, ci şi conştientizarea pragului pe care studenții stau să-l treacă: „Pentru ei începe acum o nouă

etapă a vieții: obținerea licenței şi găsirea unui loc pe piața muncii." (articolul 25), „N-au lipsit fotografiile cu colegii şi cadrele universitare pentru a le aminti absolvenților că mai au un pas de trecut pentru a deveni licențiați în specializarea urmată în anii studenției." (articolul 29), „Absolvenții au intrat într-o altă etapă a vieții lor, trecând de la stadiul de student la cel de farmacist" (articolul 30).

Din articole aflăm că în câteva centre din țară, absolvenții mărşăluiesc pe străzile oraşului, ca parte a festivității de absolvire, ca o dovadă nu doar a noului statut pe care-l au, ci şi ca semn de mândrie față de instituția de învățământ în care au studiat. Sărbătoarea acaparează, astfel, nu doar comunitatea academică, ci şi comunitatea oraşului, care îi vede şi îi legitimează identitar pe absolvenți ca aparținând unei anumite instituții de învățământ şi care remarcă, astfel, importanța momentului ceremonial: „A fost primul marş studențesc al absolvenților unei universități clujene din ultima decadă, motiv pentru care trecătorii au rămas mască la trecerea coloanei formate din circa 2.000 de studenți. «N-am văzut aşa ceva în Cluj-Napoca niciodată, trebuie să recunosc. E foarte frumos, îmi aduce aminte de perioada în care eram eu studentă, de spiritul acela, de colegialitate. Nu am cuvinte», a spus Georgiana Cozma, în vârstă de 48 de ani." (articolul 21)

Locuitorii oraşului trăiesc sărbătoarea prin contagiune cu tinerii emoționați de noul statut pe care sunt pe cale să-l dobândească. Titlul unuia dintre articole (21), „Studenții au recucerit Clujul" arată amploarea pe care o are ritualul de absolvire în centrul universitar Cluj-Napoca: „Un marş impresionant a lăsat gură-cască, astăzi, clujenii de pe străzile oraşului. Două mii de studenți din cadrul a nouă facultăți ai Universității Tehnice din Cluj-Napoca (UTCN) au sărbătorit finalizarea studiilor, la Sala Sporturilor. La amiază a urmat un marş memorabil prin centrul Clujului universitar" (articolul 21). Alt articol (25) arată şi el „coborârea" ritualului din şcoală în stradă: „Ceremonial de absolvire în marş pe străzile oraşului. Tinerii au spus «adio» studenției", cu referite la absolvenții Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. La fel ca studenții din Cluj, şi studenții din Alba Iulia au pus stăpânire pe oraş, care vibrează osmotic împreună cu ei şi care este implicat prin participarea la ritual a străjerilor din Garda Cetății Alba Iulia, simbolul oraşului: „Un marş impresionant a avut loc sâmbătă, pe străzile oraşului Alba Iulia. Şapte sute de studenți din cadrul a patru facultăți ale Universității «1 Decembrie 1918» au sărbătorit finalizarea studiilor, pe platoul din fața Catedralei Încoronării (articolul 25).

Acest desfăşurător aminteşte de procesiunile religioase cathartice, la capătul cărora participanții dobândesc un nou statut. Alegerea traseului este de o importanță simbolică majoră, el îi legitimează pe participanți în spațiul public, de aceea este esențial să cuprindă puncte pe care comunitatea locală le recunoaşte şi acceptă ca fiind centrale în spațiul urban: „Clujul studențesc şi universitar a reînviat complet astăzi. Străzile oraşului, începând cu Splaiul Independenței - Aleea Stadion, apoi Parcul Central, continuând pe străzile Emil Isac şi Petru Maior, până la Casa de Cultură a Studenților, toate au răsunat de cântecele şi scandările proaspeților absolvenți, în frunte cu profesorii, dar şi rectorul UTCN, Radu Munteanu" (articolul 21). Această procesiune aminteşte de cele organizate în Evul Mediu, care urmau după *inceptio* şi în care „proaspătul doctor, însoțit de rector, profesori şi studenți, toți îmbrăcați în costumele academice, mergeau în procesiune pe străzi, însoțiți de trompete şi fluiere", după cum consemnează R. van Ditzhuyzen (2005, p. 4).

Procesiunii în sine nu îi lipsesc caracteristicile de spectacol, văzut ca joc de J. Huizinga (2007, p. 57):

> *În spectacol, ceva invizibil şi neexprimat ia o formă frumoasă, reală şi sacră. Participanții la cult sunt convinşi că acțiunea realizează o mântuire sigură şi că activează o ordine a lucrurilor superioară celei în care trăiesc ei în mod obişnuit. Totuşi, această realizare prin spectacol continuă să aibă, în toate privințele, caracteristicile formale ale unui joc. Spectacolul este jucat, reprezentat în cadrul unui spațiu de joc delimitat în mod efectiv, ca festivitate, adică în veselie şi libertate. De dragul lui a fost împrejumuită o lume proprie, valabilă vremelnic. Dar, odată cu sfârşitul jocului, efectul lui nu a încetat, ci radiază asupra lumii obişnuite din afară şi produce siguranță, ordine, bunăstare pentru grupul care a sărbătorit festivitatea, până ce zilele sfinte revin.*

Deşi J. Huizinga nu numeşte într-un fel anume perioada marcată de joc, aceasta este de fapt perioada de liminalitate a ritualului. Aşadar, perioada de joc este o perioadă de liminalitate, în care se construieşte o nouă lume, marcată de alte valori decât cele din lumea obişnuită, care se năruie în clipa în care încetează jocul/ritualul. G. Gebauer şi C. Wulf (2004, pp. 114-115) spun despre ritualuri că:

> *Ele oscilează între joc şi serios şi o parte a efectelor lor se dezvoltă prin faptul că posedă un element ludic care le permite să reia acțiuni rituale tradiționale fără să se limiteze în punerea lor în scenă la formele şi structurile pe care le-au moştenit din trecut. Acest caracter ludic al evenimentelor rituale face posibilă transformarea lor innovatoare, accentuându-le actualitatea, capacitatea de exprimare şi de reprezentare.*

Asumarea rolurilor de către protagoniştii evenimentului este remarcată şi de presă: studenții sunt îmbrăcați în robe negre, din alai fac parte majorete, mascote: „Nu a lipsit nici mascota Universității, întruchipată de un student din anul doi.” (articolul 25), „Majorete, o mascotă, invenții, un marş pe străzile oraşului îmbrăcați în robe. [...] Universitatea Tehnică şi-a prezentat azi şi mascota, o premieră pentru o instituție de învățământ superioară din oraş. Ea e reprezentată de un castor, «inginerul» regnului animal” (articolul 21).

Ziariştii remarcă în articolele pe care le semnează manifestările de bucurie, emoțiile, trăirile sufleteşti caracteristice ritualului: „Generația absolventă a Universității Tehnice din acest an a organizat un eveniment emoționant şi uluitor în acelaşi timp. [...] Au fost studenți din cadrul a nouă facultăți ale UTCN care au aplaudat, scandat, cântat, zâmbit şi, începând cu ora 12.30, au mărşăluit.” (articolul 21), „Au fost studenți din cadrul a patru facultăți ale Universității care au cântat şi zâmbit, în ropotele de apaluze ale dascălilor şi asistenței.” (articolul 25), „Emoții, mii de balone, buchete de flori şi blitzuri - aşa au sărbătorit terminarea facultății cei peste 3000 de absolvenți ai Politehnicii Bucureşti. Îmbrăcați în togi, tinerii au jurat că îşi vor face meseria aşa cum au învățat-o” (articolul 31).

Marşurile organizate pe străzile oraşelor Cluj-Napoca sau Alba Iulia nu au fost singurele ceremonii de absolvire ieşite din comun, care nu se înscriu în tipicul cu care ne-am obişnuit şi pe care presa le surprinde. Astfel, ea consemnează un alt tip de cucerire a spațiului public, prin desfăşurarea ritualului pe stadionul de fotbal. Titlul articolului 29 spune multe despre amploarea evenimentului: „Ceremonie de absolvire pe stadion de Champions League”,

pentru absolvenţii Universităţii de Medicină şi Farmacie Cluj Napoca. Aceştia au sărbătorit încheierea unei etape importante din viaţa lor, „în mod inedit, pe stadionul clubului de fotbal CFR 1907, «Dr. Constantin Rădulescu». [...] Pe parcursul ceremoniei, absolvenţii, aşezaţi în tribuna nouă, au interpretat diverse melodii, precum imnul echipei de fotbal CFR Cluj, dar şi «Ţărăncuţă, Ţărăncuţă» sau «Puşca şi cureaua lată», [...] toate cântecele fiind adaptate cu versuri despre viaţa de student medicinist (articolul 29)". Stadionul, ca spaţiu care de multe ori este folosit pentru a găzdui evenimente cu un alt specific decât cel sportiv, pentru care a fost creat în primă instanţă, devine martorul manifestărilor de bucurie ale absolvenţilor şi plasează ceremonia şi instituţia organizatoare la un alt nivel de vizibilitate decât l-ar fi avut în spaţiul închis al universităţii.

Un alt articol prezintă şi el o ceremonie de absolvire mai puţin comună, cea de la Facultatea de Inginerie „Hermann Oberth" de la Sibiu, care a ţinut să marcheze 35 de ani de la înfiinţare, printr-o dublă ceremonie: reîntâlnirea de 30 de ani a primei generaţii de absolvenţi, desfăşurată, practic, în acelaşi timp cu ceremonia de absolvire a promoţiei 2011, ceea ce îl determină pe autorul articolului să o catalogheze, încă din titlu, drept „Cea mai fainã festivitate de absolvire". Acest pod peste timp a oferit nu doar unicitate momentului, ci şi o doză suplimentară de emoţii, mai ales că o parte dintre absolvenţii de atunci au venit şi pentru a fi alături de copiii lor, la ceremonia de absolvire, dar şi datorită participării unora dintre cadrele didactice care au contribuit la înfiinţarea Facultăţii - printre aceştia, decanul de atunci, care s-a bucurat alături de foştii şi de actualii colegi, dar şi de proaspeţii absolvenţi:

> *Emoţiile fireşti legate de absolvirea celor patru ani de studii superioare au fost dublate de faptul că la eveniment au fost invitaţi atât cei care au reprezentat prima generaţie de subingineri ai Facultăţii, cât şi cadrele didactice care au pus umărul la înfiinţarea acestei instituţii de învăţământ superior. [...] Ceea ce a urmat a fost un moment cu adevărat antologic – cei doi profesori universitari au ridicat audienţa în picioare cântând Imnul studentului sibian. «Ai restanţă, n-ai vacanţă/ Asta n-are importanţă, că eşti sibian», au cântat refrenul alături de ei sutele de studenţi. (articolul 24)*

Aşa cum ne-am obişnuit deja, presa trece în revistă personalităţile importante care participă la ceremonie, alături de absolvenţi, părinţi şi cadre didactice. La una dintre ceremonii este consemnată chiar şi participarea unui reprezentant al Bisericii, prezenţă obişnuită mai ales la ceremonia de început de an, după cum am văzut: „Momentul festiv a fost deschis prin tradiţionalul *Gaudeamus igitur*, urmat de un moment religios susţinut de reprezentanţii Episcopiei Sălaj" (articolul 28). În majoritatea articolelor, presa oferă frânturi sau citează chiar *in extenso* diferitele discursuri ale protagoniştilor, fie ei profesori, studenţi sau invitaţi.

Aşadar, tabloul sinoptic al momentelor care alcătuiesc ceremonia de absolvire, aşa cum sunt ele surprinse de presă, cuprinde: intonarea imnului *Gaudeamus Igitur* şi/sau al facultăţii, strigarea catalogului pentru ultima dată, discursurile oficiale, înmânarea diplomei simbolice de absolvire, fie de un cadru didactic, fie de un invitat, depunerea jurământului lui Hipocrate (pentru absolvenţii de medicină), al farmacistului sau al inginerului, predarea cheii universităţii generaţiilor mai mici („După mai bine de trei ore, festivitatea s-a încheiat cu depunerea jurământului hipocratic, rostit în cor de sutele de absolvenţi, după care cheia Universităţii a fost

predată generațiilor următoare.”, articolul 29), marșuri, urmate de Balul de Absolvire: „După orele amiezii, absolvenții vor petrece la Restaurantul Diana, în cinstea acestora fiind organizat un cocktail.” (articolul 23), „Iar pentru a marca o zi cu totul specială din viața lor, proaspeții absolvenți ai Universității de Vest «Vasile Goldiș» Arad - Filiala Zalău au petrecut în aceeași seară la banchetul organizat în cinstea încheierii cursurilor universitare.” (articolul 28).

Spre deosebire de celelalte ritualuri analizate, presa „amplifică [...] participarea (fizică sau afectivă) a publicului, prestigiul oficianților sau al altor actori, structura scenariului ceremonial, semnificația publică a evenimentului” (M. Coman, 2003, p. 29). Cât privește ultimul element, semnificația publică a evenimentului, dovadă este articolul 31, al cărui autor folosește prilejul ceremoniei de absolvire pentru a readuce în atenție problema locurilor de muncă și a integrării proaspeților absolvenți pe piața muncii: „Tinerii au participat sâmbătă la festivitatea de absolvire a Universității Politehnica București. Cei mai mulți dintre ei riscă însă să îngroașe rândurile șomerilor. [...] Pentru majoritatea însă, abia acum vine greul: trebuie să își găsească un loc de muncă. Potrivit Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă, la ora actuală sunt înregistrate ca fiind libere aproximativ 11.000 de locuri de muncă, dintre care doar 122 sunt pentru ingineri”.

Așadar, peisajul înfățișat contrastează puternic cu bucuria și optimismul festivității de absolvire, pe care o plasează într-un con de umbră în raport cu preocupările viitoare ale absolvenților, de găsire a unui loc de muncă.

Articolul 31 nu este singurul care, pe fondul ceremoniei, tratează, de fapt, un alt subiect, acela al locurilor de muncă. Tot despre posibilitățile de angajare este vorba și în articolul 30, dedicat, aparent, festivității de premiere a șefilor de promoție. Subiectul este adus în atenția publicului prin spicuirile din discursurile oficianților, referitoare tocmai la viitorul profesional al celor mai buni:

> *Sperăm să rămâneți în comunitatea științifică a României și să vă întoarceți cu diplome străine, ajutându-ne să le îmbogățim pe ale noastre. Dumneavoastră sunteți «achievers», cei care fac lucrurile să se întâmple, le-a spus rectorul Ion Pânzaru absolvenților șefi de promoție. Decanul Facultății de Chimie, a UB, Dumitru Oancea, a spus că majoritatea șefilor de promoție rămân în țară pentru a-și pune la punct studiile masterale și abia apoi se gândesc la universitățile din străinătate. «Abia după ce termină masteratul se gândesc să plece din țară, chiar dacă tentațiile sunt foarte mari atât din punct de vedere financiar, cât și științific». (articolul 30)*

Articolul nu spune niciun cuvânt despre desfășurarea ceremoniei în sine, care trece pe plan secund în fața fenomenului social al „scurgerii creierelor”. Din nou, așa cum am văzut și în alte articole, perspectiva presei asupra ceremoniei se împarte între câteva date statistice și discursurile diferiților oficianți sau invitați: „Dintre cei 90 de șefi de promoție ai anului 2007, cei mai mulți au ales să-și continue studiile prin master. Cei mai buni 170 de absolvenți ai Universității din București (UB) au fost premiați, ieri, de rectorat cu câte 500 de lei. [...] 25% dintre absolvenții Universității din București aleg drumul străinătății.” (articolul 30)

Pentru a concluziona, putem afirma că:

Atunci când mediatizează evenimente care implică unele scheme de comportament ritual, mass media aduc următoarele modificări:

1. *Impun un nou decupaj şi o nouă configuraţie asupra unităţilor componente ale ceremoniei mediatizate, care pun în valoare oficianţii şi actorii, deveniţi acum vedete [...].*
2. *Aduc o schimbare a accentelor: ele mută centrul de interes al manifestării rituale de la nivelul emoţiilor (actorilor şi receptorilor), lăsând astfel într-un con de umbră structura rituală normativă.*
3. *Difuzează un limbaj celebrator şi o stare de spirit festivă, care sunt asumate ca mod sărbătoresc de existenţă de către receptorii mesajelor (M. Coman, 2003, pp. 29-30).*

Aşa cum am constatat pe parcursul analizei, actorii sunt mereu în prim-plan, gesturile şi cuvintele lor sunt redate şi interpretate de presă, căreia nu-i scapă niciun detaliu legat mai ales de desfăşurător (ore, loc, număr de participanţi) şi în unele cazuri şi de structura rituală, pe care o descrie în termeni elogioşi. Există şi articole, după cum am mai arătat, care seamănă mai degrabă cu nişte rapoarte ştiinţifice sau comunicate de presă, din care nu reiese mai deloc că ar fi vorba despre un moment ceremonial. Cât priveşte interesul cititorilor pentru acest subiect, el are media cea mai mare de vizualizări dintre cele trei ritualuri abordate până acum.

4. Aniversarea unui număr de ani de la înfiinţarea facultăţii/universităţii

Acest tip de ritual nu este pentru prima dată discutat aici. Aşa cum am văzut în articolele anterioare, acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, debutul anului academic sau sfârşitul lui s-au desfăşurat pe fondul sărbătoririi unui număr de ani de la înfiinţarea facultăţii/universităţii respective, unele articole punând accentul pe cadrul mai larg în care se înscriau diferitele ritualuri, altele nu. Astfel, articolul 5 consemnează că: „Acordarea acestei distincţii [titlul de Doctor Honoris Causa lui Andrei Pleşu] face parte din seria evenimentelor organizate de Universitatea de Arte «George Enescu» **cu ocazia împlinirii a 150 de ani de învăţământ artistic modern la Iaşi**.”, articolul 6 anunţă încă din titlu: „Record la **jubileul Universităţii «Ovidius»**. Cinci ceremonii Doctor Honoris Causa, într-o singură zi”, articolul 11 arată că „Prestigioasa instituţie de învăţământ [Universitatea Europeană Drăgan din Lugoj] **a sărbătorit 18 ani de existenţă** şi a primit cu căldură o nouă generaţie de boboci.”, articolul 19 aminteşte că: „**Anul acesta se împlinesc 150 de ani de învăţământ universitar şi artistic modern la Iaşi.** Cu acest prilej au fost organizate, încă de la începutul anului, o serie de manifestări, care vor continua şi în următoarea perioadă.”, articolul 24 anunţă că: „35 de ani au trecut de la înfiinţarea Facultăţii de Inginerie de la Sibiu”.

Dacă articolele enumerate mai sus prezintă doar tangenţial manifestările dedicate aniversării unui număr de ani de la înfiinţarea respectivei facultăţi/universităţi, cele selectate de noi în eşantion tratează subiectul *in extenso*.

Astfel, articolul 32 este publicat pe site-ul ziare.com şi prezintă manifestările prilejuite de împlinirea a 150 de ani de la înfiinţarea Facultăţii de Drept din Bucureşti, articolul 33 este publicat în Ziarul de Cluj şi vorbeşte despre sărbătorirea a 90 de ani de la întemeierea primei universităţi româneşti la Cluj şi, în final, articolul 34, publicat în NewsIasi.ro, prezintă ceremoniile ocazionate de împlinirea a 150 de ani de la înfiinţarea Universităţii „A. I. Cuza” din Iaşi. Nu am inclus în eşantion mai multe articole tocmai pentru că, împreună cu cele are

au fost selectate în eşantioanele anterioare şi enumerate mai sus, saturează empiric corpusul de texte care tratează acest ritual.

Structura articolelor este oarecum asemănătoare: toate trec în revistă persoanele importante care iau parte la eveniment: Preşedintele României, cel al Senatului, primari, miniştri, specialişti din domeniile respective, oameni de afaceri, deputaţi şi senatori. Presa consemnează şi figurile absente de la ceremonie, care nu au trimis niciun mesaj de felicitare, aşa cum se procedează de obicei în astfel de momente:

> *La împlinirea a nouă decenii de la înfiinţarea primei universităţi româneşti din capitala Ardealului, autorităţile centrale şi locale au boicotat evenimentul. Deşi au fost invitate, nu au transmis nici măcar mesaje, neacordând respectul cuvenit celei mai importante instituţii de învăţământ din Transilvania. [...] Deşi prezenţa sa la eveniment a fost anunţată, preşedintele Ion Iliescu nu a mai ajuns la Cluj, însă a transmis un mesaj prin intermediul consilierului său personal, Victor Opaschi. [...] De la aniversarea şcolii româneşti au lipsit preşedintele Traian Băsescu, premierul Emil Boc, ministrul Educaţiei, Daniel Funeriu, cu toate că au fost invitaţi, precum şi reprezentanţii autorităţilor locale, primarul Sorin Apostu, prefectul Florin Stamatian. (articolul 33)*

Articolele cuprind şi referiri istorice, pentru a poziţiona manifestările în raport cu perioada în care instituţia respectivă a fost creată şi pentru a le oferi cititorilor un reper în timp:

> *În 1919, Universitatea românească îşi deschidea porţile studenţilor, iar un an mai târziu Regele Ferdinand ţinea discursul inaugural în Aula Magna. [...] Acum 90 de ani, la inaugurarea universităţii româneşti din Cluj au participat Regele Ferdinand I întregitorul, Regina Maria, premierul de atunci, precum şi întregul cabinet şi tot corpul diplomatic, care au sosit la Cluj cu trenul în 1-2 februarie 1920. «Datoria vieţii" noastre» a fost prelegerea inaugurală susţinută de Vasile Pârvan. (articolul 33)*

Cu excepţia articolului 32, celelalte două spicuiesc din discursurile reprezentanţilor Universităţii, ai invitaţilor sau din mesajele transmise de cei absenţi, care sunt formulate în termeni elogioşi la adresa instituţiei sărbătorite sau dezaprobatori faţă de situaţia actuală în care se găseşte învăţământul românesc. Autorii articolelor se referă mai ales la ceremonia aniversară, dar menţionează că mai multe evenimente sunt dedicate aniversării, după cum am văzut şi în celelalte articole analizate în cadrul celor 3 ritualuri de mai sus: „Pentru a marca cei 150 de ani de existenţă, Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti organizează o ceremonie aniversară şi un simpozion cu tema «Provocări şi perspective ale învăţământului juridic».” (articolul 32), „În Aula Magna a Universităţii Al. I. Cuza a avut loc o ceremonie festivă sub titlul Dies Anniversarius, la care au participat 450 de invitaţi din ţară şi din străinătate. [...] Preşedintele Consiliului Judeţean, Constantin Simirad, a oferit o diplomă şi o medalie rectorului Vasile Isan. (articolul 34)

Dacă articolul 32 este, în esenţă, un comunicat de presă cu câteva informaţii adăugate, mai puţin specifice unui astfel de gen jurnalistic, celelalte două articole prezintă pe larg ceremonia aniversară, dar, la fel ca în cazul articolelor despre acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, pun accentul foarte puţin pe latura ceremonială, pe simboluri şi foarte mult pe

declarațiile sau discursurile participanților, unii dintre ei foşti preşedinți (de altfel, titlul articolului 34 este elocvent: „Ceremonie cu ştaif prezidențial la «Universitatea Cuza». 150 de ani de istorie"), membri ai Casei Regale sau pe comentarea absenței unor figuri importante. Aflăm mai multe despre ce au însemnat aniversările pentru instituțiile respective din alte articole, analizate în cadrul altor ritualuri, decât din cele incluse la această temă, care prezintă, este adevărat, momentul cel mai important din seria de evenimente dedicate aniversării.

5. Primirea studenților Erasmus

Dacă din analiza interviurilor a reieşit că astfel de ceremonii nu sunt foarte comune în mediul academic românesc, o posibilă explicație fiind şi numărul relativ redus de studenți Erasmus înscrişi în universitățile din România (E. Maftei-Golopenția, 2012), ne-a interesat dacă, totuşi, ritualul este cunoscut de presă şi dacă da, felul în care-l prezintă. Căutările nu au returnat decât un singur rezultat, un articol (35) publicat în ziarul Unirea, cu titlul „Festivitate de primire a studenților străini la Universitatea «1 Decembrie 1918»". Deşi titlul promite să relateze ce presupune o astfel de ceremonie, senzația pe care o avem citind articolul este, din nou, aceea a unui comunicat de presă. Astfel, se anunță ora, locul şi data când se va desfăşura ceremonia, numele, instituția de proveniență a studenților Erasmus, precum şi țara şi, la final, un bilanț cu privire la numărul de studenți Erasmus ai Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. Beneficiul includerii acestui articol în eşantion este acela că el dă măcar seamă de existența ritualului în mediul universitar românesc.

6. Zilele Porților Deschise

Mai multe articole cu referire la o manifestare cunoscută în lumea universitară ca o formă a universităților de a-şi atrage studenți, Zilele Porților Deschise (ZPD), au fost incluse în eşantionul de analiză, care cuprinde: articolul 36 – publicat în Ziua de Constanța, cu referie la ZPD la Universitatea Ovidius din Constanța, articolul 37 – publicat în Ziarul Ring, despre ZPD la Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti, articolul 38 – publicat în Ora de Sibiu, despre ZPD la Facultatea de Inginerie a Universității „Lucian Blaga", articolul 39 – publicat în Timiş Online, cu referire la ZPD la Universitatea de Vest din Timişoara.

Acestea surprind multitudinea de manifestări numite, generic, Zilele Porților Deschise, care, la rândul lor, pot fi parte integrantă dintr-un eveniment mai mare. Astfel, presa relatează că ZPD la Universitatea Ovidius din Constanța, de exemplu, se înscriu într-un eveniment mai amplu: „Cu prilejul Zilei Universității, pe 20 martie, aniversare ocazionată de naşterea poetului latin Publius Ovidius Naso - patron spiritual al instituției tomitane" (articolul 36), la fel şi la Facultatea de Inginerie din Sibiu: „Cea mai veche facultate din cadrul Universității „Lucian Blaga" din Sibiu împlineşte anul acesta 35 de ani de la înființare. Cu ocazia acestei aniversări, Facultatea de Inginerie din Sibiu pregăteşte o serie întreagă de evenimente [...]" (articolul 38).

Celelalte două articole trec în revistă seria de activități care se desfăşoară cu ocazia Zilelor

Porților Deschise, la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti (articolul 37) şi la Universitatea de Vest din Timişoara (articolul 39). La Universitatea din Bucureşti, presa consemnează că: „În fiecare zi, de la ora 18.00, are loc un tip diferit de eveniment" (articolul

37). Cât despre evenimentele organizate în cadrul Universității de Vest din Timişoara, presa semnalează că:

> *Facultatea de Fizică de la Universitatea de Vest încearcă să-i atragă pe tineri în lumea experimentelor cu principii mecanice, cristale, nano-microsisteme inteligente, reflecții şi reflexii, electricitate şi magnetism ş.a.m.d. [...] Studenții care promovează imaginea fiecărei facultăți sunt îmbrăcați în diverse costume pentru a face reclamă instituției pe care o reprezintă. Nu lipsesc prezentările video şi nici câte o bomboană pentru elevii care cer informații la standuri. Timp de două zile, în 6-7 aprilie 2011, profesorii şi studenții Facultății de Economie le vor explica elevilor ce înseamnă să fii student la această facultate [...] Acțiunea, organizată sub sloganul „18+, Interzis minorilor care nu doresc o carieră de succes", îşi propune să răspundă la întrebările celor care îşi doresc să devină economişti. (articolul 39)*

Indiferent că ZPD reprezintă un eveniment în sine sau că se înscriu într-o manifestare şi mai amplă, scopul declarat este acela de a le prezenta posibililor viitori studenți oferta educațională, baza materială, precum şi viitoarele oportunități de carieră. Aceasta se întâmplă, aşa cum am văzut din relatările presei, prin organizarea de vizite ale universităților, căminelor, bazei sportive, prin amplasarea de standuri cu materiale informative despre instituția de învățământ. Articolele sunt scrise, pe alocuri, în stilul unor rapoarte ştiințifice, mai ales atunci când prezintă situația locurilor sau a candidaților din anii trecuți şi în stilul unor comunicate de presă atunci când se referă la programul manifestărilor, dar aceste caracteristici nu mai constituie o noutate. Numai că, de data aceasta, impresia pe care ne-o lasă articolele despre Zilele Porților Deschise este mai degrabă a unei manifestări academice care nu are nimic de-a face cu structura ritualului şi care, în afară de repetitivitate, nu împarte nimic cu ritualul. Încărcătura ritualică vine abia din manifestările conexe Zilelor Porților Deschise, precum:

> *Seria evenimentelor din cadrul Zilelor Facultății de Inginerie din Sibiu va fi deschisă de o adunare festivă, la care sunt aşteptați să participe toți decanii care au condus destinele instituției de învățământ superior din 1976 şi până în prezent. [...] Merită remarcat şi emoționantul moment pregătit pentru 3 iunie, când de la ora 12.00 va avea loc cursul festiv din cadrul Festivității de absolvire a studenților din anul IV. La acest eveniment sunt aşteptați şi ingineri şi subingineri din cadrul primei generații de absolvenți ai Facultății. (articolul 38)*

Dacă am întâlnit şi articole care prezentau succint un ritual, al cărui aparat simbolic s-ar fi pretat la mult mai mult, de data aceasta, articolele selectate prezintă pe larg evenimentele care se înscriu în agenda manifestării, presa având rolul de canal de promovare a ofertei educaționale a instituțiilor de învățământ superior.

Concluzii

Acest eşantion de 39 de articole nu constituie decât o „secțiune transversală" din multitudinea de articole care, de-a lungul celor 22 de ani de post-comunism, au relatat diferitele ritualuri universitare. Aşa cum am putut constata, presa (şi ne referim aici la cea online, pe care ne-am sprijinit analiza) relatează ritualurile într-un stil axat pe „*neutral and balanced accounts*", care nu o dată amestecă stilul propriu comunicatelor de presă cu cel al

rapoartelor ştiinţifice. Dintre toate ritualurile analizate prin ochii presei, numai ceremonia de absolvire păstrează o parte din „arsenalul" simbolic al ritualului, transmite emoţia şi depistează cu adevărat pragul pe care-l trec ritualic absolvenţii. În celelalte articole, evenimentele pe care le relatează presa seamănă mai curând cu nişte acţiuni repetitive, importante mai ales datorită invitaţilor de seamă şi nu simbolisticii lor (trecerea unui prag, recunoaşterea unor merite etc.). Dacă mai sus afirmam că presa devine parte integrantă a ritualului, dându-i mai multă forţă şi amploare, nuanţăm acum acest punct de vedere, spunând că, cel mai probabil, este vorba despre alte tipuri de ritualuri decât cele academice în care presa joacă rolurile amintite şi, cel mai probabil, este vorba despre televiziuni sau publicaţii cu acoperire naţională, nu despre publicaţii sau site-uri de ştiri locale. Aceasta deoarece impresia pe care ne-au lăsat-o lecturarea şi analiza ulterioară a articolelor este că, dimpotrivă, presa pune într-un con de umbră toată încărcătura simbolică a unor evenimente care în realitate sunt ritualice, le face banale, le ia din strălucirea pe care o au în realitate (cu excepţia, aşa cum am mai spus, ceremoniei de absolvire). Nu este deloc de mirare că aceste articole au, în raport cu subiecte de o importanţă mult mai redusă, care nu privesc o colectivitate întreagă şi care tratează fapte banale de viaţă, un număr atât de mic de vizualizări, la cât de stereotipe par. Nu mai amintim aici nenumăratele greşeli de gramatică, ortografie, exprimare etc. Să fie, oare, justificate de părerea că „în online totul este posibil"?

Ritualurile academice, aşa cum sunt ele văzute de presă, nu au încărcătura simbolică şi pentru că aceasta nu pune accentul pe elementele care, în realitatea nemediată, ar trebui să le diferenţieze de alte evenimente repetitive. Cu alte cuvinte, din articolele de presă lipsesc, de fapt, relatările despre momentele cele mai semnificative din punct de vedere ritualic, aşadar nu ne putem nici măcar da seama dacă acele momente sunt sau nu în deficit de capital simbolic.

După „sondarea" spaţiului virtual, în căutare de articole care să poată fi incluse în eşantionul de analiză, am ajuns la concluzia că presa este prezentă la diferitele manifestări academice, de orice natură ar fi ele, de vreme ce scrie despre ele, dar că transmite, aşa cum am zis şi mai sus, nişte cadre care degradează ritualurile academice, care ar putea da impresia că ele nu înseamnă decât o ocazie de întâlnire a oficialităţilor locale cu cele centrale, de înşiruire a unor discursuri lungi, într-o limbă de lemn şi nimic mai mult. De altfel, tema imixtiunii politicului în viaţa academică, prin ritual, este vedeta de necontestat a majorităţii articolelor. Aproape că nu există articol care să nu facă o listă a oamenilor politici care participă la sărbătorile vieţii academice, ca şi cum ele ar putea fi scoase din anonimat prin capitalul de imagine al participanţilor.

Dacă presa pune într-un con de umbră partea simbolică a ritualului, evidenţiază clar etapele de desfăşurare care-l marchează. De asemenea, multe din articole reprezintă o ocazie foarte bună pentru tratarea, pe fondul ceremoniei, a unor alte subiecte, cel mai adesea sociale, tangenţiale cu manifestarea în sine. În acest sens, titlul articolului poate uneori să inducă în eroare, el anunţă un subiect, dar articolul prezintă, de fapt, un subiect total diferit.

În final, reluăm o constatare pe care am mai făcut-o de-a lungul analizei, aceea că centrul universitar Bucureşti este mult mai puţin în lumina reflectoarelor presei online decât centrele din Ardeal sau Transilvania, de exemplu. Este adevărat şi că în centru se petrec mult mai multe evenimente, mai ales politice, demne (sau nu!) să devină o ştire decât în provincie, de

unde şi interesul presei locale pentru manifestări care marchează ritmul vieții de provincie, printre care şi cele din mediul academic, unde universitatea reprezintă un fel de *axis mundi*.

Mulţumiri
*Această lucrare a beneficiat de suport financiar prin proiectul „*Tineri cercetători de succes – dezvoltare profesională în context interdisciplinar şi internațional": POSDRU/159/1.5/S/132400, *proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013".*

Bibliografie

A. Cărți, articole, studii de specialitate

Coman, M. (2003). *Mass media, mit şi ritual, O perspectivă antropologică*. Iaşi, Editura Polirom.
Gebauer, G., Wulf, C. (2004). *Jeux, rituels, gestes: les fondements mimétiques de l'action sociale.* Paris, Anthropos.
Huizinga, J. (2007). *Homo Ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii.* Bucureşti, Editura Humanitas.
Maftei-Golopenția, E. (2012). *Comunicarea rituală în mediul academic.* Bucureşti, Editura Ars Docendi.
Van Ditzhuyzen, R. (2005). *The 'creatio doctoris'. Diversity or convergence of ceremonial forms?* Disponibil online la http://www.knowpol.uib.no/portal/files/uplink/1309.pdf.
Wang, X. (2006), *Exploring Sample Sizes for Content Analysis of Online News Sites*. Disponibil online la http://www.usfsp.edu/journalism/showcase/documents/wangSampleSizesPaper.pdf.

B. Articole corpus

Alphonso, O. Universitatea „Petre Andrei" şi-a deschis ieri porțile pentru studenții suceveni, 12 10 2010. URL: http://www.monitorulsv.ro/Local/2009-10-12/Universitatea-Petre-Andrei-si-a-deschis-ieri-portile-pentru-studentii-suceveni. (articolul 7)
Andrei, C. Zilele porților deschise la Facultatea de Inginerie a Universității „Lucian Blaga", 26 05 2011. URL: http://www.oradesibiu.ro/2011/05/26/zilele-portilor-deschise-la-facultatea-de-inginerie-a-universitatii-%E2%80%9Elucian-blaga%E2%80%9D/. (articolul 38)
Anghel, S. Record la jubileul Universității „Ovidius". Cinci ceremonii Doctor Honoris Causa, într-o singură zi, 19 03 2011. URL: http://www.cugetliber.ro/1300485600/articol/78785/cinci-ceremonii-doctor-honoris-causa-intro-singura-zi/. (articolul 6)
Baciu, N. Ceremonie de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa la Facultatea de Ştiințe Economice, 18 04 2011. URL: http://www.ziuaconstanta.ro/rubrici/invatamant/ceremonie-de-acordare-a-titlului-de-doctor-honoris-causa-la-facultatea-de-stiinte-economice-28394.html. (articolul 3)
Baraboi, C. La deschiderea anului universitar UAGE a oferit premii de excelență studenților merituoşi, 2 10 2010. URL: http://www.evenimentul.ro/articol/uage-a-oferit-premii-de-excelenta-studentilor-merituosi.html. (articolul 19)

Buburuz, B. Daniel Funeriu: Eliminati nepotismul universitar!, 4 10 2010. URL: http://www.citynews.ro/cluj/pentru-studenti-14/daniel-funeriu-eliminati-nepotismul-universitar-95190. (articolul 8)
Chermăneanu, Ş. Zilele Porților Deschise, la Universitatea Ovidius, 16 03 2009. URL: http://www.ziuaconstanta.ro/rubrici/social/zilele-portilor-deschise-la-universitatea-ovidius.html.(articolul 36)
Cofari, L. Emoții la ceremonia de deschidere a noului an universitar, 1 10 2010. URL: http://www.tvmures.ro/stiri-locale/invatamant/detalii-stire-invatamant/article/video-emotii-la-ceremonia-de-deschidere-a-noului-an-universitar/typo3temp.html. (articolul 9)
Criş, A. Ceremonie spectaculoasă la Universitate, 20 05 2010. URL: http://www.ebihoreanul.ro/stiri/ultima-or-31-5/ceremonie-spectaculoasa-la-universitate-87589.html. (articolul 2)
Dan, O. Ceremonia de absolvire la nivel verde: robe biodegradabile, 4 05 2010. URL: http://www.evz.ro/detalii/stiri/ceremonia-de-absolvire-la-nivel-verde-robe-biodegradabile-893948.html. (articolul 26)
Deleanu, T. Cea mai fainã festivitate de absolvire, 5 06 2011. URL: http://www.turnulsfatului.ro/7904/cea-mai-faina-festivitate-de-absolvire.html. (articolul 24)
Firițeanu, D. Câteva sute de studenți au participat la festivitatea de deschidere a anului universitar, 4 10 2010. URL: http://www.adevarul.ro/locale/resita/Cateva-participat-festivitatea-universitar-Resita_0_347365489.html. (articolul 16)
Hantea, O. Andrei Marga, Doctor Honoris Causa la Târgu-Jiu, 20 06 2011. URL: http://www.gorjexclusiv.ro/cotidian/andrei-marga-doctor-honoris-causa-la-targu-jiuvideo.html. (articolul 4)
Hojda, M. M. Experimente stiintifice de Ziua Portilor Deschise la Universitatea de Vest, 6 04 2011. URL: http://www.tion.ro/experimente-stiintifice-de-ziua-portilor-deschise-la-universitatea-de-vest/899235. (articolul 39)
Huiban, L. Deschiderea anului universitar în Bacău, 30 09 2010. URL: http://www.ziaruldebacau.ro/ziarul/2010/09/30/deschiderea-anului-universitar-in-bacau.html. (articolul 12)
Ilie, C. „Ziua Portilor Deschise" la Litere, 27 04 2010. URL: http://www.ziarulring.com/stiri/15017/ziua-portilor-deschise-la-litere. (articolul 37)
Iustin, S. Daniel Funeriu alături de primarul Sorin Apostu la deschiderea anului academic USAMV, 2 10 2010. URL: http://www.napocanews.ro/2010/10/daniel-funeriu-alaturi-de-primarul-sorin-apostu-la-deschiderea-anului-academic-usamv.html. (articolul 17)
Kovacs, L. Răduleasca de Oradea, 28 03 2011. URL: http://www.ebihoreanul.ro/stiri/ultima-or-31-20-11/raduleasca-de-oradea--93651.html, consultat în aprilie 2011.
Kovacs, L. Sexy-africana, 2 05 2011. URL: http://www.ebihoreanul.ro/stiri/ultima-or-31-20-11/sexy-africana-foto--94329.html, consultat în mai 2011.
Laczko, E. Festivitate de deschidere a noului an academic la Universitatea de Vest Vasile Goldiş, 2 10 2010. URL: http://www.informatia-zilei.ro/sm/educatie/festivitate-de-deschidere-a-noului-an-academic-la-universitatea-de-vest-vasile-goldis/. (articolul 18)

Mădărăşan, F. Deschiderea anului universitar de la Cluj, politizată la maximum, 29 09 2009. URL: http://www.napocanews.ro/2009/09/deschiderea-anului-universitar-de-la-cluj-politizata-la-maximum.html. (articolul 20)
Mărăscu, O. Festivitate de absolvire stropită cu apă de ploaie, la Agro, 18 05 2010. URL: http://www.ziuadevest.ro/actualitate/9750-festivitate-de-absolvire-stropit-cu-ap-de-ploaie-la-agro.html. (articolul 27)
Neag, N. Alba Iulia: Ceremonial de absolvire în marş pe străzile oraşului. Tinerii au spus „adio“ studenţiei, 28 05 2011. URL: http://www.adevarul.ro/locale/alba_iulia/Alba-IuliaCeremonial-absolvire-Tinerii-studentiei_0_488951271.html. (articolul 25)
Neag, R. Studenţii au recucerit Clujul, 27 05 2011. URL: http://www.adevarul.ro/locale/cluj-napoca/ Studentii_au_recucerit_Clujul. (articolul 21)
Pîrvu, C. Clujul, invadat de studenţi, 26 09 2010. URL: http://www.ziuadecj.ro/eveniment/clujul-invadat-de-studenti--51517.html. (articolul 10)
Popescu, C. Ambasadorul Republicii Azerbaidjan a primit titlul de Doctor Honoris Causa, 29 07 2010. URL: http://www.ziuaconstanta.ro/rubrici/invatamant/ambasadorul-republicii-azerbaidjan-a-primit-titlul-de-doctor-honoris-causa-galerie-foto-23247.html. (articolul 1)
Silaşi, C. Ceremonia de absolvire la Babes-Bolyai, 20 05 2010. URL: http://www.citynews.ro/bistrita-nasaud/pentru-studenti-14/foto-video-ceremonia-de-absolvire-la-babes-bolyai-82356/. (articolul 22)
Silaşi, C. Festivitate de absolvire la Universitatea Ecologică, 12 06 2010. URL: http://www.citynews.ro/bistrita-nasaud/pentru-studenti-14/foto-festivitate-de-absolvire-la-universitatea-ecologica-84626. (articolul 23)
Şoicu, I. Deschidere festivă la Universitatea Europeană Drăgan din Lugoj, 1 10 2010. URL: http://www.renasterea.ro/stiri-banat/actualitate/deschidere-festiva-la-universitatea-europeana-dragan-din-lugoj.html. (articolul 11)
Toma, G. Iaşi: Andrei Pleşu a primit titlul de Doctor Honoris Causa la Universitatea de Arte, 27 10 2010. URL: http://www.adevarul.ro/locale/iasi/Iasi- Andrei_Plesu_ a_primit_titlul_de_ Doctor_Honoris_Causa_la_Universitatea_de_Arte_0_361164349.html. (articolul 5)
Ursa, L. Timişoara academică s-a îmbogăţit cu alţi 30.000 de tineri, 5 10 2010. URL: http://www.renasterea.ro/stiri-timisoara/actualitate/timisoara-academica-s-a-imbogatit-cu-alti-30000-de-tineri.html. (articolul 14)
XXX. Şefii de promoţie, premiaţi cu câte 500 de lei, 3 10 2008. URL: http://www.gandul.info/scoala/sefii-de-promotie-premiati-cu-cate-500-de-lei-3260295. (articolul 30)
XXX. Peste 3000 de tineri au absolvit Universitatea Politehnică Bucureşti, 21 06 2009. URL: http://www.realitatea.net/peste-3000-de-tineri-au-absolvit-universitatea-politehnica-bucuresti_544277.html. (articolul 31)
XXX. Ceremonie de absolvire pe stadion de Champions League, 5 07 2009. URL: http://www.ziuadecj.ro/eveniment/ceremonie-de-absolvire-pe-stadion-de-champions-league--20743.html. (articolul 29)
XXX. Facultatea de Drept din Bucureşti împlineşte 150 de ani, 25 09 2009. URL: http://www.ziare.com/scoala/invatamant/facultatea-de-drept-din-bucuresti-implineste-150-de-ani-959625. (articolul 32)

XXX. Început de an universitar la „Spiru Haret” cu discursuri anti-minister, 2 10 2009. URL: http://stiri.acasa.ro/social/inceput-de-an-universitar-la-spiru-haret-cu-discursuri-anti-minister-109974.html. (articolul 13)
XXX. 90 de ani de universitate românească la Cluj, 16 04 2010. URL: http://www.ziuadecj.ro/eveniment/90-de-ani-de-universitate-romaneasca-la-cluj--6787.html. (articolul 33)
XXX. Anul universitar se deschide luni la UBB Cluj, 24 09 2010. URL: http://www.stiridecluj.ro/social/anul-universitar-se-deschide-luni-la-ubb-cluj. (articolul 15)
XXX. Ceremonie cu ştaif prezidenţial la Universitatea „Cuza”. 150 de ani de istorie, 27 10 2010. URL: http://www.newsiasi.ro/eveniment/Stirea-zilei/aniversare-festiva-la-150-de-ani-a-universitatii-qalicuzaq-doi-fosti-sefi-de-stat-la-ceremonie.html. (articolul 34)
XXX. Festivitate de primire a studenţilor străini la Universitatea „1 Decembrie 1918”, 21 02 2011. URL: http://www.ziarulunirea.ro/2011/02/festivitate-de-primire-a-studentilor-straini-la-universitatea-1-decembrie-1918. (articolul 35)
XXX. Universitatea de Vest „Vasile Goldiş” Arad Filiala Zalău: Festivitate de Absolvire - Promoția 2011, 30 05 2011. URL: http://www.magazinsalajean.ro/index.php?cmd=article&artid=26274. (articolul 28)
XXX. Festivitate de absolvire Farmacie – 2011, 6 06 2011. URL: http://arq.ro/festivitate-de-absolvire-farmacie-2011. (articolul 30)

CONSTRUCTING THE HOMO SOVIETICUS

Júlia Vallasek, PhD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The process of constructing a new type of man (often refered to as homo sovieticus) started from the earliest years and through the educational and child-care system followed the children of the Stalinist era into young adulthood. Print media directed to young consumers proved to be a highly efficient tool in the hands of state propaganda, reaching virtually every child in Romania. My essay presents a case study on the children's magazine Pioneer (Pionír), focusing on the general Stalinist agenda setting pattern of the magazine and on the particularities arising from the fact that this magazine was designed to serve as a propaganda tool in the education of the children of Hungarian minority in Romania.

Keywords: propaganda, child education, media, Stalinist pattern.

Motto
"However young, a small child, (s)he is building communism"
(Zoltán Veress)

1. The Pioneer

The weekly magazine *Pioneer* (Pionír), dedicated to children of the age 9−14, was first released on 10 June 1951 in Bucharest by the Central Committee of the Young Workers' Association (Ifjúmunkás Szövetség). From September 1953 to February 1956 it was published in Marosvásárhely, the center of the newly established Hungarian Autonomous Region, by the Provincial Public Council as the provincial magazine of the pioneer organizations. Thereafter it was published in Bucharest again as the magazine of the National Council of Pioneers until 21 November 1967 when it was replaced by the new magazine *Sworn Friend* (Jóbarát).

Being a magazine propagating a movement, its purpose was not to entertain or to educate through entertaining the young readers in the spirit of the classical principle docere et delectare, but to tendentiously form children according to the prevalent ideology. In his salutatory preamble published in the first issue, János Fazakas (the secretary of the Central Directorate of the Young Workers' Association) formulated the objectives of the magazine in the spirit of the contemporary militarist rhetoric in the following way: "By means of this magazine our organization provides our Hungarian pioneers and pupils with a new *weapon*, a weapon that allows them to successfully *fight* for accomplishing their tasks" (emphasis mine). He also formulates the main principle of raising children: "We must raise our pioneers in the spirit of unlimited devotion to our party and our organization."

One year later, András Bokor (also a member of the Central Directorate of the Young Workers' Association) contentedly acknowledges in an editorial: "In its first year of appearance, *Pioneer* educated its tens of thousands of readers to love the Party and to join with devoted affection its struggles in leading working people towards building socialism. The magazine has never forgotten to explain how much the children of the Party owe the workers of our country, to explain the fact that happy childhood, the opportunity to learn, pioneer life, pioneer camps, the Pioneers' Palace in Bucharest, the pioneer houses and many, many other things are all results of the Party's striving. *Pioneer* can only fulfil the task of

children's patriotic education, if it continues to progress this way, if the spirit of its infinite love towards the Party, the Soviet Union and comrade Stalin continue to pervade each of its articles, each of its lines."

The three basic means of forming personality (turning children into self-conscious party members) are: making people give up their independence and achieving blind obedience through disciplining; abolishing differences and separateness through standardization; and teaching people the ideology of the party (Manolescu 2004, 215).

The values and mentality conveyed with (varying degrees of) aggressivity by *Pioneer* practically reached each and every 9–14 year old child, since subscription was mandatory both for pioneers and for the so-called "pupils" who were not yet members of the organization (or were excluded from it on account of their descent). Some of the papers published in the magazine included specific instructions and technical descriptions concerning the organization of pioneer activities, while other articles had to be discussed and "processed" during "squad or group meetings".

As a magazine propagating a movement, initially *Pioneer* had only a certain degree of independence; its materials − especially at the beginning, until the magazine moved to Marosvásárhely − were almost literally identical to those of its Romanian counterparts, *The Pioneer* (Pionierul) and *The Spark of the Pioneer* (Scanteia Pionierului) which were also published by the Central Committee of the Young Workers' Association. Practically the only exceptions were the Hungarian readers' letters and some poems (written by Sándor Kányádi, Erik Majtényi, Géza Páskándi). Most of the articles published in *Pioneer* can in fact be regarded as double quotations, since a significant proportion of the materials taken over from the Romanian magazines were, in turn, taken over from *Pionerskaya Pravda*. The Soviet pioneers' magazine was all along considered a model regarding the choice of topics and redaction; as it was formulated in a salutatory article on the 25th anniversary of its existence, the Soviet magazine decorated with the Order of Lenin was one where "guiding, educating and encouraging articles can always be found" (1950/3).

The changes in the place of publication and the publishing organization roughly coincide with the changes of the fifties and sixties which influenced the dominant discourse of the period. Although the period between 1950 and 1964 will be discussed here as a single one, below I present a more detailed outline of the particular sub-periods. In order to analyze the parameters under which *Pioneer* fulfilled its agitational role in these intervals, I use the following factors as starting points: the general aspect of the magazine (including photos and visual materials, as we are talking about a children's magazine putting a greater emphasis on visuality; choice of topic and rhetoric); the agenda transmitted by *Pioneer*; and the role of literature in the magazine.

1. At the beginning the magazine fulfilled the role of political education in the strict sense, as it transmitted the expectations of the Party towards the readers with sectarian rigour. Literature practically played a decorative, symbolical role: poems (prose was almost completely absent in these issues!) mostly appeared related to certain illustrious feast days belonging to the range of communist festivities. The illustrative materials of the magazine presented children primarily while taking part in parades celebrating victory or in some kind

of communal work (e.g. harvesting). References to the Romanian leaders of the Party (primarily to Gheorghe Gheorghiu-Dej), to the heroes of the illegalist period and to persons like Stalin and Lenin were constantly present, not only in the articles, but on the level of visualization as well. The visual representations based on creating contrast accurately indicate the mythicizing approach of the period of Stalin's cult of personality: children in pioneer's neckties, usually represented by full-body portraits, stand next to enormously magnified portraits of Stalin, Lenin, Gheorghiu-Dej (or, less frequently, portraits of the anonymous soldier of the Red Army or of Zoya Kosmodemyanskaya, the "guerrilla heroine") looking up to them. Mythicizing also plays a role in creating a visual representation of the enemy: in the articles, the hate-poems and in the short stories of similar emotional motivations and propagandistic purposes, the external enemy (imperialists, Tito, etc.) and the internal enemy (kulaks, reactionists, the clergy, etc.) are all endowed with the attributes of the mythical evil (physical deformity, animalistic features, etc.).

The aggressiveness of the contemporary rhetoric is also shown by the obsessively recurring metaphors based on bio-physical processes, which were meant to serve the acceptance of the propagated values. The readers were required to "learn", "internalize" and "process" the instructions of the Party transmitted by the Young Workers' Association and the Pioneer Organization, published in the magazine. Added to the "unlimited devotion" and adjectives like "enthusiastic" and others, all these created the ideal of the passive reader who is unable to think and act independently, a person who could later be activated in favour of the right purposes, against the external or internal enemies.

2. Between 1953−1956, when *Pioneer* was published as the magazine of the Hungarian Autonomous Region, regional specificities came into prominence. The coverage and the photos of different events that implicated great masses of people (e.g. 23 August, May Day parades, etc.) were primarily focused on this region and on its centre, Marosvásárhely. The reports were also primarily concerned with the events of the Hungarian Autonomous Region and the Hungarian inhabited regions; moreover, the news of pioneer life in the capital mostly presented information about the pioneer activities of the Hungarian school from Bucharest. The illustrative materials were characterized by an icon-like combined representation of the Hungarian/Szekler folk costumes and the pioneer's necktie.

The rate of the articles attacking the enemy gradually decreased in this period, while the previous militarist rhetoric also became somewhat softened. The topic of patriotism measurable by the amount of work came into prominence; beside sizing up the country's richness and beauty, the laudation of the beauties found on the native land and in the narrower home region also appeared. By means of local historical writings, folk tales, folk poems, etc., an attempt was made to create a new version of the communist worldview and value system based on specific regional values and traditions, a version that was at the same time considered to be of secondary importance.

3. After being returned to Bucharest, *Pioneer* became the children's magazine of the period called the era of "melting" or "ease". Educating children in the spirit of pioneer life and discipline required by the Party, of course, continued to have a very important role. The rate

of topics of regional interest decreased, in turn, the notes, reports and articles matching the children's/subteens' field of interest (writings about scientific and technical novelties, space exploration, arts and some "party-neutral" programs, like carnivals, sporting events, etc.) became relatively frequent.

The reduction of the regional character and the weakening was observable in the visual representation of people as well: folk costumes almost entirely disappeared, while, beside the mandatory school uniforms and pioneer uniforms, "civilian" street wear also appeared in the pictures. The range of activities became more diversified, not only on the level of fiction (in the case of the heroes of different short stories or fragments of novels), but also in the case of the identifiable characters referred to in the reports. While in the early fifties the characters were practically captured while fulfilling some kind of public role (they were exclusively represented as taking part in pioneer activities, learning or communal work), here private life plays a part as well. Young people relaxing, practicing their hobbies, having fun (moreover, young people dancing to twist or rock music − the new trends of the sixties, often considered deviant and condemnable) also appeared in these articles and visual materials, photos. Literature here starts to be regarded as a service too: in preparation for important events (primarily for 23 August and 30 December, but even for events of lesser importance like camp celebrations, class days or pioneer assemblies) *Pioneer* published full-page compilations of poetry, playlets, programs of dance and music, and scripts for reciting choirs.

2. A sketch of the reader

Being an openly propagandistic magazine, the issues of *Pioneer* presented an idealized pioneer image to its 9−14 year old readers (who were not necessarily members of the organization), instead of their own genuine portraits. Communist propaganda in fact functioned as a substitute for reality (Pipes 1998, 289−290), its purpose was no longer to extenuate or to deform reality, but to create a fictitious world that was inconsistent with the individual's everyday experiences, even so, people had to behave as if they accepted it as reality. The poems, short stories and even the newspaper genres (articles, reports) presented a typical image of the ideal of a pioneer. They wear school uniforms with the emblematic pioneer necktie, the activities they are engaged in are only partly studying (assumed on the basis of their age and status of pupil) and − to a small extent − helping out with the work around their home, while their main occupation and pastime is taking part in different types of communal works. They have no interest in anything else, individual initiatives are taken only when they invent and carry out new methods of doing the communal work in question. With the exception of sleeping, they are practically always in the scope of the community (i.e. they are never out of sight), they do not have any free private time. (Even the essentially solitary activity of reading is done in reading groups and guided discussions of literature.) Pioneers have a permanent compulsion of activity; according to one of the photos, the first day of vacation is spent with discussing the "vacation work plan". This kind of emphasis on the importance of work was in full accordance with the pedagogical ideal developed by Makarenko in order to be used in actual labour camps for children who had been orphaned during the world war and who had sometimes committed greater or lesser crimes as well.

The often mentioned camps and weekend programs, considered the benefaction of the Party, were in fact the means of unification and supervision at best, or simply the forms of institutionalized child labour at worst, which was strongly connected to the way that the regulations of the Pioneer Organization of the Romanian People's Republic confused the notions of obligations and rights, obligations being continuously classified as rights. Thus the child image contoured by the writings and set as an example to the potential readers of the magazine, in fact, impersonated the Regulations of the Pioneer Organization of the Romanian People's Republic.[1] The blind spots of the reality simulated by the propaganda literature were brought into attention by a writer. The author of the contemporary success novel *The Street of the Youngest Son,* Lev Kassil describes the method of reality- and character-representation at a Bucharest book signing event as follows: "The writer has to know the people, the good and the bad ones. *(S)he has to select an outstandingly good one to write about, who will be taken as typical*. Accordingly, this will not always be a real-life child" (1955/111; emphasis mine).

While discussing the ideal figure the readers could become following the instructions presented in the magazine, we also have to mention the cult of the body parallel to the ideological education. In the articles of *Pioneer*, sports, competition and generally the cult of physical strength were as important as encouraging children to learn and to work. The relation of physical and spiritual values is formulated in a poem as follows: "Having only good marks doesn't bring glory. / Your muscles must also be tight like a sword! / Your necktie obligates you: / be brave, loyal, happy, clever, / be noble in strength / like hammered steel!" (Mária Tamás: *On the riverside,* 1956/151.)

3. The pioneer literature

3.1. Infantilism, emancipation, intimidation

Before the linguistic and thematic survey of the literary works published in *Pioneer*, we have to draw a picture of the worldview these poems and short stories were meant to shape. Examining the child-image created by the children's literature of the Gheorghiu-Dej era, it is conspicuous that it was based on two conflicting tendencies: the intent of infantilization and emancipation.

The former tendency was in fact the continuation of the tradition of children's literature which regarded children as readers with decreased mental abilities, a tradition that, in turn, was influenced by the approach intensified at the beginning of the 19th century, according to which children are not "savages" but "kingly children", irreplaceable values requiring protection (Badinter 1999, 174). The (often not even first ranked) literary works with a "babbling" voice, reflecting an infantile worldview instead of a childlike one, were

[1] See the *Regulations of the Pioneer Organization of the Romanian People's Republic*, III./104. 8 September 1955.The 2nd paragraph with the title *The Pioneer's rights and obligations* imposes the following obligations: fulfilling the vows, studying diligently, being disciplined both at school and outside of it, respecting grownups, considering work as being an honour and actively taking part in it, helping the parents, being honourable, fair, modest and good comrades, taking care of younger children, being concerned with physical education. In contrast, the pioneers' right is that they may carry all these out in an organized manner, that is: "they may take part in any kind of work of their group", they may participate in discussing the questions related to the activity of the pioneer organization and in the pioneer houses' functioning, they can ask for a recommendation for joining the Young Workers' Association, and, finally, they may vote and be voted for. As we can see, only the last one can really be considered a right.

based on the misapprehension and exaggeration of the above mentioned tendency. The propagandistic children's literature aiming towards shaping the new man preserved both this tendency and its specific language. Accordingly, the poems were addressed to the children waiting for this formation: "They are also lights / Cherished lights of the nation, / Little Suns of the country, the apple of the Party's eye" (Ádám Anavi: *The Party's heart beats in us*, 1955/119). The "strident, partial and didactic" voice present in the Hungarian children's literature of the interwar period also lived on, although in the opposite sense (Komáromi 2001, 30).

The characters presented in subordinate positions, passive situations and false naivety are generally girls or characters younger than the others.

The propagandistic message was often formulated hidden behind a naive childlike viewpoint, logic or behaviour. The language that was used was also marked by this type of false naivety, as it offered almost comic scenes and solutions. The Romanian delegation was greeted at the World Festival of Youth and Students in Berlin by Edith, the young East German pioneer in the following way: "The little girl spread her arms, / ran towards the Romanian delegation, / above the red wings of the flags flipped, / while the little pioneer girl / sang as if all her colourful dreams / and sweet smiles were in her song" (Erik Majtényi: *About a Berlin Station*, 1951/63). According to the propagandistic goals, but also in the spirit of the idyll of false naivety, after the greetings, she "cheerfully chatters" about East Berlin's rebuilding, the workers' joyful lives, the fight against imperialism and the fraternity of nations.

At the other extreme, children were presented as adults and they worked or fought in line with adults. (In the short stories that take place at wartime or in the illegalist period, children handing out leaflets or fighting among the guerrillas are recurring characters.) The pioneer organization with its military hierarchy also favoured this quasi-emancipatory game; the scenario of the assemblies and meetings (and often their topics too) call to mind the strongly politicized activities of the adult world. (E.g. discussing the actual election, the decisions of the congress of the party, etc.) The magazine was in principle dedicated to minors who did not have voting rights yet, however, it always attached special importance to political elections, more or less obviously encouraging its child readers to conduct campaign activities among their families and acquaintances. Sensitivity to public affairs overrode filial affection; in one of the poems, for example, the pioneer encourages his/her candidate mother to participate in patriotic activities, adding that: "If you are a candidate, mother / do as much good as you can / so you can be a good mother / to each and every little pioneer" (Géza Páskándi: *A Pioneer's letter to his/her candidate mother*, 1953/13).

The literature of *Pioneer* created the ideal of the child who goes to camps to "enjoy his/her sunny and carefree childhood" thinking and working like an adult at the same time. Covering up this paradox was achieved by poeticizing the communal works on the one hand, and by presenting the activities of children and adults as being equivalent, on the other hand. This way field-work, studying and fighting became synonymous: "To farmers / harvest is a treasure, / to pupils / exams are the pay-off. / The crops of their yearlong work / will be harvested now. / Line up joyfully / and go to exam − to battle!" (Erik Majtényi: *Exam*, 1951/53). The moments of challenge, the summer exams were portrayed in the magazine as

events of special importance to the whole country, especially in the first issues. Children are encouraged to prepare for their exams by important public figures (academicians, ministers of education, etc.) and eminent workers who symbolized the power of people.

In the paradoxically complementary processes of infantilization and emancipation, a new family-model overrode the traditional parent-child relationship, a family-model in which the Party fulfilled the role of the caring parent. At the same time, biological parents were represented as idealized members of the party in stories taking place in the present, while they got the role of illegalist heroes in the stories taking place in the past. Parallel to the process of collectivization, we can also rarely find the image of the errant parent holding on to the past, who has to be guided towards the right path by the conscious pioneer, which means that the roles are reversed in this case. There are no intellectual parents, only workers, peasants and soldiers. The Party playing the parent role is an androgynous phenomenon: it simultaneously has protective, caring attributes which are considered "maternal" features, and educating, disciplining ones (represented as paternal features). The party's parent role appears at a very early age: "it takes care / of your toys, / it watches over / your joy, / it tells you the most beautiful tales…" (Erik Majtényi: *Do you know what to thank the Party?* 1961/47). Its presence accompanies the process of gaining self-awareness: "I know the Party looks after me, / Like a parent looks after his/her sweet child, / Following the example of Soviet pioneers − / I live for you, my beloved country" (Jenő Szikla: *Oath*, 1953/11). Then the growing child naturally identifies with the spiritual parent replacing the biological one. "It gave you life, it is your life!" (Tauta Nicolae: *The Party*, 1961/10.)

The metaphor of plant-like existence indicates the effectiveness of infantilization, the birth of "the perfect pioneer": "I'm a leaf of my country's tree. / Neither the hot sun, nor the wind tears me away / because I shield inside the budding sprouts / the most treasured issue of my life. (…) As I give you my body and soul, / my cherished blooming Republic!" (Zoltán Hajdu: *Confession to the Motherland*, 1956/27 December.)

A role similar to infantilization was played by intimidation, the means of which was mainly the horroristic description of "here" and "abroad", respectively the description of the negative pole of the East−West dichotomy. News (often accompanied by photos/illustrations) about orphaned, tortured, mutilated and poverty-stricken children were frequently published on the last page of the magazine, especially until the year 1954 (e.g. during the Korean war or the anti-Tito campaign). Child characters "tortured with bestial cruelty" are frequently present in the poems and stories taking place at the time of the guerrilla wars or the illegal communist activities. Due to the morbid hero cult, rich in horror elements, the magazine's child readers faced each year the details about the deeds, especially the death of the young − international, national or regional − heroes of the communist pantheon (e.g. Zoya Kosmodemyanskaya, Vasile Roaita, András Tyukodi).

Other methods of intimidation were constant surveillance and punishing even the smallest mistakes. A certain column of the magazine (with an often changing title, like *The Pioneer's telegraph reports*, *Frankie Photo saw it*, *In private*) was meant to create a forum for public accusations and humiliation: the failures, mistakes and their perpetrators were revealed by the "accusation letters" of classmates, teachers or even parents, in such a way that

everyone could identify the person in question (the names, localities and schools were all given in these letters).

3.2. Tempo di marcia

In accordance with the magazine's openly propagandistic goals, most of the poems were marches celebrating the anniversaries of socialist events of national (23 August, 30 December) or international (7 November) importance. (Poems were quite often set to music and published accompanied by tones, the tempo markings attached to the songs pulsated through the entire repertoire of poems!) Some of these were aimed at strengthening the team spirit, the strong, warrior community's authority was poeticized by a first person plural narrative voice in the name of the imaginary "We". The natural and gradual generational changes are presented in the form of military guard-mounting: "We take over from our fathers' / heroic teams, / Our faithful hearts and strong / Squads, / Warriors / Are all Stalinist heroes" (Sergey Alimov: *The dawn shines above us*, 1951/72).

The military preparedness perceptible in each area of life and the use of militarist forms were the defining feature of the era, as reflected by the term "peace-war" invented in order to maintain passivity, constant controllability and intimidation. Remaining alone on the stage, the winner force, the communist party, bearing different names, maintains and generates the sensation of constant endangeredness in order to preserve its own authority by means of obsessively sustaining and adjusting the self-created notion of enemy. On the level of the children's world, this is present even in the motto of the pioneer organization: "Be ready!"[2]

The structure of the pioneer organization consisting of teams, squads and units; the specific rituals (raising and lowering the flag); the presence of trumpeters and drummers; the different distinctive marks on the uniforms imitating military badges and chevron patches; the ways of greeting and saluting ordered by the "pioneer etiquette"[3] regulating behaviour − all these indicate the military origins of this organization. For that matter, the above mentioned external features, the body cult, the discipline, the loyalty to the leaders and the domineering political ideology are all the same features that previously characterized the main fascist youth organization, Hitlerjugend (Guyot–Restellini 2002, 171–174).

As the works (especially the prose works) published in *Pioneer* teach us, this children's play could be transformed anytime into activities of public benefit due to the military discipline learned during the pioneer trainings. In György Méhes' novel *Three boys and a girl*, published in fragments, on their way to play, some children find out about the atrocious plans of a former house-owner and support an academic professor who is working on an experiment that helps the production of the factory from Vajdahunyad.

[2] 1956 – in the magazine the discussion is about the actual meaning of the motto. Most readers refer to being prepared for external/internal dangers, which proves that this interpretation was more obvious to the children than the more general version offered by Ferenc Szemlér who was asked to write the closing remarks of the debate. His interpretation simply emphasized the importance of being prepared for work/life: "Our country is the country of miners, locomotive drivers, oil-men, peasants planting corn, engineers, poets, and it is all ours. (…) So be ready, comrade pioneer, to become a working citizen of your country" (1956/143).

[3] The difficulty of knowing one's way around the rules is indicated by the fact that, from time to time, *Pioneer* republishes the regulations of the "pioneer etiquette", with special emphasis on the way different people must be greeted at different occasions.

The end of the novel is an apotheosis of team spirit created with militarist rhetoric:
"– Comrade professor, on behalf of our squad, I respectfully report that the enemy's attack has been prevented (…) From now on, we will run a permanent lookout service at the fortress. Tell us if you need anything.
Calamfir got up and went out to the porch leaning on master Iovan. At the stairway, the pioneers stood in double lines. The dog squad with Hannelore in front stood on the right side. (…)
– Thank you for your help, pioneers.
Thirty hands were raised at once to salute, and the greeting rang out: The pioneer salutes you joyfully!" (1959/191)

The marches with their bouncing rhythm and flow of optimism always fulfilled a mobilizing role as the incidental music of some activity, and were used in order to increase the efficiency of the activity ("Our cheerful group collects scrap metal / Give us, buddy, right away, if you've got / Curved nails, rings, bandy shovels!" − Zoltán Veress: *Metal-collector's song*), or simply functioned as an expression of the aggressive community spirit which dissolved individuality.

"Today reading, tomorrow building / calls us, making mountains and valleys tremble. / Off we go, let's learn! / Youngest troop of Lenin" (Erik Majtényi: *The youngest troop of Lenin*).

In the contemporary discourse, working was a synonym of fighting, and this way it was the method of initiation to adulthood, the means of emersion from an infantile life: "They pick it all up, don't let it be wasted / and the grains are all bread. / They fight with spikes daily / for the wonderful peace" (Sándor Kányádi: *Collecting spikes*, 1955/85). Or: "Soldiers of freedom and peace, / pioneers are never cowards. // The pioneer − just like the flag, / is a foregoer in both battle and work (Zoltán Hajdú: *May song*, 1955/85). *Pioneer* published on a daily basis invitations to different (mostly seasonal) communal works (e.g. collecting spikes, harvesting, cleaning streets and houses, collecting paper, glass or metal, etc.), and to extracurricular works (e.g. rabbit-farming, sericulture, gadgeteering, etc.). As a result of conflating working and fighting, they organized working and studying competitions which were the domesticated versions of constantly fighting an imaginary enemy (also present in the literature of the period). These activities were endowed with the attributes of sports and games: "Come on, let's go to the borders to collect lots of spikes! (…) Red corn-rose, lurid flower! / Which will be the winner team?" (Endre Nyárádi: *Let's collect lots of it!* 1954/47.)

The fact that most of the short stories taking place at the time of their creation have transformation through work (i.e. the pioneer community helps the weak learners change and become diligent members of the community) as their central topic indicates that the working and learning competitions, organized in order to achieve and maintain permanent alertness and uncertainty, were the new methods of forming the new man. The unsigned poem about the fight against bad marks in fact represented the gentler version of the propaganda poems meant to attack and mock the (ever-changing) enemy: "I'm telling you about a strange campaign, / the theatre of war is the school, / lots of twos [bad marks] run away alarmed. // The pioneers chase them away / their weapons are their books and pens. / Look, a two goes sneaking! / Run, buddy, catch it! // Is the campaign over? Of course, not. You threes [bad

marks]! / In the new year you won't be tolerated here, / get out of our registers!" (*Campaign*, 1954/68.)

The rhetoric of the so-called "hate-poems", so popular in the period (Buda 2002, 24; Osman 2004, 58) is detectable in the poems published in *Pioneer* as well. In the magazine, there is no typical hate-poem specifically meant to verbally extinguish the enemy, however, the hymnal laudation of the achievements of the present is quite frequently interrupted by describing the opposition to the past or present enemies threatening the presented idyll. The rhetorical technique characteristic to the period was the use of a dichotomist structure, which was applied in the case of the poems in which the worthless past and the treasured present were compared. The results of this comparison were formulated as moral lessons with a didactic overtone, usually in the imperative: "Your warm heart has to love it, / it has to beat for it night and day (…) And your lips also have to praise the party, our nation's star" (Erik Majtényi: *Shining star*. To the Constitution of the Romanian People's Republic, 1956/ 251).

The negative aspects of the past were often represented through the concrete description of the misery, physical deprivation and maltreatment that children had to go through (e.g. in Anna Hajnal's *Then and now*; or in Géza Páskándi's poem, *A song about 23 August*: "Fascists killed my father, / I ate once a day at most / I lived underground for two weeks, / I became skinny and pale"). At other times, it appeared in a more abstract form, as the objectivization of the self: "I was a product, I was creased like thread, / and everyone threw me away" (János Szász: *Anniversary*, 1957/65).

Due to the dichotomist structure comparing past and present (sometimes placing the idyll into the recent future), these poems and short stories functioned as stories of salvation. The narratives of salvation lead us from erring and orphanhood, through recognition, to finding the Party/Cause/Community presented as a deistic force and to physical and spiritual identification with it. The world organizing principle is usually captured through the metaphors of cosmic/natural renewal (dawn, blooming, sunshine, etc.). From time to time, concrete, even profane metaphors appear as well. One of the poems, for example, illustrates the process of loosing the self and finding a new one through describing the disarrangement and rearrangement of a home: "They ravaged your soul, / your sad little room, / they pushed around its furniture. / It [the party] put everything back to its place, / and opened a window to the garden" (Jenő Kiss: *About the party*, 1961/47).

The Idea conceived as a Cosmic power, of course, requires messianic heroes described as culture heroes. The least individualized hero-type was the Soviet army and its representative, the soldier of the Red Army who put an end to the chaos of the word war. The encounter with him was usually captured by means of referring to some kind of cultural topos. In Zoltán Hajdu's poem, for example, he appears as a pseudo-Prometheus, as the bringer of light: "The day is unforgettable, / when following the Soviet hero / came the most beautiful dawn, / the eternal freedom of our slave nation! (…) We salute you, winner homeland, / the youth of the Romanian land salutes you! / Red star of August / shed your light on this warrior nation!" (*Pioneer salute*, 1955/101.) Gyula Domahidi resorts to rewriting the regional literary tradition: his poem, *I can still see his young face*, is a transliteration of an emblematic poem of Transylvanism, Lajos Áprily's *On the summit*. The mountain − valley opposition is replaced here by the opposition of the "smiling soldier of the Red Army" and the "cowardly

Nazi hordes". In accordance with the rhetoric of the hate-poems, the Nazis bear the well-known features of physical deformity and resemblance to repelling animals (Osman 2004, 59–60). "Their squint eyes were full of hate / the weapons in their hands killed". The Soviet soldier, on the other hand, is a "young eagle" who "offers food" − a recurring gesture, a cliché in the poetry of the period, also known from Áprily's poem. His appearance and friendly gestures put an end to chaos and create an idyll: "the sweet breeze of freedom came / and the valley was alive with happiness."

In addition to the poems about the anonymous Soviet soldier, beginning from the year 1948 the poems of personal cult become more and more frequent. These poems primarily poeticized the figure of Stalin, Lenin, the spiritual father, or the figure of the "local hero" (Gheorghe Gehorghiu-Dej), endowing them with a messianic role. In Géza Páskándi's *Exam song*, even Stalin's picture becomes an inspirational muse helping pupils overcome the challenges of school life: "The school-gates are already covered with flowers / and among the flowers Stalin watches over you, / You feel, you know / this picture makes you brave" (1950/2). A natural consequence of this train of thought is that in an other poem a child offers himself/herself as a birthday gift, which fits well into the already mentioned infantilized world view: "If I were a flower − I'd bloom today, / for you − comrade Stalin!" (Kata Kászoni: *Salute*, 1951/81.)

After Stalin's death and the 20th congress (in 1954) where the period of personal cult was criticized, the Stalin-poems disappear, and now Lenin becomes the new ideal. On each anniversary of Lenin's birth and death, *Pioneer* publishes a couple of works about him. Being a children's magazine, the writings are mostly about Lenin's kind behaviour towards children and about his childhood, all described in the fragments taken over from Soviet books, where the little Volodya Ulyanov appears as an abstraction of the actual Pioneers' Regulation. These poems do not concentrate as much on giving good example as on representing Lenin as the embodiment of the abstract concept of the Party and the idea of communism: "You may give him millions of statues, / I still see the living one: / A man went on from Russia, / since then his flame touches every heart. // If you have faith that never leaves you / and hope which means victory, / Lenin himself is the ever-flourishing tomorrow – / for me, He is the man of men" (Zoltán Hajdu: *Lenin,* 1956/136.)

As the magazine was dedicated to children who had restricted direct knowledge about the past, the poems and short stories put a greater emphasis on the present seen as idyllic than on the past.

The present with its several values appears rather as an intermediate stage than as the endpoint of a process. Maintaining this idyll requires a constant effort and equally important work and struggle from the children as well ("we stamp out worms and take care of the flower-bed" − says A. E. Baconsky in his poem *Children's song to the People's Republic,* 1951/82).

The visual representation of the positive pole of the past−present dichotomy is usually created by means of presenting an inventory of the achievements, the country's wonderful natural resources and richness. This inventory sometimes becomes the method of an ode-like representation and veneration: "Motherland, you are the land of roaring factories: / ball-

bearings, fabric, paper − they all resonate your glory – / the pioneer salutes you joyfully!" (Aladár Lászlóffy: *The pioneer salutes you joyfully!* 1965/26.)

The increasing pressure built up by the successive waves of enumerations (which call to mind the expressionist rhetoric) creates the moral lesson formulated with didactic precision at the end of the poem. These enumerations can get semantic roles as well: they may have the function of giving a definition to certain concepts (Homeland, People's Republic, etc.), also determining the scope of usage attached to these expressions: "It means mountains full of treasures / and endless fields of wheat, / it means prideful factories, / schools, mines, smelteries, / where the masters are workers / who fight for our future. // It means you ought to work, learn, / build and improve your free country – / because the word: Republic / gives you rights and obligations" (Domokos Szilágyi: *On the celebration of the Republic*, 1960/52).

The poems in which the idyll of the present is not (or not only) created by means of emphasizing material wealth constitute a separate category. These poems emphasize the peaceful coexistence of neighbouring nations: "In our beautiful country everyone is happy, / Romanian, Turkish, Bulgarian, Saxon and Hungarian, / they stick together in one great family, / they all want to build a peaceful future. // In our work, the great heroic fight, / our star − the winner party leads us, / and we sing joyful songs / about its miraculous power" (Gyula Domahidi: *A song about our country*, 1955/116). These types of poems (and visual representations!) concerned with the fraternity of the different ethnicities (especially of those who lived in Romania) were primarily published in the period when *Pioneer* was the magazine of the Hungarian Autonomous Region.

In accordance with the constant need for actuality specific to the printed media, a significant portion of the articles published in *Pioneer* fulfilled their purpose of shaping the homo sovieticus only at the time of their appearance or until the appearance of the next issue. On the other hand, a significant portion of the literary works published in the magazine were subsequently republished (with some modifications) in the authors' independent volumes of poetry and short stories.

Taking the propagandistic goals into account, we can say that the works published in magazines had a potentially stronger effect, since − due to the mandatory subscription and the organized group activities − practically each and every child of the Gheorghiu-Dej era got the message: "However young, a small child, (s)he is building communism."

THE BEGINNINGS OF THE BASARABIA PRESS IN ROMANIAN LANGUAGE – SURVIVAL COMPROMISES

Mihaela Mocanu, Scientific Researcher, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The emergence of the press in Basarabia is a relatively late phenomenon: approaches of editing some publications are reported since the middle of the 19th century, but only after the revolution of 1905, the Basarabian press in Romanian language registered a considerable resurgence, illustrating and supporting the struggle of minorities in order to regain their national rights. Thus, on 24 may 1906, with the support of Constantin Stere, Professor at the Alexandru Ioan Cuza University of Iaşi, appears the first Basarabian publication in Romanian-language -„Basarabia". Printed in the cyrillic alphabet, the magazine revealed from the first issue its editorial objectives: promotion of citizenship and national rights of Romanians in Basarabia, winning of administrative autonomy, reinstatement of Romanian language rights, resolving the agrarian question and the autonomy of Basarabian Church. On the same editorial line will be subsequently edited " Viața Basarabiei/ Life of Basarabia", "Moldovanul/ Moldovan", "Basarabia reînnoită" / „Renewed Basarabia", „Glasul Basarabiei/ "Voice of Basarabia", „Cuvânt moldovenesc"/ „Moldavion Word", etc. Starting from the configuration of the political, social and historical context of Basarabia at the beginning of the 20th century, the present paper propose a review of the first Basarabian publications in Romanian-language as well as a presentation of compromises which editorials are required to do in order to get rid of the Tsarist censorship.

Keyword: publishing, Basarabia, beginning of the 20th century, censorship.

1. Considerații asupra contextului istoric, politic şi social de la începutul secolului al XX-lea

O analiză a începuturilor presei basarabene nu poate face abstracție de condițiile istorice, politice şi sociale în care a apărut aceasta. Publicistica basarabeană se naşte la confluența a două modele: cel românesc, endogen, structural, şi cel rusesc, exogen, impus de cursul istoriei. Prin urmare, ea este modelată în etapa de început de tipare antagonice, vizibile atât în inconsecvențele politicilor editoriale, cât şi în dimensiunea mistificatoare a discursului jurnalistic.

La începutul secolului al XX-lea, românii din Basarabia prezentau situația națională cea mai dramatică[1]. În urma campaniei masive de colonizare, procentul populației autohtone scăzuse simțitor: astfel, dacă imediat după anexarea Basarabiei de către Rusia, românii reprezentau 86% din totalul populației, la începutul sec. XX, procentul era de doar 53,9%[2]. Campania asiduă de rusificare a vizat şi eliminarea limbii române din instituțiile de învățământ din Basarabia, din administrație şi din biserică. Astfel, începând cu 1867, învățământul s-a desfăşurat în Basarabia exclusiv în limba rusă, rusa devenind de altfel şi limba administrației şi a bisericii. Campania de deznaționalizare şi de rusificare a românilor din Basarabia, purtată de autoritățile țariste, s-a lovit de rezistența populației locale, dar aceasta a fost mult mai timidă decât în Transilvania. În acest sens, Ioan Scurtu subliniază că „mişcarea de eliberare națională din Basarabia nu a cunoscut formele elaborate, bine

[1] Ion Bulei, *Românii în secolele XIX-XX. Europenizarea*, Editura Litera, Bucureşti, 2011, p. 162.
[2] *Ibidem*.

organizate şi argumentate teoretic cunoscute în Transilvania. Această mişcare a românilor de peste Prut a avut un specific al ei, generat de condiţiile concret-istorice şi mai ales de politica promovată de autorităţile de ocupaţie”[3]. Mişcarea naţională a românilor din Basarabia se va intensifica odată cu izbucnirea primei revoluţii din Rusia, în 1905, înregistrând primele ei succese importante.

În anii 1905-1906, funcţionau în Basarabia trei grupări politice importante, dintre care cea mai radicală era alcătuită din studenţi întorşi la Chişinău după ce, în urma grevelor, cele mai multe universităţi din Rusia fuseseră închise. Gruparea studenţilor, condusă de Pan Halippa, pleda pentru adoptarea unei reforme agrare care să asigure bunăstarea ţăranului. Cea de-a doua grupare, alcătuită din boieri moldoveni care formaseră un partid naţional şi avându-i în frunte pe P. Dicescul şi P. Gore, nu urmărea reforme de amploare în plan social. Cel de-al treilea grup se constituise în jurul lui Ion Pelivan, fiind interesat deopotrivă de revendicările naţionale şi de adoptarea unor reforme în plan social[4]. Din păcate, din cauza disensiunilor dintre membrii grupărilor şi a fragmentării spectrului politic din Basarabia, la alegerile pentru duma imperială, rezultatele obţinute de moldoveni au fost insignifiante, în condiţiile în care crearea unei singure grupări ar fi crescut considerabil şansa de a obţine majoritatea mandatelor.

Revoluţia din 1905 a fost generată de nemulţumirea care domnea în întreaga societate rusă şi nu de cauzele specific locale din Basarabia, subliniază istoricul Alexandru Boldur[5]. Evenimentele anilor 1905-1906 reuşesc însă să atragă atenţia opiniei publice din Regat, mult mai receptivă până atunci la mişcarea românilor din Ardeal. La acest lucru a contribuit şi tipărirea şi difuzarea unor cărţi şi articole despre istoria provinciei dintre Prut şi Nistru precum şi activitatea membrilor „Cercului basarabenilor”, înfiinţat la Iaşi, în 1905, de către C. Stere şi Z. Arbore. Membrii cercului au tipărit şi difuzat în Basarabia diferite materiale informative şi au încurajat tinerii basarabeni să meargă la studii la Universitatea din Iaşi. În acest context, apariţia primelor publicaţii basarabene în limba română contribuie şi ea la reluarea legăturilor dintre românii de pe cele două maluri ale Prutului.

Basarabia revine în atenţia opiniei publice în 1912, când Curtea de la Petersburg celebra un veac de la anexare. În luna mai, în vreme ce ruşii sărbătoreau raptul teritorial de la 1812, în câteva oraşe din România au loc manifestări de protest împotriva Imperiului Ţarist. Sunt evenimente care arată interesul din ce în ce mai mare al românilor din Regat faţă de situaţia fraţilor din Basarabia.

Asasinarea prinţului moştenitor al Austro-Ungariei şi a soţiei acestuia, la 28 iunie 1914, a constituit pretextul izbucnirii primului război mondial, după ce, mai înainte, în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, Europa se împărţise în două blocuri militare: Tripla Alianţă şi Tripla Înţelegere. În faţa pericolului ocupaţiei ruseşti, guvernul liberal condus de I.C. Brătianu încheiase în 1883 tratatul de alianţă cu Austro-Ungaria şi Germania. Politica de deznaţionalizare şi asimilare forţată a românilor din imperiul dualist, dusă de guvernul maghiar, stârneşte indignarea opiniei publice din Regat. Manifestaţiile antihabsburgice vor

[3] Ioan Scurtu, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003, p. 98.
[4] *Idem*, p. 105.
[5] Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, ediţia a II-a, Editura Victor Frunză, Bucureşti, 1992, p. 375.

creşte în intensitate în prima parte a anului 1914, după eşecul tratativelor dintre guvernul maghiar şi fruntaşii Partidului Naţional Român din Ungaria. De cealaltă parte, la începutul deceniului al doilea al secolului XX, ruşii acordau o atenţie din ce în ce mai mare îmbunătăţirii relaţiilor cu România. Diplomaţia rusească urmărea să obţină un aranjament de neutralitate din partea guvernului român, care i-ar fi asigurat securitatea graniţei sud-vestice a marelui imperiu[6].

La 28 iulie 1914, Austro-Ungaria declară război Serbiei, iar în câteva zile conflictul se extinde la scara întregii lumi. În urma Consiliului de Coroană desfăşurat la Sinaia, în 3 august 1914, România îşi declară neutralitatea. Atât Austro-Ungaria cât şi Rusia deţineau teritorii locuite de populaţie românească: Transilvania, Banatul şi Bucovina aparţineau Austro-Ungariei, în vreme ce Rusia stăpânea teritoriul dintre Prut şi Nistru. De aici dificultatea în care se afla I.C. Brătianu, prim-ministru al României la vremea respectivă. Mare parte a presei şi a opiniei publice pleda pentru intrarea ţării noastre în război împotriva Austro-Ungariei. Astfel, gazeta „Basarabia", apărută la Craiova în martie 1915, titra pe prima pagină a primului număr articolul *Nu uitaţi Basarabia. Două milioane de moldoveni asupriţi imploră ajutorul fraţilor liberi*, prin care cerea guvernului român „să acţioneze pentru eliberarea fraţilor din Basarabia, care sub jugul rusesc sunt ameninţaţi de a-şi uita originea"[7].

Opinia publică din Regat, sensibilizată de veştile referitoare la politica de deznaţionalizare a românilor susţinută de autorităţile maghiare, era la curent cu tot ce se întâmpla în Transilvania. La acest lucru au contribuit în bună măsură ziarele şi revistele vremii, care cuprindeau materiale ample despre lupta naţională, viaţa culturală şi economică a românilor de peste Carpaţi, în vreme ce ponderea informaţiilor despre Basarabia era extrem de redusă. Românii din Basarabia nu au reuşit să atragă decât sporadic atenţia opiniei publice din Regat asupra lor, asupra luptei naţionale şi sociale pe care o duceau, asupra pericolului rusificării.

Conştientă că nu-şi putea uni toate teritoriile locuite de români, pentru că acestea aparţinea ambelor imperii vecine, România hotărăşte să intre în alianţă cu Antanta şi să lupte pentru eliberarea teritoriilor locuite de români aflate sub stăpânirea Austro-Ungară, sacrificând astfel Basarabia. În 17 august 1916, I.C. Brătianu semnează tratatul de alianţă cu puterile Antantei, care garantau României dreptul de a-şi alipi teritoriile locuite de populaţia majoritară românească din Austro-Ungaria. La zece zile după semnarea tratatului de alianţă, în 27 august 1916, ministrul român la Viena a înaintat Ministerului Afacerilor Externe al Austro-Ungariei nota care cuprindea declaraţia de război a României. În aceeaşi noapte, trupele româneşti au trecut Carpaţii şi au început lupta de eliberare a Transilvaniei. La 30 august şi 1 septembrie, Germania şi ulterior Bulgaria şi Imperiul Otoman declarau război României. Până la sfârşitul toamnei 1916, armatele Puterilor Centrale ocupaseră Oltenia, Muntenia şi Dobrogea, iar Casa Regală, guvernul şi parlamentul României se văd nevoite să se retragă în Moldova.

2. Primele publicaţii şi specificul editorial

[6] Ioan Scurtu, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003, p. 112.
[7] *Apud* Ioan Scurtu, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003, p. 117.

Realizând o recenzare a tipăriturilor româneşti din Basarabia de până la 1918, preotul Paul Mihailovici distinge, pe linie diacronică, patru mari epoci: I. Epoca tradiției, de la 1812-1844; II. Epoca înfloririi, de la 1845-1870; III. Epoca decăderii, de la 1871-1905 şi IV. Epoca renaşterii, de la 1906-1918[8]. Autorul situează apariția primelor gazete basarabene în limba română în cea de-a patra epocă, caracterizată printr-o efervescență publicistică în spațiul dintre Prut şi Nistru.

Chiar dacă demersuri de editare a unor publicații în limba română au loc în Basarabia încă de la mijlocul secolului al XIX-lea (amintim în acest sens inițiativa lui Gheorghe Gore de a edita în anii '50 ziarul „Românul" şi a lui N. Drumaşcu de a scoate în 1884 „Mesagerul Basarabiei"[9]), nu putem vorbi cu adevărat despre apariția presei basarabene în limba română decât după revoluția din 1905, când apar „Basarabia" (1906-1907), „Viața Basarabiei" (1907), „Basarabia Reînnoită" (1907), „Moldovanul" (1907-1908), „Luminătorul" (1908-1917), „Lira Basarabiei" (1912), „Făclia Țării" (1912), „Glasul Basarabiei" (1913-1914), revista şi ziarul „Cuvânt Moldovenesc" (1913-1914; 1914-1917), revista „Școala Moldovenească" (1917), „Pământ şi voie" (1917), „Sfatul Țării" (1917) ş.a..

Secolul al XIX-lea se distinge prin inițiative sporadice de editare, înăbuşite în faşă de autoritățile țariste, conştiente de pericolul pe care l-ar fi reprezentat apariția unor gazete care să atragă atenția asupra problemelor sociale din imperiu. Singurele publicații încurajate, erau cele oficiale şi cele bisericeşti, menite să distragă atenția opiniei publice de la adevăratele probleme. În acest context, în 1867, autoritățile bisericeşti din Basarabia înaintează Sinodului rusesc solicitarea de a edita un buletin eparhial, care să fie spre folosul clerului. Primul număr al buletinului apare la 1 iulie 1867, sub conducerea arhimandritului Varlaam şi a profesorului Mihail Scvorțov, ambii ruşi la origine. Întrucât o parte a clerului nu cunoştea limba rusă, Sinodul aprobă ca o parte a revistei să fie editată în limba română, „Buletinul Eparhiei Chişinăului" reprezentând astfel prima publicație bilingvă, ruso-română, din Basarabia. Tipătir bilunar, buletinul era structurat în două părți: partea oficială, net superioară ca întindere, cuprinzând actele şi deciziile Sinodului, şi partea neoficială, cuprinzând materiale cu caracter religios. „Limba în care era scrisă revista este o limbă moldovenească, fără neologisme, pe alocurea cam stricată"[10], consemnează Ştefan Ciobanu. Acest lucru se datora în mare parte faptului că textele în limba română reprezentau traduceri din rusă, de aici caracterul artificial al topicii şi al lexicului. În 1871, paginile în limba română vor fi însă suprimate de către autorități.

Pe lângă inițiativele locale, la sfârşitul sec. al XIX-lea începutul sec. al XX-lea, se înregistrează în România mai multe încercări de editare a unor publicații destinate basarabenilor. Amintim, în acest sens, demersul lui Zamfir Arbore şi al lui Petru Cazacu de editare a unei publicații intitulată „Basarabia", având ca subtitlu „Organ al Partidului Național Român din Basarabia". Revista apare în 6 numere, din decembrie 1905, la Bucureşti, de aici fiind difuzată clandestin în Basarabia. Ziarul pleda pentru drepturile naționale ale basarabenilor: dreptul de a avea şcoli cu predare în limba română, de a avea biserici

[8] Paul Mihailovici, *Tipărituri româneşti în Basarabia de la 1812 până la 1918*, p. 6.
[9] V. în acest sens Răduică G şi N., *Dicționarul presei româneşti (1731-1918).*
[10] Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, Editura Enciclopedică „Gheorghe Asachi", Chişinău, 1992, p. 224.

româneşti, dreptul la autonomie administrativă, libertatea conştiinţei, a cuvântului, a întrunirilor, dreptul la vot universal etc. Editorialul din 1 octombrie 1906, semnat de Sergiu Cujbă, consemnează: „Vrem cu tot dinadinsul pământ pentru ţăranii nevoiaşi prin mijloace potrivite cu firea înţeleaptă şi obiceiurile cumpănite ale poporului moldovean. Vrem drepturi cetăţeneşti şi un trai înaintat în rând cu celelalte popoare. Vrem viaţa noastră nestânjenită, ca popor legat de împărăţie, dar având trecutul şi obiceiurile sale…”[11].

Prima publicaţie basarabeană în limba română este gazeta „Basarabia”, editată de profesorul C. Stere, începând cu 24 mai 1906, cu sprijinul discret al Băncii Naţionale de la Bucureşti. Având ca motto „Dacă nu eu pentru sine, apoi cine pentru tine”, articolul de fond al primului număr atrăgea atenţia că „până astăzi basarabenii au fost lipsiţi, ca şi ceilalţi cetăţeni ai Rusiei, nu numai de un drept a sta la cârmuirea ţării, a petrece nişte dorite legi pentru binele poporului, dar au fost opriţi şi de o învăţătură şi de o ştiinţă, de limba lor strămoşească”[12]. „O devenit vremea, ca cârmuirea ţării s-o poarte poporul singur prin aleşii săi”[13], subliniază autorul materialului. „Basarabia” avea un pronunţat caracter naţional, pledând pentru introducerea limbii române în şcoală, biserică şi administraţie şi subliniind comunitatea etnică cu românii din regat şi din provinciile austro-ungare.

Titlul primei publicaţii în limba română era ortografiat cu litere latine, dar textele erau redactate cu caractere ruseşti. Subintitulată „Gazetă naţional-democratică”, „Basarabia” era condusă de Emanuil Gavriliţă, iar secretar de redacţie era Pantelimon Halippa. Redacţia publică programul Partidului Naţional-Democrat, axat în principal pe aspecte sociale: „ocrotirea ţăranului, revizuirea sistemului de tocmeli agricole, modificarea regimului moşiilor mănăstireşti”. O atenţie deosebită este acordată problemei învăţământului în limba română, abordată în articole precum *Ţăranii vor şcoli moldoveneşti*, *Boieri, cereţi şcoli moldoveneşti*, *Vrem şcoli moldoveneşti* ş.a. „Basarabia” apare în 56 de numere, fiind editată până în 11 martie 1907, când este obligată de autorităţi să-şi întrerupă activitatea. Cu toate că a avut o viaţă scurtă, „Basarabia” are o „însemnătate aparte în istoria mişcării naţionale româneşti în provincia dintre Prut şi Nistru. Printre membrii redacţiei, cât şi ai colaboratorilor acesteia s-au numărat cele mai importante figuri de luptători pentru desprinderea Basarabiei de imperiu şi unirea ei cu România”[14].

În 22 aprilie 1907, la o lună de la dispariţia „Basarabiei”, apare primul număr din „Viaţa Basarabiei”. Gazeta, din care aveau să apară doar şase numere, era tipărită atât cu litere ruseşti cât şi cu litere româneşti. Încă de la început „Viaţa Basarabiei” adoptă o politică editorială prudentă, anunţând că „se va purta potrivit cu împrejurările de faţă, cu deosebită băgare de seamă, şi nu va urmări decât folosul neîndoielnic al scumpei noastre ţări, slujind progresului marelui imperiu rus şi intereselor delicate ale culturii locale, lucrând îndeosebi, prin cuvântul deosebit, pentru ridicarea de comun-economică şi pentru propăşirea intelectuală şi morală a Moldovenilor din Basarabia”[15]. Având-l la conducere pe Alexie Nour, un vechi

[11] *Apud* Grossu Silvia, p. 14.
[12] *Apud* Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 225.
[13] *Ibidem*.
[14] Ioan Scurtu, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003, p. 108.
[15] *Apud* Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 227.

colaborator al „Basarabiei”, „Viaţa Basarabiei” apărea în două formule: una pentru intelectuali şi alta pentru ţărani, adaptându-şi discursul la publicul pe care îl viza.

După relaxarea şi libertăţile anunţate de revoluţia de la 1905, anul 1907 înregistrează o schimbare de macaz, în sensul unui reacţionarism din ce în ce mai pronunţat şi al înăspririi cenzurii. Conştientă de schimbările survenite, direcţia moderată a „Vieţii Basarabiei” consemna în primul număr al gazetei: „Împrejurările grele, prin care trecem acum ne îngrijesc foarte mult. E foarte greu de a conduce o gazetă naţională, când toată Rusia se află într-o fierbere politică, când dreptul hotărât al unei naţionalităţi încă nici nu există. Fiecare pas al nostru, deşi strict cultural, poate fi explicat ca nelegal şi numai de aceea, că e făcut cu ajutorul unei limbi străine, - nu ruseşte”[16]. Se simte încă din primul număr al gazetei concesia pe care redacţia o face regimului, nuanţând tonul virulent al „Basarabiei” şi subliniind scopul culturalizator al publicaţiei. Nevoită să-şi camufleze idealurile naţionale, „Viaţa Basarabiei” continuă totuşi linia editorială a „Basarabiei”, prin apărarea culturii şi limbii româneşti, prin promovarea literaturii române şi prin asumarea rolului culturalizator. Referindu-se la ţinuta şi complexitatea materialelor publicate în paginile gazetei, Ioan Scurtu afirmă că „Viaţa Basarabiei a fost cea mai completă şi mai bine realizată publicaţie apărută în Basarabia din întreaga perioadă interbelică”[17]. Ultimul număr al gazetei apare la 25 mai 1907.

Paralel cu editarea „Basarabiei” şi a „Vieţii Basarabiei”, la Chişinău, apărea „Moldovanul”, gazetă naţională independentă, sub conducerea lui Gheorghe Madan. Redacţia „Moldovanului” îşi declară încă din primul număr, tipărit la 14 ianuarie 1907, loialitatea faţă de regimul ţarist. Gazeta îşi anunţa cititorii că va aborda subiecte de politică şi economie, religie, şcoală, istorie naţională, literatură naţională şi rusească, literatură populară, gospodărie, medicină ş.a. Ca şi celelalte publicaţii basarabene în limba română, „Moldovanul” publică fragmente din operele scriitorilor români: Creangă, Eminescu, Alecsandri, Sadoveanu, Anton Pann, Bolintineanu, contribuind astfel la popularizarea literaturii române. Numeroase articole sunt dedicate problematicii introducerii limbii române în şcoli: „Avem dreptul să cerem ca în şcolile de la ţară să se înveţe pe lângă limba rusească şi cea moldovenească: acesta este dreptul cel mai sfânt şi mai firesc al oricărui popor, fiindcă limba strămoşească este pentru un neam ceea ce este pentru un om tatăl şi maică-sa”[18]. „Moldovanul” va desfăşura în paginile sale o amplă campanie de denigrare a celeilalte publicaţii în limba română - „Basarabia”, calificând-o drept separatistă, nestatornică şi revoluţionară, iar pe redactorii „Basarabiei” clevetitori şi mincinoşi. În 15 octombrie 1908, gazeta îşi încetează apariţiile, fiind interzisă de autorităţi.

În 1907, Leonida Stamati, din judeţul Soroca, are iniţiativa organizării unui partid „naţional şi liberal” şi a editării unei publicaţii româneşti pentru românii basarabeni - „Basarabia reînnoită”. În acest scop, Leonida Stamati îl angajează pe ziaristul ieşean Vasile Brăiescu, încheind cu acesta, în 10 februarie 1907, un angajament privind editarea unui hebdomadar intitulat „Basarabia reînnoită”, într-un tiraj de 500 de exemplare. Ziarul urma să fie tipărit la Iaşi şi ulterior difuzat în Basarabia. Scopul declarat al publicaţiei, ce avea să

[16] *Idem*, p. 228.
[17] Ioan Scurtu, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003, p. 279.
[18] *Apud* Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 230.

apară în doar patru numere, era apărarea intereselor poporului moldovenesc fără deosebire de clasă. Primul număr al „Basarabiei reînnoite" apărea la Iaşi, în 6 martie 1907, şi prezenta pe larg programul Partidului Naţional-Liberal al Basarabiei precum şi numeroase ştiri din Rusia şi România. În ciuda demersurilor pe care L. Stamati le face pentru a obţine aprobarea de a edita gazeta la Chişinău, ziarul este confiscat de autorităţi încă de la apariţia celui de-al doilea număr. În aceste condiţii, Leonida Stamati se vede nevoit să suspende editarea publicaţiei, ultimul număr, cel de-al patrulea, fiind încredinţat tiparului în 27 martie 1907.

În ianuarie 1908 apare, în limba română, revista bisericească „Luminătorul", prin decizia sinodului rusesc din 10 decembrie 1907, care îi numeşte ca redactori pe protoiereul Constantin Popovici şi pe ieromonahul Gurie. Obiectivul declarat al publicaţiei era „răspândirea în norodul moldovenesc a documentelor (Hrisoavelor) atingătoare de istoria vieţii obşteşti din Eparhia Chişinăului". Paginile revistei urmau să cuprindă „voroave, învăţături, cuvinte şi cuvântări în limba moldovenească de ale preoţilor parohi; traduceri" ş.a. Publicaţia avea ca subtitlu „Organul Eparhiei Chişinăului" şi era structurată în două părţi: partea oficială şi cea neoficială, tipărită ca supliment. Articolele oficiale urmau să fie tipărite cu alfabet latin, în vreme ce materialele din supliment destinate poporului să apară cu caractere chirilice. În plus, la sfârşitul fiecărui număr săptămânal, gazeta tipărea în paralel alfabetul românesc şi cel rus, pentru a-şi obişnui cititorii cu grafia latină. „Luminătorul" se bucură de o lungă perioadă de apariţie, fiind editat până în martie 1944.

În toamna anului 1912, când se împlineau 100 de ani de la anexarea Basarabiei, apare, sub conducerea lui Gheorghe Costinovici şi a lui Gheorghe Todorov, „Făclia Ţării", o publicaţie de opt pagini, în format mare, care urma să fie editată de două-trei ori pe lună. Din cauza discursului promovat de redactorii publicaţiei (anexarea Basarabiei este prezentată în primul număr al publicaţiei ca un factor de regres pentru populaţia Basarabiei), gazeta este confiscată încă de la apariţie, fiind interzisă de autorităţi.

Printre ziarele apărute în Basarabia sub stăpânire rusească se numără şi „Glasul Basarabiei", care apare în 7 aprilie 1913, sub conducerea lui Gr. Constantinescu, profesor de limba română la Şcoala Eparhială de fete din Chişinău. În articolul de fond „Către cetitori" al primului număr se atrage atenţia că „dintre toate noroadele, cari alcătuiesc împărăţia rusască, norodul moldovenesc din Basarabia, fără îndoială, este cel mai întunecat norod, care încă nu-şi dă seama nici până acum, de rostul ce-l are în lume, de chemarea ce o are pe acest pământ"[19]. Ziarul cuprindea o serie de rubrici stabile: *Ştiri din împărăţie, Ştiri din Dumă, Sfaturi gospodăreşti* ş.a. şi acorda spaţii largi fragmentelor literare din scriitorii români şi basarabeni. „Luminează-te şi vei fi om!" este lozinca sub care redactorii publicaţiei îşi înscriau textele, conştienţi de rolul primordial pe care şcoala, biserica şi limba îl jucau în procesul de culturalizare. Din lipsa finanţării, gazeta se vede nevoită să-şi închidă activitatea în iunie 1914, urmând ca în 1915 să editeze doar calendarul „Glasul Basarabiei".

În mai 1913, la iniţiativa unor tineri şcoliţi la universităţile din Iaşi şi din Rusia, în frunte cu Pantelimon Halippa, Nicolae Alexandri, Simeon Murafa şi cu sprijinul lui Vasile Stroescu, apare „Cuvânt Moldovenesc, revistă de literatură practică". Primul număr al publicaţiei anunţa: „Urmărim gânduri curate. Vrem să dăm moldovenilor din Basarabia în fiecare lună câte o carte moldovenească mică, însă cu cunoştinţe cât se poate mai mari, din

[19] *Apud* Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 237.

care cititorii să poată trage cât mai numeroase foloase sufleteşti şi trupeşti. Socotim cuvântul moldovenesc tipărit drept unul din cele mai bune mijloace pentru deşteptarea moldovenilor din Basarabia care zac în întunericul neştiinţei…”[20].

La 1 ianuarie 1914, redacţia revistei „Cuvânt moldovenesc” scoate şi un ziar săptămânal cu acelaşi nume, urmând ca revista să apară bilunar. În paginile ziarului aveau să intre „scrieri de interes obştesc, politice, de gospodărie sătească, de sănătate şi de literatură, precum: cugetări, poezii, fabule, poveşti şi istorioare pentru copii, cântece, glume, ghicitori şi felurite frământări de minte”[21]. Redacţia ziarului şi a revistei era comună, redactorii semnând publicaţii. „Rolul pe care l-a jucat «Cuvânt Moldovenesc» în pregătirea maselor pentru revoluţia de la 1917, când s-au pus problemele naţionale, a fost covârşitor. (…) N-a fost chestiune mai mult sau mai puţin importantă, care privea viaţa românilor basarabeni, care n-a fost atinsă de «Cuvântul Moldovenesc»”, notează Ştefan Ciobanu[22]. Redacţiei „Cuvântului Moldovenesc” i se datorează şi editarea primei publicaţii de profil pedagogic din Basarabia - „Şcoala Moldovenească”. Revista era organul de presă al Asociaţiei Învăţătorilor Moldoveni din Basarabia şi se adresa în special corpului didactic.

Dacă perioada 1908-1916 este considerată drept una dintre cele mai vitrege perioade din istoria presei din Basarabia, din cauza cenzurii şi a măsurilor restrictive privind libertăţile cetăţeneşti[23], după intrarea României în război, de partea Antantei, situaţia presei în limba română din Basarabia se îmbunătăţeşte vizibil, prin relaxarea măsurilor impuse de cenzură. Promovarea mişcării de emancipare naţională devine din ce în ce mai transparentă în discursul publicistic al perioadei. Amintim în acest sens rolul jucat de „Cuvânt Moldovenesc” în coagularea forţelor mişcării de eliberare naţională din Basarabia şi în promovarea valorilor naţionale româneşti. Apelul lansat de directorul gazetei, Pantelimon Halippa, în numărul din 2 aprilie 1917, este relevant în acest sens: „A sosit momentul ca noi, moldovenii, să dovedim că suntem un neam cu alese puteri sufleteşti, căci… sub stăpânirea veche moldovanul… n-avea nici un fel de drept în ţara lui, el nu se putea închina lui Dumnezeu în limba sa, el nu putea învăţa în şcoli moldoveneşti, drepturile lui fiind pretutindeni nesocotite”.

După 1917, apare „Soldatul Moldovan” (6 septembrie - 23 decembrie 1917), având ca subtitlu „Gazeta Comitetului Central împlinitor moldovenesc al Sfatului Deputaţilor ofiţeri şi soldaţilor moldoveni basarabeni pentru soldaţi şi ţărani”. În octombrie 1917, sub conducerea lui Onisifor Ghibu apare gazeta săptămânală „Ardealul” care la sfârşitul anului 1917 îşi schimbă numele în „România nouă”. Începând cu 24 noiembrie 1917, este editat în patru pagini „Sfatul Ţării”, publicaţia organului legislativ suprem din Basarabia. Subintitulat „Organul Parlamentului Basarabiei”, ziarul apare la început exclusiv în limba rusă, urmând ca din martie 1918 să apară în două formule – rusă şi română. După dizolvarea Sfatului Ţării în 1918, ziarul îşi reduce apariţiile, ultimele numere ale publicaţiei fiind consemnate în ianuarie 1921.

3. Presa basarabeană şi compromisurile supravieţuirii

[20] „Cuvânt moldovenesc”, nr. 1 din 1913.
[21] *Apud* Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 242.
[22] Ştefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, p. 243.
[23] Grossu Silvia, *Presa din Basarabia în contextul sociocultural al anilor 1906-1944*, p. 32.

Dificultatea cercetătorului interesat de începuturile presei basarabene în limba română vine, pe de o parte, din sărăcia materialelor publicistice păstrate din perioada respectiva, iar pe de altă parte, din carențele bibliografice în domeniu. Apărută la începutul secolului al XX-lea, la aproape un secol se la apariția primelor publicații româneşti, presa în limba română din Basarabia a jucat un rol incontestabil în promovarea idealurilor naționale. Fără ca discursul naționalist să fie unul transparent, din cauza condițiilor impuse de cenzură, presa basarabeană se distinge prin obiective editoriale îndrăznețe pentru epoca respectivă: introducerea limbii române în şcoală, administrație şi biserică; culturalizarea maselor largi, prin abordarea unei problematici extrem de variate; promovarea literaturii române şi universale; promovarea valorilor materiale şi spirituale specifice românilor de pretutindeni ş.a.

În pofida restricțiilor impuse de autorități, după 1906, apare în Basarabia un număr consistent de ziare şi reviste în limba română. „Presa scrisă în limba română în Basarabia la începutul secolului XX devine un surprinzător argument al redeşteptării conştiinței de neam a moldovenilor aflați sub ocupație țaristă. Or, această provincie era considerată de unii contemporani ai evenimentelor ireversibil pierdută pentru națiune”[24].

Destul de săracă în apariții şi inconsecventă în promovarea politicilor editoriale, presa basarabeană de până la Unire rămâne totuşi un factor important în apărarea şi conservarea ființei naționale. Într-o epocă în care condițiile istorice, politice şi sociale nu erau dintre cele favorabile pentru locuitorii dintre Prut şi Nistru, jurnaliştii, intelectuali basarabeni fără prea multă experiență în exersarea discursului jurnalistic, sunt nevoiți să facă o serie de concesii autorităților țariste pentru a supraviețui cenzurii. Camuflarea discursului național în articole cu tematică vulgară, editarea cu caractere chirilice, tipărirea în Regat a publicațiilor şi difuzarea lor ulterioară în Basarabia, publicarea sub pseudonim a materialelor care aduceau atingere regimului țarist, inserarea în paginile publicațiilor a unor materiale care elogiau politica regimului țarist şi mistificau starea de fapt a populației sunt doar câteva dimensiuni ale tributului pe care redacțiile gazetelor basarabene sunt nevoite să-l plătească autorităților țariste. În tabloul presei basarabene, distingem atitudini mai mult (v. „Basarabia”) sau mai puțin (v. „Moldoveanul”) curajoase în exprimarea explicită a idealurilor naționale şi a autonomiei față de autoritățile ruseşti.

O trăsătură comună publicațiilor acestei perioade o constituie conştientizarea şi asumarea rolului culturalizator al presei. Remarcăm, în acest sens, accentuarea caracterului paideic al discursului publicistic, prin publicarea de materiale informative din domenii variate, oferind informații diverse şi de utilitate practică imediată (despre expoziții agricole, prețuri, piețe, cooperative, case de credit, eficacitatea lucrărilor agricole ş.a.). Spicuim, spre ilustrare, câteva titluri din cuprinsul revistei „Cuvânt Moldovenesc” pe anul 1915: *Creşterea vitelor, Tovărăşiile de gospodărie sătească în Basarabia, Buruene de leac, Sfaturi de livădărie, Despre arendele tovărăşeşti, Despre stropitul viilor, Despre holeră, Sămănăturile de toamnă, Gunoirea pomilor, Îngrijirea vaselor de vin, Îngrăşarea pământului, Ouatul găinilor în timpul iernii* ş.a.

Fără îndoială că apariția publicațiilor în limba română a contribuit la revigorarea spiritului național în Basarabia, dar impactul lor nu trebuie supralicitat, în condițiile în care

[24] Maria Danilov, *Presa şi cenzura în Basarabia. Dcumentar secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*, p. 18.

marea masă a populației, formată în principal din țărani, era neștiutoare de carte. „Încercările de a scoate un ziar sau o revistă românească în Basarabia, care să creeze un curent, să lase o urmă mai adâncă în viața poporului basarabean, până la anul 1913, au rămas zadarnice, notează Ştefan Ciobanu. (...) scrierile periodice nu puteau prinde în Basarabia din cauza reacțiunii care se întronă în viața politică şi socială a Rusiei, iar pe de altă parte, poporul românesc din Basarabia nu era pregătit pentru o presă românească şi, prin urmare, nu putea să-i dea nici un sprijin. Intelectualitatea basarabeană, cum se constată şi din unele tipărituri periodice de atunci, era înstrăinată ca idee, ca concepție, iar populația românească de la sate, 90 la sută analfabetă, nu putea fi atrasă cu teorii naționaliste" . În aceste condiții, afirmații precum „apariția primei publicații în limba română a fost primită radios de plugari – cititorii de bază ai «Basarabiei»"[25], trebuie privite cu rezerve.

După 1918, activitatea publicistică este în strânsă legătură cu progresele înregistrate în viața culturală basarabeană: reducerea analfabetismului, creşterea numărului ştiutorilor de carte, intensificarea acțiunii de înființare de şcoli cu predare în limba română. Va creşte considerabil numărul articolelor privind introducerea limbii române în şcoală, administrație şi biserică, lupta pentru autonomia Basarabiei, necesitatea adoptării reformei agrare se înmulțeşte, iar interesul jurnaliştilor pentru conservarea istoriei, a folclorului, pentru cultivarea limbii va fi din ce în ce mai evident.

***Aknowledgements**: In order to perform this research the author received financial support from the Erasmus Mundus Action 2 EMERGE Project (2011 – 2576 / 001 – 001 - EMA2).*

Bibliografie:

BOLDUR Alexandru, *Istoria Basarabiei*, ediția a II-a, Editura Victor Frunză, Bucureşti, 1992.
BULEI Ion, *Românii în secolele XIX-XX. Europenizarea*, Editura Litera, Bucureşti, 2011.
CIOBANU Ştefan, *Basarabia – monografie*, Editura Univers, Chişinău, 1993.
DANILOV Maria, *Presa şi cenzura în Basarabia. Documentar secolul al XIX-lea – începutul secolului XX*, Editura Pontos, Chişinău, 2012.
GHIBU Onisifor, *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*, Editura Semne, Bucureşti, 1997.
GROSSU Silvia, *Presa din Basarabia în contextul sociocultural al anilor 1906-1944*, Editura „Tehnica-Info", Chişinău, 2003.
MIHAILOVICI Paul, *Tipărituri româneşti în Basarabia de la 1812 până la 1918*, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului Imprimeria Națională, Bucureşti, 1941.
SCURTU Ioan (coord.), *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, ediția a III-a, revăzută şi adăugită, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2003.

[25] Silvia Grossu, *Presa din Basarabia în contextul sociocultural al anilor 1906-1944*, p. 13.

THE DOWNFALL OF MEDIA ON EUROPEAN UNION INTEGRATION AND CITIZENSHIP

Rada Cristina Irimie, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: When dealing with issues such as EU integration and citizenship, the natural framework of debate should be provided by the media. Nevertheless, media fails in offering an impartial framework of interpretation and vision on such matters, preferring instead to take sides with the more advantageous partner. Therefore, the structure of the following article is three-folded. Firstly, the article is focusing on the issue of integration, providing an analysis of the integration criteria and the Community acquis, as well as the degree of country compliance. Secondly, the article addresses the issue of citizenship and the manner in which citizenship is left aside in EU issues such as work migration. The third part discusses several case studies on the role media plays in these matters. One case will be the series of Romanian commercials depicting people who have been wronged by one company or another and who usually claim in the end of the commercial that they are European citizens and have corresponding rights. The second case study deals with the British campaign rejecting the Romanian and Bulgarian workforce and comprises two elements: the campaign launched by politicians against these two countries and the media campaign launched by The Economist as well as other online magazines and online media platforms attempting to correct such views and argue that Romania and Bulgaria are countries just like the rest of the EU member states, bearing both flaws and qualities.

Keywords: integration, citizenship, work migration, freedom to work, media.

I. Introduction

Choosing a topic related to European Union integration is highly challenging nowadays, especially in light of the recent campaign launched by the British politician Nigel Farage against the Romanian and Bulgarian work force. Drawing on this, the aim of this article is to analyze the impact that the process of European Union integration, as well as citizenship have on the very Europeans who adhere, by means of their country's adherence, to the European conglomerate, with its rules and mechanisms. The need of assessing such a topic is presented to us in order to provide academic background for better practices among member and aspiring countries.

Integration has been an important goal for many countries, ever since the birth of the European Communities in the 1950s. Being a part of these communities had a series of advantages as well as a feeling of protection that not many countries could enjoy by themselves. However, as the integration process deepened, accession became even more difficult and countries had to comply with a series of requests that sometimes affected them internally. This type of domestic distress can also be found in reconciling the aspect of citizenship and the rights and obligations it entails with the European Union practices on the matter.

The evaluation of citizenship within the European Union integration context shall be performed by resorting to several aspects that shall be tackled in the following chapters.

The first chapter shall perform an analysis of European Union integration drawing on the pros and cons of integration as well as a brief presentation of the history of integration and the mechanisms that need to be complied with in order for countries to accede.

The second chapter analyses the concept of citizenship and its impact on work migration within the European Union, both from the perspective of international law as well as that of European law. On a European level there is also the concept of "European citizenship", which shall be discussed here in detail.

Finally, the third chapter shall comprise a case study referring to the manner in which media reflects the issue of citizenship within the EU. In this regard, the author shall resort to the presentation of a few commercials on the rights of Romanian consumers as European citizens, as well as an analysis of the British media campaign concerning the possibility given, since the 1st of January 2014 for Romanian and Bulgarian citizens to seek jobs in the United Kingdom. This campaign was launched by politicians, but has received no support from the media, as several important British journals and newspapers have been highly supportive of the Romanians and Bulgarians in their quest for jobs.

Chapter 1 European Union Integration Process

This chapter shall perform a brief analysis of the pros and cons of European integration, as well as a short presentation of the main aspects of the history of integration – both appearing extremely appealing to the countries aspiring to a position within the European Union conglomerate.

1.1. The pros and cons of integration

Being a member of the European Union entails a series of advantages for the countries seeking accession, advantages that could not be fully enjoyed while being aside the European conglomerate.

Firstly, the European Union brings along economic benefits, one of them being the establishment of the euro, as a currency aspiring to being the unique currency of the European Union. The euro has been established throughout the provisions of the Maastricht Treaty in 1993. Even though the aim at the time was to replace all eleven national currencies (at the time, the European Union had only 13 members) by the 1st of January 1999, this caveat proved impossible in such a short time. In order to be able to accede to this unique currency, countries had to prove that their economies were robust and stable, with a balanced budget and the stability of prices[1]. The adherence to the euro would "force" countries, before its introduction to the respective national economies (on a case by case situation), to reevaluate their economies and take the necessary steps to comply with the conditions set). Thus, today, 17 countries of the European Union use the euro as currency. However, the presence of the euro has forced, in some cases, acceleration of the economic measures which proved a wrong approach during the economic crisis. A good example in this regard is the

[1]Charles Zorgbibe, *Construcția europeană. Trecut, prezent, viitor*, Bucureşti: Ed. Trei, 1998, p. 354.

situation in Greece[2] – Greece's economic development was somehow accelerated so that the country could adhere to the Eurozone in 2000. The country was not prepared at the time to embrace the euro, but was forced to do it since its position in the Mediterranean was highly important to the EU. The economic crisis of 2008 hit Greece to the full, as at the time Greece had a severe debt problem that exploded later during the crisis. The same situation happened in other European countries that had been severely affected by the economic crisis, such as Ireland, Spain and Portugal.

Secondly, there are the four freedoms which are a specific of the European Union and which are being implemented once a country adheres to the European Union: free movement of people, services, capital and merchandise. These freedoms are highly important, especially in regard to the present topic of research, since they provide people with the possibility to look for better education and jobs in other European countries, apart from their own, and to do it within the legal framework established by the European Union. This legal framework consists of the Union's Area of Freedom, Security and Justice, as was established by the Lisbon Treaty[3]. However, this framework entails limitations on the freedom of movement, especially for Romania and Bulgaria, countries which need to comply with the Schengen evaluation process[4] in order to have their border controls removed. Until now, both Romania and Bulgaria have been outside the Schengen area, which means that their nationals' freedom of movement is somehow restricted by border control.

In the case of Romania and Bulgaria, their accession treaties signed in April 2005 provided for a "transition period of seven years" before allowing Romanians and Bulgarians the freedom of movement within the European Labor Market. Back in 2005, this "transition period" was considered as necessary to calm the tensions within Europe regarding the possible massive migration of Romanians and Bulgarians towards Western countries in their search for jobs[5]. However, many countries have lifted these restrictions before the end of this seven-year period of time, with the exception of the United Kingdom, which only reluctantly lifted them on the 1st of January 2014. Similar restrictions have been put in place for the Croatian workers until the 30th of May 2020, from all European Union member countries, as Croatia has only recently become a member state of the European Union.

Thirdly, there are also the unanimous security, defense and foreign policies of the European Union, expressed through the establishment of the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, along with the European External Action Service, which altogether perform duties similar to those of the national Ministries of Foreign Affairs. In the security and defense department, the Lisbon Treaty contributed actively to the strengthening of the Common Foreign and Security Policy[6] and the extension of the

[2] Sara F. Taylor, *Financial Crisis in the European Union: The Cases of Greece and Ireland* 2011, pp. 8-9, [http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-09202011_160932/unrestricted/_Taylor_SF_2_011.pdf], accessed May 2nd, 2014.
[3] Jean-Claude Piris, *The Lisbon Treaty. A Legal and Political Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp. 167-204.
[4] *Ibidem*, p. 173.
[5] László Andor, European Commissioner for Employment, *End of restrictions on free movement of workers from Bulgaria and Romania* Social Affairs and Inclusion European Commission - MEMO/14/1, 01/01/2014, [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-1_en.htm], accessed May 10th, 2014.
[6] Piris, *op.cit.*, pp. 243-256.

attributions of the EUROPOL and EUROJUST[7]. This mélange of economic and security benefits explains the eagerness manifested by countries to accede to the European Union, such as Turkey, which has signed its association agreement in the 1960s and is still struggling to integrate, despite the many issues that the European Union is still raising regarding its tackling of the Kurdish matter, the Armenian Genocide, the religion etc.

However, there are also some drawbacks that countries experience when adhering to the European Union. The forcing of some economies to comply with European regulations has led some countries directly into the economic crisis. A good example is Greece, which had its economy massively forced to comply with the euro requirements and is now experiencing massive national poverty and protests.

Another difficult aspect for countries intent on accession is the need to comply with European Union regulations on various aspects, such as agriculture, fishing, and telecommunications. The European Union law comprises two types of documents – the mandatory ones, which need to be integrated as such into domestic law (regulations, directives and decisions) and the non-mandatory ones, which have a more advisory character (resolutions and recommendations). As far as the mandatory documents are concerned, any of these documents issued on one of the 31 topics which make the chapters of the acquis communautaire, needs to be accurately implemented in the national legislation, replacing the previous practices of countries on the matter.

In addition to that, there is also the sovereignty debate arising in many European countries from the need to comply with European Union regulations and to align the national legislation to the EU norms. Full compliance with European Union norms comes within the framework of the subsidiarity principle which means that the European Union can take some of the responsibilities from states and perform them better. In the face of the fear expressed by member states that this is an infringement on their sovereignty[8], the European authorities replied that this principle is intended to complement the member countries' actions on one matter or another and should only replace the country's attributes where necessary. This replacement is intended to occur only when the respective country cannot act successfully on a matter, while the European Union as a whole can do it properly. Therefore, subsidiarity does not entail a suppression of the countries' competences on the respective issue[9].

Moreover, there is also the need of member states to engage actively in all European endeavors, EUROPOL and Defense policies included, which could mean severe economic efforts for the respective countries[10].

Taking everything into consideration it appears that countries wishing to adhere to the European Union experience both the advantages and disadvantages that membership entails. However, the benefits outnumber the drawbacks and this is reflected in the many efforts made by countries such as Turkey or the countries of the Southern Caucasus to join the European Union.

[7] *Ibidem*, pp. 182-183.
[8] Augustin Fuerea, *Instituțiile Uniunii Europene*, Bucureşti: Universul Juridic, 2002, pp. 50-57.
[9] Michel Belanger, J.C. Gautron, L. Grard, *Droit de la Communauté et de l'Union Européennes*, Paris : L.G.D.J, 2001, pp. 65- 66.
[10] Piris, *op.cit.*, pp. 268-273.

1.2. Short history of the integration process and its criteria

The history of integration began in the 1950s, when, in 1951 the European Community of Coal and Steel was created, followed by two other in 1957 – the European Economic Community and the EURATOM. These three communities had six member states: France, Germany, Italy, Belgium, the Netherlands and Luxembourg. Seeing the high degree of integration these communities experienced, other countries expressed their interest in joining. Thus, in 1973, Denmark, Ireland and the United Kingdom joined the communities, followed by Greece in 1981 and Spain and Portugal in 1986. In 1993, the Maastricht Treaty, which is a landmark in the history of European integration, transformed the European Communities into the European Union and also established the criteria that needed to be respected for countries to join the European Union. Consequently, in 1995, Austria, Finland and Sweden joined, and a major wave of integration occurred in 2004, when 10 countries adhered: Slovakia, Slovenia, Czech Republic, Hungary, Poland, the three Baltic countries, Cyprus and Malta. The last countries to adhere were Romania and Bulgaria in the 2007 wave and then Croatia in 2013.

According to the provisions of the Maastricht Treaty, "any European state respecting the fundamental principles of the Union (freedom, democracy, respect for human rights and fundamental freedoms) can apply for accession to the EU"[11].The European Council of Copenhagen[12], between 21st-22ndof June 1993, established that a country can adhere to the European Union only after having successfully completed the economic and political conditions imposed by the accession process.

Here is a presentation of these conditions. The first refers to geographic compliance: the states wishing to become an EU member need to belong geographically, economically and culturally to the European continent. The second criterion is a political one and refers to the fact that the candidate state needs to be democratically developed, politically stable, and has to have positive practices in the field of rule of law, human rights and minority rights' protection as well as no death penalty. The third criterion refers to economic matters: the need of a viable market economy, where competition is stimulated and manifests freely. A fourth criterion has been later added and refers to the need for the candidate country to adopt the community acquis – or the acquis communautaire. The implementation of this acquis is to take place on all levels of state administration. The acquis communautaire refers to all the provisions of the constitutive treaties, as well as the agreements that have changed these treaties, the treaties acknowledging the enlargement of the Union with new member states, the regulations, decisions and directives issued by the EU institutions. Adding to that are also statements, resolutions, joint position papers, multilateral conventions and treaties the European Union entered into. Even the case law of the European Union Court of Justice is considered to be part of the acquis communautaire[13].

---

[11]*Maastricht Treaty* 1993, [http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/ dat/11992M/htm/ 11992M. html# 00 01000001], accessed May 3rd, 2014.

[12]Vasile Vese, Adrian Ivan, *Istoria integrării europene*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2001, p. 35.

[13]Vendelin Francisc Glazer, "Dezvoltarea instituțională a Uniunii Europene – Tratatul de la Maastricht*"* in *Revista de Administrație Publică şi Politici Sociale*, Anul 1, Nr. 3, Iunie 2010, p. 63.

After complying with these criteria, the European Union shall open the negotiation process, consisting of the 31 chapters of the acquis communautaire, which need to be fulfilled completely by the official date of the accession. Among these chapters one can find the four freedoms, agriculture, fishing, transportation, taxation, workforce, energy, etc. Despite the many drawbacks in the compliance process, acceding states need to fully comply with these norms and agree to integrate them in the domestic legislation on the matter.

Even though the Lisbon Treaty of 2009 was intended to modify the provisions of the already existing treaties of the European Union, the integration criteria presented above have remained in place.

Chapter 2. Citizenship and work migration

2.1. Legal aspects of citizenship

From a legal point of view, citizenship can be defined as a permanent legal and political connection between a person and the state he/she belongs to[14]. This connection is translated into a series of rights and responsibilities assumed by both parties and is maintained even if the citizen leaves the state, unless he/she renounces it or it is withdrawn by the state. Citizenship can be achieved by being born on the territory which provides the citizenship (ius soli) or can be derived from the citizenship of the parents, no matter the place of birth (ius sanguinis).Another means of achieving the citizenship of a country is through naturalization (provided the respective person is willing to obtain it and the fulfilling of all the conditions established by the states in this regard). Naturalization can occur through: marriage, residency on the state's territory, adoption, reintegration, transfer or mere granting from the state.

The International Court of Justice defined citizenship as "a legal connection based on a social fact, on a sort of connection, on an effective solidarity of existence, interests, feelings, along with a reciprocity of rights and obligations"[15]. In light of this definition, citizenship falls within the domain of domestic law, which means, that by virtue of its sovereignty, each state can determine the criteria and means of achieving/losing the state's citizenship, as well as the rights and obligations deriving from this citizenship. States establish their own criteria regarding the obtaining of citizenship, and based on the extent in which these criteria are fulfilled by those seeking citizenship, state authorities decide whether to grant or not citizenship to the applicants.

2.2. European Union citizenship

As the European Union is constantly developing and enlarging, the concept of "European citizenship" became very visible. However, European Union citizenship needs to be seen as complementary to the national citizenship and not as a substitute. This type of citizenship is more likely a concept to complete the European Union symbolic image along with the anthem and the flag.

[14]Malcolm Shaw, *Public International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p. 542.
[15]*The Nottebohn Case*, *ICJ Reports*, United Nations, 1955, p. 23.

European Union citizenship was firstly regulated in the Maastricht Treaty, the Second Part, articles 17-22. This part refers to the establishment of such a citizenship, and the quality of European citizen can be bestowed upon any person being a citizen of an EU member state.

The European Union citizenship is not a substitute[16] for the national citizenship, and should be considered as a continuation of the former. The role of the European citizenship is to allow its bearer to be able to exercise his/her rights both in the state he/she belongs to through the citizenship connection, but also in another state of the European Union. Thus, two major elements of the obtaining and usage of the European citizenship need to be kept in mind: it can be obtained only by a person who is already a citizen of an EU member state and it is only an addition to the national citizenship.

There is also a statement annexed to the Maastricht Treaty, which specifies that "citizenship of a member state shall only be determined by reference to the respective member state's domestic legislation"[17]. It is thus upon the states' discretion, and based on their domestic law, to specify who can become a citizen.

In addition to this, the European citizenship is based on the common principles of the member states: freedom, democracy, respect for human rights and fundamental freedoms, rule of law, and derives itself from the basic human rights as regulated by the European Convention of Human Rights and the Declaration of Human Rights.

European citizenship, as a complement to national citizenship and based on the provisions regulated by national and international law in the field, offers the owner a series of rights. These rights have firstly been included in the Maastricht Treaty of 1993 and shall be presented below in full detail:

- the right of citizens to move and settle on the territory of any member state of the European Union (art.18);

- the right of any citizen of the European Union, residing in a member state, without being a citizen of the respective state, to vote and also run in the local elections of the respective state, in the same conditions as the citizens of the respective state (art.19);

- European Union citizens have the right to benefit from diplomatic protection within the territory of any of the European Union member states, should his state of citizenship not be represented there throughout an embassy or a consulate. The conditions regulating protection are the same as the ones regarding the citizens of the respective state (art.21);

- the right of an European citizen to send petitions to the European Parliament (art.21);

- the right to address the European Ombudsman for the examination of a case concerning the faulty administration of a situation by one of the institutions/organisms of the European Union (art.21)[18];

The Amsterdam Treaty of 1999 added several other rights to the European citizenship:

- the right to address in writing to any community institution/organism in one of the Union's official languages and receive an answer in the same language;

[16]Ioana Militaru, "Cetățenia Uniunii Europene potrivit Tratatului de la Lisabona" in *Juridical Tribune*, Volume 1, Issue 1, June 2011, p. 60.
[17]*Maastricht Treaty, op.cit.*
[18]*Ibidem.*

- the right of access to all the documents issued by the European Parliament, the European Council and Commission, provided certain conditions are fulfilled;

- the right to non-discrimination based on nationality, sex, disabilities, age or sexual orientation, for the Union citizens;

- the right of equal access to the community public positions.[19]

The European Commission is in charge with supervising the manner in which states comply with the provisions of the treaties and elaborates regular reports on the progress achieved in this regard and the difficulties met in the implementation of the respective provisions.

The need for citizens to be constantly informed has been considered a priority by the European Commission which launched in 1998 the "Europe Direct"[20] information system. The aim of the system is to provide citizens with information on the possibilities and rights conferred to them by the European citizenship. The service is provided in all the official languages of the European Union, is free of charge and can be accessed through regular phone or email from any part of the European Union territory.

A highly important aspect regarding the European citizenship is the introduction of the "citizens' initiative" by the Lisbon Treaty[21]. Its aim is to allow European Union citizens to influence the decision-making process, by drawing the text of a "citizens' initiative", which should be signed by "not less than one million citizens who are nationals of a significant number of Member States"[22]. This initiative shall address the Commission to submit proposals on matters which these citizens consider essential to the European Union and thus should be regulated by legal texts. This initiative is a symbolic example of the power citizens can have on a European Union level, as the Commission cannot be obliged to take the suggestions into account. Moreover, the legal framework[23] in which this "Citizens' Initiative" functions has been established keeping in mind the need of achieving a transparent and correct manner of information and communication between citizens, governments, and European Union institutions. At present, the Citizens' Initiative has become functional and operates in the following manner: the document needs the support of a million citizens from 7 member states. Each member state has a minimum number of signatories that needs to be accomplished before submitting the document. The minimum number of signatories can be found in the Official Record[24]. Currently, 8 initiatives are being discussed within the European Commission[25].

Given the fact that the European citizenship is a rather conceptual one, than an immediately effective one, it is difficult to find any drawbacks to its existence. However, one

[19] *Cetățenia Europeană, Teme Europene*, Info Europa, No. 9, August 2007, [http://ec.europa.eu/_romania/documents/eu_romania/tema_9.pdf], accessed May 2nd, 2014.
[20] *Europe Direct*, [http://europa.eu/europedirect/index_en.htm], accessed May 3rd 2014.
[21] *Lisbon Treaty*, 2009, Art 11 (4), [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/;jsessionid=stQCTnGKPcTJ2pTP2Hsn3NckhhSMHQXm8dBFJV1fTypZhs12vRQf!-123922927?uri=OJ:C:2007:306:TOC], accessed May3rd, 2014.
[22] *Ibidem.*
[23] Piris, *op.cit.*, pp. 133-141.
[24] *The Citizens' Initiative* [http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/signatories], accessed May 2nd, 2014.
[25] *The Citizen's Initiative*, [http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/ongoing], accessed May 2nd, 2014.

drawback that the author identified is the lack of sufficient knowledge regarding it and its benefits, adding to the lack of knowledge of citizens on the regular aspects of their citizenship. It has come to our attention, especially while documenting the case studies, that citizenship is still being approached from the point of view of the national citizenship and restrained to it. A good example in this regard is the manner in which the British MP Nigel Farage managed to use this concept and apply it at his own will to a situation, in order to spin it in favor of his party's position.

Regrettably, this lack of knowledge on the rights and benefits that both concepts – "citizenship" and "European citizenship" entail has not been addressed thoroughly by the media, despite the fact that a clarification from this branch would have been rather useful and wide-reaching. As shall be seen in the case studies, the discriminatory position taken towards the Romanians and Bulgarians by the British MP Farage has not been cleared by the media by approaching the citizenship issue, which was in fact the subject of the dispute, but rather the economic and social aspects pertaining to these countries.

2.3. The impact of citizenship on work migration within the European Union

An important element of European Union policy is the freedom of movement of its citizens within the wider borders of the Union for various purposes, work and education being among the most common ones. However, the recent lifting of work restrictions for Romanians and Bulgarians has led to a vivid media campaign designed by British politicians who intended to show that the lifting of these restrictions will only have negative impact on the European Union as a whole, since workers from these countries will go to the United Kingdom seeking for jobs or even less respectful occupations – stealing, engaging in human trafficking, etc.

Leaving aside the discrimination against the Romanian and Bulgarian citizens, as well as the lack of statistical support of such accusations, the campaign launched by the politicians trespasses on several aspects: the right of free movement of these citizens, the right to seek employment in other European Union member states, as regulated by a series of documents that shall be presented further on in this chapter, and the principle of non-discrimination based on citizenship, to name but a few.

Generally, at the European Union level, migration was considered rather a problem than an opportunity, although several documents, such as the Action Plan for the EU Health Workforce[26] or the EASI – the New Global Programme of the European Union to support workforce and social policy[27] have shown that Europe needs more work force, especially in the field of health care, public administration and judiciary offices.

However, the impact of migration goes beyond the fulfilling of work-necessity. René Girault[28] has underlined that migrants need to be considered in the wider perspective of

[26]*Commission Staff Working Document on an Action Plan for the EU Health Workforce*,Strasbourg, 18.04.2012 , [http://ec.europa.eu/health/workforce/docs /staff_working_doc_healthcare_work_force_en.pdf], accessed May 5th, 2014.

[27]*EASI, Noul Program Global al UE pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Politică Socială*, November 2013 [http://ec.europa.eu/social/easi], accessed May 2nd, 2014.

[28]René Girault (ed.), *Identitate şi conştiință europeană în secolul XX*, Bucureşti: Curtea Veche, 2004, pp. 47-67.

forming an European identity that would comprise several dimensions – cultural, social, economic, an identity transcending borders and that helps create unity among the people of the European Union, as well as among those aspiring to become its citizens, as is the case of the people from candidate or prospective candidate countries, such as Turkey, Ukraine, the Southern Caucasus countries.

Internal migration within the European Union has become a fundamental right of its citizens, after the entry into force of the Lisbon Treaty and the enlargement of the institutional provisions concerning internalmigration[29].

In addition to this, one needs to take into account the "circular migration"[30] phenomenon, which is strongly supported by the International Migration Organization, encouraging migration between home and the workplace. This would help reduce the gaps in workforce in certain fields of activity, and would contribute to the reduction in social-security fears experienced by the citizens of the country accommodating migrants, as the latter would eventually return home, bringing money, ideas and personal abilities. This is especially important since the European Union is in need of qualified work force. Such an attempt to attract qualified work force was the "Blue Card"[31], which granted residence rights for two years in any of the European Union states which received the worker, provided he received three times the minimum wage he would have gained in his/her country, for at least a year. Several countries – United Kingdom, Ireland and Denmark opted-out of the provisions of the Blue Card.

In this regard, the Stockholm Programme[32]was intended to ensure an open Europe both to its internal migrants as well as to those coming from third countries, which would be able to devise policies that would respond both to the priorities as well as requirements of EU member states. The priorities set by this programme are very comprehensive ones, dealing with migration from multiple perspectives: promoting the rights citizens have and the need of their awareness in this regard, in order to foster a better life, citizen protection, providing solidarity and partnership when dealing with issues such as migration and asylum, especially in the wider framework of the area of freedom, security and justice.

Migration is a very sensitive matter, especially when considered in conjunction with refugee and asylum requests. As a result, the European Commission contributed to the creation of the European Migration Network[33], which intends to create a unique model of EU immigration patterns, similar to the European Union citizenship. According to this network, immigration needs to be seen in economic and holistic terms, the latter implying that these

[29] According to the Lisbon Treaty, internal workforce migration issues should be settled by qualified majority vote within the European Parliament as a co-legislator, along with the European Commission; moreover, the jurisdiction of the European Court of Justice has been extended to revise and interpret legislation regarding this matter.

[30] Hugo Brady, *EU Migration Policy. An A to Z*, Center for European Reform, February 2008.

[31] *Blue Card*, [http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/living_and_working_in_the_internal_market/l14573_en.htm], accessed May 3rd, 2014.

[32] It was adopted by the European Council in Brussels in December 2009 – it replaces the Tampere and Hague Programmes, and refers to the changes needed to be implemented in the Area of Freedom, Security and Justice and extends (for almost 5 years) – 2010-2014; the Programme is currently ongoing.

[33] *The European Migration Network* [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/index_en.htm], accessed May 5th, 2014.

migrants need to be seen as residents and future citizens. Should they be considered "trouble-makers" this will prevent them from being assimilated and will negatively impact the whole "European mobility" concept[34]. One also needs to consider the benefits these migrants bring along: national economic growth, productivity momentum, a positive example of the European Labor Market safety, as well as the fact that these workers "pay more in taxes than they receive from the social security services"[35].

Consequently, in the Romanian and Bulgarian case, the correlation between work-migration and citizenship has proved to be an instrument of discrimination, as shown in the media. This aspect shall be presented in detail in one of the case studies of the third part of this article.

Chapter 3. Case study

The media has a great role in tackling the citizenship and work migration issues in the European Union integration context. The media has both the power to "spread the word" on the implementation of one policy or another, as well as influence its implementation, as it consists of all the public channels that can be used in order to inform the public – TV channels, official web stream (as is the case of the European Union Parliament debates), blogs, newspapers etc. A good example of the manner in which the media influenced the citizenship matter was the British campaign launched by MP Nigel Farage, stating that Romanians and Bulgarians, who were "living like animals", were eager for the 1st of January 2014 to come, so that all work bans imposed on them be lifted and thus be able to invade the civilized world, namely the United Kingdom.

Therefore, the present case study shall refer mostly to the impact that media had on the accurate approach of the two pressing issues discussed above – citizenship and work migration in the European Union.

The case study is in fact two-folded: one part shall deal with an analysis of how media contributes to advertising the rights of European citizens through a series of commercials, while the second part shall analyze the media campaign concerning the possibility of Romanian and Bulgarian workers to apply for jobs in the United Kingdom. As far as the latter is concerned, the author shall present the accusations brought by Nigel Farage to these workers (both Romanian and Bulgarian workers) and the positive impact of the British media campaign that followed, highlighting the faults of these accusations and the beneficial impact that these specific workers might have on the British working environment.

The first part of the case study is composed of several commercials produced within the European Consumer Campaign[36] (www.consumatoruleuropean.ro) featuring an unsatisfied customer in a series of situations such as: buying a laptop that does not work[37],

[34] Sergio Carrera, Anais Faure Atger, Elspeth Guild and Dora Kostakopoulou, "Labour Immigration Policy in the EU: a Renewed Agenda for Europa 2020" in *CEPS Policy Brief*, No. 240, April 5th, 2011.
[35] Carrera, *op. cit*.
[36] *European Consumer Campaign*, [http://www.youtube.com/watch?v=8EpVjZssndw], accessed May 3rd, 2014.
[37] *Consumatorul European: Laptopul* [http://www.youtube.com/watch?v=R7Oe-dQD9rQ], accessed May 3rd, 2014.

buying a dress for his wife[38] and then wanting to return it, as well as complaining about the facilities in a hotel[39] he and his wife booked and which do not correspond with the leaflet advertisement. In all situations the customer's complaint is poorly addressed by the seller/provider of service, in a quite disrespectful manner even – for instance, in the case when the husband bought a dress for his wife and he wanted to return it, the reply he got from the seller was "Why, it doesn't fit you?". Such behavior triggers the invoking of European rights in all three commercials – thus, the disgruntled customer addressed the seller with the following line: "Do you know who I am? I am an European citizen and I have rights!"

The rule in such situations would be to claim that one is a customer having rights that need to be respected and addressed appropriately. However, in this case the emphasis is laid on the quality of being a European citizen, which doubles the rights of the consumer. In this regard, the aim of the commercial is to highlight the fact that consumer rights should be respected firstly for their quality of being consumer rights and secondly for being European rights that all European citizens are entitled to. National citizenship is not mentioned at all in these commercials and the fact that the actor brings into discussion the rights he would normally have as a regular consumer and national citizen - in these cases they are presented under the protective umbrella of the "European citizenship" – leads one to believe that these two concepts overlap rather than complement each other in this particular case.

The second part of the case study that shall be presented in this paper is a more complex one and rather explicit on the impact that media channels can have on a campaign targeting mere citizenship. In the imminence of the United Kingdom lifting working restrictions for Romanians and Bulgarians beginning with the 1st of January 2014, Nigel Farage, an UKIP (United Kingdom Independence Party – a right wing populist party)Member of Parliament launched a verbally violent attack against the Romanians and Bulgarians accusing them of living like animals and being interested in "invading Britain", which was a "civilized country"[40], with the intention of spreading their bad ways by enlarging the "Romanian crime wave" already existing in London. However, Farage's discriminatory speech (which might be even considered hate speech to some extent), stems from a wrong view of the issue: he claims to have visited a Roma camp outside Sofia and been appalled by the improper living conditions there; his entire speech is based on this little "field trip", which is not conclusive on the matter.

It is here that the author considers that an explanation needs to be given. To begin with, Roma is not the same as Romanian. Romanians are citizens of Romania, while Roma people are an ethnic minority, which, based on its whereabouts and its conduct may receive at a time the citizenship of the respective country or not (provided they fulfill the requirements for obtaining citizenship, set by the authorities). Even though there may be Roma people of Romanian origin (born and raised in Romania), they are not the representative population of Romania. Secondly, even if Romania is not among the top five countries of the European

[38] *Consumatorul European: Rochia* [http://www.youtube.com/watch?v=Ik-MBqJCScM], accessed May 3rd, 2014.
[39] *Consumatorul European: Hotelul* [http://www.youtube.com/watch?v=iJ6k9oG0xjM], accessed May 3rd, 2014.
[40] Nigel Farage, *Romanians want to move to a civilized country*, September 6th , 2013 [http://www.politics.co.uk/news/2013/09/06/nigel-farage-romanians-want-to-move-to-a-civilised-country], accessed May 2nd, 2014.

Union regarding the living conditions and rather at the bottom of the ranking[41] as shown in a communique issued by the Romanian European Institute in February 2014, like the population of any other member country of the European Union, Romanians live mostly in cities, towns and villages, enjoy good sanitation, running water, heating and electricity and any criminal conduct is rapidly and severely sanctioned by law[42].

The British media took on these statements and drew a very strong defense of Romania. The Economist was one of the leading media channels that approached this matter in particular. In an article entitled "What Britain forgets: Romania is booming"[43], dating back to December 17th, 2013, the author points out that in spite of the desperation shown by the tabloids and the politicians (Prime-minister David Cameron and Home Secretary Theresa May, to name a few),–the economic situation in Romania is not so difficult in order to justify a massive exodus of the Romanian population to the United Kingdom, as was suggested by Nigel Farage in his statements previously referred to: "Unemployment there is relatively low (and lower than in Britain). Its budget deficit puts Britain to shame. The government is in the midst of liberalizing the economy, opening up new sectors (most notably, energy and telecoms) to competition and investment. Economic growth is at 4.1%. Wages are rising fast. Adjusting for prices, Bucharest's GDP per capita is above the EU average. Indeed, the average Bucharest resident is comfortably better off than the average resident of Manchester"[44]. The same article also draws on an extract from the Romanian "Ziarul Financiar", claiming that two Romanian companies – A& D Pharma and ROMGAZ have recently listed in London, generating millions in fees from resorting to London's-based banks, lawyers and consultants[45]. With such a lucrative economy, a massive migration to Britain is not justified.

In addition to this, another article published in the same journal four days later, on December 21st, 2013, is in fact an open letter to the citizens of Romania and Bulgaria, inviting them to come to the United Kingdom to work, in light of the fact that years ago, it was the United Kingdom which militated in favor of the accession to the European Union of these countries – "Although our leaders seem to have forgotten, Britain pushed for your country to join the EU, knowing that you would one day turn up on our doorstep"[46]. This article takes on the job of clarifying some pressing issues that have been wrongly presented by the British politicians (Farage, Cameron, May). Firstly, these work immigrants will be a blessing to the economy – "[…]because they contribute more to the Treasury in taxes than they take out in benefits and services – about 35% more, according to a plausible estimate –

[41] *IER: România, pe ultimul loc în UE în privința standardului de viață; riscul sărăciei a ajuns la 41%*, Agerpress, 28 februarie 2014 [http://www.agerpres.ro/social/2014/02/28/ier-romania-pe-ultimul-loc-in-ue-in-privinta-standardului-de-viata-riscul-saraciei-a-ajuns-la-41--11-43-30], accessed May 3rd, 2014.

[42] For further statistics, one may find useful the website of the National Statistics Institute, http://www.insse.ro/cms/.

[43] "What Britain Forgets" in *The Economist*, December 17th, 2013 [http://www.economist.com/blogs/blighty/2013/12/what-britain-forgets], accessed May 2nd, 2014.

[44] *Ibidem.*

[45] *Ibidem.*

[46] "You're welcome! An open letter to the citizens of Romania and Bulgaria*"* in *The Economist*, December 21st, 2013 [http://www.economist.com/news/leaders/21591865-open-letter-citizens-bulgaria-and-romania-youre-welcome], accessed May 2nd, 2014.

they save our schools and hospitals from deeper cuts.[…] They make our economy bigger, lowering our debt-to-GDP ratio"[47]. Secondly, even if some of these migrants are bound to turn into villains once entering the country, the majority will not, which should be a pleasant finding by comparison – "Those of you who end up begging or stealing – and there will inevitably be some – will be featured on the front pages of our newspapers […] People will be nicely surprised when the great majority of you come to work rather than scourge off the street"[48].

A third article published in The Economist and worth mentioning is the one of January 22nd 2014 addressing the results of the Cooperation and Verification Mechanism in both Romania and Bulgaria – "Depressing reading"[49]. Although the substance of the article addresses the political instability in Bulgaria, the Romanian situation is presented as improved, at least by comparison- the country's government enjoyed a 2/3 parliamentary majority, a 4,1% GDP growth in the third quarter of the previous year and implemented legislative measures. However, a major source of discontent in the Romanian case was the reported lack of transparency in the amending of the new Romanian criminal code in December 2013, along with the accusations formulated by Transparency International claiming that the process of fighting corruption was "slow and insufficient"[50].

Another noteworthy pro-Romanian stance has been taken by Prince Charles himself. After the campaign launched by Farage against the Romanians and Bulgarians, the Daily Mail featured in March 2014 an article[51] about the love manifested by His Royal Highness Prince Charles towards the beauties of Transylvanian wildlife. Prince Charles visited Romania for the first time in 1998, and ever since bought two properties in Transylvania and comes back to the country at least once a year. The Prince works closely with the European Nature Trust in order to help preserve the Romanian natural flora and fauna, constantly marveling at the natural riches of the country – "<It's the last corner of Europe where you see true sustainability and complete resilience> says the Prince. <There's so much we can learn from it before it's too late>"[52].

Finally, a last media piece that shall be analyzed in the present article refers to the British citizens who chose to move to Romania, showing thus that the country is not as dangerous or backwards as the British politicians intended to present it. It is a fact that the "undercover" campaign performed by Prince Charles, through the promotion of Romanian scenery and wildlife, many British have felt the incentive to explore the Romanian landscapes on their own. Many even chose to stay here, build houses, bring their families and begin a Romanian life, enjoying the beauty of the countryside and giving back something to the very hospitable rural inhabitants.

---

[47] *Ibidem.*
[48] *Ibidem.*
[49] "Romania and Bulgaria: Depressing reading" in *The Economist*, January 22nd, 2014, [http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2014/01/romania-and-bulgaria], accessed May 2nd, 2014.
[50] *Ibidem.*
[51] Clive Aslet, "Romanians? They can teach us a thing or two, says Prince Charles" in *Daily Mail*, March 28th, 2014 [http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2590673/Romanians-They-teach-thing-two-says-Prince-Charles.html], accessed May 3rd, 2014.
[52] *Ibidem.*

One such example is that of Roger Quentin, who moved from London years ago to a small village in the Sebeş Mountains. His story is a particular one: he worked as a telegrapher in the British Army and was so impressed by the bloody Romanian revolution of 1989 that began a campaign of raising goods and money, which he brought through a convoy to Romania. He came back several times to Romania, bringing goods (clothes, shoes, food etc.) and in one of his trips he arrived in Loman and fell in love with the village, especially with a specific place on top of the hill, where he decided to settle, build a house and a small inn. While his family is back in England and visits often, he became so attached to the place that he hardly leaves. In the meantime, he engaged in agricultural activities and also teaches English to the villagers' children, for free. Quentin is aware of the negative image painted of Romania by the British politicians – "It bothers me that back home, in England, should you ask the British something about Romania, they will only tell you about gypsies, abandoned children, and Dracula. I tell them that Romanians are intelligent and hospitable and that Romania is the jewel of Europe"[53].

Altogether, it seems that the media has had a positive impact on the assessment of disputes related to the European citizenship. The above case studies have been chosen for two main reasons: firstly, to point out the complementary aspect of the European citizenship (which is to be added to the national one bearing the same rights and obligations – in the case of the European citizenship, the latter are to become effective especially on a European level,) and secondly, to highlight the fact that citizenship disputes arise mainly out of extremism and ignorance of the realities of individual countries – therefore, the media, which is considered the "watchdog of democracy" has a long and difficult job to perform.

A striking fact is that despite the British press campaign attempting to establish the truth on whether these two countries are so destitute or not, the Romanian and Bulgarian politicians did not take any official position in order to defend their countries from the accusations put forward by Nigel Farage. Only recently did Hannes Swoboda, leader of the Social-Democrat group of the European Parliament take a stand against such accusations: "Romania and Bulgaria are EU member states, they enjoy full rights and thus they deserve everyone's respect and consideration, just like the other member states. Innuendos such as those recently launched by Mister Farage are racist, anti-European and deeply condemnable"[54].

Conclusions

The title of this article has been chosen as a metaphor of the strength that media exercises on setting the record straight especially with regard to concepts that are rather new and need further clarification in the eyes of the people, as well as in the situations in which state officials prefer a more humble approach and refuse to take a firm position against any wrongdoings that their countries' might be experiencing.

[53]*Fairytale Romania: An Englishman turned into a Romanian peasant*, *RTV*, May 20th, 2012 [http://www.romaniatv.net/romania-de-poveste-englezul-transformat-in-taran-roman_30034.html], accessed May 3rd, 2014.

[54]Ştefan Ionescu, "Social-Democrații apără românii de atacurile lui Farage. Cam Singurii" in *Obiectiv Info*, 8th May 2014 [http://www.obiectiv.info/social-democra-ii-apara-romanii-de-atacurile-lui-farage-cam-singurii_41364.html], accessed May10th, 2014.

Throughout the article, the author has analyzed the manner in which the concepts of "European Union integration" and "European citizenship" have been approached both by citizens and authorities. In this regard, two case studies have been used. The results of this academic endeavor have shown that even though the media has had a strong stance by the spreading of knowledge regarding citizenship and highlighting any forms of wrong conduct in this regard from states and state officials, these efforts have been insufficient until present and the matter is in need of further strong tackling.

An element that needs further consideration is that of the "European citizenship". One needs to remember that the European citizenship is complementary to the national one in the respect that rights and responsibilities are almost similar everywhere within the European Union and they need to be offered the same respect as on a domestic level. Nevertheless, states and especially non-governmental organizations need to address this issue from a more comprehensive manner, as all citizens must become aware of the rights and responsibilities that being both a citizen of a state, as well as a "European citizen" entail.

Moreover, in light of the second case study and the manner in which citizenship has been instrumented as a descriptive asset of an entire country, the author considers that citizenship should be restricted to being an identification notion for the person and not a quality/drawback that could impact its performance on the workforce market.

Given that the citizenship connection to the state of origin extends even outside its borders, these states have a primary duty to their citizens to protect them from any kind of discrimination and should take a stand when such an event occurs (as was the case with the Romanian and Bulgarian citizens). Additionally, the role of the media is crucial in raising awareness on the tackling of such issues – however, the media has always been submitted to a certain amount of bias, which means that the matter at heart is most unlikely to be fully transmitted to the public. It remains to the civil society to engage in an active campaign against discrimination based on citizenship on a European Union level.

Bibliography

Aslet, Clive (2014), "Romanians? They can teach us a thing or two, says Prince Charles" in *Daily Mail*, [http://www.dailymail.co.uk /femail/ arti cle-2590673/Romanians-They-teach-thing-two-says-Prince-Charles.html], accessed May 3rd, 2014.

Belanger, Michel, J.C. Gautron, L. Grard (2001), *Droit de la Communauté et de l'Union Européennes*, Paris : L.G.D.J.

Blue Card, [http://europa.eu/legislation_summaries/internal mar ket/living_and_working_in_the_internal_market/l14573_en.htm], accessed May 3rd, 2014.

Brady, Hugo (2008), *EU Migration Policy, An A-Z*, Centre for European Reform.

Carrera, Sergio, Anais Faure Atger, Elspeth Guild and Dora Kostakopoulou (2011), "Labour Immigration Policy in the EU: A Renewed Agenda for Europe 2020" in *CEPS Policy Brief*, No. 240.

Cetățenia Europeană, Teme Europene (2007), Info Europa, No. 9, [http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania/tema_9.pdf], accessed May 2nd, 2014.

Commission Staff Working Document on an Action Plan for the EU Health Workforce (2012), Strasbourg [http://ec.europa.eu/ health/ workforce/ docs/staff_working_doc_healthcare_workforce_en.pdf], accessed May 5th, 2014.
Consumatorul European [www.consumatoruleuropean.ro], accessed May 3rd, 2014.
Consumatorul European: Hotelul, [http://www.youtube.com/ watch? v=i J6k9oG0xjM], accessed May 3rd, 2014.
Consumatorul European: Laptopul, [http://www.youtube.com/watch? v=R 7Oe-dQD9rQ], accessed May 3rd, 2014.
Consumatorul European: Rochia, [http://www.youtube.com/watch? v=Ik-MBqJCScM], accessed May 3rd, 2014.
EASI, Noul Program Global al UE pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Politică Socială, (2013) [http://ec.europa.eu/social/easi], accessed May 2nd, 2014.
Andor, László (2014), European Commissioner for Employment, Social Affairs and Inclusion, Statement, *End of restrictions on free movement of workers from Bulgaria and Romania* European Commission [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-1_en. htm], accessed May 10th, 2014.
Europe Direct, [http://europa.eu/europedirect/index_en.htm], accessed May 3rd, 2014.
Fairytale Romania: An Englishman turned into a Romanian peasant, RTV, (2012), [http://www.romaniatv.net/romania-de-poveste-englezul-transf ormat-in-taran-roman_30034.html], accessed May 3rd, 2014.
Farage, Nigel (2013), *Romanians want to move to a "civilised country*"[http://www.politics.co.uk/news/2013/09/06/nigel-farage-roma nians-want-to-move-to-a-civilised-country], accessed May 2nd, 2014.
Fuerea, Augustin (2002), *Instituțiile Uniunii Europene*, Bucureşti: Universul Juridic.
Girault, René (ed.) (2004), *Identitate şi conştiință europeană în secolul XX,* Bucureşti: Curtea Veche.
Glazer, Vendelin Francisc (2010) "Dezvoltarea instituțională a Uniunii Europene – Tratatul de la Maastricht" în *Revista de Administrație Publică şi Politici Sociale*, Anul 1, Nr. 3, pp. 58-67.
Ionescu, Ştefan (2014), "Social-Democrații apără românii de atacurile lui Farage. Cam Singurii" in *Obiectiv.Info*, [http://www.obiectiv. info/ social-democra-ii-apara-romanii-de-atacurile-lui-farage-cam-singurii_41364.html], accessed May 10th, 2014.
Lisbon Treaty (2009), [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ EN/ALL/;jsessionid=stQCTnGKPcTJ2pTP2Hsn3NckhhSMHQXm8dBFJV1fTypZhs12vRQf!-123922927?uri=OJ:C:2007:306:TOC], accessed May 3rd, 2014.
Maastricht Treaty (1993), [http://eur-lex.europa.eu/en/ treaties/ dat/ 11992M/htm/11992M.html#0001000001], accessed May 3rd, 2014.
Militaru, Ioana Nelly (2011), "Cetățenia Uniunii Europene potrivit Tratatului de la Lisabona" în *Juridical Tribune*, Volume 1, Issue 1, pp. 58-70.
Piris, Jean-Claude (2010), *A Legal and Political Analysis of the Lisbon Treaty*, Cambridge: Cambridge University Press.

(2014), "Romania and Bulgaria: Depressing reading" in *The Economist*, [http://www.economist.com/blogs/easternapproaches /2014/01/romania-and-bulgaria], accessed May 2nd, 2014.
Shaw, Malcolm (2007), *Public International Law*, Cambridge: Cambridge University Press.
Taylor, Sara F. (2011), *Financial Crisis in the European Union: The Cases of Greece and Ireland*, [http://scholar.lib.vt.edu/theses /available/etd-09202011-160932/unrestricted/Taylor_SF_T_2011.pdf], accessed May 2nd, 2014.
The Citizens' Initiative, [http://ec.europa.eu/citizens-initiative/ public/ signatories], accessed May 2nd, 2014.

The European Migration Network, [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/ what-we_do/networks/european_migration_network/index en. htm], accessed May 5th, 2014.
Vese Vasile, Adrian Ivan (2001), *Istoria integrării europene*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
(2013), "What Britain Forgets: Romania is Booming" in *The Economist* [http://www.economist.com/blogs/blighty/2013/12/what-britain-forgets], accessed May 2nd, 2014.
(2013), "You're welcome! An open letter to the citizens of Romania and Bulgaria" in *The Economist*, [http://www.economist.com/ news/leaders/ 21591865-open-letter-citizens-bulgaria-and-romania-youre-welcome], accessed May 2nd, 2014.
Your rights as an European, [http://www.youtube.com/watch?v=8 EpVjZssndw], accessed May 3rd, 2014.
Zorgbibe, Charles (1998), *Construcția europeană. Trecut, prezent, viitor*, Bucureşti: Ed. Trei.
***, *(*1955*), ICJ Reports*, United Nations.
***, (2014), *IER: România, pe ultimul loc în UE în privința standardului de viață; riscul sărăciei a ajuns la 41%*, Agerpress, [http://www.agerpres.ro/ social/2014/02/28/ier-romania-pe-ultimul-loc-in-ue-in-privinta-standar dului-de-viata-riscul-saraciei-a-ajuns-la-41--11-43-30], accessed May 3rd, 2014.

THE EDITORIAL OF THE PROPAGANDA IN THE NETWORK OF STUDENT MAGAZINE

Simona Ioana Cucuian, PhD Student, ”Transilvania” University of Braşov

Abstract: "Communism without a newspaper does not exist. If you read Lenin ... a newspaper is the subject number one. Whose object is? Of the party. And the party is the vanguard of what his muscles want it" (Gheorghe Iova)
Explaining that analysis magazines Communist beliefs(' 74) and Universitas (' 69) (alias Communist University ('73), cannot be "detach" by a solid revuistic context, already in Bucharest; namely Student life(1956-1989) and the Amphitheatre (1966-1991). Such research is not able to remove himself from the two main publications that appeared in Bucharest and which were publications of the Union noisy doll, more exactly in the U. A.S. C. R. It should therefore be made a clear distinction between the magazine and the magazine of university organization (the Center, the "Union"). Student magazines which require analyzed were magazines university centers or of certain institute of higher education, namely Dialog/Alma Mater was magazine University of Iaşi and his Opinion was student magazine University Center Iaşi; Napoca University magazine was University Center Cluj, Echinox was University magazine, in Timişoara, University Center magazine Forum was named quite all right. Thus, In Bucharest, Universitas (1969) alias Communist University (1973) was University magazine and firmly held Commnunist beliefs was the magazine of Bucharest University Center.
The resort-question of the entire approach was in which way the piece of young Romanian literature represented by the existence of literary magazines was ideologically imprinted during the post-1967 communist period, a year when – according to party documents, a new stage was initiated, one that Ceausescu wanted to be distinct in the communist history of Romania – the stage of building a multi-developed socialism. Romanian communism was segmented by researchers in several stages. According to the relation the system had with the elite, it knew 3 distinctive stages. These three stages are seen in our paper by three prestigious literary publications of the times, the Central in sense of the “brain” of national network magazines: Student life (1956-1989), the Amphitheatre (1966-1991), and, Central as territory, in Cluj, Equinox (1983-1989), briefly analised here, because this magazine has already written its own prestigious history. (1983-1989).
It is not an accident that uses two prodinvest for a series of communist student magazines: their Opinion and Student opinion or Dialog/Alma Mater because magazines have 2 different stages.
There was a first stage more liberal of these magazines and, at a given moment, a '75, there has been a change in the attitude of communist officials toward the press student, generally speaking, and then, once with unification writers Student life and the Amphitheatre have occurred and this change of title magazines to emphasize their character communist revolutionary, quite all right, should be pointed out in this way, the specificity of their magazines. It was touched by so this "specific" of their own in tandem with the idea of "momentum and youth pamphlet". Of all the magazines, only the Echinox slipped out, in the sense that it is not changed its name being a magazine with circulation more far-reaching there are on the market, it was being sold at the kiosks. Thus, they would not be able to change a name for that, let's say, and would not have lost"brand".
It's very important since distribution of these magazines on student categori: national, those of university centers, those of the universities and special cases and spectacular magazine itself cultural have been accepted: in Cluj and Iaşi.
Each university is a core of information and has a public interest in the students' movement through the press of certain information and interpretations and the system was, in his turn, all the interest in the world to cultivate student press as propaganda instrument.
That is, the party's political Network Unique was very stiff, very severe, Nicolae Ceausescu in his forehead, with a certain type of solemnity, with an atmosphere almost so angry and threatening in the case in which there were the gestures on insubordination or a deviation from the rules. (This)for the party, with all the rest, population doesn't care about all these things, and the U. T. C. things were much more relaxed.

The only newspaper where it was a effervescence and literary work and journalism has been Student Opinion in Iaşi, there being a group is more energetic who has assumed into a pattern more systematically and more enthusiastic school idea of the press that a whole series of students who have been editors opinions student have become professional journalists immediately after '90, to have been widespread in the press from all over the country and even today magazine continuing to appear. Most of the above mentioned no longer appear.

Keywords: student, magazine, communism, propaganda, universities.

I. CATEGORII DE REVISTE

Trebuie să ţinem seama de diferența de statut dintre publicațiile studenţeşti din Bucureşti alese spre analiză în această cercetare care înglobează o perioadă de aproape 30 de ani de comunism. Pornim de la ***Viața studențească***, înființată în 1956, trecem prin revista ***Amfiteatru*** care a apărut în ’66, iar apoi ***Universitas*** din ’69 şi ***Convingeri Comuniste*** din ’74.

În anii ’70-‘80 existau trei categorii de publicații studenţeşti. Prima categorie era a publicațiilor naționale. Acestea erau două: era *Viața studențească* - revista săptămânală a U.A.S.C.R, Uniunea Asociațiilor Studenților Comunişti din România, în mod oficial, fiind considerată o revistă a întregii studențimi naționale. Aceasta era controlată prin conducerea centrală a U.T.C.-ului, Uniunii Tineretului Comunist, al cărei preşedinte a fost cel puțin o vreme până când a fost numit Prim Secretar la Sibiu, (de) Nicu Ceauşescu, fiul cel mic al soților Ceauşescu şi această revistă avea şi un fel de supliment cultural, lunar, *Amfiteatru*. Spun un fel de supliment pentru că nu era un supliment propriu-zis care să apară în interiorul revistei *Viața studențească*, ci era publicată separat, ca o revistă separată, doar lunară şi realizată de aceeaşi redacție. Ambele publicații, *Viața studențească* şi *Amfiteatru* erau distribuite național prin rețeaua de presă centralizată şi se găseau la chioşcuri la fel ca toate ziarele oficiale şi revistele culturale din toate județele din țară. Pentru public, pentru cititor, nici nu era foarte clar cine editează, care instituție anume, pentru că pe vremea aia tot sistemul era Statul Comunist, dar în presă, de cele mai multe ori, erau destul de multe lucruri interesante de citit. Toată presa avea o coajă propagandistică: pagina întâia şi alte câteva lucruri şi în rest, în funcție de profilul fiecărei publicații, conținea informații, reportaje şi alte asemenea lucruri din presa cotidiană, reportaje studenţeşti destul de vioaie sau comentarii sportive. Deci, era o presă cu destui profesionişti, dar desigur controlată politic şi căreia i se impunea obligația de a face în primul rând propagandă, dar sub propagandă îşi făceau meseria destul de interesant.

A doua categorie de publicații studenţeşti erau revistele Centrelor Universitare. Despre ce este vorba? Fiecare oraş studențesc (şi pe vremea aia nu erau multe oraşe studenţeşti serioase, propriu-zise şi complexe), adică era Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara. În afară de universitățile din aceste oraşe care erau universități mari, ramnificate şi cred că în toate oraşele acestea erau de fapt mai multe universități: universitate generalistă, de medicină, de educație fizică, la Bucureşti era Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică, Politehnica separată şi aşa mai departe.

În afară de acestea mai existau mici universități de obicei cu programe foarte regionalizate în funcție de profilul economic al anumitor regiuni şi cu foarte puține facultăți

sau cu programe pedagogice. Erau Institute pedagogice cu studii numai de 3 ani, nu de 4 ani, care formau profesori sau învățători. Mai existau universități cu profil silvic, la Braşov, cu profil minier, la Petroşani şi alte câteva şi pedagogice erau la Bacău şi în alte locuri. Acum vorbesc despre marile oraşe universitare. În aceste oraşe existau a doua categorie de reviste ale Centrelor universitare, deci erau reviste editate de structura coordonatoare a tuturor universităților din oraşe. În asemenea situație era în Bucureşti revista *Convingeri Comuniste* (titlu groaznic!) dar era revista studenților bucureştene în mod oficial. La Cluj era *Napoca Universitară*, un titlu mult mai acceptabil, la Timişoara era *Forum studențesc*. În afară de aceste două categori, revista săptămânală națională plus lunarul cultural, adică *Viața studențească* plus *Amfiteatru*, apoi revistele centrelor universitare, mai erau probabil la unele universități, reviste ale universităților. Aşa era revista *Universitas* alias *Universitatea comunistă* a Universității Bucureşti. Existau asemenea publicații şi la Institutul Politehnic Bucureşti şi Institutul de Medicină. Iar în acest peisaj un profil foarte special l-au avut cele două reviste culturale a căror fondare a fost acceptată în județele respective, una la Cluj şi una la Iaşi, ca inițiative ale facultăților umaniste, în special a celor de filologie: Revista *Echinox* a cărei fondare a fost acceptată în ’68 şi cam tot atunci sau în ’69 s-a fondat la Iaşi Revista *Alma Mater* care ulterior şi-a schimbat numele în *Dialog*. La Iaşi exista ca revistă a Centrului Universitar, echivalentul revistelor *Convingeri Comuniste* din Bucureşti şi *Napoca Universitară*, exista *Opinia studențească.* Toate cele trei reviste şi a patra, *Forum studențesc* de la Timişoara conțineau reportaje din diverse facultăți, ştiri studenţeşti şi pagini culturale care erau acaparate de grupurile de tineri scriitori, studenți de la filologie din toate aceste oraşe. E foarte importantă distribuția acestor reviste studenţeşti pe categori: cele naționale, cele ale centrelor universitare, cele ale universităților şi cazurile speciale şi spectaculoase de reviste propriu-zis culturale care au fost acceptate: în Cluj şi Iaşi. În Bucureşti nu s-a pus vreodată problema aprobării unei asemenea reviste pentru că sistemul înființase chiar revista *Amfiteatru* care funcționa din ’66. (În sistemul BCU există indexate toate aceste publicații în colecții mai mult sau mai puțin complete fiindcă sigur au existat constant sau periodic toate aceste tipuri de reviste, fie chiar şi ale Institutului de Marină din Constanța). Fiecare universitate este un nucleu de informație şi are un public studențesc interesat de circulația prin presă a anumitor informații şi interpretări iar sistemul avea, la rândul lui, tot interesul să cultive presa studențească ca instrument de propagandă care însă n-a fost folosit în perioada de după liberalizarea regimului comunist într-un mod foarte eficient că, mă rog, studențimea trăia destul de nonconformist şi de boem şi nu dădea atenție părții de propagandă şi în schimb citea părțile neatinse politic.

„Am publicat de câteva ori, de puține ori, (nu ştiu dacă au fost mulți colaboratori constanți la aceste publicații pentru că, întodeauna, în studenție există şi un rulaj destul de rapid de oameni, încep să îşi dorească să publice, nu studenții din anul I, ci cei dinspre sfârşitul facultății şi după ce termini, pleci şi vrei să publici în presa adultă, nu în cea de tineret), dar am publicat şi eu de câteva ori, articole şi poezii, şi în *Convingeri comuniste*, de 3, 4 ori şi în *Universitatea comunistă*, o dată sau de 2 ori, dar sigur au fost un număr sau două când am avut mai multe, şi versuri şi articole. De exemplu, după mai 1980, am publicat un articol când a murit Marin Preda - un articol despre Marin Preda după moartea lui, şi tot în *Convingeri Comuniste* am început să public primele cronici la primele volume

de versuri ale colegilor mei de generație, despre Liviu Ioan Stoiciu şi, cred, despre Nichita Danilov (...) şi mi-a apărut un articol, nu foarte grav modificat, dar mi-au umblat în redacție ca să fie mai politizat...ca să-l facă mai „pe linie", ceva despre „politica internațională"...nu mai ştiu exact." (IB Lefter) (foto scann - **new doc. 23_9,10 Coco nr 3 din 1980)**

În orice caz, partea culturală, paginile culturale ale acestor reviste erau lăsate, într-un fel, liber datorită activității de cenaclu. Erau lăsate liber la dispoziția membrilor cenaclurilor care au funcționat în acei ani. „Când eram în Cenaclul de Luni venea cineva şi ne spunea: <Măi, hai, repede, să strângem, repede nişte poezii că ne dau nişte pagini, spațiu în revistă>. În contextul de atunci, adică, într-o societate în care regimul era comunist şi nu puteai să te gândeşti (nici nu exista sentimentul) că e ceva trecător (şi că relativ curând, după 10 ani, se va schimba)...denumirea revistei sigur că nu făcea nimănui plăcere dar nici nu era percepută ca un criteriu decisiv (să nu vrei să-ți publici versurile tale de tânăr poet la primele publicări pentru că aşa se cheamă revista... pentru că exista în percepția tuturor o distincție foarte netă între partea de propagandă a întregii noastre vieți de atunci şi restul vieții normale. Ulterior, am văzut, a existat chiar un fel de serial de articole scrise, din păcate, chiar de un istoric, care ar fi trebuit să fie mai atent la nuanțe şi contexte, un istoric destul de cunoscut, care s-a ocupat mai ales de istoria Bucureştiului, Adrian Majuru, care a decoperit în colecția Convingeri Comuniste, nume cunoscute precum Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Traian T. Coşovei ş.a.m.d. şi a scris un fel de mic serial de articole de demascare: uite ce colaboraționişti cu regimul comunist au fost aceşti autori... Realmente nu exista nici un colaborationism politic. Era doar un spațiu de publicare dar, poate că pe măsură ce timpul a trecut contextele sunt mai greu de înțeles. Deci, n-am lucrat efectiv în redacție ca să ştiu cum se lucra cu cenzura, dar am cunoscut pe câțiva dintre cei care lucrau la aceste reviste. Cel puțin în perioada dinspre sfârşitul istoriei Cenaclului de Luni, deci '80, '81, '83 – an în care a fost interzis Cenaclul de Luni, redactor-şef era un tânăr asistent la filozofie şi care şi astăzi e profesor în Universitatea din Bucureşti sau la S.N.S.P.A. (Şcoala de Ştiințe Politice şi Administrative) şi cred că scrie şi cursuri şi versuri, a publicat... şi poate şi literatură... Se numeşte Vasile Macoviciuc. (**Nr. 23_3 coco**) Deci, era un intelectual tânăr care probabil că avea un anumit tip de relație cu sistemul comunist încât fusese numit într-o funcție de conducere a unei reviste, a unei publicații ceea ce însemna că eşti în sistemul de presă, deci, în principiu trebuia să treci prin nişte filtre politice şi ideologice pentru asta,dar nu făcea el direct, nu juca un rol de propagandist feroce, ci era foarte prietenos şi ne încuraja să dăm texte literare care nu aveau niciun fel de coloratură politică, în nici un caz colaborațională cu regimul. Ulterior, a lucrat tot aşa, la reviste de acest gen, Gabriel Stănescu care a făcut şi el o mică carieră de poet şi în anii '90 a emigrat în America şi s-a stins din viață de câțiva ani. Nici el nu juca un rol politic sau cel puțin nu îl exiba." (I.B. Lefter)

Cred că aceste reviste studențeşti apăreau într-o zonă mai puțin strict supravegheată a regimului. Regimul comunist era foarte atent cu ce se înâmplă în sistemul de presă națională care era mai atent supravegheată şi lăsa mai liberă partea care îi privea pe tineri. Nu ştiu dacă această distincție a fost făcută de cineva şi în vreun fel studiată. Ea merită studiată de istoricii perioadei recente şi de politologi. Exista această distincție şi între sistemul Partidului Comunist şi sistemul U.T.C.-ului. Adică, rețeaua politică a Partidului Unic era foarte rigidă, foarte severă, cu Nicolae Ceauşescu în frunte, cu un anumit tip de

solemnitate, cu o atmosferă aproape cazonă şi amenințătoare în cazul în care existau gesturi de nesubordonare sau de abatere de la regulile oficiale. (Asta)Pentru sistemul de Partid, în rest, populației nu-i păsa de toate aceste lucruri, iar la U.T.C. „lucrurile erau mult mai relaxate, inclusiv la vârf, pentru că am mai avut ocazia când şi când să văd, nu aceste mici reviste de Centru Universitar sau de Universitate, care erau foarte mărunte şi aveau redacții minuscule, unde nu cred că exista o viață de redacție..., dar în redacția *Vieții Studențeşti* şi a *Amfiteatrului*. Acolo, am publicat mai multe articole de-a lungul anilor, până în '89 inclusiv, zeci de articole: cronică-carte, profiluri de scriitori în *Amfiteatru*, răspunsuri la anchete literare, iar în *Viața Studențească*, am publicat şi câteva cronici de spectacol de teatru. În *Viața Studențească*, partea de propagandă de la Centru era obligatorie, iar, apoi, apăreau reportaje foarte bune din facultăți, din universități, unele dintre ele semnate de viitori scriitori buni. De exemplu, un reporter al *Vieții Studențeşti*, destul de activ în anii '80, a fost Răsvan Popescu care a devenit după anii '90 scriitor şi scenarist de film; a scris scenarii pentru filme regizate de Lucian Pintilie şi de alții. În redacția *Vieții Studențeşti*, în care redacție stătea şi *Amfiteatru* erau şi câțiva scriitori angajați: era Dinu Flămând – un poet format la *Echinox*, la Cluj, un poet foarte bun, Grigore Arbore, poet şi critic de artă, M.N. Rusu care era un critic, mă rog, mai ambiguu între literatură şi interese extraliterare şi se alăturaseră redacției recent, la începutul anilor '80, Ioan Buduca şi Radu G. Țeposu, care erau şi ei echinoxişti mai tineri, Traian Ungureanu care făcuse Literele la Bucureşti şi era colaborator apropiat şi alți câțiva. Unii dintre ei nu obținuseră o angajare efectivă fiindcă nu era uşor să te angajezi în presă, trebuia să fii acceptat, să ți se studieze dosarul, să ți se dea un accept politic, dar toți cei pe care i-am spus erau tot timpul la redacție chiar dacă nu aveau un angajament normat ca membrii ai redacției. Atmosfera era foarte relaxată şi băşcălioasă, şi chiar la adresa sistemului politic, sistemului comunist adult. Exista protecția lui Nicu Ceauşescu care era şeful rețelei de tineret politice naționale şi care încuraja acest tip de atitudine. Redactorul-şef al *Vieții studențeşti* era un apropiat al lui Nicu Ceauşescu, un absolvent probabil de Filozofie sau de Sociologie, în orice caz de ştiințe sociale, socioumane, un om foarte inteligent, Stelian Moțiu, care după căderea regimului comunist a mai făcut puțină carieră, mai mult în culisele politicii decât în politica propriu-zisă şi s-a stins prematur din viață. Era o atmosferă destul de bizară şi interesantă în aceste zone politice de tineret, la final de regim comunist. Se țineau festivaluri studențeşti de teatru, de literatură prin stațiunile de la munte şi de la mare care erau controlate de U.T.C. prin B.T.T. (Biroul de Turism pentru Tineret care era versiunea junioară a O.N.T.-ului, Oficiu Național de Turism) (vezi: "B.D. – brigada "diverse" la munte şi la mare"-, regia: Mircea Drăgan, cu Toma Caragiu, Dem Rădulescu şi Ion Finteşteanu-1971). La aceste festivaluri se scoteau, publicau „efemeride". Am colaborat o singură dată, (nu mai țin minte unde), într-o stațiune de munte, la crearea unei astfel de reviste de festival, care era extrem de veselă, cu poante şi... Chiar şi *Viața studențească* care era revistă națională a studențimii în mod oficial, cum am spus, pe ultima pagină a apărut ani de zile un foileton semnat Ars Amatoria, romanul parodic al lui Ioan Groşan, „*O sută de ani de zile la Porțile Orientului*"(1992) care este o parabolă satirică la adresa regimului comunist teribilă, de un haz nebun, deci, asta spune ceva despre ce se întâmpla în aceste redacții. Cu toate că în ianuarie 2011, Ioan Groşan a

fost acuzat de CNSAS că a fost informatorul Securității, fiind recrutat în 1974." (I.B.Lefter) - (vezi Anexă: Ioan Groşan)

Trebuie ținut cont de toate aceste date pentru a putea descrie un astfel de sistem care fusese evident gândit şi fondat cu funcție propagandistică, dar funcționa în mare măsură împotriva acestui proiect politic. Funcționa în mare măsură autonom dezvoltându-şi comportamente, mentalități, scrieri, atrăgând redactori şi colaboratori care nu aveau nici o intenție să se conformeze proiectului propagandistic. Groşan avea un post de profesor la o şcoală din Militari, era bun prieten în facultate cu Buduca şi cu Țeposu şi formau împreună cu George Țâra care acum trăieşte la Bistrița, s-a retras spre zona lui natală. Pe vremea aia, venise şi el la Bucureşti după ei. Cei trei formau împreună grupul Ars Amatoria, un grup tânăr, ardelenesc care se grupase în jurul *Vieții studențeşti* şi aşa se explică de ce Groşan şi-a publicat acolo romanul parodic. Era însă semnat Ars Amatoria care era pseudonimul colectiv al grupului care funcționase încă de la Cluj când erau studenți – atunci erau ei tutelați de Ion Vartic care era, în afară de faptul că era asistent universitar la Litere şi un eseist excepțional, era şi un mare titluitor de farse împreună cu Marian Papahagi, dar mai ales Vartic era „capul răutăților" şi aşa se explică de ce în jurul lui s-au adunat mai mulți giubuşlucari clujeni, el a regizat spectacolul „Englezeşte fără profesor" pe textul lui Eugen Ionescu jucat de acest grup, în care jucau toți cei pe care i-am spus, inclusiv Emil Hurezeanu a jucat în piesă. Şi tot grupul Ars amatoria a montat şi singura piesă scrisă de Groşan special pentru a exista un text nou pentru acest grup teatral, şi anume piesa „Şcoala ludică" care s-a publicat după căderea comunismului ('90). Venind la Bucureşti o parte a grupului a păstrat denumirea şi o foloseau fie compunând ceva împreună, dar de la o vreme Groşan a folosit titulatura pentru serialele pe care le ținea, unul în *Viața studențească* cu subiect istoric şi celălalt în revista *Ştiință şi Tehnică* unde avea în serial „Planeta mediocrilor" şi cealaltă S.F. (*O sută de ani de zile la Porțile Orientului* (1992) pe care de asemenea le-a publicat tot după căderea regimului comunist. Înainte de '90 aceste seriale nu s-ar fi putut publica în volume pentru că deşi ele apăruseră în reviste oficiale, sub formă de carte ar fi trecut prin cenzura editorială, iar cenzorii care citeau cărțile propuse de edituri erau mult mai profesionişti şi mai atenți decât cenzorii presei care se uitau la problemele politice evidente, şi nu observau sau poate se făceau că nu observă, că Moldova medievală despre care e vorba în serialul lui Groşan sau planeta din anul 3000 şi nu ştiu cât... în care autorul proiecta tot felul de năzbâtii erau nişte versiuni deghizate de societăți totalitare, corupte sau bezmetice, asemănătoare în orice caz cu România contemporană. Când le-a publicat în volum, în anii '90, Groşan şi le-a asumat (toate aceste seriale) cu numele lui de autor, fiind publicate ca romane personale.

Ca să lucrezi într-o astfel de redacție, dacă privim tipologia pe care am schițat-o, sunt scriitori (grupul menționat mai înainte) în revistele naționale (pentru că acolo era o miză: aceste reviste apăreau la chioşc, săptămânal, *Viața Studențească* şi lunar, *Amfiteatru*, cu cronici de cărți, cronici de spectacol, aceste seriale care apăreau pe ultima pagină unde totul era rubricat, pe spații foarte mici şi, de exemplu, episoadele lui Groşan, romanul lui foileton, erau şi ele foarte scurte, de o pagină dactilă sau mai puțin, săptămânal tot acolo era o rubrică într-o vreme de profiluri de tineri scriitori semnată de criticul Radu G. Țeposu, tot acolo apărea o rubrică de comentarii sportive a lui Traian Ungureanu care semna TRU „dar

nu ca să se deghizeze, era o formă de a semna mai ludic"(cf. Ioan-Bogdan Lefter). Era o miză să fi săptămânal la chioşcuri, precum *Tribuna* din Iaşi, *Orizonturi* din Timişoara, şi apoi, lunarele, care veneau în Bucureşti: *Astra* din Braşov, *Steaua* din Cluj, *Convorbiri literare* din Iaşi, *Tomis* din Constanța, *Familia* din Oradea, *Ramuri* din Craiova şi poate şi altele. (*Amfiteatru* fiind o revistă literară şi culturală de „Centru", mult mai aproape de Cabinetele 1 şi 2, îşi impunea mai bine scriitorii şi criticii (vezi cronicile Mircea Martin din ***Amfiteatru***, ş.a. documente jpeg din arhiva personală de scannari), desigur cei care reuşiseră să ajungă în această redacție, beneficiind poate de recomandări şi relații care le favorizaseră angajarea.

La polul opus, în revistele culturale aceptate la Cluj şi la Iaşi, la ***Echinox*** şi la ***Dialog*** (ex *Alma Mater*) erau numai grupuri literare care au născut deja istorii a unui timp de mai bine de 3 decenii, dar şi scandaluri şi demiteri ai celor care se ocupau de presa studențească. Toate acestea țin de o anumită istorie internă a acestor redacții alcătuite din tineri, viitori scriitori. Între aceşti doi poli, revistele de Centru universitar şi revistele de facultăți, rareori au atras grupuri de filologi performanți şi care să intre în literatura română pentru că erau mai politizate, mulți au publicat acolo, dar fără o constantă „convingătoare". Singura redacție unde a fost o efervescență şi literară şi jurnalistică a fost ***Opinia Studențească*** din Iaşi, acolo fiind un grup mai energic care şi-a asumat într-un mod mai sistematic şi mai entuziast ideea de şcoală de presă încât o serie întreagă de studenți care au fost redactori la *Opinia studențească* au devenit ziarişti profesionişti imediat după '90, s-au răspândit în presa din toată țara şi chiar şi astăzi revista continuând să apară. Cele mai multe din cele amintite nu mai apar. Apar ***Echinoxul*** care e culturală şi şi-a păstrat tradiția şi ***Opinia*** de la Iaşi. O vreme a apărut Opinia veche, acum a redevenit ***Opinia Studențească*** şi continuă să formeze studenți cu pasiune pentru jurnalism şi care intră apoi în presa fie din Iaşi, fie vin la Bucureşti. Într-o vreme, în anii '80, acolo lucrau Liviu Antonesei, Valeriu Gherghel care era un eseist din acelaşi grup de scriitori şi intelectuali ieşeni, şi colaborau chiar dacă nu erau în redacție şi Sorin Antohi, şi Dan Petrescu, şi Mihai Dinu Gheorghiu şi într-o vreme, chiar a colaborat şi Cenaclul de Luni cu ei, şi cu ***Opinia studențească*** şi cu ***Dialog*** şi cu ***Echinox***... În zona revistelor cu miză națională – miză intelectuală şi de afirmare literară, echivalentă cu ce puteau oferi propriu-zis, revistele pur culturale şi revistele studențesti, etajele intermediare erau utilizabile ca să publici nişte articole literare, culturale, eseuri, poze, poezii dar nu erau aşa atrăgătoare, în general, pentru a intra în redacție, că atunci ar fi trebuit să te ocupi şi de paginile propagandistice, şi nu prea vroia nimeni să facă asta. Iar, la *Viața Studențească*, partea literară a redacției se ocupa mai ales de *Amfiteatru* şi de paginile culturale din *Viața Studențească* şi existau nişte redactori care se ocupau mai ales de partea de propagandă, şi de informații, şi comentarii, şi reportaje din viața universităților din România. „Deci, aceştia erau nişte redactori-ziarişti puțin mai politizați, în timp ce grupul Dinu Flămând, Constanța Buzea, Grigore Arbore, M.N.Rusu şi apoi Ioan Buduca şi cine s-a mai apropiat de redacție, încercau să se țină departe de această zonă, deşi, uneori erau presați şi obligați, ca să nu fie dați afară: „*Mai scrie şi tu ceva despre ce se întâmplă în universități*" şi unii dintre ei au mai comis câte un articol, nu neapărat ca să facă propagandă sistemului, dar, oricum, în afara profilului lor intelectual, să-i zicem, literar."(I.B. Lefter)

La revistele studenţeşti, din toată tipologia, în afara celor naţionale, nu se plăteau colaborările. Aceste reviste cred că nici nu se plăteau, se distribuiau gratuit, în universităţi, cum se întâmplă de obicei cu publicaţiile de acest fel, inclusiv cu publicaţiile cam efemeride care se fac şi în continuare; s-au făcut şi în postcomunism, mai ales după ce s-a computerizat toată lumea şi a devenit uşor de paginat şi nu mai e o problemă să cauţi o biografie. Deci, nu se plăteau aceste reviste. În cazul *Vieţii Studenţeşti* şi a *Amfiteatrului* care erau publicaţii care se vindeau, cum am spus, la chioşcuri, prin reţeaua de difuzare, astfel încât, aveau un regim comercial. Sigur că trebuie să fi existat nişte abonamente obligatorii ale facultăţilor, ale bibliotecilor universitare ş.a.m.d. Dar, abonamente obligatorii existau şi pentru tot restul presei, în rest, acestea se vindeau la chioşcuri şi aveau un regim de publicaţii cu câte o redacţie de oameni angajaţi, cu carte de muncă, cu salariu, în timp ce redacţiile de la *Echinox,* inclusiv de la *Convingeri Comuniste*, nu erau redacţii plătite. Existau mici grupuri de benevoli care făceau acest lucru; eventual, şefii lor e posibil să fi fost plătiţi ca angajaţi ai Centrului Universitar Bucureşti, să fi primit ceva în plus în afara salariului lor din operaţiuni de presă respective, dar nu erau redacţii plătite, nu se plăteau onorarii în schimb dacă îţi apărea un articol în V.S. sau Amfiteatru sau un poem sau o proză, primeai un onorariu de aceaşi mărime ca în presa culturală, adultă de ordinul a 100 de lei pentru un articol, să zicem, poate mai puţin, pe vremea aia. În orice caz aceasta este o întrebare importantă şi informaţiile implicate în discuţie. După părerea mea, această întrebare indică faptul că ar putea exista supoziţia că redactorii şi colaboratorii acestei prese studenţeşti au avut beneficii şi deci, că au participat într-un mod mai „vinovat", să-i spunem, la o operaţie propagandistică, fiind o operaţie de presă într-un regim totalitar. „În realitate, aceste texte nu se plăteau şi scriitorii tineri au publicat pentru a se afirma literar, nu pentru altceva.

Debutul lui Andrei Bodiu, de exemplu, s-a produs în aprilie 1984, în Revista Dialog de la Iaşi (nr. 1, XVI), cu o prezentare de Ioan Bogdan Lefter**,** cartea lansată la Bookfest 2014: „*Alţi postmoderni: Florian, Reichmann, Raţiu, Petreu, Pecican, Bodiu& 12 poeţi sârbi şi şvabi*", Ed. Paralela 45, 2014. – I.B.

Lefter strângând texte valoroase ale colegilor de generaţie şi trimitându-le la Iaşi într-o complicitate intelectuală. „Şi am trimis şi versurile câtorva tineri care apăruseră în Cenaclul de Luni, Simona Popescu şi parcă şi Marius Oprea şi Caius Dobrescu."

2. Texte de tinereţe, nerecuperate ulterior de autori. LINK-ul regăsit.

„Am primit versuri, articole de la diverşi: Ana Blandiana sau Gabriela Adameşteanu care mi-a dat un grupaj de versuri ale lui Marius Robescu cu care ea convieţuise şi care a murit tânăr, un poet foarte bun şi a apărut un grupaj de versuri, postum, în *Dialog*. Tot acolo am obţinut un fragment de la Adela Popescu şi am dat un fragment din jurnalul lui Radu Petrescu ş.a.m.d., adică lucruri bune, care merită inventariate şi văzute, şi ce atmosferă este în aceste pagini."(I.B. Lefter). ***Echinoxul*** are deja o istorie scrisă.

Au fost legături între grupările literare tinere dintre oraşele respective care foloseau şi paginile acestor reviste şi putem detecta nume, cele din Bucureşti apăreau şi la Cluj şi invers pentru că „ne trimiteam unii altora texte spre publicare în revistele respective sau pentru Dialog, Opinia şi Ecxinox, eu am trimis de multe ori, nu o dată, destul de frecvent, şi

versuri, şi articole de publicat şi care apăreau ca într-o revistă profesionistă, doar că redacțiile nu aveau carte de muncă, nu aveau salarii şi nici colaboratorii nu erau plătiți dar era entuziasmul care îi făcea pe toți să scrie şi colaboratorii să trimită texte pentru publicat".

3. CENACLURILE STUDENȚEŞTI

Mizez pe nostalgia celor care au scris literatură şi au o istorie cenaclieră din acea perioadă pentru a obține recuperarea istorică a unui anumit tip de scris - cel studențesc. Niciuna din revistele studențești nu era o revistă de cenaclu. A existat o revistă a cenaclului *Amfiteatru*. A existat şi cenaclul *Charmides* (Călin Vlasie) al studenților de la Filozofie şi Psihologie: Matei Vişniec... Ei au contribuit la înființarea Cenaclului de Luni. Prin Cenaclul *Amfiteatrului*: acolo s-au întâlnit mulți, Iaru, Vişniec, Magda Cârneci, Muşina, Crăciun... ş.a.

ACKNOWLEDGMENT: This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), ID 134378 financed from the European Social Fund and by the Romanian Government.

WRITING AND SYNTACTIC STRUCTURE IN THE CASE OF MEDIA TEXTS

Reka Suba, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: In our research we have studied the ways the network of complex sentences that make up edited texts are read out in the news programmes. We have also focused on the relationship between sentences and phrases or parts of sentences in the transmission of meanings.
Our corpus is based on the monitoring of Hungarian audio-visual media programmes, a research carried out between 2010-2012 in the Hungarian media from Romania.

Keywords: media text, text editing, sentence structure, reading out media texts.

Caracteristic textelor informative destinate prezentării sonore este o relativă neutralitate lingvistică şi stilistică, ceea ce este determinat de nivelul şi gradul de rigurozitate a relației de tip informativ între radio sau televiziune, ca instituție şi auditoriu/spectatori ca receptori. Tocmai abaterea de la aceste considerende, creşterea subiectivității şi stârnirea unei impresii false a legăturii directe, ar duce la artificial.
Această situație de comunicare specifică însă poate fi contracarată de mai multe procedee: în primul rând de redactarea pentru percepție auditivă a textului, destinat prezentării sonore, precum şi de structura comunicativă a textului, ceea ce înseamnă că şi în cazul redactării unui text scris pot fi avute în vedere atât prezentatorul/crainicul, cât şi - prin intermediul acestuia - ascultătorul, pentru care informația purtată de text trebuie să fie inteligibilă la prima ascultare, neavând ocazia să revină asupra unor detalii sau să recitească întregul text (Deme 1976: 63-92).

Aceste cercetări au la bază datele monitorizărilor efectuate la Facultatea de Ştiințe Tehnice şi Umaniste, Universitatea Sapientia, Tîrgu-Mureş, în intervalul 2010-2012, cu privire la limbajul audiovizual maghiar din România. Exemplele referitoare la caracteristicile de redactare a textelor şi structura propozițiilor, prezentate mai jos, însă, provin din seria datelor ultimei monitorizări, din anul 2012, precum şi din datele colectate individual în intervalul 17-20 august 2014.

Totodată trebuie precizat că, cercetarea de față vizează exclusiv limbajul emisiunilor informative (ştiri şi retrospective culturale) şi intenționăm să exemplificăm numai greşelile, neconcordanțele sau soluțiile lingvistice mai puțin reuşite, neținând cont de totalitatea acestor fenomene, sau de textele informative şi modalitățile de transmitere vocală corecte, adecvate din toate punctele de vedere, mult mai numeroase decât greşelile.

Următorul exemplu este o ştire difuzată prin radio - text ales în mod aleatoriu pentru analiză -, care dacă este parcurs pe cale vizuală, adică citit, este perfect inteligibil, prezentând o structură gramaticală corectă, dar nu şi pentru prezentatorul său şi nici măcar pentru ascultători:

> *„Sem a NATO, sem az Európai Unió nem nyújthat katonai támogatást az ukrán államnak – jelentette ki Alexander Stubb finn miniszterelnök egy interjúban arra reagálva, hogy Pavlo Klimko ukrán külügyminiszter tegnap katonai támogatást kért az EU-tól és a NATO-tól. A finn miniszterelnök szerint a kelet-ukrajnai válság megoldása a tűzszünet szavatolásában rejlik.*

Közben nem hozott áttörést a berlini külügyminiszteri találkozó. Frank-Walter Steinmeier német külügyminiszter a részleteket mellőzve ma hajnalban azt mondta: egyes kérdésekben történt előrelépés az ukrán válság rendezését célzó, az ukrán, az orosz, a német és a francia külügyminiszter részvételével megtartott berlini tárgyalásokon. A kelet-ukrajnai válság politikai megoldására tett eddigi kísérletek mind sikertelenek voltak, a békés rendezéséről szóló áprilisi genfi és a hasonló júliusi berlini megállapodás sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Enyhülés és fegyverszünet helyett tovább mélyült a válság."

(Radio România Bucureşti, Ştiri, 18 aug. 2014, 15:00)

Din punctul de vedere al informativității, prima propoziție, fiind un citat direct, începe cu partea cea mai substanțială, fapt pentru care devine în același timp și cea mai accentuată, deși ar fi mai indicat să înceapă cu partea mai insignifiantă, ca o introducere pentru captarea atenției ascultătorului, precum și pentru crearea posibilității gradării accentului în cazul prezentatorului. A doua propoziție servește drept explicație pentru acest început accentuat. Începând cu a treia propoziție, în a doua parte a textului, se produce o schimbare, ceea ce are ca scop dezvoltarea temei principale din mai multe perspective. Propozițiile 5 și 6, ca o a treia parte a textului, conține rezumatul celor relatate, împreună cu concluzia finală. Conexiunea între aceste părți constitutive, însă nu se semnalează în text, ci este lăsată pe seama ascultătorului, deși în același timp este mult îngreunată de structurile sintagmatice paralele multiple.

Pentru a putea recepta informațiile necesare asupra detaliilor, grupate în secvențe relativ autonome din punct de vedere informativ, pentru a recunoaște clar legăturile dintre acestea, relația lor interdependentă, poziția lor în structura textului global și astfel pentru a putea recepta întregul mesaj textual, în mod voit am întreprins schimbări numai în privința topicii și liniarității propozițiilor, menținând toate celelalte componente:

1. *Az ukrán külügyminiszter, Pavlo Klimko tegnap katonai támogatást kért az EU-tól és a NATO-tól. A finn miniszterelnök, Alexander Stubb erre reagálva jelentette ki egy interjúban, hogy: „Sem a NATO, sem az Európai Unió nem nyújthat katonai támogatást az ukrán államnak". A finn miniszterelnök szerint ugyanis a tűzszünet szavatolásában rejlik a kelet-ukrajnai válság megoldása.*
2. *Közben nem hozott áttörést az ukrán, orosz, német és francia külügyminiszterek berlini találkozója sem. A német külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier ma hajnalban azt mondta: egyes kérdésekben történt előrelépés az ukrán válság rendezését célzó tárgyalásokon, de a részletekre nem tért ki.*
3. *Eddig a kelet-ukrajnai válság politikai megoldására tett kísérletek mind sikertelenek voltak, a békés rendezéséről szóló áprilisi genfi és a júliusi berlini, hasonló megállapodás sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Enyhülés és fegyverszünet helyett tovább mélyült a válság.*

Cu păstrarea unităților structurale, dar cu o segmentare mai amănunțită a lor, se poate demonstra clar, în ce privință asigură modul de formare al textului receptarea tuturor detaliilor informative de către ascultător, perceperea conexiunilor dintre segmenții structurali și tematici, precum și reproducerea sonoră a textului scris, de către cititorul său, angajatul instituției de radio sau televiziune.

O parte a acestei restructurări constă în defalcarea totalității sintactice (a frazei) în unități sintactice, în baza modelului creat în anii 70 de către Deme László şi folosit cu succes încă de atunci în cercetările lingvistice (Deme 1971, 1976). În acest sens, atât fraza din textul de mai sus, în formă inițială, cât şi fraza restructurată, din punct de vedere comunicativ pot fi considerate unități globale, funcția lor comunicativă realizându-se sub forma unei totalități sintactice, din punctul de vedere al structurii însă prezintă diferențe semnificative, deoarece fraza nu poate fi concepută ca o unitate structurală, ci o macrostructură ce înglobează mai multe astfel de unități sintactice (Deme 1995:107-108).

Fraza inițială, conținând două propoziții constitutive:

> *Frank-Walter Steinmeier német külügyminiszter a részleteket mellőzve ma hajnalban azt mondta: egyes kérdésekben történt előrelépés az ukrán válság rendezését célzó, az ukrán, az orosz, a német és a francia külügyminiszter részvételével megtartott berlini tárgyalásokon.*

Aceeaşi frază, dar segmentat mai bine, cu patru unități sintactice:

> *A német külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier ma hajnalban azt mondta: egyes kérdésekben történt előrelépés Berlinben, ahol az ukrán, az orosz, a német és a francia külügyminiszter az ukrán válság rendezéséről tárgyalt, de a részletekre nem tért ki.*

Fiecare frază reprezintă o totalitate sintactică, dar din puctul de vedere al structurii prima conține două propoziții, cu raport subordonativ între ele şi cu o singură închidere tonosintactică, iar cea de-a doua este compusă din patru unități relativ autonome. Este evident, care dintre aceste structuri se prezintă a fi mai adecvat pentru transmiteriea acustică.

În cazul frazei compuse dintr-o singură unitate sintactică, prezentatorul este nevoit să cuprindă vocal şi fonic dintr-o dată tot arcul sintactic, dar fraza compusă din mai multe unități sintactice, dă posibilitate utilizării tuturor acelor elemente sonore (de fortificare, de înălțime a vocii etc.), în cazul fiecărei unități în parte, care se pot parcurge în mod normal la unitățile mici şi totodată face posibil perceperea segmentelor informative parțiale sub forma unor unități mici şi cu o relativă autonomie - într-un mod bine-structurat, care vor contribui laolaltă la receptarea informației globale totalizatoare (Deme 1976: 70).

Astfel, se poate conchide că în cazul textelor destinate sonorizării este mai eficient ca frazele întortocheate, lungi, compuse din prea puține unități sintactice şi cu un arc tonosintactic tensionat, să se segmenteze în unități sintactice mai mici, purtătoare de o relativă autonomie. Lungimea lineară însă nu se referă la totalitatea frazei, ci la lungimea unităților contitutive.

Dacă analizăm din acest punct de vedere frazele prezentate mai sus, reiese că formularea inițială este mai scurtă, conține numai 35 de elemente lexicale, pe când după restructurarea frazei am obținut 37 de astfel de elemente. Diferența de bază constă în faptul că acest număr de cuvinte în cazul primei fraze se situează în numai două unități sintactice (cu o rată de 12-23 elemente lexicale), iar în cel de-al doilea caz se grupează în patru unități (rata fiind de 10-5-16-6 de cuvinte).

În medie, în primul caz la o unitate sintactică revin 17,5 cuvinte, pe când în cazul celei de-a doua variante numai 9,2.

Alte exemple pentru analiza gradului de segmentare, respectiv centralizare, cu utilizarea metodei prezentate anterior:

Zavaros a helyzet a katonai sorozások ügyében Kárpátalján és egész Ukrajnában is, jelentette ki Kossuth Rádióban Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke. A politikus azt mondta, törvény szerint részleges mozgósítás van érvényben, nincs hadiállapot. Ez azt jelenti, hogy azokat hívhatják be, akik már részt vettek valamilyen katonai kiképzésen, és van szakmájuk. Voltak azonban olyan esetek, amikor nemcsak ilyen személyeket hívtak be. Hangoztatta, a magyar szervezet azon van, hogy a hatóságok tartsák be a törvényes rendet.

(Radio Tîrgu-Mureş, Ştiri, 18 aug. 2014, 14:00)

Numărul totalităților sintactice (frazelor): 5
Numărul unităților sintactice (propozițiilor): 14
Numărul cuvintelor din unitățile sintactice: 12-12-4-6-2-3-4-7-3-4-6-1-5-8
Media cuvintelor pe unitate sintactică: 5,5

A romániai magyar politikai erők elnökválasztás előtti megosztottságáról és a román jelöltek által kijátszható magyar kártyáról beszélt a Kossuth Rádióban Kelemen Hunor RMDSZ-elnök. Az RMDSZ államfőjelöltje szerint az elnökválasztási kampányban minden jelölt kiteríti majd a magyar kártyát. Ha a román politikusok úgy látják majd, hogy ez nekik szavazatokat hoz, akkor nem a vezeték- vagy keresztnéven múlik, hogy megteszik-e, véli Kelemen Hunor, aki hozzátette, a kampányának két nagy témája van: az egyik a magyarok számára igényelt autonómia, a másik, hogy Romániában milyen változtatásokra van szükség, például az alkotmányos berendezkedés vagy az államfői hatáskörök tekintetében.

(Radio Tîrgu-Mureş, Ştiri, 19 aug. 2014, 14:00)

Numărul totalităților sintactice: 3
Numărul unităților sintactice: 12
Numărul cuvintelor din unitățile sintactice: 23-14-7-5-7-2-3-2-6-7-2-15
Media cuvintelor pe unitate sintactică: 7,7

Fenyegetés miatt feljelentést tett a rendőrségen a kézdiszentléleki baleset helyszínén megkéselt motoros barátnője. A Kovászna megyei Rendőr-felügyelőség parancsnoka, Ioan Popa főbiztos elmondta, hogy a 27 éves nő, akinek feljelentését hétfőn jegyezték, azt állítja, hogy a baleset helyszínén megfenyegették őt. Mint ismert, az augusztus 10-i balesetben egy 37 éves szovátai motoros meghalt, a motoros utasa és egy 11 éves kislány pedig súlyosan megsérült. Ugyanakkor, egy segíteni megállt másik motorost a kislány hozzátartozói megvertek és megkéseltek. A rendőrség négy kézdiszentléleki férfit állított elő a segíteni megállt motoros elleni gyilkossági kísérlet gyanújával, egyiküket a bíróság csütörtökön 30 napos vizsgálati fogságba helyezte.

(Radio Sepsi, Ştiri, 20 aug. 2014)

Numărul totalităților sintactice: 5
Numărul unităților sintactice: 11
Numărul cuvintelor din unitățile sintactice: 13-9-7-4-6-2-10-11-12-15-9
Media cuvintelor pe unitate sintactică: 8,9

Meghaladta a százat az idén hivatalosan feljegyzett vadkárok száma Hargita megyében, számolt be a Székelyhonra hivatkozva a Maszol.ro hírportál. A medvék által elpusztított haszonállatok jelentik a leggyakoribb károkat, ám az utóbbi időben megsokasodtak a terménykárokkal kapcsolatos feljegyzések. Továbbra is a megyében élő medvék okozzák a legtöbb és legnagyobb értékű kárt, ezek többsége egyébként a tavasztól őszig tartó időszakban történik, a csúcsidőszak pedig ősszel van, a gabonafélék és a gyümölcsök érésekor. Az idei szezonban a medvék után a vaddisznók garázdálkodtak legtöbbször, de vannak farkasok és őzek által okozott káresetek is. Az idei vadkárok értékéről még nem készült összesítés az ügynökségnél, de ezek összértéke százezres nagyságrendű. A kárfelmérési normák szerint egy tehén értéke 2–3 ezer lej körül mozog, de a legnagyobb értékű károk vélhetően azokban az esetekben történtek, amikor juhokat ölt a medve, mivel ilyenkor több állatot is elpusztít. A szigorúan védett vadak – mint amilyen a medve is – által okozott károkat a környezetvédelmi minisztérium téríti, ám a kártérítési folyamat lelassult, a gazdáknak még a múlt évi kárukat sem térítette meg a szaktárca.

(Radio Paprika, Ştiri, 20 aug. 2014, 13:00)

Numărul totalităților sintactice: 7
Numărul unităților sintactice: 18
Numărul cuvintelor din unitățile sintactice: 11-8-9-9-13-9-11-10-9-10-5-13-10-5-6-16-5-12
Media cuvintelor pe unitate sintactică: 9,5

Ma az éppen 110 évvel ezelőtt Temesváron született Johnny Weissmüller sváb származású úszóbajnokra emlékezünk, aki az Amerikai Egyesült Államoknak öt olimpiai aranyérmet szerzett, 1922 és 1928 között 67 világrekordot úszott, és az amerikai vízilabdacsapat tagja is volt. Mégsem e páratlan sportsikereitől lett világhírű, hanem attól, hogy a Tarzan kalandfilmek főszereplőjeként 1932-ben hollywoodi sztárrá vált.

(TVR1, Emisiunea maghiară: Heti Krónika, 2 iun. 2014)

Numărul totalităților sintactice: 2
Numărul unităților sintactice: 7
Numărul cuvintelor din unitățile sintactice: 14-9-7-7-6-2-9
Media cuvintelor pe unitate sintactică: 7,7

Şi din aceste câteva exemple se poate observa clar cât de diferit este gradul de segmentare sintactică, precum şi media numărului elementelor lexicale pe unități sintactice, iar diferențele apar nu numai în cazul diferitelor canale informative, ci şi în cazul aceluiaşi canal, în funcție de textele informative prezentate.

Un alt coeficient pentru o sonorizare mai reuşită a textelor scrise şi redactate anterior ar fi evitarea subordonărilor false:

„...véli Kelemen Hunor, aki hozzátette, a kampányának két nagy témája van...”

(Radio Tîrgu-Mureş, Ştiri, 19 aug. 2014, 14:00) – subordonarea falsă introdusă printr-un pronume relativ induce o temporalitate anterioară în aspectul temporal al frazei, deşi ar fi mai indicat folosirea relației de coordonare simplă, cu conjuncția copulativă *és*: *„...és hozzátette...”*

„A környezetbarát feldolgozásból 24700 lej bevétele volt a Caritasnak, amely élelmiszercsomagok, tanszerek és gyógyszerek vásárlására fordítja az összeget.”

(Radio Paprika, Ştiri, 15 oct. 2012, 9:00) – pronumele relativ nu poate exprima acelaşi raport ca o coordonare copulativă, raport mult mai indicat şi în acest caz: *„...és ezt az összeget élelmiszercsomagok, tanszerek és gyógyszerek vásárlására fordítja."*

„55%-kal nőtt az idei év első 8 hónapjában a közvetlen külföldi tőkeberuházások értéke Romániában, amely elérte a 941 millió eurót."

(Radio Sepsi, Ştiri, 16 oct. 2012, 16:00) – raportul subordonativ şi pronumele relativ fac ca această frază să piardă informativitatea scontată.

Intercalaţiile, atât de obişnuite în limbajul scris şi cu care s-au obişnuit de mult şi ochii noştri, în cazul receptării pe cale auditivă devin un impediment major, deoarece induc o ruptură bruscă în structura lineară, situându-se la un alt nivel al enunţului:

„A szigorúan védett vadak – mint amilyen a medve is – által okozott károkat a környezetvédelmi minisztérium téríti..."

(Radio Paprika, Ştiri, 20 aug. 2014, 13:00)

„Míg korábban a termelőszövetkezetekben, illetve az állami gazdaságokban felkészült szakemberek - agronómusok, ágazatvezetők, könyvelők - irányításával működött a juhászat, ma a tenyésztők 96 százaléka családi gazdálkodó, azaz gondoskodnia kell a vállalkozás működtetéséről, ehhez pedig korszerű tudásra van szükség – érvelnek a tanfolyam kezdeményezői."

(Radio România Bucureşti, Ştiri, 19 aug. 2014, 15:00)

„Peripraván főleg "ellenforradalmárokat", közöttük erdélyi ötvenhatos elítélteket - Páskándi Géza írót, Páll Lajos festőművészt, Dávid Gyula irodalomtörténészt - tartották fogva."

(Radio România Bucureşti, Ştiri, 18 aug. 2014, 15:00)

Aceste contradicţii semnalate între textul scris şi cel oral pot fi neutralizate prin redactare: textul destinat auzului ar trebui rescris după regulile şi secvenţialitatea vorbirii, deoarece altfel se pierd detalii importante privind informativitatea textului, ascultătorul neavând la îndemână instrumentul revenirii asupra textului.

Ar fi de dorit ca autorii şi redactorii textelor informative să ţină cont de interdependenţa formulării cu sonorizarea textului, dar fiindcă textul poate fi considerat o totalitate a elementelor sale constitutive, aceste elemente la rândul lor trebuie să-şi găsească locul bine conturat în acest întreg global, numit text.

În cazul emisiunilor de ştiri, fiecare ştire în parte, constituie un text miniatural, autonom faţă de celelalte, iar acest aspect trebuie semnalat şi de către prezentatorul ştirilor şi anume cu ajutorul singurelor mijloace ce stau la îndemâna lui: ale vocalizărilor şi modulărilor. Dar, această delimitare, poate fi înlesnită şi de pregătirea corespunzătoare a textului de către redactor.

Dacă fiecare unitate de ştire este introdusă cu o parte introductivă, mai puţin informativă şi are un final accentuat şi pregnant, atunci, dacă segmenţii sintactici sunt interconectaţi, ceea ce asigură continuitate comunicativă, toate acestea înlesnesc atât munca prezentatorului, cât şi receptarea textelor de către auditoriu.

De exemplu, prima propoziție a textului de mai jos pornește cu un element mult prea informativ, purtător de accent sintactic:

> *„Több mint háromezer doboz moldovai cigarettát találtak a Magyar Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőrei Ártándnál egy román autóbuszban.*
> *Az Adó- és Vámhivatal észak-alföldi sajtóreferense, Kiss Nóra közölte: a pénzügyőrök a közúti ellenőrzés során röntgennel átvilágítottak egy román autóbuszt, és a felvételeken jól látszott, hogy a busz padlózatában és hátsó részében a kerekek fölött valamit elrejtettek.*
> *A pénzügyőrök 3640 doboz, csaknem négymillió forint értékű, moldovai eredetű cigarettát találtak a járműben. A magyar adójegy nélküli cigarettát, valamint a csempészethez használt román autóbuszt a pénzügyőrök lefoglalták, és költségvetési csalás miatt feljelentést tettek.”*
> (Radio Tîrgu-Mureș, Ştiri, 19 aug. 2014, 14:00)

Această propoziție ar fi mult mai uşor de receptat (şi prezentat) dacă ar fi fost introdus cu o parte mai puțin informativă, care ar avea rolul de-a capta atenția ascultătorului şi de a-l pregăti pentru cele ce urmează:

„*A Magyar Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőrei több mint háromezer doboz moldovai cigarettát találtak Ártándnál egy román autóbuszban.”*

Această propoziție reformulată din punctul de vedere al accentului, ar crea şi pentru prezentator o posibilitate pentru intensificare gradată, pentru accentuarea elementelor purtătoare de mare valoare informativă.

Iar conexiunea între propoziții se poate realiza prin gradarea elementelor informative, dacă fiecare propoziție este introdusă printr-un element redundant, cu referire la cele relatatate anterior şi numai după aceasta urmează partea entropică, accentuată, cu o mare informativitate. Transferul poate fi asigurat prin repetări. Acestea nu înseamnă repetări lexicale, ci sunt acele elemente redundante, cu valoare informativă de gradul 0, care asigură acordul tematic al întregului text.

În textul de mai jos această funcție le au elementele lexicale îngroşate şi subliniate, iar cele marcate numai cu îngroşare constituie părțile informative, cu funcție de comment în enunț:

> *Több mint háromezer doboz moldovai cigarettát találtak* ***a Magyar Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőrei*** *Ártándnál egy román* ***autóbuszban****.*
> ***Az Adó- és Vámhivatal észak-alföldi sajtóreferense, Kiss Nóra*** *közölte: a* ***pénzügyőrök*** *a közúti ellenőrzés során röntgennel átvilágítottak egy román autóbuszt, és a felvételeken jól látszott, hogy* ***a busz*** *padlózatában és hátsó részében a kerekek fölött* ***valamit elrejtettek****.*
> *A pénzügyőrök 364í doboz, csaknem négymillió forint értékű, moldovai eredetű* ***cigarettát*** *találtak* ***a járműben****. A magyar adójegy nélküli* ***cigarettát****, valamint a csempészethez használt román* ***autóbuszt*** *a pénzügyőrök* ***lefoglalták****, és költségvetési csalás miatt* ***feljelentést tettek.***

Această înşiruire lineară a elementelor noninformative şi informative, asigură conexiunea necesară între segmenții sintactici de diferite dimensiuni, deoarece suma frazelor poate fi considerat text, numai dacă se prezintă ca o totalitate textologică realizată prin interconexiunea părților sale constitutive. Ascultătorul însă, nu-şi poate da seama când începe şi când se termină o ştire, altfel, decât cu ajutorul mijloacelor tonosintactice, a vocalizărilor şi

modulărilor specifice utilizate. În această ordine de idei trebuie menţionat că în cazul sonorizării textului scris, numai acele aspecte pot fi redate prin citire, lecturarea cărora au fost făcute posibil de către autorul/redactorul textului. Baza textului rostit poate fi identificat în formularea sa însăşi.

La formularea unui text, punctul de pornire ar fi, ca forma lingvistică să reflecte perfect conţinutul, precum şi să contribuie la recalibrarea cognitivă a auditoriului (din punct de vedere mental, emoţional şi volitiv). În cazul actelor comunicative, al vorbirii, recitării sau al citirii, însă, primordial este găsirea modalităţilor adecvate sonorizării, în vederea transmiterii cât mai precise atât a conţinutului mesajului, cât şi a formei sale lingvistice.

Prin acesta se înţelege şi faptul că ascultătorul are nevoie să aibă la îndemână acele mijloace şi instrucţiuni, cu ajutorul cărora poate reconstitui ideile aparent segmentate, atât structural, cât şi temporal, pentru a le putea percepe în totalitate (Elekfi-Wacha 2003: 335). În cazul vorbirii această sarcină le au mijloacele fonetice şi tonosintactice.

Cu întrebuinţarea regulilor privind sonorizarea textelor scrise, prezentatorul trebuie să reconstruiască textul numai cu ajutorul instrumentelor vocii şi în aşa fel, încât acesta să aibă o structură clară şi uşor perceptibilă, să se contureze elementele cheie şi să se separe de cele mai puţin accentuate. Ar fi de dorit, ca toate aceste cerinţe, să fie avute în vedere atît pe parcursul formulării, cât şi în cazul citirii cu voce tare a acestor texte de tip informativ.

Bibliografie:

Balázs Géza: *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A-Z Kiadó, Budapest, 1998.
Balázs Géza: A média nyelvi normája. In: *Magyar Nyelvőr*, 124. évf. 1. szám, 2000. január-március, pp. 5-24.
Balázs Géza: *Médianorma. A nyilvános megszólalás esztétikája*. Magyar Rádió, Budapest, 2000.
Balázs Géza: Sajtónyelv – médianyelv – médianorma. In: H. Varga Gyula (szerk.): *Kommunikáció és nyelvhasználat*. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Nova Series Tom. XXXI. Sectio Scientiarum Economicarum et socialium. Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei, Eger, 2004., pp. 44-55.
Balogh Lajos: A nyelvi regionalitás szintjei. In: Balogh Lajos-Kontra Mikós (szerk.): *Élőnyelvi tanulmányok*. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete – Linguistica A/3., Budapest, 1990., pp. 121-133.
Békési Imre: Szövegszerkezeti alapvizsgálatok. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.
Cserés Miklós – Deme László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs kutatóközpont, Budapest, 1976.
Deme László: *Mondatszerkezeti sajátságok gyakorisági vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971.
Deme László: Egy vidéki rádióstúdió nyelvi arculatáról. In: Emlékkönyv Szathmári István hetvenedik születésnapjára, ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest, 1995., pp. 104-111.
Elekfi László-Wacha Imre: Az értelmes beszéd hangzása. Szemimpex Kiadó, Budapest, 2003.

Előry Vilma: Nyelvi norma – stílusnorma. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest,1992., pp.31-40.
Fábián Pál: A pécsi rádió nyelvhasználatáról. In: Emlékkönyv Szathmári István hetvenedik születésnapjára, ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest, 1995., pp. 133-137.
Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma.* MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992.
Péntek János: A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok. Komp-Press Kiadó, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2001.
Péntek János: Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről. Magyar Nyelv, 1998, 43-49.
Szende Tamás: *A beszédfolyamat alaptényezői*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.
Tolcsvay Nagy Gábor: A mai magyar nyelv normarendszerének egy jelentős változásáról az „ifjúsági nyelv" kapcsán. *Nyr.* 112., 1988, pp. 398-405.
Török Gábor: Cselekvéselmélet és nyelvművelés. *Nyr*. 112., 1988., pp. 129-36.
Wacha Imre: *Szöveg és hangzása: cikkek, tanulmányok a beszédről*. Magyar Rádió Rt., Budapest, 1999.
Studiul monitorizării limbii maghiare în programele audiovizuale din România, 2011, 2012 http://www.cna.ro/Studiul-monitoriz-rii-limbii.html, www.sapientia.ro

AESTHETIC COORDINATES OF MOZART'S OPERA. DON GIOVANNI BETWEEN DAMNATION AND SALVATION

C.D.A. Dr. Mihaela Silvia Roşca, West University of Timişoara

Abstract: The study of the aesthetics of musical art opens us an universe too little known to young musicians, whether they are performers or teachers. This study is necessary in order to know the "miraculous", that something that's hard to define, even if we live with it without knowing. We call that Miraculous the Beautiful in a generic way. It has, however, much higher vibrations than the seen Beautiful and it triggers what we often call the Aesthetic Emotion or sometimes Artistic Emotion. World of myths has fascinated mankind from immemorial time and will continue to fascinate as long as we won't be able to cancel the earthly condition and, as a consequence, we will not be able to come out of the great carousel of existential questions, of our own destiny, as a last resort.
The perception of donjuanesc state is different in representatives of both sexes. The man sees in his mirror the physiognomy of a potential Don Juan, while she hopes to see in that mirror her own smile with joy at the sight of a Don Juan overwhelmed by the miraculous appearance of the half androgine lost and found. The miraculous can be decoded as a permanent artist autodiscover, of the man who is fated to never cease to seek Parnasul, as all like him tend to do. The miraculous existential donjuanesc finds its expression hardly matched in the music of Mozart, more precisely in the opposite Don Giovanni unpaired, in which Don Juan leaves the medieval iberian and halts in Italy, Lorenzo da Ponte's homeland and the one that has opened the taste for the child Mozart opera. He was brilliant in his approach and unique directory because it has managed to preserve in a pervert world, that eventually will knock him down physically at only 35 years of age, the gift of innocence, passion for what's new, finding alongside his squad, the genious, the misunderstood and the ill-fated poet and librettist Lorenzo da Ponte, new musical-literary metaphors, deadly passions and ecstatic vibrant feeling. Don Juan is alike the expression of the Genious, specifically of the artistic one and next to another variation, doctor Faust, is composing the picture in which we find the presence of great personalities from centuries of music ... The name of Mozart and Da Ponte's could not be missing from the big picture of the Absolute and Miraculous seekers.

Keywords: miraculous, don giovanni, mozart, lorenzo da ponte, the absolute.

„Totul sau nimic” – deviză, care călăuzeşte şi personajul lui Da Ponte.

Don Juan la Mozart – Da Ponte este rodul evoluției meandrate a eroului, de la criminalul lui Molina la marchizul lui Molière. Toate ipostazele evoluției sale se regăsesc în contextul dramatic al operei mozartiene, bineînțeles, inclusiv *obligo*-ul existenței sale până la sfârşitul său purificator. Forța caracterială a lui Don Giovanni este conferită neîndoios de muzica mozartiană. Un exemplu edificator în favoarea acestei aserțiuni îl constituie episodul morții eroului, în scena dialogului său terifiant cu statuia Comandorului. Prin *ostinato*-ul formulei ritmice a Destinului, care apare premonitoriu şi amenințător în uvertură, se conturează imaginea hiperbolizată a morții, care stăpâneşte în mod implacabil întreaga omenire. Decodarea simbolisticii acestui moment este că nimeni, nici măcar disprețuitorul Don Giovanni, nu poate să se sustragă acestui moment, pe care ființa umană trebuie să-l accepte ca preț al existenței şi al imperfecțiunii sale originare.

În acest sens, se poate vorbi de impactul unei schimbări de abordare filosofico-estetică a temei Seducătorului. Astfel,genericul moştenit *„Il dissoluto punito”* pe care Da Ponte îl

impune ca generic al libretului său devine caduc , desuet. Mai interesantă devine abordarea acestui mit din perspectiva unui gen deja impus de opera franceză a secolului al XVIII-lea, şi anume *„dramma giocoso”*. Umorul sarcastic al lui Mozart dezvoltat în această capodoperă lirică este valoros, mai ales în tratarea personajului central în relația sa cu Demonicul şi cu propriile trăiri duale.

Există o viziune, poate excesiv moralizatoare, impusă de libretistul Da Ponte, născută poate din comportamentul derivat din formația sa teologică, dar în acelaşi timp există şi o altă imagine, cea a compozitorului,care în mod genial coabitează cu prima şi care este impregnată de obsesia acestuia de a răspunde unei interogații existențiale majore. Demonicul, în versiunea Mozart – da Ponte, se leagă de insațiabilitate. Don Giovanni apare ca un insațiabil căutător de plăceri, de aceea el devine criminal şi nemilos în raporturile sale cu victimele feminine şi cu ceilalți. Manifestările sale demoniace, încărcate de dispreț şi ironie, sunt justificate de erou prin nevoia de „amuzament”, ca atribut al puterii sale, al detaşării acestuia de societatea în care trăieşte. Răul, în acest caz, nu este altceva decât un generator al cultului personalității. Mircea Eliade în *Insula lui Euthanasius*[1], comentând formele „egotismului” opus „egoismului”[2], apreciază manifestările „egotice” ale demoniacului drept nuanțări minuțioase a raporturilor interumane. În lucrarea lui Philip Leon[3], la care filozoful român face referire, nu apare apologia puterii după modelul nietzschean, ci o critică a puterii din care izvorăşte răul, ce stă la originea decadenței civilizațiilor. Decantarea etimologica între „egotism” şi „egoism”, propusă de Philip Leon, este realizată într-un ton necruțător, față de toate formele „egotismului”. Chiar umilii şi modeştii, care sunt în căutatea stăpânilor sau a idolilor, pot fi însetați de putere, astfel ”egotistul” urmăreşte cu orice preț distrugerea semenului şi afirmarea sa.

Spre deosebire de „egoist”, care are capacitatea de a se apropia de Bine, „egotistul” îşi creează propriile bariere în calea moralității, a convertirii, distorsionând cele mai nobile sentimente şi idealuri umane. Potrivit acestor clasificări ale egocentrismului uman, Don Giovanni poate fi apreciat drept „egotic”, dacă ne gândim la autoadorația sa. Totodată, pentru satisfacerea nevoii sale ludice, seducătorul, la Mozart – Da Ponte, apare ca un personaj puternic, coerent, persuasiv, dornic de popularitate şi comunicare, chiar şi cu cei din pătura socială inferioară rangului său. Ludicul în relația amoroasă apare, în contextul dramatic al operei mozatiene,stăpânit de plăcerea dominației şi a corupției, apelând la mijloace care de foarte multe ori n-au nimic în comun cu „eticheta” de aristocrat la care ține atât de mult Don Giovanni[4]. Demnitatea aristocratică a lui Don Giovanni se manifestă doar în onorarea invitației Comandorului de a fi oaspetele acestuia la cină (scena finală a cimitirului). Grija față de cuvântul dat este justificată, pe de-o parte, de dorința sa de a-şi menține „rangul aristocratic”, iar pe de altă parte, de nevoia de satisfacere a dorinței de putere ce îl va conduce

[1] Cea mai substantiala culegere de eseuri si articole adunate in volum de Eliade inainte de a se stabili definitiv in strainatate. Ele acopera perioada 1931-1939 si au fost reunite parca pentru a releva, sub unghiuri variate, structura, functiile si dialectica simbolului inteles ca forma ireductibila a culturii si a spiritului. Nu este intamplatoare, asadar, asezarea lor sub semnul lui Eminescu.

[2] Decelare etimologică propusă de Philip Leon în *The Ethics of Power, or the Problem of Evil,* George Allen & Unwin Ltd., London, 1935.

[3] http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=8399 accesat la 15 mai 2014

[4] O asemenea abordare a personajului o mai întâlnim la Mozart – Da Ponte în caracterizarea contelui Almaviva din *Nunta lui Figaro*

la actul nesăbuit al înfruntării morții. În scena finală, binecunoscuta scenă a cimitirului, apariția lui Don Giovanni motivează acordarea de către compozitor şi libretist a caracterului de „*dramma giocoso*" operei, prin atitudinea dual㠍 a personajului central în confruntarea acestuia cu moartea, singurul său judecător imparțial şi veridic. Omul puternic în plan terestru devine un învins în planul justițiar divin. Ironia ludică cu care Seducătorul primeşte invitatia la cină a Comandorului, este dramatic sancționată de destinul implacabil. Există şi o altă modalitate de citire a personajului oferită de Mozart prin sugestiva sa portretizare muzicală. Analizând drama *Don Giovanni,* se poate observa că personajul mozartian ar putea fi şi un potențial nefericit în căutarea absolutului pe calea îngrăditoare a simțurilor, condus fiind în toate acțiunile sale amoroase de arta seducției pe care o stăpâneşte până la desăvârşire. Singura deviză după care se ghidează eroul mozartian este „**totul sau nimic**", deviză care, din nefericire, îl va trimite la moarte, acesta fiind incapabil de a renunța la propriile vicii şi patimi, chiar şi în ultimile momente ale judecății divine.

Drama lui Don Giovanni, ca de altfel a tuturor Don Juan-ilor predecesori, este aceea a omului imperfect care caută cu orice preț atingerea perfecțiunii, a absolutului. În demersul său nesăbuit nu creează decât victime şi suferință, nesatisfăcut fiind de parțialitatea pe care o întâlneşte la tot pasul. Acelaşi demers îl realizează şi Faust, dar atitudinea celor doi este esențialmente diferită. Dacă Faust este gata să cedeze în fața eşecurilor, apelând la paharul cu otravă, Don Giovanni înfruntă cu cinism neîmplinirile vieții, căutând partea de provocare în raporturile sale cu destinul. Nevoia de absolut a eroului mozartian, nevoia de a-şi depăşi condiția imperfectă umană, îl conduce pe căile greşite, fatale ale nestatorniciei, abordând o atitudine revoltată în fața necruțătorului „*fatum*". Mai poate fi dedusă şi o raportare greşită şi o decodare nefericită a celebrului dicton a preafericitului Augustin „*Dilige et quod vis fac*", „Iubeşte şi fă ce-ți place". Este poate cea mai îndrăzneață afirmație a creştinismului şi în acelaşi timp, cea mai cuprinzătoare formulare a mesajului christic. Potrivit acestei aserțiuni, libertatea absolută se câştigă prin dragoste, pentru că numai prin dragoste omul îşi poate depăşi condiția, eliberându-se de bestialitate şi demonic. Numai o asemenea libertate poate fi inofensivă pentru semeni şi colectivitate.

Din nefericire, asemeni multor damnați, Don Juan, ca de altfel şi Faust, denaturează semnificația inițială a acestui „*Dilige et quod vis fac*" şi se aserveşte demonului dinlăuntrul propriei ființe care îl va conduce spre prăpastia fizică şi psihică. „*Dilige et quod vis fac*", în cazul lui Don Juan, devine din *Mântuire Damnațiune,* prin neacceptarea semanticii originare. Damnațiunea lui Don Giovanni poate fi interpretată şi ca o consecință a unui „*păcat originar*" care planează asupra întregii sale existențe, presărată cu întâmplări nefericite şi crime nepremeditate (Don Juan regretă moartea Comandorului, pe care nu a dorit-o). De la momentul uciderii Comandorului, viața eroului mozartian este profund marcată de eşecuri, pe care, din orgoliu, încearcă să le ascundă, afişând permanent o atitudine sfidătoare, cinică, uneori ipcrită. În cazul lui Don Giovanni, disprețul face casă bună cu un anumit fel de eroism.

La originile acestor atitudini stau acele atitudini aristocratice generate de autoizolare şi de exasperantă tensiune morală. A nu urî un om, ci numai a-l disprețui, este un fel de luptă care implică deopotriva asceză şi contemplație. „A putea disprețui o societate, un climat istoric, a disprețui senin, sincer, fară crispări, fară duh de răzbunare este un gest moral pe care

arareori îl întâlnim la contemporani”[5]. La Don Giovanni exercițiul disprețului conduce inevitabil la aventură, iar gustul disprețului şi al aventurii îi conferă o structură eroică, definindu-l ca pe un individ care iubeşte deopotrivă şi lupta şi izolarea de ceilalți.

În „*dramma giocoso” Don Giovanni,* concepută de Mozart, ca şi în literatura europeană a ultimelor secole (XIX – XX) există o anumită abordare a creatorului față de prezența feminină în demersul dramaturgic, muzical, sau literar. Transferarea raportului din planul ficțiunii, personaj – eternul feminin, în planul demiurgic, compozitor (creator) – femeie este extrem de incitant şi plin de trăiri intense contradictorii. Acest fenomen de translație din ireal în real este prezent şi în cazul tandemului Don Giovanni – Mozart. De la Ovidiu la trubaduri, de la poezia medievală la Dante şi Petrarca, de la Stendhal la Proust, izvorul inspirației rămâne acelaşi, femeia şi drama sufletului provocată de femeie. Toți creatorii cred că sufletul uman cunoaşte stările extreme, adică damnare şi mântuire, prin femeie. Ba mai mult, omul trăieşte şi se raportează la realitatea imediată prin femeie. Efectele acestei raportări duale la realitate, şi implicit la actul de creație, îl cunoaşte şi Don Giovanni şi Faust, ca şi Mozart şi Goethe. În cazul personajelor şi creatorilor amintiți, se poate afirma că Femeia (eternul feminin) se confundă cu Absolutul.

În sprijinul acestor afirmații vine o celebră maximă a lui Goethe (este posibil să fi fost cunoscută şi de Mozart): „orice om este, pentru femeia cu care trăieşte alături, un demon”. Drama şi suferința se năşteau din incapacitatea omului de a suporta o „dragoste absolută”. Astfel, femeia şi „dragostea joacă rolul de catalizator al eternei drame umane”. În raportarea dramatic-muzicală la covârşitoarele interogații existențiale propuse de eternul mit al „Seducătorului”, Mozart apelează la mijloace de expresie muzicale extrem de îndrăznețe. Prin această *„dramma giocoso”*, Mozart anunță marea dramaturgie muzicală wagneriană, cât şi marile creații lirice, vocal-simfonice, care i-au urmat în secolele al XIX-lea şi al XX-lea. Mozart reuşeşte să ofere o imagine clară asupra tehnicii sale componistice, utilizând elemente de scriitură deosebit de variate în portretizarea muzicală a personajelor şi a situațiilor. Deşi libretul lui Lorenzo da Ponte este destul de restrictiv pentru compozitor, el izbuteşte, prin utilizarea cu parcimonie a recitativelor şi a numerelor inchise (arii, duete, terțete, ansambluri) să ofere spectatorului locul şi importanța eroilor şi a raporturilor conflictuale dintre ele în economia spectacolului, apelând, totuşi, într-o măsură covârşitoare, la mijloacele de expresie ale operei tradiționale italiene. Mozart reuşeşte, prin intermediul lor, să ofere o perspectivă extrem de clară a raporturilor personajelor feminine (Donna Anna, Donna Elvra, Zerlina) cu personajul central, cât şi a unor personaje masculine (Masetto, Leporello) cu fascinantul Don Juan. Mozart uzează de tehnicile tradiționale ale operei italiene (recitative, arii, duete, terțete etc.) pentru a construi planul „real” şi firesc al narațiunii, iar pentru registru simbolic, în care se expun raporturile lui Don Juan cu sine şi cu Destinul sau cu Demonicul, apelează la elemente de expresie muzicală de esență „leitmotivică” (vezi concepția tematică a uverturii şi a scenei finale în care este conturată extrem de sugestiv înfruntarea Comandorului de către Don Giovanni!).

Aşadar evenimentele cu conotație de simbol (Don Giovanni – Comandor) sunt prezentate într-o viziune extrem de modernă pentru epoca în care a trăit compozitorul, anunțând în mod premonitoriu romantismul secolului al XIX-lea şi drama muzicală

[5] Mircea Eliade, *Fragmentarium*, Deva, Editura Destin, 1990.

wagneriană. Simbolistica mistică în această „*dramma giocoso*" se reflectă nu numai în planul exclusiv al demersului muzical-dramatic,ci şi în planul instrumentației muzicale, apelând la timbruri instrumentale mai puțin convenționale în epocă (vezi utilizarea celor trei orchestre la realizarea extrem de veridică a finalului actului I, „scena balului" şi utilizarea trombonilor în „vizualizarea" scenei de la cimitir!).

Coabitarea mijloacelor de expresie muzical-dramatice tradiționale ale operei italiene a secolului al XVIII-lea, cu îndrăzneala instrumentației şi edificiului muzical-tematic conferă acestei opere dimensuni polisemantice nemaiîntâlnite, proiectând această creație în afara secolului în care a fost concepută. Poate de aceea, premiera vieneză a operei „Don Giovanni" a cunoscut eşecul. Ea nu era destinată publicului secolului al XVIII-lea, ci unuia care se va naşte mult mai târziu.

Apetența mozartiană pentru simbol şi mit este una firească marilor creatori cu vocație demiurgică. Mitul lui Don Juan în varianta „*drammei giocoso"* propusă de Mozart – Da Ponte oferă conotații insolite, sfidând timpul şi toate încercările de metamorfozare spiritual-creatoare ale acestuia realizate până în acel moment.

Asemeni marilor opere de artă *Don Giovanni,* creat de Mozart şi Lorenzo da Ponte nu are de ce să se teamă de creațiile ulterioare. De aceea, Mozart, ca personalitate artistică, nu este un geniu numai prin creație personală, ci şi prin lumina care o revarsă asupra creațiilor anterioare. Aşa se explică impresionanta şi „involuntara solidaritate a geniilor". S-ar putea afirma că nici un creator nu e atât de mare ca să pună la îndemâna contemporanilor toate instrumentele de cunoaştere şi contemplare a operei sale. Realizându-şi opera, el nu a făcut încă totul pentru a ne putea apropia-o. Trebuie să intervină alte opere, alte descoperiri şi experiențe estetice pentru ca mărirea şi adâncimea ei să devină accesibilă minții noastere. „Nu este vorba de timp, ci de creații geniale, de creatori geniali. O operă nu câştigă decât foarte puțin în timp. Câştigă însă enorm prin operele care o urmează"[6].

Mozart se foloseşte de *mythos,* acest limbaj profund sacru dovedindu-se în acest fel un narator înnăscut. Stilul său discursiv este conectat întotdeauna la o povestire ce trebuie neapărat identificată prin forța de narare a sunetelor. Stările sufleteşti ale personajelor nu pot fi considerate un scop în sine, ci ca parte integrantă a eposului conflictual muzical-dramatic. Narațiunea însă atinge o asemenea intensitate încât ea se transformă într-o adevărată dramă, chiar naratorul însuşi fiind eclipsat de efectele gândirii sale.

Lui Mozart i-a plăcut întotdeauna să compună opere, din fragedă copilărie pâna la dispariția sa şi acest lucru s-a întâmplat pentru că genul muzical-dramatic i-a oferit posibilitatea de a întrupa scenic propriile trăiri şi sentimente.

Acțiunea, evenimentele şi personajele se regăsesc şi în alte lucrări ce-i poartă semnătura dar care nu au nici o legătură cu spațiul scenic, ele sunt inerente gândirii sale muzicale, fiind un mod personal de manifestare.

În cazul lui Mozart, temele muzicale se metamorfozează în personaje care, confruntându-se, dau naştere acțiunii, de cele mai multe ori conflictuală şi bogată în evenimente specific muzicale. Chiar şi atunci când lucrarea nu se numeşte *Nunta lui Figaro* sau *Răpirea din Serai*, ci se numeşte *Concert pentru pian şi orchestră în re minor*, nu-i mai puțin epico-dramatică ci doar mai interiorizată, iar din punct de vedere muzical este mai puțin

[6] Mircea Eliade, *Ibidem*.

alambicată. Dinamica dramaturgiei sale muzicale ne determină deseori să ne gândim la o succesiune de secvențe cinematografice. Tema muzicală mozartiană, oricare ar fi ea este în sine o expresie a unei gândiri eminamente narative. Aşadar, prima temă a simfoniei sau a concertului ne plonjează direct în vâltoarea „acțiunii" propriu-zise. Tema nu este nici veselă nici melancolică, nici lineară nici uniformă. Majoritatea temelor sunt formate din segmente diferențiate care se succed caleidoscopic.

A fi devenit capabili să desluşim acțiunea în înlănțuirea sunetelor înseamnă a fi încetat să percepem muzica ca pe un divertisment sonor. Înseamnă că am devenit capabili să sesizăm tensiunile subtile ale unei gândiri muzicale care sugerează conflictele cele mai profunde fără să recurgă la exagerări. Într-adevăr, sonoritățile aparent armonioase şi pseudofacile ale lui Mozart sunt pline de încărcătură dramatică a căror expresie se supune totuşi legilor clasice ale discreției, măsurii şi demnității. Trebuie să precizăm că imensa creație a lui Mozart conține nenumărate pagini ce evocă situații intens dramatice trădând o perspectivă gravă asupra existenței, cu toate că de mai bine de două secole profilul lui Mozart este marcat de o eternă veselie de esență paradisiacă. Parcă acesta nu ar fi compus *Oda funebră masonică, Adagio şi fugă pentru coarde, Concertul pentru pian şi orchestră în re minor* sau ultimele trei simfonii supranumite *„trilogia simfonică finală"* sau *Cvartetul pentru coarde în re minor* sau *Cvintetul pentru coarde în sol minor*, *Recviemul*, etc. Ele ne prezintă un Mozart reflexiv şi luptător în acelaşi timp, revoltat şi eroic. Cum să înțelegem atunci surâsul, generozitatea şi luminozitatea muzicii sale atâta timp cât neglijăm această dimensiune? Numai raportat la ea, veselia mozartiană va deveni credibilă şi împreună cu starea sufletească opozantă va contura imaginea completă a fenomenului mozartian. Mozart poate să ne conducă pe un plan serios şi transcendent folosind uneori doar câteva acorduri: în felul acesta ne atrage atenția asupra destinului implacabil şi funest aşa cum îl întâlnim la începutul uverturii din *Don Giovanni* sau asupra semnificației solemne a ritualurilor inițiatice care traversează uvertura *Flautului fermecat.* Prelucrarea ce urmează expunerii temelor în aproape fiecare concert şi fiecare simfonie este întotdeauna marcată de o intensitate dramatică dar şi concisă, ceea ce poate surprinde melomanul visător.

Mozart face modificări uneori discrete dar foarte percutante, în cadrul unor secțiuni de prelucrare a materialului muzical; ele sunt ca nişte fulgere care anunță furtuna şi prefigurează noi confruntări. Ultimele fraze sunt adesea pentru Mozart ocazia de a dezvălui semnificația demersului anterior muzical, ba mai mult, să sublinieze cât de scump este plătit zâmbetul de către sufletul supus, mult încercat al compozitorului. Iată câteva accente dureroase ivite de sub vrajă: *Andantele* din *Concertul nr. 18 pentru pian şi orchestră în Si bemol major,* melancolia resemnată din *coda* temei cu *variațiuni* a *Divertismentului nr. 17 în Re major* sau concluzia răscolitoare a *Cvartetului nr. 15 în re minor.*

Fiecare lucrare de Mozart conține mai mult sau mai puțin voalat surâsul grațios bine cunoscut sau tensiunile care sugerează profunzimi dureroase ca şi o viziune depresivă asupra existenței ce dovedeşte luciditatea unui spirit conştient de efectele dureroase ale hazardului care-l însoțeşte. Atributele semantice şi stilistice ale demersului său componistic pot fi înțelese numai în congruență cu ideatica generală a fiecărui opus. Tensiunile dramatice în cazul lui Mozart nu prezintă agresivitatea sonoră preromantică a lui Beethoven sau a compozitorilor din secolele XIX şi XX, dar din clipa în care partea gravă a lucrării a fost

sesizată, deşi ea joacă uneori un rol episodic sau secundar ca în cazul *drammei giocoso Don Giovanni* sau *Singspiel-ul Flautul fermecat,* ea devine izvor de inestimabilă cunoaştere. Dacă pătrundem în sanctuarul gândirii lui Mozart, observăm că toate melodiile care încântă, seduc şi ameţesc îşi au punctul de plecare în acest spaţiu de esenţă divină. Dumnezeul pe care muzica mozartiană îl evocă nu este aparţinător bisericilor sau filozofilor. În unele lucrări de adolescenţă destinate liturghiei catolice, evită pietatea convenţională specifică multora din compozitorii dedicaţi muzicii de cult. Orice evoluţie a vieţii şi creaţiei sale este marcată de efortul neîntrerupt de a se îndepărta de monumentala fantomă adulată, punitivă pentru a se uni cu acea fiinţă căreia îi resimţea afectuoasa prezenţă în intimitatea sufletului său: cea care nu vrea să impună nimic, incompatibilă cu ideea de revanşă, pedeapsă, gata oricând să consoleze. Numai din această inspirată şi tandră uniune puteau să se nască creaţii de o forţă supraumană. Mai mult decât atât, descoperim prin Mozart un Dumnezeu care şi-a ales sufletul uman drept tron spre a-şi putea arăta mai bine forţa divină şi pură a iubirii sale şi puterea sa demiurgică de a întări şi transfigura propria creaţie.

Ceea ce stârneşte în chip grăitor admiraţie sunt nu atât lucrările destinate muzicii de cult cât cele considerate „profane“ pentru că acestea vorbesc despre o lume accesibilă doar îngerilor. Lucrările cu destinaţie religioasă devin convingătoare în măsura în care se îndepărtează de clişeele impuse de Biserică şi se apropie din ce în ce mai mult de formele de operă sau cele simfonice. În acestea, Mozart se simte eliberat de constrângeri şi devine veritabilul arhanghel al muzicii clasice. Simţim atunci puternic revelându-se divinul, ceea ce face posibilă etalarea expresiei mozartiene ce vrăjeşte şi care nu este afectată de drama umană la care trebuie deseori să participe (vezi părţile de ***Adagio*** ale concertelor şi simfoniilor mozartiene).

În acest fel, divinul spre care ne conduce Mozart se întrupează datorită libertăţii şi plenitudinii umane acceptate, asumate şi ulterior sanctificate. Autoritatea ecleziastă care iniţial l-a gonit iar apoi i-a refuzat ultima împărtăşanie şi un mormânt, l-a intuit cu acuitate pe pretins ereticul Mozart cu a sa aparenţă graţioasă, surâzătoare. De aici izvorăsc melodiile de inspiraţie unică a căror vrajă nu poate fi egalată. Nu poate fi egalată pentru că în cazul lui, frumosul divin zâmbeşte omeneşte, frumos divin care transfigurează mundanul din care acesta şi-a creat adăpost. Profunzimea supraomenească de care dă dovadă Mozart în demersul său componistic, întăreşte sentimentul religios al omului de azi şi de mâine pentru că ea emană concomitent interiorizare, libertate şi iubire prin care se va contura o nouă forţă omenească. Aşadar, muzica lui Mozart este portretul multilateral al omului viitorului şi în acelaşi timp este modelul uman mozartian pe care nimeni încă nu a reuşit să-l redea aşa de admirabil cum a făcut-o marele compozitor clasic.

Don Giovanni reprezintă cotitura spre melodrama modernă, punct de neîntoarcere în drumul spre secolul al XIX-lea, astăzi încă centru de greutate pentru reprezentaţiile teatrelor din întreaga lume. Începuturile imaginii lui Don Giovanni se prefigurează în 1630, cu *Don Juan* de Tirso de Molina. La prima sa apariţie, cunoaştem eroul nostru ca pe un bolnav, erotoman, incapabil să nu cucerească sexual. Campion al caracterului lumesc, nu numai al minciunii, Don Juan va înşela propriile „victime”, câştigându-le sufletul cu minciuna... Şi nu ar putea fi altfel.

Din acel moment, vor fi multe travestiri ale lui Don Giovanni, în succesiunea pe scenă. Fiecare nouă apariție nu numai că va da personajului o încărcătură cu semnificații schimbătoare, dar va adăuga rând pe rând elemente care vor completa variatele secțiuni care compun mozaicul mitului dongiovannian. Singura concepere a subiectului din punct de vedere mititc își datorează existența muncii lui Mozart şi aceasta ar putea fi de ajuns pentru a-i circumscrie importanța.

Luni, 29 octombrie 1787, la Teatrul Statelor din Praga, a fost pus în scenă *Destrăbălatul pedepsit* sau *Don Giovanni*, după libretul lui Lorenzo Da Ponte, colaboratorul lui Mozart la ceea ce s-a definit „trilogia italiană", din care *Don Giovanni* a fost a doua operă, în ordine cronologică (*Nunta lui Figaro* - 1786; *Cosi fan tutte* – 1790). Opera mozartiană l-a condus pe Don Giovanni înspre romantism, pe de o parte, şi înspre nemurire, pe de altă parte. Peste ani, libertinul va deveni simbolul solitudinii existențiale. Apoi, Don Giovanni va fi emblema răzvratirii, anti-eroul, prin excelență, trădat de imposibilitatea de a iubi, armă a Demonului în coruperea ființei umane. Eroul nostru va deveni un blasfemiator al omului şi al umanului, revărsând în setea de cucerire propria dorință de compensație.

Problema nerezolvată a omului romantic, în conflict cu captivitatea propriei individualități s-a revărsat şi asupra lui Don Giovanni. În fața refugiului într-un ideal, începe a se avânta, dezamăgit de fiecare „fustă", în tentativa de a umple golul dintre el însuşi şi depărtarea de neatins. Romantismul va conferi o conotație negativă lui Don Giovanni (*ab initio*, caracter pozitiv) prin pofta aproape prostească şi prin ambiția sexuală, specifice secolului al XVII-lea.

Pentru a reproduce cuvintele lui **Massimo Mila**, putem afirma că „*În secolul al XIX-lea, Don Giovanni este acela care repetă până la plictiseală aceeaşi experiență, pentru că de fiecare dată îl dezamăgeşte, iar el caută mereu următoarea: experiența ideală.*"[*]

Soarta lui Don Giovanni se limpezeşte prin transfigurarea protagonistului de la simplul Don Juan la omul căruia îi va fi încredințată zestrea unei condiții umane tributară pe de o parte propriei naturi vicioase iar pe de altă parte dependentă de infinitul propulsiilor sale. *Don Giovanni* înseamnă un moment crucial în dezvoltarea melodramei, fără a expune complet o anume perspectivă creatoare, Mozart fiind foarte departe de veleitatea reformatoare. Ceea ce i-a fost mereu aproape era acel „spectacol" al omului. Spre acest aspect tinde opera *Don Giovanni*, a cărei premieră a avut loc la Praga în 1787.

Compozitorul salzburghez avea în el însuşi darul de a şti să îmbrace orice cu o muzică pregătită să fie o oglindă a vieții. Opera *seria*, astăzi învechită, fastuoasă, supusă criticilor a găsit la Mozart fuziunea cu opera comică, mai dinamică, sprintenă şi apropiată de caracterul cotidian. Da Ponte şi Mozart au fost influențați în alegerea subiectului de un model foarte apropiat ca temă: *Don Giovanni* sau *Oaspetele de Piatră* de Giuseppe Gazzaniga, după libretul lui Giovanni Bertati, montat la San Moisé, din Veneția, chiar în ianuarie 1787. Mozart a găsit baza de plecare pentru dezvoltarea propriilor idei chiar în opera comică italiană. Spre deosebire de aceasta însă, dialogul între vocile de pe scenă apropie personajele de colocvialitatea diurnă. Unele dintre acestea au abandonat până şi conotația solistică, devenind

[*] Massimo Mila, **Lettura del Don Giovanni** di Mozart, BUR saggi, RCS Libri S.p.A, Milano, 2011

ele însele dialoguri («*Aria Catalogului*» - Leporello), înlesnind ulterior tranziția către recitativ.

Opera se deschide cu uciderea Comandorului şi se încheie cu căderea lui Don Giovanni în Infern, după refuzul mântuirii. Până la *Nunta lui Figaro*, Mozart a utilizat des expresia *opera buffa*, dar cu *Don Giovanni* înlocuieşte acest termen cu *dramma giocoso* simțind nevoia de a o modifica, conştient fiind, împreună cu libretistul său, că va face un pas spre ceva inedit.

Cu trei secole în urmă, când „jăraticul" în operă era pe punctul de a se stinge, Mozart şi Da Ponte au aprins din nou flacăra unei imagini care acum reuşeşte să cucerească scenele, fără să iasă niciodată în afara timpului şi aceasta, poate pentru legătura strânsă cu cel mai lăuntric scop al omului, legătură pe care fără îndoială subiectul operei o deține de la prima apariție a Seducătorului. Don Giovanni este „umanul", cu multiple sensuri ale lecturii, unul dintre puținele personaje care traversează neatins trecerea timpului, găsindu-şi întotdeauna o posibilitate de reafirmare, chiar şi în faptele negative.

Bibliografie

E. G. Ahnell, *The Concept of Tonality in the Operas of Jean-Philippe Rameau*, diss., U. of Illinois, 1958.
O. M. Aïvanhov, *De la om la Dumnezeu*, Editura Prosveta, Bucureşti, 1994.
A. A. Albert, *Christoph Willibald Gluck*, Munich, 1959.
A. A. Albert, *Metastasio, Pietro, MGG în W. Binni*, L'Arcadia e Metastasio, Florence, 1963.
J. R. Anthony, *French Baroque Music from Beaujoyeulx to Rameau*, London, 1973.
P. L. D'Aquin de Châteaulyon: *Siècle littéraire de Louis XV ou Lettres sur les hommes célèbres*, Amsterdam, 1753.
M. Benoit, *Musiques de cour, chapélle, chambre, écurie*, 1661–1733, Paris, 1971.
Herman Albert, *Nicollo Jommelli als Opernkomponist*, Halle, 1908.
J. R. Anthony, *French Baroque Music from Beaujoyeulx to Rameau*, London, 1973.
A.Oişteanu, *Mythos şi logos*, Editura Nemira, Bucureşti, 1998.
M. S. ROŞCA, *Perpetuarea muzicii mozartiene din secolul luminilor pana în contemporaneitate*, Editura Muzicală, Bucuresti, 2013

MEMORY OF THE WAR AND THE REVOLUTION IN THE MUREŞ COUNTY

Andreea Dăncilă Ineoan, PhD, Postdoc Researcher, West University of Timişoara[1]

Abstract : Our study aims to present the events that took place in Transylvania at the end of the First World War, using Mureş County as case-study. With a challenging historical source, the investigation made by Teodor Păcățian in 1921, we analyse the consequences of the war, especially in the rural area, aproaching topics such as – the type of mobilisation process on the home front, the requisitions imposed by the authorities, the participation at the Great National Assembly in Alba Iulia. A main task for our study is to describe the revolution that breaks out in october 1918 and covers the entire Transylvania. The radicalization of both the soldiers coming home from the war front and their families who had to endure the despair, fear and starvation creates the perfect ground for political, social and economic changes.

Keywords: First World War, revolution, home front, national mobilization.

Intrarea într-un an care consacră împlinirea unui secol de la izbucnirea Primului Război Mondial impune şi în spațiul românesc redeschiderea şantierului de cercetare destinat intervalului 1914-1918. Studiul nostru îşi propune să utilizeze o generoasă sursă istorică reprezentată de ancheta întreprinsă în anii ’20 de preşedintele secției istorice a ASTREI, Teodor Păcățian, referitoare la evenimentele ce au loc în Transilvania în perioada 1914-1918. Cu sprijinul inițial al Ministerului de Interne, Asociațiunea sibiană se implică astfel în derularea unui proiect imaginat încă din timpul războiului, acela al unei statistici monumentale care să grupeze într-un tablou structurat *„jertfele aduse în acest război mare, în sânge şi avere de poporul român”*[2]. Pe lângă un tabel care urma să conțină informații legate de participanții la război (decorații primite, orfani, invalizi, internați, decedați etc), formularele întocmite de Teodor Păcățian mai conțineau şi patru întrebări, de asemenea obligatorii, respectiv: *„I. Care e valoare aproximativă a contribuțiunilor benevole, făcute de românii din comună în natură în cursul războiului? II. La care sumă se urcă toate pagubele de război pe care le-a avut comuna? III. În toamna anului 1918 fost-a revoluție în comună? Cum s-a urzit, cum s-a dezvoltat? S-a format gardă națională în comună? Sub a cui conducere? IV. La adunarea mare de la Alba-Iulia, ținută la 1 decembrie 1918 câți locuitori din comună au participat, la a cui îndemnare şi sub a cui conducere?”.* La sfârşitul lunii noiembrie 1921, chestionarele împreună cu instrucțiunile de completare ajung către toate comunele şi oraşele din Transilvania, respectând structura administrativă a vremii (formularele ajungeau la prefecți şi de aici la comunele rurale şi urbane)[3].

[1] *Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste şi socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE).*

[2] Teodor Păcățian, *Jertfele românilor din Ardeal, Bănat, Crişana, Sătmar şi Maramurăş aduse în Războiul Mondial*, Sibiu, Ed. „Asociațiunii”, 1923, p. 3.

[3] Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Colecții Speciale, Păcățian Teodor, Msse. sertar 302\5, f. 1.

După un efort considerabil de sistematizare şi prelucrare a informațiilor obținute de pe teren, în anul 1923 la Sibiu, la editura Asociațiunii apare lucrarea *Jertfele românilor din Ardeal, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramurăş aduse în războiul mondial din anii 1914-1918*, o prezentare a datelor statistice pe județe referitoare la participanții la război. Însă, răspunsurile la cele patru întrebări care, de asemenea, însoțeau chestionarul ASTREI, nu au fost niciodată publicate complet de către inițiatorul întregului proiect din lipsa fondurilor[4].

Încercăm să recuperăm în acest studiu materialul arhivistic centralizat de Teodor Păcățian referitor la actualul județ Mureş[5], reinterogând intervalul 1914-1918 şi reanalizând un instrumentar esențial al implicațiilor Marelui Război în spațiul transilvănean. Chiar dacă astfel de anchete au mai fost derulate mai ales în spațiul bănățean, chestionarul lui Teodor Păcățian are meritul de a fi plasat cronologic cel mai aproape de evenimentul sondat, dar şi pe acela al anvergurii, oferind o radiografie complexă a întregii regiuni.

S-au identificat răspunsuri la întrebările acestei anchete din localitățile: Breaza, Filipişu Mare, Băla, Band, Cuieşd, Corneşti, Curticap-Poarta, Deda, Pietriş, Morăreni, Ercea, Teleac, Gruişor, Găieşti, Nadăşa română, Hărțău, Habic, Ilioara, Luieriu, Miceşti, Mura Mică, Mura Mare, Milăşel, Mădăraş, Țiptelnic, Mureşeni, Nazna, Onuca, Oaia-Văleni, Pănet, Păingeni, Pogăceaua, Râciu, Reghin-sat, Ruşii Munți, Idicel, Săcalu de Pădure, Brâncovenești, Şincai, Săbed, Bozed, Lechincioara, Sâncrai de Mureş, Sântioana, Sângerul de câmpie, Sânmartin, Suseni, Suveica, Ulieş, Aluniş, Porceşti, Murăşmort-Lunca Mureşului, Jabenița, Solovăstru, Adrian, Nărăştur-Ungheni, Şerbeni, Sânmihai de Pădure, Satu nou, Tirimia Mare, Tirimia Mică, Deaj, Beşineu Mureş, Hărănglab, Daia, Lepindea, Lăscud, Vidrăşău, Troița, Sângeorgiu, Vaidacuta, Şomoştelnic, Adămuş, Şaeş, Seleuşul Mare, Vânători, Şapartoc, Valcândorf, Haşfalău, Albeşti, Daneş, Beşa, Cloaşterf, Zoltan, Apold, Sighişoara, Saschiz[6].

Inițiatorul demersului, Teodor Păcățian recomanda ca răspunsurile la aceste întrebări să fie semnate concomitent de elita local-administrativă, primarul, secretarul primăriei, notarul şi de cea cultural-ecleziastică, învățătorul şi preotul satului. În proporție foarte mică, infimă chiar, s-a respectat acest lucru pentru localitățile din Mureş, chestionarele rămânând mai cu seamă domeniul rezervat notarilor şi primarilor.

Contribuțiile benevole de război

În general, răspunsurile la această întrebare amintesc albiturile trimise pe front soldaților (cămăşi, ştergare, cearşafuri, perne, ciorapi, căciuli de zăpadă etc.), colectele poporale comunale, contribuțiile în natură, dar şi cele financiare. Proximitatea de spitalul din Târgu-Mureş a sensibilizat suplimentar comunitatea rurală, multe din ajutoarele de război îndreptându-se spre această destinație.

[4] BCU, Colecții Speciale, Păcățian Teodor, Msse. sertar 302\5, f. 7.

[5] Alexiu Tatu a prezentat câteva date ale acestei anchete într-un studiu „Aspecte ale participării comunelor din județul Mureş-Turda la Primul Război Mondial" in *Liviu Boar: arhivist, istoric, profesor*, ed. Ioan Lăcătuşu, Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2011. Cercetarea noastră beneficiază de o arie de analiză lărgită prin faptul că a recuperat unele răspunsuri ale localităților din comitatele Târnava Mică şi Târnava Mare aparținătoare actualului județ Mureş.

[6] Toate referirile la datele acestei anchete sunt preluate de la Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, Fond ASTRA, 1063\1921, Despărțământ Târgu-Mureş, Județ Târnava Mare - Acte neinventariate ASTRA, Dosar 6, Județ Târnava Mică - Acte neinventariate ASTRA, Dosar 11.

În majoritatea cazurilor, cei care răspund acestei întrebări încearcă o estimare cantitativă a efortului de război, acesta variind de la 0 lei (de regulă în comunitățile în care românii erau o minoritate, chestionarul vizând strict aportul românilor la ajutoarele de război) până la 40.000 lei (Habic).[7] De regulă, autoritățile preferă cifrele rotunde, fără să simtă nevoia unei note explicative, răspunsurile la această întrebare luând în cele mai multe cazuri aspectul unui anost proces-verbal. Cu toate acestea, există şi respondenți cu o apetență formidabilă pentru detaliu: Lăscud *„73 cămeşi, 68 izmene, 45 ştergare, 15 lipidee, 3 străjace, 96 pite, 8 mănuşi, 2 căciuli de zăpadă, 33 capete galițe în valoare totală de 11.628 lei*" sau Apold *„Bani în numerar 600 cor[oane], izmene 50 buc[ăți], cămăşi 30, ştergare 20, lapte 200 l[itri], pâine 6 bucate"*.

Unele răspunsuri la această întrebare sugerează o relativ slabă percepție a ajutoarelor benevole de război şi a celor forțate. Cei din Mureşeni răspund astfel la această întrebare: *„prin rechiziție şi benevol s-au dat armatei alimente în preț de 100.000 lei. Colectă s-a făcut în comună în sumă de 6000 de lei."* Cei din Nărăştur Ungheni preferă o construcție mai amplă de răspuns, întreținând însă confuzia privind ajutoarele benevole de război: *„La începutul războiului populația era neorientată şi nu putea să-şi dea seama de aspirațiile naționale de teama străinilor şi mai cu seamă de a autorităților administrative care urmăreau de aproape mişcarea populației române cu deosebire din motivul că au ținut cu îndârjire la şcoala română gr[eco-]cat[olică] confesională față de o şcoală de stat ungar, deschisă la 1908 cu 3-4 puteri didactice. În urma acestei stări de câte ori s-a cerut ca ajutoare pentru armată, spitale totdeauna s-a colectat şi contribuit în total cam 15-20.000 coroane. În anul 1916 luna mai când s-a emis al IV-lea împrumut de război fiind comuna somată direct şi amenințată din partea primpretorelui cu represalii s-a semnat la împrumutul de război suma de 28.000 coroane numai de plugari."* Pentru cei din urmă întrebarea funcționează ca pretext de resuscitare a unui trecut oprimant, dar şi ca justificare a „neorientării" care a cuprins comunitatea la începutul războiului.

Prima întrebare a anchetei lui Teodor Păcățian, cea referitoare la ajutoarele de război, încearcă să stabilească gradul de implicare al celor rămaşi acasă, să prezinte imaginea mobilizării „frontului de acasă", a efortului voluntar al comunității pe timp de război. Chiar dacă susceptibile de unele mistificări, numărul mare al documentelor care vorbesc despre acțiuni caritabile îndreptate către zonele de conflict militar sugerează existența unei societăți civile transilvănene ce îşi găseşte totuşi pârghii prin care să reacționeze comunitar în timpuri de necesitate.

Pagube de război

S-au identificat mai multe categorii de răspuns la această întrebare: nu sunt (Băla, Cuieşd, Hărțău, Milăşel, Mădăraş, Țiptelnic, Onuca, Pănet, Păingeni, Pogăceaua, Râciu, Şincai, Săbed, Bozed, Lechincioara, Sântioana, Sânmartin, Ulieş, Satu nou, Deaj, Hărănglab, Daia, Lepindea, Lăscud, Sângeorgiu, Tirimia Mare, Vaidacuta, Tirimia mică, Şomoştelnic, Seleuşul Mare, Vălcândorf, Haşfalău,), nu se pot constata (Deda, Pietriş, Morăieni), rubrica e

[7] Band 5000 lei, Curticap-Poarta 8500 lei, Ercea 10.000 lei, Teleac 25.000 lei, Râciu 4000 lei, Sânmartin 3800 lei, Lepindea 4000 lei, Şaeş 3420. Întrucât nu există un control al acestor estimări, încercăm să evităm o analiză strict cantitativă a acestora.

rămasă necompletată (posibil din motivele de mai sus în Cornești, Gruișor, Găiești, Suveica, Beșineu Mureș, Vidrașău, Beșa). În unele cazuri, războiul este resimțit ca o istorie apocaliptică, imposibil de estimat cantitativ: *„În anul 1916, când a venit armata română, locuitorii din comună au fost refugiați și comuna cu totul devastată din partea armatei ungare și germane."* (Șerbeni). Dacă în această localitate imposibilitatea cuantificării are legătură cu experiența unui trecut traumatic, există și cazuri în care exactitatea demersului de rememorare este impresionantă (Zoltan - 147.497 lei 506 bani, Cloașterf 193.494 lei și 756 bani). Cele mai mari pagube declarate sunt în Albești (1.000.000 lei), Sighișoara (600.000 lei), Vânători (422.500 lei), Aluniș (340.000 lei).

Există o confuzie care pe măsura investigării răspunsurilor la această anchetă apare cu un tot mai mare grad de recurență. Mulți dintre respondenți consideră că întrebarea are în vedere strict pagubele suportate de comuna politică, în sensul său instituțional, de aceea unele răspunsuri se pot referi la o realitate trunchiată, aceea a daunelor înregistrate doar de autoritățile civile și de sediile acestora. Doar în puține răspunsuri se face diferențierea clară între pagubele de război înregistrate de comună și cele ale particularilor *„Pagubele de război pe care le-a avut comuna și singuraticii se urca la suma de circa 600.000 lei.."*(Sighișoara), *„Școala confesională ortodoxă fiind tixită în decursul războiului cu prizonieri mai apoi cu miliție, au făcut mari pagube la băncile, uşile, ferestrele și pereții edificiului școlar, cât și la închisorile grădinei în valoare de 30.000 lei. Particularii au suferit pagube în decursul războiului de 100.000 lei. Total 130.000."* (Mureșeni).

În mod surprinzător, chestionarele nu amintesc de o situație frecventă în multe localități din Mureș, aceea a pagubelor provocate de secuii refugiați aici în vara anului 1916. Doar la Oaia și Șerbeni se amintește că s-au făcut cu această ocazie însemnate pagube în nutreț și bucate, iar o descriere mai detaliată a evenimentelor ne oferă autoritățile din Năräștur-Ungheni: „*Comuna a suferit mai mult în toamna anului 1916 ca prima comună românească în marginea săcuimii. Refugiații secui aici au făcut popas. Nu a fost familie care să nu fi adăpostit refugiați unguri, a suferit populația pagubă prin nimicirea arăturilor care încă erau necosite și decimarea cucuruzelor care asemenea era neculese. Pagubele cauzate de refugiați s-au ridicat la 200.000 cor[oane]. Pe lângă aceştia armata nemțească a fost o pacoste pe populație. La înaintarea spre frontul român a poposit în comună Reg[imentul] 89 artilerie timp de 12 zile care nu cruțau nimica pentru întreținerea lor și a cailor. Ziua, noaptea luau furaje cu și fără voia proprietarului fără a retribui ceva, pentru nutrirea feciorilor. Furau ziua și noaptea. [...] Pagubele cauzate de armata germană și austriacă ajung suma de 250.000 coroane."*

În afara excepțiilor deja prezentate, în zadar vom căuta note încărcate de lirism sau ample construcții narative în răspunsurile la întrebarea vizând pagubele de război. Această sursă istorică, chestionarul lui Teodor Păcățian, devine câteodată importantă prin ceea ce omite să spună. Inclusiv acest lacunar de la rubricile privind ajutoarele sau pagubele de război poate fi relevant pentru o societate dispusă să depășească un timp neașezat, dureros, mai concentrată pe provocările prezentului, ale începutului de lume. Cei care completează răspunsurile la întrebările anchetei fac parte din noua elită administrativă a localităților mureșene, una mai pragmatică, conștientă de încărcătura trecutului, dar refuzându-și prea multe exerciții paseiste.

Evenimentele din toamna anului 1918

Aceasta este de departe cea mai ofertantă întrebare a chestionarului pentru că suscită o anumită narativitate, reclamă interpretarea, autocenzura, camuflajul, relația cu memoria istorică a respondenților. Toamna anului 1918 a reprezentat pentru societatea românească din Transilvania un timp bulversant în care se decantau turbulent toate şocurile produse de război. După patru ani care au însemnat dezorganizarea vieții economice sătești, creşterea inflației, intrarea într-un timp al speculei, al îmbogățiților de război, al rechizițiilor, al epidemiei de gripă spaniolă, al măsurilor abuzive din partea autorităților lumea începe să fie animată de spectrul unei transformări radicale. Prăbuşirea regimului politic, vidul de autoritate creat, nemulțumirile şi lipsurile generate de război pot fi considerate cauzele care au generat mişcările din lunile octombrie-decembrie 1918[8].

După analiza rezultatelor anchetei ASTREI s-au putut delimita mai multe categorii de răspunsuri la întrebarea referitoare la evenimentele ce au loc în Mureş la sfârşitul conflagrației mondiale:

- Nu a fost revoluție[9]: Cuieşd, Morăreni, Pietriş, Teleac, Moadăşa română, Hărtău, Hahic, Luieriu, Miceşti, Nazna, Pănet, Ruşii Munți, Sâncrai de Mureş, Sântioana, Adrian, Țiptelnic, Onuca, Beşa, Daneş, Vidrăşău, Beşineu, Satu Nou.
- Nu a fost revoluție, dar a fost gardă: Breaza, Filipişu Mare, Mura Mică, Mura Mare, Săcalu de Pădure, Mădăraş, Brâncovenești, Suseni, Ulieş, Băla, Milăşel, Sânmartin, Păingeni, Saschiz, Sighişoara, Apold, Zoltan, Cloaşterf, Albeşti, Haşfalău, Şapartac, Valcândorf, Tirimia Mică, Vaidacuta, Tirimia Mare, Sângeorgiu, Daia, Lepindea.

Din răspunsuri pare că acesta a fost scenariul în localitățile mixte, garda constituită având un rol de prevenție a apariției unor focare revoluționare. Această situație de gardă fără revoluție survine mai cu seamă ca imbold al autorităților interesate de păstrarea ordinii în teritoriu: la Păingeni garda este sub apanajul primăriei, la Breaza este menționată o gardă mixtă sub conducerea directorului maghiar al şcolii de stat, la Filipişu Mare o gardă mixtă sub conducerea lui Nagy Francisc, administrator de domenii, la Suseni conducătorul gărzii este învățător reformat. La Săcalu de Pădure, Milăşel, Sânmartin garda are conducător român, în primele două cazuri fiind vorba de învățătorul satului.

În Bala şi Milăşel există formulări care pun sub semnul întrebării coordonatele unei revoluții: *„Nu a fost revoluție, mişcări mai agitate au fost, însă fără urmări grele decât un sătean a bătut un econom român, pe Covaci Ioan Țarca din comună care în urma bătăii a decedat. Nu au fost jafuri, nici vulnerări."* Nu această situație violentă în urma căreia un om a decedat complică schema existenței sau nu a revoluției, ci expresia *„nu a fost revoluție, dar au fost mişcări mai agitate"* (în condițiile în care alte sate consideră aceste mişcări mai agitate ca dovadă suficientă a existenței revoluției) fără a se da indicii despre ce poate ascunde această stare de agitație rurală.

Relevant pentru amploarea mişcărilor ce debutează la sfârşitul războiului în satele mureşene este apelul comitelui către Ministrul de Interne din 9 noiembrie 1918 în care cere

[8] E. Bârlea, *Perspectiva lumii rurale asupra Primului Război Mondial*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2004p. 97-120, p. 261-265.
[9] Nu se precizează clar dacă s-a constituit sau nu o gardă în zonă.

introducerea stării de asediu întrucât *„ordinea publică, viaţa şi securitatea averii a fost destrămată cu desăvârşire. Garda naţională, care este în stare de organizare nu poate să oprească acţiunile soldaţilor care se reîntorc la care ia parte şi poporul.”*[10]

- **A fost revoluţie:** Band, Curticap-Poarta, Ercea, Deda, Gruişor, Oaia-Văleni, Idicel, Şincai, Sângeru de Câmpie, Suveica, Jabenița, Năräştur-Ungheni, Găieşti, Deaj, Hărănglab, Lăscud, Şomoştelnic, Şaeş, Seleuşul Mare, Vânători.

Inițiatorii revoluției

Atunci când nu acuză neastâmpărul soldaților reîntorşi de pe front sau al militarilor care părăsesc garnizoana din Târgu-Mureş în 1-2 noiembrie, chestionarele îi identifică pe protagoniştii revoluției drept *„țigani”* (Band, Ercea), *„copilandri şi oameni nepricepuți”* (Curticap), indivizi aflați în stare de ebrietate (Năräştur-Ungheni) sugerând că scânteia revoluționară a convins şi multe elemente marginale ale satelor. În unele localități este atestată prezența prizonierilor din Rusia *„Populația bărbătească, aproape nu era, şi care erau acasă erau mai mult foşti prizonieri în Rusia care erau la concediu.”* (Curticap, Năräştur-Ungheni), filieră de instalare a morbului bolşevic[11] în satele româneşti. În unele localități au acționat indivizi purtători de „epidemie revoluționară”, ca Pal Lazăr şi Kecserdi Mihalyi, ce au dus flama revoluționară din Recea în Curticap şi Ercea, sau Vasile Moldovan a lui Lazăr din Hădac ce agită spiritele în Sânmihai. Având în vedere că avem de-a face cu exercițiul rememorării există relatări care încearcă să culpabilizeze retroactiv anumiți subiecți tocmai pentru a evita răspunderea care se răsfrângea uneori asupra întregii comunități. Prin urmare, portretul liderului revoluționar este unul sumar tuşat în răspunsurile la aceste chestionare care nu dezvăluie foarte mult nici despre mobilul acțiunilor sale sau despre agenda de revendicări.

Manifestări revoluționare

Turbulențele toamnei anului 1918 sunt astfel descrise în răspunsurile chestionarelor: devastări ale cârciumilor, prăvăliilor, moşiilor marilor proprietari, birourilor notariale, sediului primăriei, tăieri iresponsabile de pădure. Nu se insistă în răspunsurile autorităților pe scânteia revoluționară, preferându-se o motivare expeditivă: *„Revoluția a erupt fiind spiritele agitate”*. Doar în Vânători se punctează totuşi cauza tulburărilor: *„în mare parte nedrepta împărțire a alimentelor de către secretar şi neplătirea prețului bucatelor rechiziționate. La aceasta s-a adăugat că înainte de începerea revoluției la 30 octombrie 1918 s-a spart noaptea cassa satului, s-a dus la depărtare de 1 km de comună şi au dispărut circa 14.000 coroane, care bani trebuiau să plătească pentru bucatele rechiziționate, iar notarul Pal Janos a părăsit comuna la câteva zile.”* De altfel, persoanele spre care se îndreaptă de regulă furia revoluționarilor sunt aceleaşi în toate relatările: notarul[12], primarul, marii şi mici proprietari,

[10] Arhive Mureş, Fond Prefectura județului Mureş, Prezid. Nr. 5901, apud. I. Ranca, I. Chiorean, „Activitatea consiliilor naționale române din fostul județ Mureş-Turda”, in *Apulum*, MCMLXIX, 1969, p. 415.

[11] În răspunsul autorităților din Sânmihai există o echivalare a evenimentelor revoluționare din comună cu triumful bolşevismului..

[12] Persoana acestuia era indezirabilă pentru că în timpul războiului el era cel care aviza negativ cererile de concediu pe care femeile rămase acasă le făceau pentru soții de pe front. În primele zile din noiembrie 1918 din aproximativ 3200 notari transilvăneni, 2900 sunt alungați conform datelor publicate în Ion Popescu-Puțuri,

simboluri ale unui regim care se comportase autoritar în timpul războiului şi care trebuiau îndepărtate în conformitate cu o „mentalitate țărănească ce personalizează mult raporturile sociale - nu statul e responsabil de dezastru, cât mâna umană prin care statul şi-a impus politica”[13]. Într-o vreme în care orice formă de proprietate era considerată drept o sfidare la adresa întregii comunități înfometate şi sărăcite după povara grea a rechizițiilor, străinii ajung o categorie vulnerabilă din cauza averii şi a poziției lor sociale[14]. Situația în zona Mureşului ajunge critică pe finalul războiului, în vara anului 1918 când Ministrul Agriculturii anunță drept contribuție obligatorie a acestui comitat la efortul de război 1500 vagoane de cereale şi stabileşte rații lunare de cereale de 12 kilograme la bărbați, 10,50 kilograme la femei şi 9 kilograme la copii. Dacă în 1914 un kilogram de pâine costa 0,30 coroane, în 1918 prețul aceluiaşi produs era de 3,24 coroane. La statistica guvernamentală din 1917 privind numărul înfometaților care necesită urgent aprovizionare cu hrană pe teritoriul aceluiaşi comitat, doar în mediul rural se înregistrează 76.285 cazuri.[15]

În acest context puternic inflamat, relația cu alteritatea, care în mentalul revoluționar se suprapune cu cea a unei autorități opresive dintr-un trecut nu foarte îndepărtat, se tensionează şi ea. A existat în lunile de sfârşit ale anului 1918 sentimentul intrării într-un timp în care, pe fondul disoluției structurilor imperiale totul era permis, forțându-se episoade de echitate socială printre revoluționari. La Curticap-Poarta şi Solovăstru averea notarului este risipită între revoluționari, la Ercea s-au jefuit trei magnați unguri şi un țăran român, la Şincai s-a ars nutrețul, s-au furat mărfurile din prăvălii şi banii primăriei, la Sânmihai revoluționarii încep să-şi împartă pământurile şi vitele între ei, la Vânători s-au furat lemnele din păduri.

La polul opus, există şi formulări de răspuns de tipul *„Revoluția s-a urzit fără devastări, stricăciuni considerabile sau vărsări de sânge”*, *„În timpul revoluției nu s-a întâmplat nimic de însemnătate. În comună nu a fost nicio devastare sau stricăciune. Omorât sau vulnerat nu a fost nimenea.”* ce ascund o vădită tendință de minimalizare a fierberii din satele transilvănene. Explicația este simptomatică pentru un tip de memorie care încearcă să evite confruntarea cu trecutul şi care se ascunde în spatele unor formule inocente, cât mai comode prezentului.

Augustin Deac, *Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, Bucureşti, Ed. Politică, 1970, p. 553. La 20 noiembrie 1918, vicecomitele de Mureş-Turda anunță într-o telegramă că 2\3 din notari au fost alungați. Arhivele Mureş, Fond Prefectura Comitatului Mureş-Turda, Act prezidial 13184, apud. Ioan Silviu Nistor, *Contribuții mureşene la Marea Unire din 1918*, Cluj-Napoca, Dacia, 1981, p. 235.

[13] E. Bârlea, *Perspectiva lumii rurale..*, p. 267.

[14] V. Leu, C. Albert, *Banatul în...*, p. 73, E. Bârlea, *Perspectiva lumii rurale...*, p. 271.

[15] Liviu Botezan, Adrian Stoica, „Situația țărănimii din comitatul Mureş-Turda şi lupta ei pentru eliberarea socială şi națională în anii 1914-1918” in *Marisia*, 1975, p. 227-229.

Formarea gărzilor naționale

Apariția acestor structuri de control survine după excese care au degenerat în violențe şi chiar decese. Există o cauzalitate directă în răspunsurile anchetei între înființarea gărzilor şi stoparea valului revoluționar *„cu ajutorul gărzii s-au sistat toate mişeliile”* (Curticap), *„A fost revoluție, numaicât nu s-a dezvoltat, nici nu au fost devastări, precum nici vărsări de sânge, fiind stinsă prin formarea consiliului şi a gărzii naționale”* (Deaj, Hărănglab).

Constituirea acestor instrumente de organizare în teritoriu a fost, aşa cum şi această anchetă o confirmă, rodul unei munci de convingere purtată de elita satelor: *„În primele zile ale lunii noiembrie s-au conchemat românii la adunare de către preotul Niculae Doctor, unde le-a explicat situația, îndemnându-i să se poarte bine să nu săvârşească fapte rele, căci a sosit timpul când ne putem alipi de România şi suntem deja desrobiți. S-a constituit sfatul național, s-a înființat gardă națională...”*(Vânători). Dubleta preot-învățător s-a dovedit a fi una funcțională, reprezentând o instanță simbolică validată comunitar, cu puternic grad de reprezentativitate şi mobilizare. La Ungheni garda are un *„conducător moral”* pe preotul satului şi *un „conducător militar”,* un fost sublocotenent întors din război şi un învățător. Existența celor două tipuri de reprezentanți (de o parte, o elită tradițională, a preoților şi învățătorilor, iar de cealaltă o nouă elită întoarsă de pe front cu un consistent capital de imagine pe care se va ambiționa ulterior să-l transforme în capital politic) este relevantă pentru episoadele de tranziție, pentru atmosfera de între două lumi a sfârşitului de an 1918.

Ne-am fi aşteptat ca documentele să prezinte felul în care se configurează raporturile interetnice în acest moment de prăbuşirea a structurilor imperiale, mai ales că bazinul de sondare era unul cu puternice comunități de români, maghiari, saşi. Doar la Ungheni şi Curticap-Poarta sunt relatate unele cazuri relevante pentru tensionarea acestor relații: *„a fost conturbată liniştea prin un episod: Mogoş Arpad, plutonier artil[erie] venind acasă încărcat cu pradă şi-a încărcat şi capul cu alcool şi când s-a dat la gară jos a început a bate la oamenii paşnici care îi veneau în cale, vreo doi a străpuns cu cuțitul fără însă a se întâmpla din aceasta deces, deşi unul a fost grav rănit. La intrarea în comună a strigat „Românii şi jidanii afară din comună”, iar când a fost în fața prăvăliei Silbersilatz a puşcat de 3 ori în prăvălie şi a început a se deda la acte de brutalitate.”* (Năräştur-Ungheni)

Deşi unii cercetători ai chestiunii au susținut că revoluția din satele transilvănene ia sfârşit odată cu înființarea consiliilor naționale[16], tabloul evenimentelor din Mureş nu justifică pe deplin o astfel de interpretare, în unele cazuri specificându-se clar că revoluția a încetat abia odată cu intrarea armatei române în zonă (Năräştur-Ungheni, Vănători).

- A fost revoluție, nu a fost gardă. Corneşti (*„Revoluția a erupt, fiind spiritele mai agitate.”*), Solovăstru[17] (*„numai pe notar l-au alungat şi devastat”*).

Cele două cazuri nu reprezintă un eşantion suficient de reprezentare a acestui scenariu. Doar în Corbeşti, localitate cu majoritate maghiară se neagă clar existența gărzii, iar în Solovăstru nu se aminteşte nimic despre această structură de organizare rurală.

[16] Marcel Ştirban, „Județul Arad şi anul 1918 în chestionarul ASTREI. Documente” in *Revue de Transylvanie*, Cluj-Napoca, I, 1991, p. 115.

[17] La Solovăstru, actele consiliilor naționale precizează că a funcționat în perioada 9-20 noiembrie o gardă condusă de Mihăilă Georgică. I.S.Nistor, *Contribuții mureşene*..., p. 93.

Participanți la Marea Adunare de la Alba Iulia

Răspunsurile la această întrebare surprind puțini participanți la evenimentul derulat pe 1 decembrie. Atunci când încearcă să ofere o explicație slabei prezențe, respondenții amintesc de gripa spaniolă care bântuia satele de pe valea Mureşului. În Hărănglab, Năr ăştur-Ungheni chiar preotul era atins de acest morb, lipsind astfel un pilon puternic în pregătirea evenimentului. În Vânători puțini pot părăsi hotarul satului de frica gărzii secuiești care se stabilise în gara Haşfalău. De la Apold nu participă nimeni *„fiind împrejurările aşa nefavorabile”.*

Cu toate acestea, mobilizarea emoțională necesară a fost asigurată de preoții satului responsabili cu difuzarea mesajului național încă de la primele zile ale revoluției: *„În primele zile ale lunii noiembrie s-au conchemat românii la adunare de către preotul Niculae Doctor, unde le-a explicat situația, îndemnându-i să se poarte bine să nu săvârşească fapte rele, căci a sosit timpul când ne putem alipi de România şi suntem deja desrobiți.”*(Vânători) Deşi răspunsurile la această întrebare nu sunt în măsură să ofere o panoramă cantitativă asupra participării mureşene la adunarea națională, întrucât există răspunsuri de tipul *„s-au prezentat la Alba Iulia câțiva locuitori sub conducerea preoților”*, însumate, cifrele din declarații ajung la 110 persoane.

La finalul prezentării anchetei derulate de ASTRA prin Teodor Păcățian în ținutul Mureşului se cuvin câteva reflecții pe marginea validității acesteia ca sursă istorică. După parcurgerea bibliografiei relevante referitoare la evenimentele de la sfârşitul anului 1918 în aceste locuri[18], bazată pe surse arhivistice de primă mână, actele emise de consiliile şi gărzile naționale, dar şi pe memorialistica participanților, am putut identifica unele fracturi puternice între aceste mărturii şi răspunsurile la chestionarul care face obiectul analizei noastre. Impactul mişcărilor revoluționare, violența, formele de tensiune interetnică în acest teritoriu au fost mult mai puternice decât lasă se întrevadă sursa utilizată de noi. Există multă cazuri în care se neagă existența revoluției, a violențelor, a atacurilor asupra notarilor şi a marilor proprietari contrazise însă de realitatea de pe teren.[19] Spre deosebire de celelalte foste

[18] I. S. Nistor, *Contribuții mureşene ...*, Ioan Bembea, *Patriotul Emil Dandea şi vremurile în care a trăit*, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, 2010, L. Botezan, A. Stoica, „Situația țărănimii din comitatul Mureş-Turda şi lupta ei pentru eliberarea socială şi națională în anii 1914-1918” in *Marisia*, 1975, Tr. V. Poncea, „Aspecte privind lupta românilor din fostul comitat Mureş-Turda pentru făurirea statului național unitar român” in *Muzeul Național*, V, 1981, București, P. Ranca, „Izvoare memoriale mureşene privind unirea Transilvaniei cu România de la 1 decembrie 1918”, in *Marisia*, VII, 1978, M. Şara, L. Mircea, „Documente şi mărturii privind unirea Transilvaniei cu România – 1 decembrie 1918 – în zona Reghinului” in *Marisia*, VII, 1978, L. Botezan, C. Enea, „Situația țărănimii din fostul județ Turda între anii 1914-1918”, in *Apulum*, MCMLXIX, 1969, I. Ranca, I.Chiorean, „Activitatea consiliilor...”.

[19] Studiile care tratează mişcările revoluționare de pe valea Mureşului se opresc întotdeauna asupra cazului Band, unul dintre cele mai violente din județ. Aici ostaşii demobilizați atrag de partea lor şi alți săteni (cifrele vremii vorbesc de 1000 țărani şi 200 soldați şi foşti prizonieri) împreună cu care devastează prăvălii, case ale proprietarilor etc. Aceştia vor ajunge imediat la încleştări cu o primă gardă civilă formată pentru a restabili ordinea şi a opri atacurile asupra bunurilor proprietarilor. Întăriri în sprijinul acestei gărzi vin tocmai de la Târgu Mureş de unde se trimite un detaşament militar, subunitate a gărzii naționale maghiare, condus de Tovissi Geza. Are loc cu această ocazie o înăbuşire în sânge a revoluției. Pacificarea lui Tovissi nu durează mult, peste numai câteva zile violențele reîncep în Band şi numărul morților continuă să crească. Aceste evenimente sunt omise din răspunsurile autorităților. La Mureşeni se evită răspunsul la întrebarea referitoare la revoluție, deşi informațiile de arhivă confirmă că localitatea se află şi ea pe lista celor în care s-au devastat şi atacat bunurile şi persoanele marilor proprietari. La Ercea, Curticap gărzile maghiare înăbuşesc în sânge revoluțiile, fapt omis de respondenți.

comitate transilvănene în care are loc ancheta lui Păcățianu, ținutul Mureşului face notă puternic discordantă prin aceea că aici respondenții sunt în proporție covârşitoare primari şi notari, cei din urmă preponderent etnici maghiari. În cele extrem de puține cazuri în care participă preoții şi învățătorii la întocmirea răspunsurilor se observă o altfel de disponibilitate pentru narațiune, pentru explicații cauzale. Minusul anchetei poate fi astfel localizat tocmai în persoana respondentului pentru care funcționează mai degrabă miza „dezirabilității sociale”[20], a „amneziei istorice” decât cea a raportorului care reconstruieşte cât se poate de fidel atmosfera de sfârşit de război.

Considerațiile de mai sus nu se doresc a fi o deconstrucție a acestei surse pe care o considerăm totuşi viabilă din punct de vedere istoric, cu condiția unei abordări precaute, care să necesite permanente raportări la celelalte izvoare istorice conexe tematicii. În ciuda limitelor sale, ancheta lui Păcățian se dovedeşte un instrument util în completarea informațiilor referitoare la gărzile naționale altele decât cele din zona Reghinului, mult mai vizibile în documentele de arhivă întrucât erau conectate mai puternic cu sediul central al Consiliului Național înființat acolo pe 5 noiembrie 1918. Spațiul limitat al acestui studiu nu a permis publicarea în anexă a tuturor răspunsurilor furnizate de autoritățile mureşene, mărginindu-ne la doar câteva paliere de analiză ce urmează a fi dezvoltate ulterior.

Evenimentele din toamna anului 1918 ce se derulează în ținutul Mureşului se încadrează în profilul manifestărilor revoluționare prezente la scara întregii Transilvanii. Scenariul care se dezvoltă încă de la sfârşitul lunii octombrie a anului 1918 considerăm că ne îndreptățeşte să vorbim de o mişcare revoluționară, care vine pe fondul unor nemulțumiri socio-economice pe care le finalizează într-un transfer de putere ce conduce simultan la o schimbare de regim, ambiție specifică revoluțiilor[21]. Excesele pe care aceasta le implică sunt justificate de sentimentul marii mase că nu existat o distribuție echitabilă a dramei în acest război. Atunci când traumele soldaților care se întorc în satele mureşene se întâlnesc cu umilințele frontului de acasă, ale civililor care au avut de îndurat foamea, frica, deznădejdea, combinația este una care predispune la astfel de tensiuni sociale.

Bibliografie:

Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Colecții Speciale, Păcățian Teodor.
Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, Fond ASTRA, Despărțământ Târgu Mureş, Județ Târnava Mare - Acte neinventariate ASTRA, Dosar 6, Județ Târnava Mică - Acte neinventariate ASTRA, Dosar 11.
Surse edite:
Albert Carmen, Leu Valeriu, *Banatul în memorialistica „măruntă” (1914-1919)*, Reşița, Ed. Banatica, 1995.

La Filipişu Mare, Suseni locuri în care după autorități nu au existat tulburări, săteniile îi pedepsesc pe notari şi îi alungădin sate. Informațiile se bazează pe rapoartele consiliilor naționale publicate de I.S.Nistor în volumul citat.
[20] Traian Rotaru identifica dezirabilitatea socială drept un tip de eroare specifică anchetei. Traian Rotaru, Petru Iliuț, *Ancheta sociologică şi sondajul de opinie*, Polirom, Iaşi, 1997, p. 115.
[21] Nicolae Bocşan, „Memoria bănățeană a Marelui Război şi a Unirii cu România”, în *Marele Război în memoria bănățeană 1914-1919*, Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 81.

Bârlea Eugenia, *Perspectiva lumii rurale asupra Primului Război Mondial*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2004.
Bembea Ioan, *Patriotul Emil Dandea şi vremurile în care a trăit*, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, 2010.
Bocşan Nicolae, „Memoria bănățeană a Marelui Război şi a Unirii cu România", în *Marele Război în memoria bănățeană 1914-1919,* Presa Universitară Clujeană, 2012.
Botezan Liviu, Stoica Adrian, „Situația țărănimii din comitatul Mureş-Turda şi lupta ei pentru eliberarea socială şi națională în anii 1914-1918" in *Marisia*, 1975.
Botezan Liviu, Enea Constantin, „Situația țărănimii din fostul județ Turda între anii 1914-1918", in *Apulum*, MCMLXIX, 1969.
Nistor Ioan Silviu, *Contribuții mureşene la Marea Unire din 1918*, Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
Păcățian Teodor, *Jertfele românilor din Ardeal, Bănat, Crişana, Sătmar şi Maramurăş aduse în Războiul Mondial*, Sibiu, Ed. „Asociațiunii", 1923.
Poncea Traian Valentin, „Aspecte privind lupta românilor din fostul comitat Mureş-Turda pentru făurirea statului național unitar român" in *Muzeul Național*, V, Bucureşti, 1981.
Popescu-Puțuri Ion, Augustin Deac, *Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, Bucureşti, Ed. Politică, 1970.
Ranca Ioan, Chiorean Ioan, „Activitatea consiliilor naționale române din fostul județ Mureş-Turda", in *Apulum*, MCMLXIX, 1969.
Ranca Paulina, „Izvoare memoriale mureşene privind unirea Transilvaniei cu România de la 1 decembrie 1918", in *Marisia*, VII, 1978.
Rotaru Traian, Iliuț Petru, *Ancheta sociologică şi sondajul de opinie*, Polirom, Iaşi, 1997.
Şara Marin, Mircea Leon, „Documente şi mărturii privind unirea Transilvaniei cu România – 1 decembrie 1918 – în zona Reghinului" in *Marisia*, VII, 1978.
Ştirban Marcel, „Județul Arad şi anul 1918 în chestionarul ASTREI. Documente" in *Revue de Transylvanie*, I, Cluj-Napoca, 1991.
Tatu Alexiu „Aspecte ale participării comunelor din județul Mureş-Turda la Primul Război Mondial" in *Liviu Boar: arhivist, istoric, profesor*, ed. Ioan Lăcătuşu, Sfântu Gheorghe, Eurocarpatica, 2011.